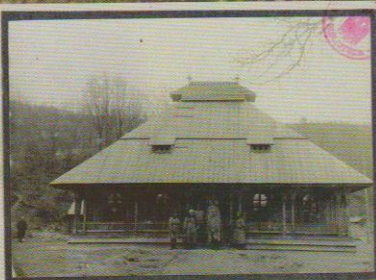

Muzeul Vrancei

10318

CRONICA VRANCEI XXI

Editura PALLAS
Focsani - 2016

<https://biblioteca-digitala.ro>

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei XXI

Pagina goala

Muzeul Vrancei

**Cronica
Vrancei
XXI**

Coordonator : Horia Dumitrescu

**Editura PALLAS
Focșani
2016**

<i>Consilier editorial:</i>	Horia Dumitrescu
<i>Culegere text:</i>	Aurora - Emilia Apostu Niculina Hapău
<i>Corectura:</i>	Aurora - Emilia Apostu
<i>Coperta și tehnoredactare:</i>	Paul Oprea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronica Vrancei, vol. 21

Coordonator: Horia Dumitrescu

Editura Pallas, Focșani, 2016

ISBN 978-973-7815-75-0

**Volum editat cu sprijinul
Consiliului Județean Vrancea**

CUPRINS

Argument	7
----------------	---

Al. Gavrilescu

Patimile culturii românești. Cazul Foucault versus Cantemir !	9
---	---

Horia Dumitrescu

Marilena Sima

Documente privind unificarea administrativă a orașului Focșani – 1862	50
---	----

Horia Dumitrescu

Înființarea Liceului „Unirea” din Focșani	81
---	----

Horia Dumitrescu

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)	94
---	----

Ionuț Iliescu

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții ..	108
--	-----

Ionuț Iliescu

Mihaela Boldeanu

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești – Putna	146
--	-----

Ionuț Iliescu

Aurora – Emilia Apostu

Spitalele de campanie din Adjud și Sascut	172
---	-----

Ionuț Iliescu

Aurora – Emilia Apostu

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 – 1918)	183
---	-----

Ionuț Iliescu

Marilena Sima

Contribuții privind activitatea spitalelor militare din Păncești – Putna,
în anii Primului Război Mondial (1916 – 1918)210

Ionuț Iliescu

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război
Mondial. Contribuții224

Horia Dumitrescu

Foști profesori ai Liceului „Unirea” Focșani: Atanase T. Marosin
(1873 – 1923)255

Ionuț Iliescu

Aurora – Emilia Apostu

Inundațiile din județul Putna din perioada 1921 – 1929263

Ionuț Iliescu

Marilena Sima

Inundațiile din județul Putna din 1940282

Mihail Adafini

Ultima cazemată din „*Poarta Focșanilor*”310

Angel Tîlvăr

Scritorul Camil Baltazar și județul Putna325

Valerică A. Tomulescu

Învățămintul în comuna Poiana Cristei (1864 – 2016)340

Argument

Apariția unei publicații Științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de realitate.

O necesitate impusă de multitudinea Ș și valoarea intrinsecă Ș și semantică a patrimoniului cultural vrâncean.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea Ș și evidențierea acestuia.

O necesitate resimțită acut de procesul instructiv – educativ din Școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conȘtiința oamenilor locului a raportului trecut – prezent – viitor, ca temelie a permanenței Ș și progresului civilizației româneȘi.

Acestor necesități încercă să le răspundă noua publicație a instituției noastre, „Cronica Vrancei”.

În concepția noastră, publicația se dorește a fi o frescă sugestivă a trecutului și prezentului cultural – istoric al județului. În paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni de seamă din toate domeniile, informații legate de istoria instituțiilor administrative, juridice, de învățământ, de cultură, de monumentele de cult și laice.

O edităm și cu speranța ca, în timp, „Cronica Vrancei” să devină o adevărată reflectare a potențialului uman vrâncean, implicat în viața cultural – științifică a acestui spațiu geografic românesc.

PATIMILE CULTURII ROMÂNEȘTI CAZUL FOUCAULT VERSUS CANTEMIR !

Al. Gavrilesco

Perspectiva tributară unui „motor” ideologic unic, localizat în Vest, superior Orientului captiv în bezna veacurilor, beneficiar tardiv al relațiilor de temporalitate cauză - efect, impuse de centrele civilizate din secolul al XVII-lea, un anacronism generator de concluzii paradoxale.

Lipsa de originalitate reproșată primei lucrări a lui Dimitrie Cantemir, *certat* pentru glosări și împrumuturi în formă continuată, *mai puțin cercetat* ca inventivitate și raportat la standardul autorului definit de Michel Foucault, matrice teoretică basculând conotații pentru mutilări analitice, produce aserțiuni sucite. Laboratorul său conceptual ¹ pare suficient ca Dimitrie Cantemir să fie aservit tabelelor cu renegați, copişti și improvizatori cu existență zecimală în cultura europeană, ostendind să producă opere sucombate. Virgil Cândea anticipase asemenea judecăți agricole ², accentuând

¹ Michel Foucault, *Dits et écrits*, 1994, volume I (1954 - 1975), Gallimard, coll. Quarto, Paris, p. 817 - 849.

² Vezi, Corneliu Bîlbă, *Divanul lui Cantemir. O arheologie a exegezei mistificatoare*, în vol. „Dimitrie Cantemir. Perspective interdisciplinare, Institutul European, Iași, 2012, „publicarea, în 1698, la Iași, a primei cărți de filosofie în limba română, Divanul de Dimitrie Cantemir” constituind un „eveniment ... suprainterpretat de către istoriografia „dialectică”, „în sensul nivelării pragurilor epistemice care l-au ținut la distanță de circuitul european”. Ipoteza de la care se pornește este cea a inactualității formulată de Sorin Alexandrescu, *Paradoxul român*, Editura Univers, București, 1988, pp. 34 - 35: „Un simptom major al inactualității (sau o formă a ei) este paradoxul simultaneității („marile curente succesive ale

importanța *atitudinii scriitorului definitorie pentru autenticitatea operei*³. Problema capitală a hermeneuticii cantemiriene nu se restrânge la împrumuturi și influențe, vizibile și fertile, intertextualități tolerate altfel de poftăreții ditirambici la industriașii de palimpseste, unde estetica rescrierii se leapădă de orice amendamente morale, ci în individualitatea motrică a gândirii sale. Inocularea insidioasă a minimalității creative, echivalată cu o cutie ce atenuează rezonanțele datorită abuzului de „*tonifiante*” confiscate pentru uz propriu, delapidază primul text metareflexiv al Prințului de reacția față de dominantă epocii: sleirea unei societăți barbarizată de războaie și amăgită de suzeranități geopolitice. Absurda „*inițiere*” în opera cantemiriană, supusă carnaajului cu instrumentele secolului al XX -lea, din perspectiva noțiunilor de proprietate literară și a unui eu creator unic, înfundă discursul critic în judecăți friabile, în ciuda eșafodajului

culturii europene sunt proiectate în cultura română în planul simultaneității”), văzut ca expresie a „*efortului disperat de a recupera timpul pierdut*”. Concluzia lui Corneliu Bîlbă: [...] „*opera lui Cantemir este complet străină de acel „spirit al epocii” pe care îl credem anunțat în scrierile unor filosofi și savanți precum Galilei, Bacon, Descartes, Hobbes, Spinoza, Locke sau Leibniz*” (p. 25). La p. 41, concesiie: „*Până la un punct, interpretarea Divanului prin postulatul continuității întrunește anumite condiții de validitate, dovedind un randament pozitiv în folosirea conceptelor de tradiție și influență*” ! Vezi și Corneliu Bîlbă, *Herméneutique et symptomatologie*, „ARCHES, Revue Internationale des Sciences Humaines” éditée par l’Association Roumaine des Chercheurs Francophones en Sciences Humaines, tome 3, București – Cluj - Iași, 2002.

³ Dimitrie Cantemir, *Divanul*, Ediție îngrijită și studiu introductiv de Virgil Cândea, București, 1969, p. XXXV: „*Dacă am aplica scrierilor literaturii medievale criteriile de astăzi, puține dintre ele n-ar păcătui prin împrumuturi largi de motive, comparații sau pasaje mai mari, luate cu seninătate din alți autori*”; Andrei Pippidi, *Regner saintement. Exemples et contre exemples dans les principautés roumaines*, în vol. *The Biblical Models of Power and Law / Les modèles bibliques du pouvoir et du droit*, Actes Du Colloque International, Bucarest, New Europe College, 2005, ed. Ivan Biliarsky, Radu G. Păun, Bucarest, New Europe College 2005, Volume 366 of Rechtshistorische Reihe, p. 46 : „*Tout peuple chrétien a son propre contrat avec Dieu*”.

doct. Rafinat *culegător de flori* din gândirea umaniștilor, Cantemir deține știința de a combina „*moleculele*” într-o „*farmacopee*” a meditației despre om, „*ascunsul inimii*”, cum definește el conștiința, măsurându-se după valoarea morală a ființei. Demersurile intelectuale trec pragul enunțurilor livrești în comentarii fecunde, lexicul filosofic încorporând facultatea de gândire, *socotiala* (raționamentul), *chiteala*, *priceperea*, *ceința* (calitatea), *câtința* (cantitatea) spre a susține o *operă* definit *etică, religioasă și de cugetare filosofică*. Erudiția princiară face posibilă partenogeneza ⁴ tânărului cultivat la izvoarele anticilor, trepte de aur în tentativa de a prefăce în roade noi ideile și idealurile celor vechi, prin inversarea raportului model - autor, datorită investiției primului element cu proprietăți ce particularizează meditația. Condiția originalității, în ambianța și procedeele de creație ale veacului al XVII -lea, supusă radicalității ateiste, devine un standard iluzoriu în cazul acestui „*manifest de conștiință*” ⁵. Episcopul d’Avranches (Pierre - Daniel Huet, 1630 – 172, elenist și latinist, bibliofil) numise goana junimii ahtiată după micile globuri ale lui Descartes numai pentru a avea subiect de discuție și pentru a-și da dreptul de a-i disprețui pe antici, neglijând înțelepciunea pe care ar trebui să o soarbă din apă pură, direct din izvor: *ignorantia inflat / ignoranța bombastică*. Un sindrom care iluzionează și astăzi contestatarii operelor celor care și-au împărțit viața între războaie și masa de scris. Încercarea tânărului Cantemir de a reuni în același triedru epistemologic raționalismul, dogmatica unitariană, etica laică și creștină, în circumstanțele antimisticismului european, se cere apreciată. Deși rămâne departe de atacul declanșat împotriva religiei de către un Jean Chéron ⁶, raționalist al barocului, ostatec în mâinile

⁴ Aici cu sensul (mit.): apariție a unor fapte miraculoase în condiții excepționale.

⁵ Dragoș Moldovanu, *Stilizarea citatului biblic în Divanul lui Dimitrie Cantemir*, „*Anuar de lingvistică de istorie literară*”, Iași, tom XX, 1969, p. 49.

⁶ Jean Chéron, *Examen de la théologie mystique, qui fait voir la différence des lumières divines de celles qui ne le sont pas, et du vray, assuré et*

piraților mauri care îl vor elibera prin răscumpărare după doi ani de captivitate în Tunis. Carmelitul denunțase excesele și iluziile criptice, marcând frontiera dintre antropologia modernă și concepția scolastică despre suflet și facultățile sale, contemplarea neavând nici un merit, reveria în harurile supranaturale reprezentând pierdere de timp și trândăvie în stare pură. În același context, este de amintit polemica dintre Pierre Bayle (1647 - 1706), promotorul protestantismului reflexiv și al ateismului, idei vehiculate în *Dictionnaire historique et critique*, 1696 - 1697, și teologii Isaac Jaquelot și Jean Le Clerc. Aceștia reproșau filosofului că susține contradicția insurmontabilă dintre credință și rațiune, recte eșecul raționalismului teologic, și absurditatea dogmelor religiei creștine în ce privește principiile filosofiei ⁷. Suspendat între pericole și iluzii infectate, omul are datoria să iasă din sclavia tenebrelor medievale. Un asemenea fulger de lumină radiază și *Divanul* lui Cantemir, cu deosebirea că discursul minții sale aurale nu violentează credința, pe care o admiră, stârnind însă vârtejul reformării lăuntrice a obiceiurilor morale ale contemporanilor săi, o trezire la viața unui spirit nou, inseparabil de fapte și de creația personală. Ca urmare, poziționarea sa în ordinea descrescătoare a cărturarilor europeni este nemeritată și injurioasă. Intoleranța știință - religie, negarea creaționismului, voința supranaturală favorizează, la hotarul dintre secolale al XVII -lea și al XVIII -lea, speculațiile metafizice, filosofia rămânând - după expresia lui Bărnuțiu - „roaba teologiei; dar nu roabă ce merge cu lumina aprinsă înaintea Doamnă-sa, că atunci tot ar fi ceva, ci roabă care-i poartă șlepu din dărăp” ⁸. Evident, nu avem în Cantemir un

catholique chemin de la perfection de celui qui est parsemé de dangers et infecté d'illusions, et qui montre qu'il n'est pas convenable de donner aux affections, passions, délectations et goûts spirituels, la conduite de l'âme, l'ostant à la raison et à la doctrine, Paris, 1673.

⁷ Paul Rateau, « Sur la conformité de la foi avec la raison: Leibniz contre Bayle », „Revue philosophique de la France et de l'étranger” 2011 / 4 (Tome 136), p. 467 - 485.

⁸ Gheorghe Barițiu, *Credința deșartă*, în „Foaie pentru minte”, nr. 9, 1841, p. 77.

reprezentant al materialismului spontan care își laicizează discursul ideologic. Despre o influență a raționalismului și a iluminismului german și francez se va putea vorbi în cazul școlii unitariene de la Cluj, unde se studiau lucrările lui Locke, Newton, Wolf, *Elementa philosophiae*, 1771, și ale lui Baumeister, modele pentru manualele elaborate de Samuel Micu, „*primul român care a popularizat ideile newtoniene*”. Militantismul pozitivismului logic va depăși *faza adolescentină* în următorul secol, Nicolae Bălcescu insistând asupra rolului educației: „*Azi popoarele cercetează înainte de a crede, religiilor e convicția. Dacă unele mai sunt în sclavie, cauza e că nu sunt luminate. Să luminăm dar poporul dacă vrem să fim liberi*”⁹. Simulările și disimulările¹⁰, instrumente tradiționale în zoologia politică, impun Prințului constrâns de contextul fluctuant al suzeranităților calea de a-și apăra cu mijloacele scrisului propriile valori umane, „*în candila aceștii cărticele, a darului, a învățaturii ce întru tine ai, lumina a aprinde nu te-ai lenevi*”, cum îl laudă dascălul cretan. Și, totodată, de a le împărtăși minților Moldovei drept logică existențială, indispensabilă vieții conforme cu modernitatea Europei. Desprinderea de ispitele lăcomiei, ale avariției și de risipirea în nimicuri ticsite de simțuri, devine posibilă prin luciditate și autonomie spirituală, cât și prin „*opreala spre păcatele*” existenței larvare. Ecourile *religiei raționale*¹¹ a unitarianului polonez, Andrei Wissowatius / Andrzej Wiszowaty, pseudonim Arsenius Sophianus, religie care elimină din teze tot ce infirmă „*rațiunea omenească sănătoasă*”¹², Hristos fiind considerat om, nu Dumnezeu¹³, integrate

⁹ N. Bălcescu, *Opere*, vol. I, București, 1953, p. 327; Vezi și *Antologia ateismului din România*, București, 1962.

¹⁰ Torquato Accetto (1590 / 1598 – 1640), *Della dissimulazione onesta*, 1641.

¹¹ Petru Vaida, *Dimitrie Cantemir și Andrei Wissowatius. Contribuții la problema izvoarelor umanismului lui Cantemir*, în „*Revista de filosofie*”, tom 12, nr. 1, 1965.

¹² Andreae Wissowatii (Filipów 1608 - Amsterdam, 1678), *Religio Rationalis, seu de Rationis Judicio in controversiis etiam Theologicis ac*

în partea a III-a a Divanului, îl situează de drept pe Cantemir între „precursorii Iluminismului”. Potrivit lui Wissowatius, *Biblia* este de origine divină, pasajele referitoare la Hristos trebuind să fie luate în sens literal; există în Dumnezeu o persoană unică; Hristos este inferior lui Dumnezeu, măreția și puterea câștigându-le prin moartea, ascultarea și învierea Lui. Omul a fost muritor înainte de căderea Sa; în caz contrar, Hristos, abolind păcatul, s-ar fi sustras morții; păcatul originar nu se transmite. Omul își exercită voința liberă; doctrina predestinării subminează întreaga religie și omniștiința divină nu cuprinde acțiunile umane. Faptele Lui bune sunt necesare pentru justificare. Iisus Hristos nu a pățimit pentru păcatele oamenilor, pentru că Dumnezeu le iertase înainte de intervenția sa; el a instituit botezul în apă, care nu este decât un act alegoric semnificând inițierea. Consecința logică: treizeci și două de secte formate în Polonia ca urmare a răspândirii ideilor socianiste, unitare în ceea ce privește negarea divinității lui Hristos, dogma unui Dumnezeu unic, după exemplul lui Mohamed, reducând credința la pedepse și recompense. Un lucru trecut cu vederea de către cercetătorii mai vechi și mai noi ai operei cantemiriene se referă la faptul că Wissowatius, *cel mai speculativ și mai filosof dintre socinieni* ¹⁴, l-a întâlnit la Paris, în 1637, pe Descartes încercând să-l convingă asupra convergenței dintre doctrina antitrinitariană și cartezianism, conceptul de *religie rațională* reprezentând tocmai aplicarea radicală a criteriului adevărului în spiritualitatea creștină, instrument util în *sistematizarea oricărei gândiri*. Cantemir nu urmărește critica sau popularizarea dogmei

Religiosis adhibendo, 1685; *De rationis judicio in controversis etiam theologicis ac religiosiis / Despre dreptul rațiunii de a judeca în controversele teologice și religioase*, 1685.

¹³ Cantemir rămâne ortodox, „*Hristos Dumnezeu*”, „*poruncele lui Hristos Dumnezeu*”, scrie el, ceea ce arată prelucrarea critică a lucrării lui Wissowatius (Vaida, *op. cit.*, p. 46).

¹⁴ Henry Méchoulan, *Problématique et réception du Discours de la méthode et des Essais*, Vrin, 1988, p. 315. Teoriile sociniene au stârnit interesul gânditorilor englezi și francezi, Isaac Newton, John Locke, Louis - Paul du Vaucel, Voltaire și Pierre Bayle.

creștine, interesul său ținând valoarea etică a doctrinei tradiționale pentru viața practică. Deformat abuziv, cartezianismul în anamorfoză al detractorilor aprecia că geometria mediază cel mai pur exercițiu al logicii grație desacralizării spațiului și a materiei. La Paris, Wissowatius îi frecventase pe filosoful și astronomul Pierre Gassendi, viitorul profesor de matematică de la *Collège royal*, unde va preda, din 1645, atomismul lui Epicur și Lucrețiu, fizica lor fiind compatibilă cu doctrina creștină, el însuși trăind ca un anahoret, și pe eruditul pitagorian Marin Mersenne / lat. Marinus Mersenius. În lista scriitorilor vinovați de ateism, *Quaestiones celeberrimae / Întrebări celebre*, 1623, suprimată în edițiile ulterioare, Mersenius îi menționase pe Giordano Bruno, Vanini, Charron, Cardan, Machiaveli, Gorlaeus, Charpentier, Basso, Hill și Campanella. Deși critică astrologia lui Robert Fludd, cerând interzicerea chiromanției în Anglia, ca bun catolic, prieten cu Descartes și intermediator al legăturilor acestuia cu alți savanți europeni, Mersenius, vulgarizatorul lui Giordano Bruno, va publica, în 1624, *L'Impiété des déistes, athées et libertins de ce temps, combattue et renversée de point en point par des raisons tirées de la philosophie et de la théologie / Impietatea deiștilor, ateii și liberi cugetători ai timpului, combătută și desfîințată punct cu punct prin raționamente extrase din filosofie și teologie*. Și tot Mersenius, după călătoria sa în Italia, unde cunoscuse experiențele lui Torricelli, va semna în 1644 tratatul *Cogita physico - mathematica*. La solicitarea socinianului Florianus Crusius, care intenționa să dovedească existența lui Dumnezeu, Mersenius îndeamnă la prudență: „Când spuneți « Dumnezeu este fie posibil fie imposibil: dacă este posibil, există deja; în cazul în care este imposibil, să ni se arate contradicția »” ei vă vor spune că nu știu dacă implică o contradicție sau nu și că asemenea idei nu se poate demonstra. Am vrut să vă avertizez despre toate aceste lucruri, ca să nu munciți inutil. Acești domni încă mai cred că Dumnezeu există prin credință, pentru că sunt creștini. Dar ei mărturisesc și asigură că prin rațiune nu pot fi influențați sau convingși”. Citarea în cartea a III-a, cap. 56, din *Divanul* a lucrării lui Giacomo Aconcio, *Stratagematum Satanae libri octo*,

tipărită la Basel, 1565, valorifică optimismul epistemologic al teologiei pozitive. Autorul, catolic reformat, inginer militar, jurist, teolog și filosof, vedea în Satana, simbolul aroganței și al orgoliului spiritului uman, adevărata cauză a rivalităților, ura religioasă încurajând ostilitățile și discordiile dintre oameni. Ereziile, scria italianul, nu pot fi combătute prin violență, multe din sofismele religiei fiind de importanță minimă față de principiile fundamentale ale credinței asupra cărora toate Bisericele se pot înțelege. Refractor față de adeziunea necritică la catolicism prin invocarea necesității de a acționa în practica vieții potrivit teoriilor exprimate în convingerile cele mai profunde ale omului, Aconcio își exprima convingerea că deosebiri în interpretarea Scripturii, generatoare de dușmănie, pot fi lămurite pe calea dialogului. Adversar celor declarați custozi ai adevărului, *manifestare satanică și cauză a răspândirii persecuțiilor religioase*, Aconcio credea că [...] „*cel care este dedicat citirii dumnezeieștilor Scripturi, nefiind condus de o searbădă curiozitate sau de ambiția de a reuși într-o controversă acută în ce privește lucrurile divine, ci de o devoțiune adevărată față de Dumnezeu și de o dorință abstractă pentru mântuire, nu va avea nici o dificultate în a ști ce probleme sunt inutile și goale și care nu sunt demne de a fi realizate*”, mântuirea fiind obținută prin credința în Hristos, nu prin acceptarea dogmelor. Ca și Aconcio, Cantemir este adeptul toleranței și al respectului pentru libertatea intelectuală, idei înnoitoare, incriminarea că [...] „*Referințele de acest tip sunt făcute nu din respect pentru proprietatea intelectuală, ci din dorința de a face dovada erudiției*” infiltrând imaginea unui Prinț cosmopolit, mulțumit să-și admire biblioteca, fără să o răsfoiască! Tratatul lui Aconcio, din 1558, *De Methodo, hoc est de recta investigandarum tradendarumque ratione de Artium ac scientiarum ratione libellus, / Despre Metodă, care este stăpâna Artei și a cunoașterii rațiunii dreptului de a examina natura artei, precum și știința naturii cărții* urmează determinarea adevărului pe cale analitică, așa cum procedează și aristotelicul Cantemir, prin trecerea de la general la particular, subiectul cunoscător rămânând legat de datele imediate ale

experienței. Or, tocmai selecția selectivă a literaturii pe care o parcurge demonstrează varietatea și autoritatea izvoarelor consultate, rădăcinile ramificate ale documentării consolidând argumentarea filosofică ¹⁵. Sunt de remarcat rezervele „*ereticului îndărătnic*”, Gottfried Wilhelm von Leibniz, pentru ideile socianiste, adnotatorul versiunii germane a lucrării lui Wissowatius, în special rolul rațiunii umane în teologie, creștinismul bazându-se pe acordul dintre credință și rațiune ¹⁶, „*regatul adevărilor independente de simțuri*”, în ideea toleranței religioase ¹⁷, fundament al păcii europene. În scrisoarea către Paul Pellisson - Fontanier ¹⁸, martie 1692, Leibniz își justifică obiecțiile față de tezele carteziene: [...] „*Am căutat să îi fac să înțeleagă pe mulți care își imaginează că nu trebuie decât să-l studieze pe Descartes pentru a ști atât cât este nevoie; ceea ce îi împiedică să avanseze și îi reduce la o flecăreală care nu constă decât în respectarea a ceea ce*

¹⁵ Edouard Sayous, *Les déistes anglais et le christianisme, principalement depuis Toland jusqu'à Chubb, 1696 - 1738*, Paris, G. Fischbacher, 1882.

¹⁶ *Sacrosancta Trinitas per nova Argumenta Logica defansa*, 1672 / Sfânta Treime apărată prin noi raționamente de Logică avansa concluzia că adevărata Logică este favorabilă credinței ortodocșilor; Vezi Louis de Jaucourt, *Histoire de la vie et des ouvrages de Leibnitz*, Amsterdam, 1734, p. 50.

¹⁷ Prima gramatică poloneză a fost publicată în 1568, la Cracovia, de calvinistul P. Statorius (Gallus); Vezi Auguste Berga, *Un prédicateur de la Cour de Pologne sous Sigismond III, Pierre Skarga, 1536 - 1612, étude sur la Pologne du XVI e siècle et le protestantisme polonaise*. Thèse doctorat, Lettres, Paris, 1916, p. 380, referitoare la politica tolerantă a Poloniei față de protestantism, confirmată de cancelarul Zamojsky: „*Mi-aș de jumătate din viață pentru reîntoarcerea voastră la Biserica catolică și mi-aș păstra cealaltă jumătate ca să mă bucur de convertirea voastră. Dar dacă ar vrea cineva să vă silească, ca să vă sprijin mi-aș da viața toată, decât să fiu martorul unei astfel de silnicii într-un stat liber*” (cf. Violeta Barbu, *Purgatoriul misionarilor. Contrareforma în Țările Române în secolul al XVII-lea*, Teză de doctorat, 2008, vol. I, p. 173).

¹⁸ Paul Pellisson - Fontanier (1624 - 1693): *Réflexions sur les différends de la religion*. Paris, 1686, *De la tolerance des religions, lettres de M. de Leibniz et reponses de M. Pellisson*, Paris, Jean Anisson, 1692.

dl. Descartes a spus deja. Și, de vreme ce susține că știința în care a reușit cele mai multe progrese este geometria, am căutat să fie înțeles, prin eșantioane efective, că metoda carteziană, oricât de frumoasă ar fi, este limitată [...]”¹⁹. Într-o corespondență către Jakob Thomasius (1669), Leibniz susține că explicarea mecanică a naturii nu este în contradicție cu *Fizica* lui Aristotel, în care el găsește mai mult adevăr decât în meditațiile lui Descartes. Peste doi ani, în 1671, *Physica nova* emite ipoteza în acord cu Descartes potrivit căreia fenomenele corporale ar trebui să fie explicate de mișcare, teologia rațională servind jocului filosofic²⁰. Incitantă rămâne însă memorandumul *Novissima Sinica / Ultimile știri din China*, 1697, în care savantul german, un „*Solon al Rusiei*”, condiționează progresul omenirii de unirea Europei cu China, zonele cele mai dezvoltate ale lumii²¹. În concepția

¹⁹ *Scrisori ale lui Leibniz, Pelisson și Bossuet în favoarea reunirii protestanților cu catolicii, după manuscrisele originale din Biblioteca de la Hanovra*. Traducere și text introductiv de Cerasel Cuteanu, Cluj – Napoca, 2002; Vezi *Replica la observațiile cuprinse în ediția a doua a dicționarului critic al d-lui Bayle, articolul Rorarius, privitor la sistemul armoniei prestabilite*, p. 106: [...] „Eu recunosc că timpul, întinderea, mișcarea și în general continuul, în maniera în care ele sunt luate în matematică, nu sunt decât lucruri ideale, adică ele exprimă posibilități, întocmai cum o fac numerele. Hobbes chiar a definit spațiul drept o *Phantasma existentis*”.

²⁰ Concluzia lui Lessing din *Von Duldung der Deisten* [Răbdarea deiștilor], 1774, susține că nu există religie fără uzul rațiunii: „Oamenii trebuie pur și simplu să creadă fără sprijinul rațiunii și să devină creștini evlavioși; cu toate că omul nu este capabil de o viziune religioasă din moment ce în mijlocul tuturor animalelor este o făptură rațională ce se lasă condusă spre bine prin raționament” (cf. Michel Espagne, « Lessing et les hérétiques », în „*Revue germanique internationale*”, nr. 9, 2009, p. 133 – 145).

²¹ *Oeuvres de Leibniz, publiées pour la première fois d'après les manuscrits originaux*, Tome 7, Paris 1875: [...] „Je considère qu'il s'agit là d'un phénomène singulier du destin: la culture et le raffinement humain se trouvent concentrés, en quelque sorte, entre les deux extrêmes de notre continent. (...) La Providence a-t-elle commandé un tel ordonnancement afin que les peuples les plus cultivés et distants étendent leurs bras l'un vers l'autre, pour que ceux qui se trouvent entre les deux puissent graduellement être amenés à une meilleure vie ? Je pense que ce n'est pas par chance que les Russes, qui à travers leur immense empire connectent la Chine à l'Europe

lui Leibniz, creștinismul putea dialoga de la egal la egal cu confucianismul, și amândouă cu ortodoxismul rus, în vederea realizării unirii ecumenice. Pentru concretizarea proiectului global, Leibniz ar fi preferat implicarea Țarului Rusiei și a Împăratului Chinei, singurii ce puteau să contribuie la bunăstarea milioanelor de oameni, salvându-i din mediocritatea sufocantă și de meschinăria prinților teritoriali (germani). „*Strămutarea bunățăților și frâul păcatelor*”, localizarea ²² lui Wissowatius, înregimentat la categoria necredincioșilor, îndemnul spre citirea anticilor și Părinților Bisericii, sugerează programatic reconstrucția unui *homo politicus* conștient de importanța și necesitatea virtuților stoice ²³ ²⁴, puterea exercitată asupra comunității de morală civică ²⁵, socială și colectivă intersectându-se cu „*nevoința bună*”, înclinarea spre bine a omului. Imersiunile în tezele unitarienilor îl scot pe Cantemir din zona așa-zisei *inapetente* (sic !) pentru dezbaterile litigioase, alegație absurdă, teologia continuând să reprezinte forma dominantă a cunoașterii, indiferent de meridianul european al literelor ²⁶. Epitaful

(...) *suivront, avec l'aide et l'engagement de leur dirigeant actuel* [Pierre le Grand], *les pas de nos découvertes*”.

²² *Stimuli virtutum, fraena peccatorum ut et alia eiusdem generis opuscula posthuma*, Amstelaedami, 1682.

²³ Traduceri din *Stoicorum praecepta* X și Jacob Gretser, *Epistola cuiusdam anonymi catholici, qua solatur praedicantes Lugentes sortem Hunnii & Symmystraum ob rem infelicitur & mendaciter ab illis Ratisbonae gestam cum glossis ordinariis anonymi in notationes Hunnii praedicantis Witebergensis*, 1602.

²⁴ Petru Vaida, *op. cit.*, p. 40

²⁵ Guillaume Budé (lat. Budaeus), (1467 - 1540), *De l'institution du prince*, 1547.

²⁶ O consemnare interesantă la André Mazon, *La Science française*, nouvelle édition Paris, Larousse, [1933], despre Satirele prințului Antioh Cantemir, cu istoria vieții sale, traduse în limba polonă de Pappadopulo, în 1749: „*Les premiers traducteurs, souvent des étrangers, avaient commencé, il est vrai, à jeter quelques ponts entre les pays slaves et le nôtre, mais en si petit nombre: les Satires du prince Cantemir, avec l'histoire de sa vie (1749), des morceaux*

gravat pe piatra de mormânt a lui Fausto Sozzini (1539 - 1604) sintetizează primejdia reprezentată de socianism, reacția cea mai viguroasă împotriva doctrinei predestinării absolute susținută de Luther și Calvin: „*Tota licet Babylon dextruxit tecta Lutherus, Mures Calvinus, sed fundamenta Socinus*” / « *Luther a demolat acoperișul Babilonului [al Romei n. n.]; Calvin pereții; dar Socinus temelile* ». Arienii credeau că revelația, dacă vine de la Dumnezeu, trebuie să fie în conformitate cu rațiunea și să nu conțină lucruri care sfidează bunul simț. În plus, față de dogmele care erau contrare rațiunii, Fausto Sozzini subliniase două pericole ce amenințau omul: superstițiile și ateismul, relația dintre credință și rațiune fiind preluată și dezvoltată de John Locke. În 1730, Matthew Tindal ²⁷ (1656 - 1733) va recunoaște că deismul englez nu reprezintă decât o simplă continuare a gândirii Fraților polonezi. Impactul teoretic asupra unui dintre precursorii iluminismului francez - Pierre Bayle – a fost determinat. Voltaire, inamicul înverșunat al superstițiilor, în „*Tratatul despre toleranță*”, folosește argumente care amintesc de ideile Fraților polonezi: „*Mai puțină dogmă, mai puține dispute, și cu atât mai puțină mizerie*”. Isaac Newton, un Arian „*ieroglific*”, a respins dogma Sfintei Treimi, în biblioteca sa aflându-se lucrări editate de Frații polonezi. Newton a combătut imaginarul cosmic legat de bestiarul celest, arătând că fenomenul cometelor are cauze naturale, nu supranaturale, prevestind războaie, foamete și moartea suveranilor. Concluzii inspirate de lucrarea astronomului, istoricului și teologului socianist Stanisław Lubieniecki (1623 - 1675): *Theatrum cometicum ..., Amstelodami 1668*, o antologie ilustrată cu 415 comete observate până în anul 1665, 81 de stampe cu constelații și diagrame

choisis de Trédiakovski, de Lomonosov et de Soumarokov, par Pappadopoulo (1800 et 1801)”.

²⁷ *Christianity as Old as the Creation; or, the Gospel a Republication of the Religion of Nature / Creștinismul la fel de vechi ca și Creația; sau Evanghelia, o Republicare a Religiei Naturii*, London, 1730. Nepotul filosofului, Nicholas Tindal, va traduce „*Istoria imperiului Otoman*” în limba engleză.

ale orbitelor. Gândirea umanistă și emanciparea etică promovate de socianism dețineau un rol cheie în salvarea omului, conduita și faptele diurne constituind o axă ontologică ruptă de practicile dogmatice, lumina rațiunii și a voinței libere, existente în mod natural în fiecare persoană, dovedind că omul se poate perfecționa fără purgatoriul Apocalipsei. Respingerea războaielor de cucerire și participarea exclusivă la acțiunile defensive, susținerea pacifismului într-un moment în care puterile Europei se confruntau geopolitic, refuzul de a transporta arme și înlocuirea ostentativă a săbiilor de oțel cu săbii de lemn, libertatea de conștiință, denunțarea manifestărilor de intoleranță a religiilor dominante și respectul opiniilor alternative au transmis Occidentului ideile moderne ale Iluminismului. Fenomen care schimbă perspectiva tributară unui motor ideologic unic, localizat în Vest, superior Orientului captiv în bezna veacurilor, beneficiar tardiv al relațiilor de temporalitate, cauză - efect, specifice centrelor civilizate. Ca și alți cărturari încadrați în curentul raționalist și care recunosc actul creației divine, cazul lui Leibniz, Dimitrie Cantemir consideră politica parte a moralei concretizată în arta de a guverna, cea care asigură pacea și prosperitatea statului. Obiecția că protestantismul a reprezentat, mai mult decât o operă de raționament și credință, o operă politică și de despotism, demonstrează unitatea dintre adevărul religios și cel al științei, matricea filosofiei autentice și a libertății, raționamentele carteziene semnificând „*un omagiu solemn adus creștinismului*”²⁸. Dacă Rabelais separase explicit religia

²⁸ Antoine Eugène Genoude, *La raison du christianisme: ou, Preuves de la vérité de la religion: tirées des écrits des plus grands hommes de la France, de l'Angleterre et de l'Allemagne*, Volumul 7, Paris, 1835, p. 35: „*Dans les lettres de Newton à Bentley, on aime à voir l'auteur du Système du monde trouver dans la contemplation des corps célestes la preuve de l'existence de Dieu et la réfutation de toutes les hypothèses du matérialisme. L'Essai sur la Foi, d'Erskine, démon tre avec une puissante dialectique un des points les plus difficiles de la philosophie chrétienne. Les fragments de la Théodicée de Leibnitz, et la Défense de la Révélation, d'Euler, détruisent la plupart des objections que les sectes matérialistes avaient jetées dans les esprits*”. [...]

(ca instituție) de politică, Prințul Cantemir îi valorifică zestrea etică, asociind-o cu sinuozitățile și complexitatea praxis-ului diurn, din perspectiva antropologiei politice. Neologienii germani, teologi care vor încerca să adapteze dogmele raționalității Luminilor fără să pericliteze Revelația, nu pornesc de la *ratio*, ci de la conștientizarea exigențelor etice, detestând antichitatea creștină și Evul Mediu, *in globo*, ca timpuri obscure în care ignoranța, superstițiile și constrângerile morale au obstrucționat imaginea divină a religiei ²⁹. Comparativ cu liniaritatea convențională a cărților bisericești, creativitatea cantemiriană este mobilizată pentru a certifica necesitatea moralei politice ca dimensiune a activității practice, activitate pândită de intrigi, duplicitate, viclenie, cruzime, ambiții personale, resemnare și renunțare, adulare și servilism. Restituirea laică a învățăturilor biblice prin valorizarea normativității religioase lărgeste câmpul de investigație a repertoriului intelectual pe care Dimitrie Cantemir își axează cunoașterea sinelui, „*cea de obște omenească fire*”, convergentă cu instrumentele puterii și care tinde să atribuie viciile

„Ce fut pour moi comme un coup du ciel d'apprendre que Newton , Leibnitz , Euler, Pascal, Descartes et tant d'autres grands génies se sont inclinés et sont morts dans la conviction des vérités religieuses !”(p. LX); [...] „Bossuet, en parlant de son respect filial pour l'Eglise, dit: M. Descartes a toujours craint d'être noté par l'Eglise, et il prenait pour cela des précautions qui allaient jusqu'à l'excès. La Bible et une Somme de saint Thomas étaient ses livres favoris et il les cite souvent avec complaisance. Les Méditations de ce philosophe formeront toujours une époque mémorable dans l'histoire de la religion. Il n'a pas seulement fourni pour le dogme de l'existence de Dieu des preuves nouvelles et d'un prix inestimable, il a mieux développé encore et plus clairement fait connaître qu'on ne l'avait fait jusqu'alors , la nature de l'âme, et en démontrant son immatérialité aux yeux de tous les hommes qui raisonnent et qui sont de bonne foi, il a détruit jusqu'à la racine le matérialisme, cette erreur la plus dangereuse et la plus mortelle de toutes. Descartes nous enseigne et reconnaît, d'après sa propre expérience, que c'est dans la contemplation de Dieu qu'on goûte la plus douce satisfaction dont on puisse jouir sur la terre, ou en d'autres termes, que consiste le souverain bien de cette vie” (p. 28) etc.

²⁹ Karl Barth, *La théologie protestante au dix - neuvième siècle: préhistoire et histoire*, Labor et Fides, Geneva, 1969, p. 98.

climatului de opresiune, conformismului și spiritului de renunțare, fenomene ce pregătesc albia resemnării. Din *recta ratio*, *orthós lógos*, rațiunea dreaptă, derivă obligațiile morale, *ratio* / „socoteală” fiind responsabilă de progresul uman. Capitolul X, din *Istoria hieroglică*, (1705), leagă demnitatea ființei umane, „cea mai de-a firea și cea mai evgheniki” (nobilă), de rațiune, cea care-l înalță pe om „preste cele firești hotară”. Platonician în definirea cârmuitorului înțelept, statut atribuit și părintelui său biografiat în *Vita Constantini*, pretendentul pasager la tronul Moldovei practică filosofia ca știință a binelui. Morala – virtute a persoanei, și politica - atribut al binelui public, îmbină religia și laicul atât în interioritatea individuală, cât și în exterioritatea civică. În ce privește cunoașterea unitarismului, ipotezele formulate de Petru Vaida ³⁰: **a.** Cantemir nu știa că Wissowatius este unitarian; **b.** „Cantemir a știut că Wissowatius este unitarian, dar, citind cartea și constatând că ea nu conține în general nimic flagrant „eretic”, s-a mulțumit să introducă îndreptări în câteva puncte esențiale din punct de vedere teologic”, falacioase la prima vedere, se cer lămurite ³¹. În veacul al XVII-lea, Contrareforma ³²

³⁰ Petru Vaida, *op. cit.* p. 47

³¹ Cantemir, *Descrierea Moldovei, partea III-a „Despre starea bisericească și literară a Moldovei”*; cap. I, „Despre religia Moldovenilor”: „În Moldova nu s-a văzut niciodată vreun eretic sau vreo erezie și cu atât mai puțin s-a putut dezvolta, probabil fiindcă acest neam n-a avut să știe de Teologia scolastică și în alte meșteșuguri sofistice ale dialecticilor, ci a crezut că vorbele simple ale Evangheliei și învățătura sfinților Părinți sunt de ajuns, chiar fără școală, spre mântuirea sufletului ...”; *Descrierea Moldovei* se referă la trei aspecte principale ale Teologiei: **Dogmatica** (cu *Sacrosanctae scientiae indepingibilis imago* / Imaginea de nedescris a științei sacrosancte); **Metafizica**, în care susține superioritatea cunoașterii supranaturale asupra celei naturale, folosind suportul teoretic oferit de fizicianul flamand Ian Baptist van Helmont, în cap. IV, din cartea I-a, atrăgând atenția că „din știința obscură omenească va ieși o imagine obscură a adevărului” și *Loca obscura in Catechisi quae ab Anonyma Authore Slavono idiomate, edita et Pervoe učenje otrokom intitulata est, dilucidata autore Demetrio Cantemirio* / Locuri obscure în catehismul publicat de un autor anonim în limba slavonă și intitulat *Pervoe učenje otrokom*, lămurite de principele

devine o prezență constantă în viața politică și diplomația Orientului. În Moldova, protestanții reușiseră să se afirme prin Școala latină de la Cotnari, întemeiată de Iacob Eraclid Despotul și cedată de Petru Șchiopul, în 1580, iezuiților ³³. Petru Rareș, Ioan Vodă cel Cumplit și Aron Vodă îngăduiseră și ei, într-un stat ortodox, conviețuirea populației alogene laolaltă cu comunitățile protestante. Despre „*părintele filologiei latino - române*”, Luca Stroici, mare logofăt al Moldovei între 1580 - 1591 și 1595 - 1610, unul dintre ctitorii Dragomirnei, simpatizant al Reformei și apărător al catolicismului, Cantemir știa că îi prezentase pastorului luteran Stanislas Sarnicki rugăciunea „*Tatăl Nostru*” în limba română, tipărită cu caractere latine. „*Boier isteț, sucit, ascuns, fără religiuine, care știa grecește, latinește, nemțește, italienește, polonește și sârbește*”, scrie Hașdeu ³⁴, Stroici dobândise titlul de nobil polon. Între cărțile dăruite mănăstirii, conform catalogului păstrat la Universitatea din Lwow, se regăsesc lucrări ce concurează literatura înfeudată dogmatismului și speculațiilor fizicii scolastice, semnate de: Carolus Sigonius (Carlo Sigonio), creatorul diplomatiei (știința cercetării documentelor), comentator al lui Tit - Liviu și al lui Cicero; a redactat și o istorie a Bisericii creștine la îndemnul Papei Gregorie XIII, neterminată;

Dimitrie Cantemir, traducere tipărită la Râmnicu Vâlcea, în 1726); **Morala** (*Divanul și Scrisoarea către contele Golovkin despre conștiință*); **Istoria Apologetică și a Religiiilor** (*Sistema...*, *Curanus și Panegiricul*); Vezi și Nicolae Chițescu, *Ortodoxia în opera lui Cantemir*, în „*Glasul Bisericii*”, Revista oficială a Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, anul XXXII, Nr. 9 - 10, septembrie - octombrie 1973.

³² Una din definiții: „*Protestantismul reprezintă toate confesiunile creștine care nu sunt nici catolice, nici creștin - ortodoxe*”. În cadrul acestei ideologii au apărut: luteranismul, calvinismul, unitarianismul, anglicanismul, prezbiterianismul, baptismul, adventismul și penticostalismul.

³³ *Scutul catichizmușului cu răspuns den Scrăptura Svântă împotriva răspunsului a doao țări, fără Scriptura Svântă. S-au tipărit în citate în Bălgrad, An 1656.*

³⁴ Bogdan Petriceicu Hașdeu, „*Luca Stroici, părintele filologiei latino - române*”, în *Studii de lingvistică și filologie* I, ediție îngrijită de Grigore Brâncuși, București, 1988, p. 43 - 48.

Bernardini Scardeoni, *Canonici Patavini, de Antiquitate Urbis Pataviet classis Civibus Patavinis, Libri tres, in quindecim classes distincti*, edit. Basileae, 1560; Francesco Robortello (Franciscus Robortellus), comentator aristotelic al Renașterii: *In Librum De Arte Poetica Explicationes*, 1548, Florența, exeget metodic al textelor antice; Johann Carion / Carionis, astrolog al curții Electorului Joachim I Nestor de Brandenburg, a prezis reforma protestantă. „*Chronicon Carionis: expositum et auctum multis et veteribus et recentibus historiis, in descriptionibus regnorum & gentium antiquarum & narrationibus rerum Ecclesiasticorum ... usque ad Carolum V, Imperatorem*, 1 - 2, tipărită la Wittenberg, 1532, o schiță a istoriei universale, populară pentru premoniții și considerații morale intercalate între evenimente politice și culturale, a promovat milenarismul; Philipus Camerarius, istoric și jurisconsult, consilier al Senatului din Nürnberg, fratele celebrului botanist Joachim, care a semnat *Opera Horarum Subcisivarum, sive Meditationes Historicae / Opera ceasurilor de tihnă*, sau *Meditații istorice*. Moldova tolerantă cultivă libertatea religioasă: „*catolicii sunt protejați de mitropolitul ortodox și primesc mandat de la voievod*”³⁵. În veacul al XVII-lea, elitele sunt instruite la colegiile iezuite de la Bar, Lemberg, Camenița, „*santinelele avansate ale culturii latine în Orient*”, competitive cu bizantinismul moscovit, în special în domeniile politologiei, filosofiei, istoriei, dreptului, geografiei, astronomiei, moralei și literaturii. Spre deosebire de evoluțiile europene ale absolutismului autoritar, Polonia dezvoltă liberalismul, descentralizarea și toleranța religioasă, admițând încă 1595 religia greco - unită³⁶, compromis între catolicism și ortodoxism, pretext al rivalităților cu Rusia pentru principatele limitrofe. În vremea lui Cantemir, geopolitica³⁷ monarhiei universale

³⁵ Maria Crăciun, *Protestantism și ortodoxie în Moldova secolului al XVI-lea*, Cluj - Napoca, 1996, p. 196.

³⁶ În 1699, în Ardeal, Biserica română unită cu Roma.

³⁷ Michel Foucault, *Sécurité, territoire, population*. Cours au Collège de France. 1977 - 1978, éd. Michel Senellart, Paris, Gallimard - Seuil, 2004, p. 301: [...] „*Bien sûr, il y avait bien longtemps que des rivalités, des*

urmărea prin Spania și Austria eradicarea protestantismului și unirea țărilor catolice într-o structură globală, războaiele fiind îndreptate împotriva ereticilor din principatele lutheriene ale Germaniei de Nord, Pomerania și Prusia, unde sentimentele populare erau favorabile noii ideologii creștine. Ostilități interconfesionale între Anglia și Provinciile Unite, declanșate între 1652 - 54, 1665 - 67 și 1672 - 74 din rațiuni comerciale și maritime, mențin adversitatea dintre catolici și protestanți, ramuri majore ale creștinătății occidentale. Puterea arbitrală a Sfântului Scaun este erodată, monarhiile contestând intervenția Vaticanului în chestiunile ecleziastice, cardinalii – diplomați fiind supuși în Franța controlului regal și Parlamentului din Paris. Agitând steagul expansiunii, Suedia lutherană atacă și revendică tronul Poloniei, țară catolică. În Rusia, confesiunea ortodoxă definește patriotismul. După revocarea Edictului de la Nantes, în 1685, valul de hughenoti, peste 200.000 de refugiați, se răspândește în toată Europa. Persiflat în pamflete, Ludovic al XIV-lea capătă faima „*monarhului crud, perfid și ambițios*”, « *fiara Apocalipsei* » care vrea să sacrifice libertatea de conștiință. Condamnarea la galere pentru motive inventate: tentative de părăsire a regatului, participare la adunări religioase ilicite, găzduire de fugari, port ilegal de arme și implicare în revolte motivează aruncarea ereticilor în *iadul* morții. Asociat

affrontements, des phénomènes de concurrence s'étaient produits, cela va de soi. Mais, encore une fois, je voudrais qu'il soit bien clair que ce dont je parle, ce qui est en question dans tout ce que je vous dis là, c'est le moment où tous ces phénomènes commencent à entrer effectivement dans un prisme réflexif qui permet de les organiser en stratégies. Le problème est de savoir à partir de quel moment ont été effectivement perçus sous la forme de concurrence entre États, de concurrence dans un champ économique et politique ouvert, dans un temps indéfini, ces phénomènes d'affrontement, de rivalité que l'on pouvait constater évidemment depuis tous les temps. À partir de quel moment est-ce qu'on a organisé une pensée et une stratégie de la concurrence pour codifier tous ces phénomènes - là" ?; Romain Descendre, « *Analyse géopolitique et diplomatie au XVIe siècle. La qualification de l'ennemi dans les relazioni des ambassadeurs vénitiens* », în „*Astérion*”, nr. 5 / 2007.

cosmopolitismului comercial și bancar ³⁸, protestantismul se însoțește cu o perseverentă activitate intelectuală în editarea de lucrări și gazete cu conținut anticatolic. În războaiele contra Franței (1673, 1688 și 1702), Austria manevrează protestantismul ca armă psihologică ³⁹. Negociatorii lui Leopold I, Blumberg și Zierowsky, trimiși în 1684 în Rusia pentru încheierea unui acord de pace obțin autorizarea intrării în țară a preoților catolici și întreținerea lor din visteria imperială, oficierea slujbelor făcându-se în case particulare, libertățile cultului protejând lutheranii și calviniștii. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, *Coranul* este tradus în franceză de André Du Ryer, 1647, Amsterdam, 1770, în engleză, de Alex Ross, 1649, și în latină de către poliglotul Ludovico Marracci ⁴⁰, 1698, Padova, în două volume;

³⁸ Vogler Bernard, *La dimension religieuse dans les relations internationales en Europe au XVIIe siècle (1618-1721)*, în „*Histoire, économie et société*”, 1991, 10e année, n° 3. *Prières et charité sous l'Ancien Régime*, p. 379 - 398. Aici referința potrivit căreia Cromwell ar fi încercat să joace rolul de protector al lumii protestante, declarând că în cazul în care Papa îl va insulta va trimite o fregată la Civita Vecchia și Roma va auzi tunetele tunurilor sale.

³⁹ „*Directorii de conștiință*”, vestiții Teofil Corydaleu și Ioan Cariofil, Sevastos Kimenitis, Ștefan, Teodosie și Antim Ivireanu, în Muntenia, Varlaam și Dosoftei, în Moldova, Simion Ștefan și Sava Brancovici în Transilvania, Paisie Ligaridis, Nicolae Kerameus, Ieremia Cacavela, Ioan Comnenul, Ion Abramios, Gheorghe Maiota (dascălul prinților lui Brâncoveanu), convertesc manualele bizantine și grecești în atribute ale culturii politice.

⁴⁰ Ludovico Marraccio (var. Ludovicum Marraccium, Ludovicus Marraccius, 1612 - 1700), *Prodromus ad Refutationem Alcorani, in quo ... Mahumetanae sectae falsitas ostenditur: Crhistianae religionis veritas comprobatur. In quatuor partes divisus*, 1691; *Alcorani textus universus*, 1698; *Mohammedis Filii Abdaliae, Pseudo - prophetæ, Fides Islamitica, I. e. Al - Coranus Ex Idiomate Arabico ... Latine Versus Per L. Maraccium ... Et Ex Ejusdem Animadversionibus Aliorumque Observationibus Illustratus Et Expositus. Præmissa Brevi Introductione Et Totius Religionis Mohammedicæ Synopsi ... Cura Et Opera C. Reineccii; Biographie universelle, ancienne et moderne, ouvrage rédigé par une société de gens de lettres*, vol. 5, 1812, Paris, p. 321; „*Islamochristiana*”, vol. XXVIII, Pontificio istituto di studi Arabi, Roma,

abatele cunoștea greaca, ebraica, siriaca, araba și chaldeeană, dar i-ar fi trebuit 40 de ani pentru „o specie de rezumat desfigurat, rău tălmăcit și fără noimă, amestecat cu interpolări din alți autori”⁴¹. Orientalistica devine obiect de studiu la universitățile din Leiden, Olanda, 1593, Roma, 1627, Oxford, 1628. Tot aici, în 1698, ia ființă *Greek College* pentru tinerii interesați să se instruiască în științe și teologie. Faimosul Jean - Baptiste Tavernier⁴², fiul unui negustor pricopsit din negoțul cu hărți geografice, consemnează în amănunt organizarea imperiului otoman într-o lucrare închinată lui Ludovic al XIV-lea, adulat ca stăpân al lumii. Edward Pococke, *Specimen Historiae Arabum*, 1649, Humphrey Prideaux, 1697, în limba engleză, Gagnier în latină, după Aboul Feda, Oxford, 1723 ș. a. scriu biografii despre Mahomed, trimisul lui Dumnezeu pe pământ pentru a pedepsi creștinătatea divizată în secte ce se reneagă una pe cealaltă. Sunt reacții la minimalizarea islamică a Bibliei și a lui Hristos, redus la o identitate umană, Trinitatea, Înălțarea și Învierea considerându-se invenții *adăugate* de păgânismul grec, creștinii și evreii falsificând cărțile sfinte. Războiul propagandistic - recte alienarea opiniei publice - opune *Coranul*, mai conform rațiunii, învățăturilor *Evangheliei*, aplătizând efervescența proiectelor legate de eliberarea creștinătății. Islamizarea și turcizarea spațiului sud - est european (Tracia,

2002, p. 73; Marina Formica, *Lo specchio turco: immagini dell'altro e riflessi del sé nella cultura italiana d'età moderna*, Roma, Donzelli Editore, 2012.

⁴¹ *Bibliothèque françoise: ou histoire littéraire de la France*, vol. V, Amsterdam, 1725, p. 55. Posteritatea critică o apreciază ca operă monumentală.

⁴² Tavernier Jean - Baptiste, Baron d'Aubonne (titlu cumpărat în 1668): *Nouvelle relation de l'intérieur du serrail du Grand Seigneur, Contenant plusieurs singularitez qui jusqu'icy n'ont point esté mises en lumiere*, Paris, Olivier de Varennes, 1675; *Les six voyages de Jean Baptiste Tavernier, Ecuyer Baron d'Aubonne, en Turquie, en Perse, et aux Indes, Pendant l'espace de quarante ans, & par toutes les routes que l'on peut tenir: accompagnez d'observations particuliers sur la qualité, la religion, le gouvernement, les coùtumes & le commerce de chaque païs, avec les figures, le poids, & la valeur des monnoyes qui y ont cours ... Suivant la copie*, Imprimée à Paris, 1679.

Macedonia, Tesalia, Bulgaria, Creta, Albania și Bosnia) dislocă religiile tradiționale, atribuind noii credințe speranțele într-un progres iluzoriu. Orientul nu mai reprezintă doar o atracție fascinantă, bănoasă și comercială, el se imaginează ca un paradis al salvării din marasmul european. « *Barbaria și ignoranța care au urmat decadenței imperiului roman* », creștinii occidentali primind totul de la arabi: astronomie, chimie, medicină, și instruindu-se la musulmani, obiecții formulate de Voltaire, ca și concupiscenta carnală promisă și permisă de falsul profet, corup deopotrivă oameni ignoranți, dar și erudiți ai Luminilor, divizați în tabere. *Pro - islam*, în ciuda despotismului și aparențelor egalitare și legislative ale puterii întruchipată de otomani, direcție tutelată de Voltaire și Rousseau; și *contra - islam*, Dimitrie Cantemir rămânând figura proeminentă prin *Sistemul religiei muhammedane*, lucrare redactată în latină și publicată în limba rusă, la Petersburg, în 1722, tradiționaliștii socotind *Coranul* cea mai *abominabilă* dintre erezii ⁴³. Doctrina predestinării, alibiul religiilor geopolitice, glorifică militarismul otoman ca o creație divină îndreptățită misionar să flageleze lumea creștină pentru iertarea

⁴³ Papa Pius II, adresa celebra sa epistolă latină, între 31 ianuarie și 10 septembrie 1460, « *ilustrului Mahomed, prințul Turcilor*. », cf. Adrien Reland, « *Lettre de Pie II à Mahomet II, sultan des Turcs* », în *La religion des mahométans exposée par leurs propres docteurs*, La Haye, 1721, t. II, p. 86 (Vezi Faruk Bilici, « *L'Islam en France sous l'Ancien Régime et la Révolution: attraction et répulsion* », în „*Rives nord – méditerranéennes*”, nr. 14, 2003, p. 17 - 37); Vezi și Marie Viallon, « *La lettre à Mehmet II ou le loup et l'agneau* », în „*Cahiers d'études italiennes*”, nr. 13, 2011, p. 129 - 139. Considerată *unicum* în istoria relațiilor dintre Occidentul creștin și Orientul musulman, scrisoarea propunea turcului convertirea la religia romană și recunoașterea ca Împărat al Greciei, Orientului și al teritoriilor ocupate prin forță: „*Si tu veux étendre ton empire aux peuples chrétiens et rendre ton nom glorieux entre tous, tu n'as pas besoin d'or, ni d'armes, ni de troupes, ni de vaisseaux. Une petite chose suffirait à faire de toi le plus grand, le plus puissant et le plus illustre des hommes qui vivent aujourd'hui. Tu veux savoir laquelle ? Elle n'est pas difficile à découvrir et tu n'auras pas à la chercher bien loin car on la trouve partout : quelques gouttes d'eau pour te baptiser, t'initier au rite chrétien et à la foi dans l'Évangile*”.

păcatelor, neamurile păgâne aflându-se în suveranitatea diavolului, previziuni apocaliptice anunțând sfârșitul lumii. Perspectiva escatologică, instaurarea împărăției lui Dumnezeu după a doua venire a lui Hristos, ca Judecător al lumii și al omului, inoculează acceptarea universalismului otoman ca soluție salvatoare. Concomitent, inițiativa de a traduce *Biblia* în limba turcă ⁴⁴, în secolul al XVII-lea, urmărea să convingă Poarta să impună unirea celor trei religii monoteiste, popoarele supuse aceluiași Dumnezeu încetând să se mai războiască între ele. Prima traducere făcută de un evreu sefard convertit la Islam, text apropiat de ebraică și Talmud, nu a satisfăcut; tentativa polonezului Albertus Wowoski / Bobonius, protestant convertit la islam sub numele de Ali Bey Ufki, care tradusese *Psalmii* lui Calvin, a rămas și ea în manuscris, fiind descoperită la începutul secolului al XIX-lea. Traducerea în arabă a *Divanului*, „*primă roadă a tinerețelor*”, de către patriarhul ortodox al Antiohiei, Athanasios Dabbās (1647 - 1724) ⁴⁵, și Gibrâ'il Farhât, călugăr maronit, lucrare

⁴⁴ Bernard Heyberger, « *Histoire des chrétiens d'Orient (XVIe – XXe siècles)* », *Culture, idéologie et politique ecclésiastique (XVII – XVIIIe siècles)* în „*Annuaire de l'École pratique des hautes études (EPHE)*”, Section des sciences religieuses, 117 / 2010, p. 235 – 256: [...] „*Cantemir s'inscrivait dans un courant de pensée au sein de l'orthodoxie, qui prônait le recours à la raison, s'éloignant ainsi de la tradition byzantine du retrait du monde pour se rapprocher de l'humanisme et du néo-aristotélisme latins. Ce courant, porté par des laïcs, rejoignait ceux qui, dans l'Église, voulaient renforcer la place de celle-ci dans le monde séculier, à l'opposé du modèle monastique conservateur. En ce sens, il était révélateur d'une modernisation de la pensée et de la morale au sein de l'orthodoxie, sous l'influence de l'humanisme occidental*”.

⁴⁵ „*Patriarhul Athanasios III Dabbas (născut Bulos / Paul Dabbas, în anul 1647 la Damasc) era vlăstarul unei vechi familii din Hauran, vatra creștinismului sirian, care dăduse deja doi patriarhi ortodocși: Athanasios II (1611 - 1618) și Kyrillos IV (1619 - 1628)*”; ref. Ioana Feodorov, *Intervențiile traducătorului în textul versiunii arabe din 1705 a „Divanului” lui Dimitrie Cantemir*”, în „*Revista de istorie și teorie literară*”, anul VII, n. 1 - 4, 2013, p. 135 – 142.

titrată *Mântuirea înțeleptului și pierzania desfrânatei lumi* ⁴⁶, arată importanța textului cantemirian pentru creștinii din Siria otomană, „un leac pentru toate relele, o lumină pentru orice orbire, o sabie cu două tăișuri” ⁴⁷. Renunțarea la citatele din Seneca, Epictet, Sallustius, Cato, Plutarh, Musonius, Juvenal, Ausonius, eliminarea bibliografiei recomandată de Wissowatius pentru învățăturile Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Efrem, Sf. Isaac Sirul, *Grădina părinților*, *Grădina spirituală și Tipikonul* compus de Sf. Cuvios Nicon, *Scara virtuților* a Sf. Ioan Scărarul și *Imitatio Christi* a lui Thomas a Kempis ⁴⁸ probează temperarea „curentului” cantemirian și ocultarea pasajelor îndrăznețe cu glosări conforme dogmelor creștine. Pentru Cantemir, creștinismul activ pretinde omului de litere sau războinicului replierea etică pe axa umanismului antic, temeiul formării morale. În exteriorul politicului, viața rămâne la nivel inferior, omul părănd să fie sortit acțiunii de tip politic. Folosind travestiul democrației și al toleranței religioase, islamul se arăta susținător conjunctural al protestantismului, „*etalonul ignominiei*”, protestanții blamând și ei Vaticanul ca fiind mai infam și mai periculos decât Turcia ⁴⁹. Iluzia claselor oprite legate de mirajul mărinimiei stăpânului cu turban, motivată de disperarea

⁴⁶ *The Salvation of the Wise Man and the Ruin of the Sinful World, illustrations / Salāh al-hakīm wa-fasād al-’ālam al-damīn*, Edited, translated, annotated, with editor’s note and indices by Ioana Feodorov, Editura Academiei Române, București, 2006.

⁴⁷ Un număr de 11 copii manuscrise arabe ale „*Divanului*” sunt păstrate în biblioteci din Orient și din Europa; potrivit concluziei exprimate de Ioana Feodorov: „*manuscrisul Ms. Arabe 6165, 142 fol. din Bibliothèque Nationale de France și Ms. Arabe 337, no. 2, 226 fol. din Biblioteca Apostolica Vaticana din Città del Vaticano, Roma*”, „*sunt cele mai complete*”.

⁴⁸ Ioana Feodorov, *op. cit.*, p. 139.

⁴⁹ Stephen Fischer - Galați, *Ottoman Imperialism and German Protestantism, 1521 - 1555*, Cambridge, MA, 1959, arată că legalizarea protestantismului este indisociabilă de pericolul turc (*die Türkengefahr*). Să amintim că Patriarhul Chiril Lukaris, suspectat de simpatii protestante și de tendințe pro - occidentale, a fost ucis prin sugrumare în data de 27 iunie 1638 la Constantinopol, din porunca sultanului; Vezi Dositheï, patriarh al Ierusalimului, *Manual în contra rătăcirii calvine*, București, 1690.

sărăciei, minimalizează axiologia creștină, confirmând diagnosticul unei epoci în care Dimitrie Cantemir își elaborează cea dintâi operă închinată „*Prea luminatului, blagoslovitului și prea precuvântărețului Ioan Dimitrie Constantin Cantemir*”. Concilierea realității politice cu adevărurile morale nu impune raporturi de subordonare mutuală, importanța acordată demnității etico – filosofice în practica politică a guvernanților și a guvernaților surclasând contradicția aporetică. Pentru unitarieni, refractari ai dogmei și ai misterelor teologice, religia merge alături de rațiune, știință și de experiența trăită și intimă a fiecăruia. Studiul atent al gândirii altora și afinitățile de idei definesc practici și modele încorporate identitar de inteligența epocii. O explicație a integrării ideilor stoice în filosofia politică ⁵⁰ a Prințului ritmată cu cele 77 *ponturi* ale teologului Wissowatius. Este de admis că iatrofilosoful cretan, Ieremia Cacavelas, după periplusul său londonez ⁵¹, va fi stimulat abordarea comparativă a curentelor religioase, de unde predilecția cantemiriană pentru florilegiile evanghelice. Încercările celor trei fracțiuni ale protestantismului, lutherani, calviniști și anglicani, de a se uni cu Biserica greacă ⁵², pot fi acceptate ca argumente ale liberalismului cantemirian. După cum și o motivație de ordin stric subiectiv. În august 1698, Calinic, Patriarhul de Constantinopol ⁵³, *ierta* pe răposatul Constantin Vodă Cantemir pentru păcatele omenești, *pentru moarte silnică și nedreaptă* [Miron Costin n. n.], pentru că „*a luat în stăpânire, biruit, în micimea lui de*

⁵⁰ În secolul al XIX-lea, cf. Vincent Marie Viénot, comte de Vaublanc, în *Essai sur l'instruction et l'éducation d'un princeau dix-neuvième siècle*, Paris, 1833, educația politică va prevala asupra elementului religios și moral, autorul făcând diferența între instrucție – acumularea de cunoștințe științifice – și educație, respectiv specificul *meseriei de rege*, cum spunea Ludovic al XIV-lea.

⁵¹ Ariadna Camariano - Cioran, *Jérémie Cacavela et ses relations avec les Principautés Roumaines*, în „*Revue des études sud - est européennes*”, vol. III (1965), nr. 1 - 2.

⁵² Jugie M., *Le mot transsubstantiation chez les Grecs avant 1629*, în „*Échos d'Orient*”, tome 10, n° 62, 1907. p. 5 - 12.

⁵³ Hurmuzaki ..., vol. XIV, CCCLXXI, p. 315.

suflet, de patima câștigului, dreptul vreunor rude și moștenitori ai soției răposate înaintea lui, cum merge vorba, și n'a apucat a le da îndărăt"; se cere a fi iertat și de păcatul „celelalte de a patra căsătorii pe care a îndrăznit a o face, blăstămată fiind de poruncile și legăturile Sfintei lui Dumnezeu Biserici”, precum și de faptul că „dând făgăduială odată că nu va înnoi darea de bani neobișnuită pe care a orânduit a o strânge de la supușii săi, la nevoie, și cu toate că prin rostire de afurisenie-și legase făgăduiala, făcându-se a fi uitat, a înnoit-o, cum nu trebuia, ori gonit de vreo nevoie ori din bună voia lui”. Aceeași iertare va fi acordată și de Patriarhul Ierusalimului, Iacob ⁵⁴. Observația ofițerului din regimentul de grenadieri călări al lui Carol XII, Erasmus Heinrich Schneider von Weismantel ⁵⁵, luteran intransigent, referitoare la cultura creștină a moldovenilor, este simptomatică: [...] „Totuși la oamenii de rând, noțiunile de creștinism nu merg mai departe decât că ei știu că au fost botezați, că ar exista Sfânta Treime, îngerii și Satana, și că ar fi o viață veșnică și o osândă veșnică”. Ceea ce nu era departe de constatarea din 1670 a teologilor filoeleni de la Christ College Oxford, John Covell și Thomas Smith, care vedeau în Biserica Răsăriteană „un stadiu ingenuu și necorupt de autoritatea papală a creștinismului primitiv” ⁵⁶. Interesul anticonformist pentru etica protestantă este de ordin politic; din același considerent, Cantemir va respinge Catehismul calvinesc al patriarhului Chiril Lukaris, care studiasse în Britania, cerând să se stârpească „aluatul papistașilor din Biserica Moldovenească și să taie celor tineri prilejul de a citi vicleșugurile papistașilor” ⁵⁷, și Pervoe

⁵⁴ Idem, CCCLXXXII, p. 318.

⁵⁵ *Jurnal de campanie, 1710 – 1714*, în vol. *Călători străini despre Țările Române*, vol. VIII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 352.

⁵⁶ Barbu, *op. cit.*, p. 321.

⁵⁷ În 1690, la București, se tipărea răspunsul antiprotestant al lui Meletie Syrigul, *Combaterea credinței creștine publicată de Chiril al Constantinopolului, scrisă în numele tuturor creștinilor din Biserica răsăriteană*, prefătată de patriarhul Dosihte al Ierusalimului.

ucenie otrokom / Întâia învățătură pentru copii a arhiepiscopului de Pskov, Theofan Prokopovici (1681 - 1736). Se continua astfel tradiția unui Nicolae Milescu ⁵⁸, redutabil în disputele euharistice, nu întotdeauna pe placul Patriarhiei Ecumenice. Așa arată o corespondență din 28 noiembrie 1700 ⁵⁹ adresată de Calinic lui Brâncoveanu, datată 28 noiembrie 1700, Patriarhul ironizându-l mai în glumă, mai în serios, pe domnitorul Țării Românești: [...] „*vă străduiți a învăța barbaria și a eleniza, iar apoi dimpotrivă, vă nevoiți a barbariza elenismul și să faceți pe cel înțelept neînțelept*” !. În devălmășia luptelor de idei, riscul de a fi demonizat eretic, *Antihrist în piele de oaie, călăuz al dușmanilor Crucii lui Hristos, uneltitor împotriva Sfintei credinți, vânzător și dușman al adevărului și al ortodoxiei, batjocoritor al Sfinților Părinți, afurisit, blestemat și neiertat în veacuri* pentru scrierea *Divanului* periclita neîndoios cariera politică. Mai cumpătat, Sevastos Kimenitul, directorul Academiei Domnești de la Sfântul Sava, traducea în 1698 tratatul lui Aristotel: *Despre virtuți și vicii*, lucrare pe care închina lui Constantin Brâncoveanu, litigiile coabitării politice dintre Cantemiri și Brâncoveanu prelungindu-se și în competițiile culturale dintre cele două familii de domnitori. Condiționarea eliberării teritoriilor ocupate de otomani de unirea ortodoxismului cu Biserica Romană ⁶⁰, în

⁵⁸ În 1667, aflat la Stockholm, ca răspuns la cererea ambasadorului Franței în Suedia, marchizul Arnauld de Pomponne, Milescu / Nicolas Spadarios a scris un tratat rezumativ, dogmatic - apologetic, redactat în latinește și grecește, intitulat *Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens, id est sensus Ecclesiae Orientalis, scilicet graece de transubstantione Corporis Domini, aliisque controversial ...* („Manual sau Steaua Răsăritului strălucind în Apus adică părerea Bisericii răsăritene ortodoxe despre prefacerea Trupului Domnului și despre alte controverse ...”), tipărit la Paris, în limba latină, de Antoine Arnaluld și Pierre Nicole în volumul *La perpetuite de la foi de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie* (1669, ed. a II-a, 1704).

⁵⁹ Hurmuzaki, vol. XIV, CCCXCI, p. 329.

⁶⁰ I. Lupaș, *Documente istorice transilvane*, vol. I, 1599 – 1699, Cluj, tipografia „Cartea Românească”, 1940, p. 178, ref. la hotărârile luate în Dieta de la Alba Iulia, „ținută la 27 septemvrie 1699, cu privire la condițiile unirii cu legea catolicească”. [...] „Oricare popi rumânești din obiceaiul
34

virtutea pretențiilor de suzeranitate ale Imperiului habsburgic, direcționa diplomația noilor azimuthuri spre răsărit ⁶¹, statul - poliție reprezentând nu produsul teoriei politice, ci religia ordinii și a paternalismului. Forma slavă a cezaropapismului oferea în locul societății ideale visate de filosofi, imitația pragmatismului autocrat al lui Ludovic al XIV-lea, exemplu de reușită în Secolul Luminilor. După lectura manualului *Рассказ 1490 г. об инквизиции* / *Povestire din 1490 despre inchiziție*, redactat pe baza relatărilor ambasadorului împăratului Maximilian ⁶², von Turn, lucrare trimisă la Moscova de către Arhiepiscopul Novgorodului, Ghenadi Gonzov, mitropolitul Zosim va recomanda călăilor în sutane metodele utilizate de inchizitori împotriva ereticilor. *Strigolniki*, mișcare sectantă înregistrată la mijlocul secolului al XIV -lea ca „*protestantism aristocratic*”, caracterizată prin „*raționalism critic, direcționat împotriva ierarhiei din biserica ortodoxă, a dogmelor, a sacramentelor și a venerării icoanelor, ca și a imoralității clerului și a călugărilor*” acuzați de simonie și ignoranță, confirmă identitatea dintre mișcările eretice orientale și reformele din Europa, cât și cea dintre ideile umaniste și doctrinele eretice. Până la europenizarea în marș forțat, Piața Roșie își înfricoșa moscoviții cu spectacolul autodafeurilor, în octombrie 1689, la cererea Patriarhului Moscovei,

grecesc se va pleca spre legea catolică, pre papa din Rum a fi mai mare, fiind obiceiul grecesc cu sloboziia popilor catolicești va trăi iar oricare dintr'acești popi din legea grecească nu vor ține ace lege ce-i mai sus scrisă, au cu altă lege din într'acele legi luate din lăuntru se va uni au va rămâne în legea care se află, să trăiască cu sloboziia acei lege cu care se va uni”.

⁶¹ Despre participarea elitei moldovenești la dezbaterile religioase de la sfârșitul secolului al XVII-lea, vezi Émile Turdeanu, *Études de littérature roumaine et d'écrits slaves et grecs des principautés roumaines*, Leiden, 1985, cu referire la importanța organizării tipografiei grecești la Mănăstirea Cetățuia din Iași, condusă de Ieromonahul Mitrofan, viitorul episcop de Huși.

⁶² **Maximilian I** (n. 22 martie 1459 - d. 12 ianuarie 1519) a fost împărat al Sfântului Imperiu Roman din 1508 până la moartea sa. A făcut parte din Casa de Habsburg.

Ioachim (1674 - 1690), sonetistul barochist Quirinus Kuhlmann ⁶³ (1651 - 1689), încoronat poet de prințul von Schwarzburg - Rudolstadt, fiind aruncat în flăcări. Misticul fanatic originar din Breslau, megaloman închipuit profet, fiu al lui Dumnezeu, și negustorul Condratius Nordmann, denunțați de pastorul luteran Jochim Meineke ca „*eretici periculoși*” ai imperiului, ar fi dorit o nouă evanghelizare a Rusiei, după ce în 1678 / 79 Kuhlmann ratase în cursul călătoriei la Constantinopol convertirea sultanului Mahomed IV. Un al treilea adept al milenarismului, pictorul Otto Henning, sfârșise în timpul torturilor sălbatice. Anatemizat ca Anticrist, învinuit de complot și blasfemie, Kuhlmann susținuse încă din 1674, în broșura *Prodromus Quinquennio Mirabili*, tipărită la Leida, ideea unirii protestantismului cu musulmanii pentru a nimici „*prostituția Babilonului papal*” și întemeierea unei religii universale în globalul „*Jesuelitische Reich*” / *Regatul lui Iisus Dumnezeu* ⁶⁴, prin distrugerea tuturor scrierilor care despart creștinătatea. Închis într-o cușcă de lemn împreună cu scrierile lui, cuprins de vâlvățăi și înneecat în fum, ca un adevărat martir, Kuhlmann găsisese puterea de a-și recita psalmii închinăți divinității. Conglomeratul de teologie, esotericism și misticism, de alchimie, rozacrociansim, creativitate, deznădejde, ironie și cinism care au alimentat exaltarea religioasă se vor impune tradiției ca repere ale înnoirii limbii germane. Aceeași soartă împărtășise în 1682 protopopul Avacum, disident arestat și exilat la Tobolsk în 1653, opozantul reformelor instituite în Biserica Rusă de Patriarhul Nikon (Nikita Minov, 7 mai 1605 – 17 / 27 august 1681), autointitulat Mare Suveran; „*Cu harul lui Dumnezeu mare domn și domnitor, arhiepiscopul orașului de guvernare Moscova și a întregii marii, micii, albei Rusii și a tuturor țărilor nordice și a Pomoriei și Patriarh a multor alte țări*”. Schisma din Biserica Rusă împărțise credincioșii între aliații lui Nikon (Nikonienii) și cei care i s-au împotrivit – rascolnicii sau cei de stil și datină veche pentru care

⁶³ Var. Quirinus Culmannus, Quirinus Kuhlman, Cyrus Refrigeratorius, Quirinus Kühlmann.

⁶⁴ *De Monarchia Jesuelitica* (1682).

cărțile de cult vechi rusești prezentau mai bine credința ortodoxă. Exponent neînduplecat al acestei direcții, Avacum va fi ars din ordinul țarului Feodor Alexeevici ⁶⁵, după 30 de ani de persecuții ⁶⁶. În 1688, Transilvania, Principat autonom sub suzeranitate turcească, este inclusă în Imperiul Austriac. Viitorul cardinal Leopold Kolonici, episcop de Győr între 1685 - 1695, omul forte al Vienei și dușmanul protestanților, împreună cu Giovanni - Giuseppe de Camellis (1641 - 1706), grec din Chios, vicar apostolic de Munkács (1689 - 1706), manipulează condiția *tolerată* a populației ortodoxe, lipsită de drepturi și în afara legii, 38 de protopopi români iscăbind la 7 octombrie 1698 actul de unire cu « *Biserica Romei cea catolicească* » ⁶⁷. Proiectul principelui Gabriel Bethlen de unificare a celor trei provincii românești într-o formațiune politico - religioasă, „*Dacia protestantă*”, detaliat în corespondența cu patriarhul ecumenic Chiril Lucaris (1612; 1620 - 1635; 1637 - 8), stimulează calvinizarea românilor din Ardeal. Privilegiul emis la Cluj, în 18 iunie 1623, în favoarea evreilor, conține și o referire la organizarea politică spațiului carpato - danubian : „*prin adunarea și așezarea la un loc a fehuritelor neamuri* [în Transilvania], *să o ridicăm în așa fel ca propășindu-se pe*

⁶⁵ O sursă notabilă, 800 de note de subsol, Georges Florovski, *Căile teologiei ruse*, Partea I, vol. V, 1979; Vezi Radu Teodorescu, *op. cit.*, p. 4 - 6.

⁶⁶ *Viața a preotului Avvacum de către sine* este considerată o capodoperă a literaturii rusești timpurii, „o sursă culturală și geografică importantă pentru Rusia secolului al 17-lea”.

⁶⁷ Hirotonit la București, la 22 ianuarie 1698, Ieromonahul Atanasie Anghel semnase în fața mitropolitului Țării Românești, Teodosie și a patriarhului Dositei al Ierusalimului, o mărturisire de credință ortodoxă în 22 de puncte princare prin care se obliga să respecte toate rânduielile dogmatice, cultive și canonice ale Bisericii Ortodoxe. După trei ani, la 24 martie 1701, Atanasie va fi rehirotonit preot de cardinalul Kolonici, iar a doua zi hirotonit « *episcop* », la 7 aprilie 1701, semnând un act în 16 puncte, în care jura că va desființa orice legături cu mitropolitul Ungrovlahiei și cu domnul Țării Românești. Drept recompensă, Atanasie a primit titlul de consilier imperial și un lanț de aur cu chipul împăratului de la Viena, la 14 / 25 iunie 1701 fiind instalat « *episcop unit* » în catedrala ortodoxă a lui Mihai Viteazul din Alba Iulia, demolată în 1714.

zi ce trece, să egaleze în privința puterilor sale armate și binefacerilor de seamă ale păcii, vechea Dacie”⁶⁸. Noul raport dintre economie și politică nu se reduce exclusiv la acumularea de capital, ca unică sursă a dinamicii sociale, lucru condamnat de protestanți⁶⁹, acesta presupunând multiplicarea legăturilor cu resursele civismului. Altfel spus, Cantemir articulează în conceptul puterii o ontologie distinctă de linguşeala, făgăduiala sub jurământ a unor munți de aur, fățarnicia și tertipurile „cârmacilor smintiți” pentru „subjugarea gloatelor superstițioase”⁷⁰. Eclipsa din limbajul filosofiei politice a noțiunii legate de binele public, evocată și în *Vita Constantini*, face ca persistența asupra virtuților aflate în disputa *Divanului* să depășească retorica formală, extensia la cadrul comunității susținând civismul activ și personalitatea morală, exigențe de factură programatică inspirate de concluziile Stagiritului potrivit cărora „numai viața civică este cu adevărat etică și umană”. Compatibilitatea umanism laic / umanism creștin⁷¹ instituie astfel primatul raționalității și al pertinentei interesului public, al abnegației și echității, principiul suprem al dreptății, în măsura în care dreptatea este cuprinsă în regulile morale și în legi, axiologie la care Cantemir își raportează lucrarea. Că Dimitrie evită tautologia reprezentărilor cronologice a

⁶⁸ Ștefan Andreescu, *Restitutio Daciae, Relațiile dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania în răstimpul 1601 - 1659*, București, 1989.

⁶⁹ Heinrich Schneider von Weismantel, *op. cit.*; Vezi și Bossuet, *historien du protestantisme. Étude sur l'histoire des variations ...*, Paris, 1892.

⁷⁰ Termenul **ateu** / **ateism** a fost utilizat de teologi contra „îluminaișilor”. Din secolul al XVI-lea, catolicii și protestanții l-au folosit pentru a se eticheta reciproc. Apoi, pentru a desemna pe janseniști în secolul al XVII-lea și pe teiști în secolul al XVIII-lea.

⁷¹ Vezi și rechizitoriul anticatolic: *Carte sau lumină: cu dreptele dovediri din Dogmele Bisericii Răsăritului / descoperită și așezată de prea învățatul ieromonah Maxim Peloponesianul*; tipărită de Antim Ivireanul. – *Acum întâiu tipărită pre limba Rumânească / cu porunca și toată cheltuiala a prea Luminatului [...] domn Ioan Constantin B. B. Voevod.* – (Snagov: în Tipografia Domnească în Sfânta Mănăstire, 1699).

vârstelor vieții, « *aetates hominum* », a cronocratorilor astrologi ⁷², corespunzător unei ordini naturale imanente și transcendente, se poate observa la glava [capitol] 85: „*Cetêște ... mai vârtos la sfârșitul cărții a doa Pentru 7 vârste și Viața omului ca poama și Pentru lumeștile tâmplări de pediapsă pîntre 7 vârste ce se tâmplă*”. Aristotel împărțise ciclul vieții în trei perioade, asociate în Evul Mediu - Sfintei Treimi și Regilor magi, Pitagora, Galenus și Hippocrate în patru, conform anotimpurilor, elementelor (aer, apă, pământ, foc), calităților naturale (frig, cald, uscat, umed) și umorilor (bilă, bilă neagră sau melancolie, sânge, umoare apoasă), fundamente ale medicinei medievale, Sf. Augustin în șase, *sex aetates mundi*, simbolul zilelor Creației, Ptolomeu în șapte, echivalente planetelor cunoscute, celor șapte păcate și șapte arte liberale, transmise de tradiția antică, alții în 12, ca numărul lunilor și al Apostolilor. Aritmetica vieții traducea ideea potrivit căreia omul reprezintă un cosmos în miniatură ⁷³. Cantemir

⁷² Planetele guvernează o anumită perioadă de timp: Luna guvernează perioada 0 - 4 ani, Mercur 5 - 14 ani, (educație), Venus 15 - 22 ani (emoții), Soarele 23 - 42 ani (virilitate), Marte 43 - 57 ani (ambție), Jupiter 58 - 69 ani (meditație) și Saturn de la 70 de ani încolo (renunțare).

⁷³ Prin monologul lui Jacques, din *Cum vă place*, actul II, scena VII, Shakespeare optase și el pentru șapte intervale în viața femeilor și a bărbaților, *simpli actori*, cum avertiza moto - ul teatrului Globe, *Totus mundus agit histrionem / Toată lumea joacă teatru*. Acestea erau cuprinse între copilăria vomelor, *puking infancy*, a sugarilor din brațele doicelor și întoarcerea la ea, după vârstele ca învățătel, îndrăgostit (*Oftând ca foalele niște balade pline de suspin / Pentru chipul iubitei*); soldat (*Soldat după aceea, / Cu înjurături nemaipomenite, bărbos ca leopardul, / Plin de ambiție pentru gloria lui, iute, / Deodată se-ncaieră, cătând balonul faimei / Chiar și în gură de tun*); justițiar (*Pe urmă judecător, / Cu burta rotundă, căptușită de claponi din cei buni / Cu ochii severi și barba tunsă domnește, / Plin de zicale înțelepte și pilde moderne; / Astfel își joacă rolul*); bătrân (*Cea de-a șasea vârstă se schimbă / În niște nădragi slăbănogi și papuci, / Ochelarii pe nas și chimirul într-o parte, / Pantalonii din tinerețe, păstrați, sunt largi cât hăul / Pe coapsele micșorate; vocea puternică, bărbătească, / I s-a-ntors la glasul pițigăiat de copil, țiuie / Și fluieră în auz.*); ultima scenă a vieții, coșmarul celei de a doua copilării: fără dinți, fără ochi, fără gust, fără nimic !

alege ca număr arhetipal de dezvoltare individuală și spirituală a omului cifra șapte, diviziune abandonată progresiv începând cu secolul al XVI-lea pentru o fragmentare mai lungă, viața fizică articulându-se în concepția sa pe socializarea prin educație, definitorie pentru tipul viitoarei personalități, în aceeași perspectivă a creșterilor și descreșterilor: *prunciia, copilăria, cătărigia* („de va în vreme bună lega, bună poamă face, iară de în vreme rea, rea poamă va face”), *voinicia (singură vârsta a tineretelor, carea oarecum cam răităcită sau încă neașezată iaste), bărbăția* („coacerea poamii a vieții omenesti”), *căruntă și bătrână*. Hrănită din opere de referință universală, filosofia *Divanului* cristalizează tipul unui intelectual dedicat eradicării răului moral, lexicul eticii creștine și laice atestând o mutație mentală în registrul politic al etologiei umane. Lumii amenințate de « *barbaria reflecției* », cum va numi Vico în 1744, în *Știința Nouă*, filosofia carteziană ⁷⁴, Cantemir va opune lumea umanului real. Creație și invenție ce implementează totalitatea facultăților spirituale, cu deosebire acel *ingenium* care nu este un simplu instrument de deducție, ci o putere inepuizabilă de înnoire. Această dependență reciprocă *non nova, sed nove* ⁷⁵ face ca teoriile epistemologiilor constructiviste din epoca noastră să fie îndatorate gânditorilor din trecut, temerari pentru epoca „*fulgerelor vaticane și a puterii preoțești*” ⁷⁶. Timpuri în care un Galileu își blestema învățătura în fața Inchiziției, fiind pedepsit să citească

⁷⁴ Considerate o afacere anglo - saxonă, *Luminile* nu-l vor metamorfoza pe Vico într-un anticleric convins, Republica sa ideală fiind guvernată de Providență.

⁷⁵ Lat. *non nova, sed nove*: maniera este nouă, nu materia; nu inventăm nimic, dar vedem diferit. La Eminescu: „*Toate-s vechi și nouă toate, / ce e rău și ce e bine / tu te-ntreabă și socoate*”...; Paul Valéry, *Eseuri aproape politice*, traducere și ediție îngrijită de Marius Ghica, Craiova, 1999, p. 151. [...] „*În trecut, în materie de noutate, am văzut ivindu-se decât soluții sau răspunsuri la probleme ori la întrebări foarte vechi, dacă nu imemoriale. Dar noutatea, care ne aparține, constă în ineditul întrebărilor înseși, și nu în soluții; în enunțuri, și nu în răspunsuri*” (p. 158).

⁷⁶ Gheorghe Panu, *Enciclica*, în revista „*Lupta*”, nr. 11, 1884.

săptămânal, timp de trei ani, psalmii pocăinței, pentru a rămâne aproape de Dumnezeu și implorându-l să nu-l pedepsească prin mânia. În ciuda aparențelor heteroclite ale surselor documentare, subiectul cognitiv cantemirian își dobândește autocunoașterea interacționând cu mediul fizic și social, *Divanul* accentuând importanța relației dintre înnoirea morală a omului și interiorizarea comandamentelor civice. Dacă, *expressis verbis*, „**opera lui Cantemir este complet străină de acel spirit al epocii**”, ar părea cu atât mai gratuit interesul lui Voltaire ⁷⁷ pentru lucrările cărturarului român (*Histoire de Charles XII, Histoire de Russie sous Pierre le Grand*, în special cap. I, partea a II-a, *Essais sur les moeurs et l'esprit de nations*), utilizate ca izvoare de referință. Aprecierea abatelui Prévost nu este mai prejos, revista sa *Le pour et contre* ⁷⁸, 1740, reproducând *Viața lui Dimitrie Cantemir* din ediția londoneză a lui Tindal ⁷⁹, în tomul XX, nr. 292, p. 217 - 234, și nr. 293, p. 241 - 264, publicându-se traduceri din *Istoria imperiului otoman*, „plină de de trăsături atât de interesante, mai ales în notele care formează cea mai mare parte a ei” ⁸⁰. Romanul *L'Histoire d'une Grecque moderne* tipărit de Prévost la Amsterdam, în 1740, despre Theophée, tânăra grecoaică destinată seraiului și răscumpărată de un

⁷⁷ [...] „urâtul lui Dumnezeu, pe care îl avea[u] păgânii ca pe un Dumnezeu”; așa îl descrie în *Cronica* sa, la 1811, mss. 3.404, BAR, cojocarul Ioan Dobrescu (Ioan țercovnic sin Dobre cojocarul ot mahalaoa Bateștii).

⁷⁸ Jean Sgard, *Le „Pour et contre” de Prévost: introduction, tables et index*, Paris, f. a, p. 9 : „A son arrivée à Londres, il avait eu la révélation d'un journalisme prodigieusement vivant, libre et populaire; dans les news papers, toute l'actualité, sociale, politique, religieuse aussi bien que littéraire, trouvait place; la matière du journal était la vie même sous toutes ses formes, et non plus seulement le livre. Pour un romancier, la découverte était d'importance. Le dessein de Prévost sera de faire du journal un mode complet d'expression, axé sur la vie contemporaine, accessible à un vaste public”. Despre Cantemir, informații la p. 140; Nicolae Liu, *Dimitrie Cantemir – ecouri literare europene*, în „*România Literară*”, nr. 43, joi 25 octombrie 1973, p. 14 - 15.

⁷⁹ „*Pour et contre*”, tom XIX, nr. 274, p. 145 - 157.

⁸⁰ Nicolae Liu, *op. cit.*, p. 14.

senior francez care și-o dorea metresă ⁸¹, folosește informațiile istoricului nostru despre contele Férriol, Ambasadorul Franței la Constantinopol. [...] „*Dar, ca să mărturisim adevărul [...] era un om înzestrat cu multe virtuți, mărinimos, generos, plăcut să-l ai alături, afabil, și un foarte apărător al onoarei Regelui său, înainte de toate, neprefăcut, și un foarte statornic prieten, atât la bine, cât și la rău, lucru de care și noi înșine, pe când ne aflam la Constantinople, am avut parte într-un chip deloc de rând*” ⁸². Alte perspective analitice ⁸³

⁸¹ Publicul timpului credea că istoria tinerei Charlotte Aïssé, fiica unui cerchez adus la Paris de contele Férriol, Ambasadorul Franței la Constantinopol, ar fi furnizat abatelui Prévost ideea romanului său, ipoteză pusă în circulație de Sainte Beuve. Nicolae Liu, *op. cit.*, p. 15, menționează și prelucrarea artistică a relatării lui Cantemir (*Istoria ...* III, IV, (II) despre nebunia lui Férriol în ultimul roman al lui Prévost, *Le monde moral, ou Mémoires pour servir à l'histoire du cœur humain*, început în 1759 și abandonat în 1760. Férriol, scrie Cantemir, „a dat în delir și a fost trimis în Franța, legat în lanțuri. Alții, care s-au lăudat că i-au putut cerceta mai cu amănuntul tainele, au povestit că s-a întors în patrie sănătos la minte și că sminteala lui nu era adevărată, ci prefăcută ...”.

⁸² Edward Gibbon, *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire: Further reading*, 1776 - 1781, își va arăta la rândul-i prețuirea pentru Cantemir, „cunoscătorul limbii analelor și instituțiilor turcilor”. La fel, Victor Hugo, George Gordon Byron, A. S. Pușkin, care vor transfigura artistic opera acestui „*Lorenzo de Medici al nostru*”, O. Wright, Franz Babinger, H. Trevor - Roper, Anthony Bryer, H. Kemal Karpat, Namik S. Turan, V. N. Ermuratskyi, A. I. Babyi și Emmanuel Le Roy Ladurie, „*figura emblematică a Școlii Annalelor*”, curent istoric întemeiat de Lucien Febvre și Marc Bloch.

⁸³ În vara lui 1774, Johann Gottfried Herder (1744 - 1803) redactează pamfletul *Altă filosofie a istoriei*, împotriva lui Voltaire, Jean - Jacques Rousseau și a maestrului său Emmanuel Kant, filosof interzis de catolici, în care apără o modernitate comunitară, istorică, naționalistă, „o modernitate în care individul este determinat și limitat de originile sale etnice, de istorie, de limba și de cultura sa”. „Desigur, scrie Zeev Sternhell, curente multiple și contradictorii traversează Luminile, ca orice mișcare care le contestă: nu poate fi altfel. (...) necunoașterea acestei diversități ar fi o gravă eroare. Luminile nu constituie un corpus de idei bine structurat, ci mai degrabă o tradiție intelectuală cu obiective practice și imediate; cu toate acestea, în ciuda acestei eterogenități, există un numitor comun pentru toate formele și

42

avansează în câmpul dezbatelor conceptul *modernității alternative* (Zeev Sternhell), veacul Iluminismului neînsemnând poziționarea intelectualității europene în blocuri monolitice, pro și anti - raționalism, de tipul Antici și Moderni. Generalizarea prin „*inducție parțială*”⁸⁴ a unor modele care ignoră contextele specifice (aplicând, de pildă, „*modelul experienței lui Frederic II al Prusiei*” lui Iosif al II-lea al Austriei, prețuit de Școala Ardeleană, Ienăchiță Văcărescu fiindu-i tâlmaci o noapte întreagă) se dovedește nepotrivită în cazul revizuirilor critice, aceeași realitate istorică fiind receptată diferit, funcție de climatul politic și de zona geografică. În ce privește

variantele Luminilor precum și anti / Luminilor”. Prin urmare, „*au existat, și încă mai există, două moduri opuse de a înțelege modernitatea: una care utilizează ca argumente, în funcție de momentul istoric, căutarea fericirii individuale, tema libertății, promisiunea progresului, laicizarea spiritelor ...; și un altul, de multe ori trecut cu vederea de către istorici, care apără valorile civilizaționale, particularitățile și comunitățile*”. Pentru Z. Sternhell, „*partizanii Iluminismului, în diferite lor versiuni, sunt uniți în scopul comun al eliberării individului de constrângerile istoriei, de sub jugul credințelor tradiționale și neverificate. Adversarii lor (de la Herder până Samuel Huntington) vor, la rândul lor, să împărtășească un alt proiect social și politic, fondat pe cultul a tot ceea ce distinge și separă oamenii - istorie, cultură, limbă - o cultură care refuză rațiunii atât capacitatea cât și dreptul de a modela viețile oamenilor*”. Calificată ca „*nebuloasă reacționară*”, analiza lui Zeev Sternhell nu rămâne totuși cantonată în „*respingerea viscerală*” a postulatelor universaliste și umaniste ale Luminilor, *ideologie a recuperării* în țările Europei de Răsărit.

⁸⁴ Paul Cornea, *Un coloziv asupra „Luminilor”*, în „*România Literară*”, nr. 50, decembrie 1975: [...] „*chiar și cărțile de cult au trebuit să asimileze, în anumite limite, o serie de tendințe proprii gândirii laice*”. În ce privește monolitismul stilistic, coerență iluzorie, acesta rămâne tributار metodologiei idealiste a lui *Geistesgeschichte*, conceptul de epocă a *Luminilor* nefiind sinonim cu ideologia, primul termen incluzând alături de manifestările filosofiei și pe cele ale contestatarilor ei, de tip iraționalist, teozofic și religios. Ca atare, *Luminile* definesc o stare de spirit, ceea ce explică existența a două registre stilistice: pe de o parte, ironia, demitizarea, satira, ca forme ale retoricii controverselor, și alta a persuasiunii: a pateticului, duișiei, gravității și a sentimentului (Jean Erhard).

monolitismul stilistic al Luminilor, acesta rămâne tributary metodologiei idealiste a lui *Geistesgeschichte* / istoria ideilor într-un interval de timp, conceptul de epocă a Luminilor nefiind sinonim cu ideologia, primul termen incluzând alături de manifestările filosofiei și pe cele ale contestatarilor ei, iraționaliste, teozofice și religioase. Din acest punct, *Divanul* avansează în locul eteronomiei pioase autonomia umană, cea care interacționează cu mediul istoric prin motivații morale izvorâte din autocunoașterea ființei, *Lumea* ironizând *Înțeleptul* că „Dumnezeu dăătorul atot darul desăvârșit, ca vulturului îi va înnoi tinerețea”. Cartea întâia, 64, 23 r, *Lumea*: „O, sărmăne om, cum te-ai făcut maică minciunilor și izvor al cuvintelor deșarte ? Cum se poate întâmpla una ca asta ? Căci, iată, sunt 7.202 ani de când sunt făcută de Creatorul meu, și până acum oricâți oameni și câți fii ai oamenilor au venit în mine, n-am văzut înnoindu-se tinerețea nici unuia”; 66, 24 r: „Cum să-ți spun și să te socotesc în toate mințile și cum să te număr printre cei înțelepți, de vreme ce tu crezi lucruri zvonite și nevăzute și te bizui pe lucruri viitoare și care abia de acum înainte au să se întâmple, asupra cărora te pronunți fără să le cunoști ce sunt, cum sunt și când se vor întâmpla și în care nădăjduiești rămânând în bezna ignoranței și a lipsei de învățătură ? [...] Cu asemenea mințeși cu astfel de socoteală [raționament n. n.], mintea ți-e în vânt și socoteala în nori, pentru că tu îți pui toată nădejdea și credea în cele viitoare și în cele care vor să fie”. Raportarea ontologică la real prin rațiune, axioma tranșantă a *Divanului*, poate fi apreciată în limitele timpului ca artefact al atitudinii antiscolastice. Dedicția care deschide *Divanul* reprezintă un text politic, privilegiul acordat de Antioh Vodă pentru tipărirea lucrării asigurând nu atât recunoașterea meritelor autorului și monopolul editorial, cât controlul domnesc asupra producției imprimate, cei doi frați fiind conștienți de efectul lucrării în spațiul socio - politic al țării. Vizată nu este cartea obiect / marfă, reglementată de drepturi patrimoniale asupra dreptului de autor, ci funcția socială a scrisului, a convergenței dintre putere și ideologia clasei emergente, strategie pe care Dimitrie își edifică identitatea. Practicată în tiparul

ortodoxismului și întemeiată pe argumente subversive, formulate prin întrebări intenționat naive, dar vădit colțoase, distincția filosofiei cantemiriene se impune într-un moment ce prefigurează ideologia laică. Se cere subliniată această particularitate, cu atât mai mult cu cât Dimitrie Cantemir nu glorifică medievalul ca model al societății ideale în care individul, redus la dimensiunea unei roțițe în angrenajul proiectului social dictat de Biserică, ar respinge raționalismul ca o năpastă a vremurilor ⁸⁵. Cunoașterea cantemiriană nu semnifică doar „*cunoștința mântuirii*” (Luca, 1, 77) care înlesnește apropierea de Dumnezeu și se dezvoltă progresiv devenind o virtute, făcând posibilă viața în Hristos, atât în familie (I Petru, 3, 7) cât și în societate (Matei, 5, 16; I Petru, 2, 12; 3, 15 - 16). Dimpotrivă, auto - educația, toposul devenirii, conturează un cadru epistemologic diferit de antropologia biblică, subiectul istoric, ființă perfectibilă, având îndatorirea de a evolua concordant cu societatea căreia îi aparține. Eliberarea de servitutea doctrinală a monahismului ascetic, *bios angelicus*, se construiește argumentat prin conștientizarea omului situat în reciprocitate cu realitatea istorică și îndrumarea lui spre autocunoaștere și schimbare. Semeț ca discurs politic, *Divanul* nu edictează credința în Dumnezeu, la hotarul veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea, ca îndoielnică și inutilă, și nici nu o combate ca impostură a clericilor. Ironiile din *Sistemul religiei mahomedane* îndreptate împotriva misticismului și ale superstițiilor ⁸⁶ îl scot pe Dimitrie

⁸⁵ În 1989, cu ocazia celebrării bicentenarului revoluției franceze. Arhiepiscopul de Paris, Monseniorul Lustiger, își exprima « *sa douleur à voir la République célébrer les Lumières, responsables de tous les maux de tous les siècles suivants* ».

⁸⁶ Dimitrie Cantemir, *Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane*, Editura Minerva, București, 1977, p. 187: „Domnule Isaad (așa îi era numele), tu fiind foarte iscusit în științele fizice matematice, dar mai cu seamă în cele astronomice, cum poți crede că prorocul vostru a rupt luna în două, că îngerii aruncă zăpadă în soare ca să domolească fierbințeala și îl acoperă cu aripile ca să fie noapte celelalte, că întregul sistem al lumii este așa cum învață Curanul ?” El, zîmbind, a răspuns zicînd: „Ca fizician matematician știu prea bine că luna nu se poate rupe, nici încăpea în mîinile

Cantemir din *provincialismul cultural*, rupt de ideile epocii în care a trăit și creat ⁸⁷. D'Alembert îl apăraseră pe Descartes, acuzat de ateism, în pamfletul *l'Abus de la critique en matière de religion*, plecând de la demonstrațiile acestuia referitoare la existența lui Dumnezeu, ipotezele raționale ale filosofului neîmpiedecându-l să creadă și să trăiască în spiritul învățaturii creștine. *Ipocrizie lașă*, calificase La Mettrie atitudinea *filosofilor - bisericosi*, teama față de oameni neîngăduind bravura în fața lui Dumnezeu ! ⁸⁸. Concluzia din *l'Homme machine*, 1748, va concilia geniul lui Newton cu „*imbecilitatea*” credinței lui: poți să fii materialist, fără să fii ateu perfect ! Deconstruirea logocentrismului - filosofii postmoderne repudiază primatul rațiunii față de irațional motivând că rațiunea își arogă dreptul de a defini iraționalul și a-l respinge -, cât și opozițiile binare care domină metafizica și umanismul secolului al XVII-lea,

Profetului (la fel și despre celelalte), dar ca musulman ucenic credincios al Curanului cred, fără îndoială, după cum se povestește în Curan, că toate acestea s-au făcut, sunt cu puțință; nu se contrazice așadar axioma care zice că unul și același lucru nu poate fi în același timp și adevărat, și fals, pentru că cele ce sînt contradictorii sînt cu neputință numai pentru mintea noastră, dar nu și pentru voia lui Dumnezeu atotputernicia lui. De unde a zis se poate conchide că toate acelea au fost pentru ca așa a voit Dumnezeu”; Petru Vaida, Dimitrie Cantemir și Andrei Wisowatius, *Contribuții la problema izvoarelor umanismului lui Cantemir*, în „*Revista de filosofie*”, tom 12, nr. 1 / 1965, p. 37 – 48.

⁸⁷ P. Panaiteșcu, *Le prince Démètre Cantemir et le mouvement intellectuel russe sous Pierre le Grand*, în „*Revue des études slaves*”, Année 1926, Volume 6, Numéro 3, p. 262: „*Cantemir était alors, dans le domaine oriental, la seule autorité reconnue en Russie. Que son œuvre, bien que destinée à informer hommes d'État et gens du monde, eût un aspect d'érudition rigoureuse, nous ne devons ni nous en étonner ni voir là un anachronisme: l'œuvre de Tatișcev, l'historien le plus connu du temps et le protégé du tsar, avait aussi ce même aspect, et plus sévère encore. Considérée de ce point de vue, l'activité littéraire du prince moldave cesse d'être étrangère à la Russie. Elle lui appartient, bien au contraire; elle en complète l'histoire intellectuelle à l'époque de Pierre le Grand*”.

⁸⁸ Sylvain Maréchal, Joseph Jérôme Le Français de Lalande, *Dictionnaire des athées anciens et modernes*, Paris, 1833.

dihotomiile adevăr - fals, corp - spirit, societate - individ, dominare - supunere etc., eșecul scientismului, iluziile libertății de a gândi, consolarea în religie, pasivitatea și conformismul, individualismul și egoismul nu figurează în orizonturile filosofului nostru. Viața socială, parte integrantă a dezbaterii filosofice, excede funcția de anexă a religiei, iar statul - instrument subaltern care osândește calcătoria poruncilor divine. Dimpotrivă, ambele expresii ale naturii sociale a omului exclud organizarea teocratică și pretenția clericilor de a domina statul după cum sufletul domină corpul. Demnitatea, doctrină erasmiană, înclinația spre bine, *bonus conatus* / *nevoință bună*, *natura hominum communis* / *cea de obște omenească fire*, reducerea religiei la morală, idei amplificate în *Istoria Ieroglifică*, omul fiind „*cea mai de-a firea și cea mai evgheniki*” (nobilă) dintre toate făpturile, sunt autentic iluministe. Foucault avea perfectă dreptate în definirea autorului ⁸⁹, numele asigurând *o funcție clasificatoare pentru gruparea unui număr de texte, pentru a le delimita și a le distinge de alte ansambluri, caracterizând în cele din urmă un anumit mod de a fi al discursului și atribuindu-i un statut unic, deosebit de vorbirea de zi cu zi, imediat consumabilă* s. c. l. Aberantă este minimalizarea antroponimului cantemirian în spațiul cultural european printr-un discurs ce supraexcită fundamentalismul critic să-l plaseze pe autorul *Divanului* în categoria predicatorilor antiraționaliști ⁹⁰, vagi merite de *autos* / *autor* plasându-l sofisticesc în corporația scribilor sau copiștilor, caligrafi de zapise, diate, foi de zestre și izvoade îngropate în pământ sau dosite în buciume, în așteptarea vremurilor bune.

⁸⁹ M. Foucault, « *Qu'est-ce qu'un auteur ?* », în „*Bulletin de la Société française de philosophie*”, 63e année, no 3, juillet - septembre 1969, p. 73 - 104.

⁹⁰ N. Iorga, *Le protestantisme roumain*, în „*Revue Historique du Sus - Est Européen*”, VIIe année, n-os 4 - 6, avril - juin, 1930, p. 65 și urm. Iorga aprecia calvinismul ca o doctrină româno - franceză având spiritul unei *civitas Dei*, impregnată de sensul renașterii politice, așa cum a fost înțeleasă în Franța secolului al XVI-lea.

Exorcizarea mesajului filosofic ⁹¹ și „vacuitatea semantică a numelui propriu” ⁹² anulează iluzia competenței expertizată științific, degringolada apagogică discreditând un profesionist al politicii a cărei reușită socială nu s-a bazat decât pe o erudiție vastă dovedită prin lucrări ce i-au confirmat notorietatea europeană. Amploarea, utilitatea și noutatea scrierilor, consonante cu climatul cultural de la sfârșitul secolului al XVII-lea, nu pot fi condiționate de exclusivitatea explicării algebrice a lumii și de limitarea filosofiei la orizontul matematicii. Între Platon care își soma vizitatorul să nu vină sub acoperișul Academiei ⁹³ dacă nu este geometru („*nimeni nepotrivit în*

⁹¹ Despre orchestrarea anti - iluministă paneuropeană se va putea vorbi începând cu 1770: l'abbé Bergier, *Les erreurs historiques et dogmatiques de Voltaire*, tradusă în italiană și spaniolă; Fernando de Ceballos y Mier, *La falsa filosofía o el ateísmo, deísmo, materialismo y demás nuevas sectas convencidas del crimen de estado contra los soberanos y sus regalías, un tratado de apologética contra los principios de la Ilustración y de la Revolución Francesa*, 1775, Madrid, în șapte volume, traduceri în franceză și italiană, tratat apologetic împotriva Iluminismului și Revoluției franceze, inclusiv o apărare teologică și juridică a pedepsei cu moartea; protestanții, iezuiții și masonii vor fi diabolizați și considerați conspiratori împotriva instituțiilor politice și religioase ale statelor (vezi *Que reste-t-il des Lumières ?* în „*Cahiers*”, nr. 12 – 2009, p. 34); G. E. M. Anscombe, *Modern Moral Philosophy*, în „*Philosophy* 33”, No. 124, January 1958, pledează pentru o întoarcere la etica eudemonistă a lui Aristotel, fericirea constând în satisfacerea ordonată și armonioasă a dorințelor, „*fără a mai fi nevoie de a apela la o metafizică dubioasă*”.

⁹² Inger Østenstad, *Quelle importance a le nom de l'auteur ?*, în „*Argumentation et Analyse du Discours*”, 3 (2009), Ethos discursif et image d'auteur, ISSN électronique 1565 - 8961.

⁹³ Imaginea unui Platon rupt de realitățile vremii sale este falsă. Cele trei călătorii efectuate la Siracuza, colonia siciliană Magna Grecia, au avut ca scop instruirea lui Dionisos cel Tânăr, tiran care organiza expediții de jaf, prădând bogățiile Etruriei, pentru instituirea unui regim politic moderat. Ceea ce era să-l coste libertatea, riscând să fie vândut la târgul de sclavi ! Între disciplinele studiate la Academia lui Platon, școală care a funcționat între anii 387 î. Hr. - 86 î. Hr., figurau astronomia și matematica, rigoarea acesteia făcând posibil accesul unei minorități elitare la ideile pure și frumoase, masa de oameni ignorantă rămânând în peșteră și obligată să creadă în mituri.

geometrie să nu intre”), adică să nu se introducă pe furiș, deoarece geometria este egalitate iar justiția / echitate, natura matematicii armonizându-se cu teoria ideilor sale și Aristotel, criticul maestrului excesiv în geometrie, Prințul Dimitrie Cantemir arbitrează subtil între concesiile metafizice și raționalismul decent, mască sub care intuirea adevăratelor convingeri științifice presupune un efort exegetic. Pentru că în cazul său nu avem de-a face cu un discurs continuu, ci cu variabile conceptuale, circumstanțe istorice și sinusoide politice, „gramatică” meandrică fără finalitate învederat evanghelică. Un adevăr rămâne axiomatic: normele apreciative ale culturii noastre vechi resping apologetica și, deopotrivă, vulgata simplificărilor. Context în care Dimitrie Cantemir continuă să reprezinte în istoria ontologiei românești o piatră de hotar. Vizibilă și prețioasă.

Xenocrates, al treilea președinte al Academiei, a elaborat la cererea lui Alexandru cel Mare, tratatul *De Monarchia*.

DOCUMENTE PRIVIND UNIFICAREA ADMINISTRATIVĂ A ORAȘULUI FOCȘANI – 1862

**Horia Dumitrescu
Marilena Sima**

Parcurgerea, firesc într-o perioadă de timp destul de îndelungată a unei bibliografii diversificate ca tematică a însemnat și conturarea unei concluzii care obliga prezentarea subiectului pe suportul ideatic și, îndeosebi, documentar, care să-i ofere imaginea adevărului istoric, în deplină și indiscutabilă concordanță cu timpul și semnificația evenimentului ca atare. În acest sens, reîntoarcerea la documentele epocii și prezentarea lor în strictul și expresivul contur dat de unicitatea evenimentului, devin o datorie a oricărui iubitor al istoriei locului.

Asemenea celor mai multe localități ale județului Vrancea, ca așezare umană, probată de mărturiile arheologice descoperite, orașul de pe Milcov se regăsește încă din Epoca Neolitică. Descoperirile întâmplătoare, prilejuite de lucrările edilitare dintre anii 1968 - 1985, au confirmat continuitatea de locuire până la atestarea sa documentară, de la jumătatea secolului al XVI - lea.

Deși întâmplătoare, prin aria lor de răspândire pe întreaga suprafață a viitoarei așezări medievale și moderne, descoperirile arheologice - ceramică și unelte, obiecte de cult și podoabe, tezaure monetare - probează convingător și expresiv, salturile făcute de comunitățile umane de la Epoca Neolitică la Epoca Bronzului, de la Culturile Dacă și Daco - Romană la începuturile de Ev Mediu, în care se zămislea o nouă civilizație, a unui tânăr și viguros popor de la est de Carpați și Dunăre - poporul român.

O civilizație rurală, bine conturată prin numărul așezărilor, prin situarea pe un vad comercial oferit de condițiile naturale, care avea să lege sudul cu nordul, sud - estul cu nord - estul spațiului european, prin originalitate, prin statornicia organizatoric - administrativă, confirmate, de asemenea, prin descoperirile arheologice din secolele VIII - IX și XII - XIV, a favorizat, la jumătatea secolului al XV-lea, apariția Focșanilor pe harta țării. Nucleul viitoarei așezări Focșani avea să fie satele Stăești (Stoești), Sârbi sau Brătulești ¹.

La 10 martie 1482 (dată improbabilă) ², când Ștefan cel Mare își fixa hotarul de sud al Moldovei pe Milcov, pentru viabilitatea unui punct de graniță și de vamă, s-a tras din Milcov o gârlă - Milcovelul, între aceste sate. Odată cu creșterea rolului acestui punct de graniță în schimburile comerciale și paza hotarului, în aproape un secol, satele se contopesc și pe harta țării apare o nouă așezare cu numele de Focșani, separat în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteni.

Într-o condică negustorească de la Brașov, în ultima săptămână a lunii octombrie 1546, era înregistrat un negustor „*Hartan ot Fotschein*”, care a adus de la Brașov mărfuri nespecificate în valoare de 15 florini, pentru care a plătit 37 aspri ³. Documentul care atestă incontestabil Focșanii rămâne hrisovul emis de Alexandru II Mircea (11 iulie 1568 - 14 aprilie 1574, 3 mai 1574 – 27 / 28 septembrie 1577), domn al Țării Românești, din 25 ianuarie 1575,

¹ Dimitrie F. Caian, *Istoricul Orașului Focșani*. Scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I, Tipografia, Legătoria de cărți și Steriotipia Gh. A. Diaconescu, Focșani, 1906, p. 47 – 48.

² „ *Vă leato 6990 martie 10 au luat Ștefan vodă citatea Crăciuna cu tot ținutul ce să chiimă ținutul Putnii și l-au lipit de Moldova și au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan*” (Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaitescu, Ediția a II-a revăzută, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, București, p. 106).

³ Radu Manolescu, *Socotelile Brașovului - Registrele Vigesimal* -, Ediție anastatică îngrijită de Ionel Căndea și Radu Ștefănescu, vol. 2, 1546 – 1547, Editura Istros, Brăila, 2005, p. 170.

referindu-se la încercarea acestuia din 1572 de a lua domnia Moldovei în favoarea fratelui său, Petru Șchiopul. Hrisovul dat mănăstirii Vierășera „*pentru sufletul răposatului dregător al domniei mele jupan Albul mare clucer, pentru că și-a pus capul lui pentru capul domniei mele, când m-au lovit Moldovenii cu Ion voevod cu înșelăciune la satul Focșani când a voit fratele domniei mele, Io Petru voevod, să intre domn în țara Moldovei*”⁴.

Semnificativ pentru istoria orașului Focșani rămâne hotarul despărțitor, nu pentru rolul său politico - administrativ, ci pentru acela de catalizator al, mai întâi, conștiinței unității de neam și de limbă, apoi, al conștiinței naționale, așa cum aveau s-o demonstreze evenimentele anilor 1848 și 1856 - 1866.

Pentru focșăneni, hotarul era doar un simplu dat administrativ, o linie pe harta localității, marcată doar de câteva puncte nodale, cu pichete de graniță și paznici, pe care ei îl eludau continuu. Pentru locuitorii de la hotar „*apartenența la unul și același neam era o realitate evidentă, trăită și simțită ca atare. Dincolo de relațiile matrimoniale, pentru care hotarul era inexistent, sub aspect administrativ, așa cum o probează zeci și zeci de documente, întreținerea lui se făcea prin hotărâri comune, prin lucrări comune, care veneau în întâmpinarea ambelor părți ale orașului „, târguri ce una sunt ”, cum se specifica într-un document. Funcții administrative dintr-oparte a orașului erau pcupate de dregători din cealaltă parte, copiii frecventau școlili de peste hotar, viața demonstra astfel cât de neavenit era acest hotar și cât de neputincios în fața ei*”⁵. Situația în care s-a aflat orașul Focșani, despărțit arbitrar în două entități administrative distincte timp de aproape patru secole, poate fi foarte

⁴ Documente privind istoria României, Veacul XVI, B. Țara Românească, vol. IV (1571 – 1580), Editura Academiei R. P. R., București, 1952, doc. nr. 165, p. 162.

⁵ Dumitru Huțanu, *Focșanii și Vrancea de la Mica Unire – 24 Ianuarie 1859 până la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918*, în *Pro Saeculum*. Revistă de cultură, literatură și artă, Anul VIII, nr. 7 – 8 (59 – 60) – 15 oct. – 1 dec. 2009, p. 11.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
bine sintetizată într-o sintagmă shakesperiană: „*unite-n despărţirea lor*”⁶.

Existenţa hotarului i-a imprimat târgului şi apoi oraşului un accentuat caracter comercial. Unic pe harta ţării, ca târg separat, aparţinând politic şi administrativ celor două Principate - Moldova şi Valahia, cu Focşanii Moldovei - reşedinţă a judeţului Putna şi Focşanii Munteni - reşedinţă a judeţului Râmnicu Sărat, Focşanii au avut, în întreg Evul Mediu şi în Epoca Modernă, o evoluţie şi o dezvoltare unitare, monotonă ca târg, mai rapidă ca oraş.

Din acest punct de vedere, mai importante decât relatarea unor evenimente petrecute aici, mai mult sau mai puţin relevante, sunt documentele şi însemnările unor călători străini din secolele XVII - XVIII care sesizau că e doar o singură localitate, separată de hotar. Aşa, de exemplu, la 1632, călugărul minorit conventual Paolo Bonnicio (Bonici) din Malta scria că „*de la Adjud o iei spre Focşani, care are un pod peste Siret [confuzie cu Milcovul] două porţi, căci o jumătate de oraş este a Moldovei şi cealaltă jumătate este a Țării Româneşti*”⁷.

Asemenea tuturor târgurilor mici şi mijlocii din Țările Române, monotonia evoluţiei Focşanilor era întreruptă, din când în când, fie de evenimente cu o anume rezonanţă istorică, fie de momente nefaste, provocate de molime, năvăliri străine şi războaie europene.

În 1600, una din oştile lui Mihai Viteazul care se îndrepta spre Iaşi şi Suceava, trece prin Focşani, pentru ca la 1601, în conflictul său cu Simion Movilă, viitorul domn al Moldovei (20 / 30 iulie 1606 –

⁶ *Visul unei nopţi de vară*, Actul III, Scena 2, replica Helenei, în Shakespeare, *Opere complete*, vol. III, Ediţie îngrijită şi comentarii de Leon D. Leviţchi. Note de Virgiliu Ştefănescu – Drăgăneşti, Editura Univers, Bucureşti, 1984, p. 274.

⁷ *Călători străini despre Țările Române*, vol. V, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 20.

14 / 24 septembrie 1607), Mihai Viteazul să lupte câteva ceasuri, aici, „spre marginea țării”⁸.

La 1636, tătarii, chiar în ziua Sfintei Sărbători a Paștilor, „prădară, jăfuiră și arsără toate orașele și satele între cari și Focșani”⁹. În 1653, în războiul purtat cu Matei Basarab (7 / 17 septembrie 1632 – 9 / 19 aprilie 1654), domnul Munteniei, Vasile Lupu (aprilie 1634 – 3 / 13 aprilie 1653 și 28 aprilie / 8 mai 1653 – 8 / 18 iulie 1653), domnul Moldovei, intră prin Focșani în „țeara Muntenească, și îndată fără nici milă a dat foc orașului”¹⁰. Lupta s-a dat „nu departe de orașul Focșani la Milcovul cel mare”¹¹.

La 1687, domnul Moldovei, Constantin Cantemir (15 / 25 iunie 1685 - 16 / 26 martie 1693), aflând de intrarea regelui polon, Ioan III Sobieski (1674 - 1696), în țară, s-a refugiat „după povața boerilor” la Focșani. Atunci, în 1688, l-a numit staroste de Putna pe cronicarul Miron Costin¹² (30 martie 1633 - decembrie 1691). Creșterea populației și rolul tot mai important pe care târgul îl avea în administrația și comerțul țării l-au determinat pe domnul Constantin Brâncoveanu (29 octombrie / 8 noiembrie 1688 – 24 martie / 4 aprilie 1714) să realizeze un sistem de aducțiune a apei din izvoarele de la Pitulușa - Babele în Focșanii Munteni, în 1696: „...la târgul Focșanilor era lipsă mare de apă de băut, cât foarte rău trăia oamenii acolo, că și apa care să afla acolo era sărată și rea, nu numai cea curătoare, ci și puțurile de făcea, tot apă așa rea era. Deci măriia-sa văzându o lipsă ca aceia și nevoie ce avea creștinii de apă, nu s-au lenevit a face o pomeană ca aceia, nici la cheltuială nu s-au uitat, ci au pus cu toată nevoie meșteri fântânari de au adus o fântână cu apă foarte bună și îndestulată, fiind cea fântână departe de târgu, cale de 2 ceasuri și au făcut măriia-sa fântână acolo minunată și vrednică de pomeană, care n-au fostu mai înainte și iaste

⁸ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 199.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 200.

¹¹ *Ibidem*, p. 201.

¹² *Ibidem*, p. 203.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
tuturor oamenilor de ajunsu nu numai cestor dincoace, ci şi celor den Moldova şi călătorilor adăpare bună şi îndestulată şi mării - sale sufltească folosinţă”¹³. Olanele din lut folosite şi lucrarea ca atare au rezistat timpului şi au funcţionat până la sfârşitul secolului al XIX - lea. Nici cei din partea Moldovei nu rămân mai prejos şi trag din apa Putnei o gărlă ce apare menţionată, pentru prima dată, într-un act din 19 octombrie 1698¹⁴, de la Antioh Cantemir în prima sa domnie (ianuarie 1696 – septembrie 1700).

În tot secolul al XVIII - lea, oraşul suportă consecinţele distructive, umane şi materiale ale epidemiilor de ciumă (1718), ale incursiunilor tătare (1735 şi 1758), ale prezenţei trupelor austriece, ruseşti şi turceşti prilejuită de desfăşurarea unor lupte în apropiere, în timpul războaielor dintre 1764 - 1774 şi 1787 - 1792 dintre marile imperii europene.

Dacă în secolele XVII - XVIII Focşanii şi-au îmbogăţit zestrea patrimonială cu cele mai numeroase lăcaşuri de cult, ctitorite fie de domni, fie de boierii şi negustorii locului, odată cu primele decenii ale secolului al XIX-lea, apar şcolile particulare şi obşteşti, viaţa administrativă devine tot mai complexă, meşteşugurile şi comerţul capătă o dezvoltare tot mai accentuată, se înmulţesc construcţiile laice din zid.

Creşterea populaţiei, diversificarea ei socială, în care primează burghezia şi boierimea mică şi mijlocie, interesate tot mai mult în amplificarea acţiunilor de împlinire a idealurilor de unitate şi libertate naţională, impun Focşanii în istoria veacului.

¹³ Cronica lui Radu Greceanu (*Începătura istoriei vieţii luminatului şi preacrestinului domnului Io Costandin Brâncoveanu Basarab - Voievod, dă când Dumnezeu cu domniia l-au încoronat, pentru vremile şi întâmplările ce în pământul acesta în zilele mării-sale s-au întâmplat*), în *Cronicari munteni*, Ediţie îngrijită de Mihail Gregorian, Studiu introductiv de Eugen Stănescu, vol. II. Radu Greceanu, Anonimul Brâncovenesc, Editura Pentru Literatură, Bucureşti, 1961, p. 87 – 88.

¹⁴ Anton Paragină, *Aspecte din istoria oraşului Focşani*, în *Vrancea. Studii şi comunicări*, Bucureşti, 1981, p. 178.

Pe acest suport social, participarea focșănenilor la marile momente ale istoriei moderne, Revoluția română de la 1848 și Unirea Principatelor Române, Moldova și Țara Românească de la 1859, a făcut ca existența conștiinței naționale și exprimarea ardentă a acesteia să devină trăsăturile dominante ale istoriei orașului.

Revoluția română de la 1848, dată fiind împărțirea orașului în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteniei, fiecare parte reședință de județe aparținând celor două Principate - Putna (Moldova) și Râmnicu Sărat (Muntenia), a urmat cursul și aspectele esențiale ale desfășurării ei la Iași și București.

Realitatea a făcut ca la Focșani „*unic și particular ca evoluție pe harta țării, la mijlocul secolului al XIX-lea, conștiința unității naționale să devină trăsătura dominantă a societății umane. Aici, la Focșani, n-a mai fost nevoie de propagandă, viața ca atare a devenit argumentul principal, fundamentul acestei conștiințe colective. Năzuința realizării unității naționale și, implicit, unificarea orașului deveneau treptat scopul principal al acțiunilor fruntașilor localității. Revoluția română de la 1848 a constituit prilejul unei prime manifestări entuziaste a conștiinței naționale la Focșani*”¹⁵.

În martie 1848, aparenta liniște din Focșanii Moldovei a fost tulburată de câteva evenimente care au înviorat atmosfera târgului : trimiterea căminarului Alecu Sihleanu sub stare de arest la Focșani, a sameșului Dimitrie Dăscălescu sub chezașia familiei pentru implicarea în evenimentele de la Iași și sprijinirea revoluționarilor moldoveni Grigore Balș și Iorgu Sion, refugiați în Focșanii Moldovei, de a trece în Focșanii Munteni.

Izbucnită la București, în iunie 1848, Revoluția cuprinde și Focșanii Munteniei. S-a instalat o conducere revoluționară, s-a creat garda națională, s-a răspuns și s-a acționat în concordanță cu hotărârile Guvernului Provizoriu. Sprijinul populației a fost entuziast și total. Exprimarea cea mai ardentă a năzuinței focșănenilor de unire, democrație, dreptate și libertate a fost prilejuită de sărbătorirea zilei de

¹⁵ Dumitru Huțanu, *op. cit.*, p. 11.

11 iunie, ziua Constituției revoluționare, în Focșanii Munteniei, la 20 iunie 1848. La manifestare au participat și moldovenii din Focșanii Moldovei, Tecuci și Bârlad. „*Se citea pe feșile lor - scriu documentele vremii - mulțămirea ce coprindea sufletul lor și nădejde ce nu era încă stinsă a fi și ei elementul viitor mai fericit ... De dimineață și până la miezul nopții grămăzi de oameni cu lăutari, cete de dorobanți, mulțime de dorobanți cântau, jucau și vremuiau pe uliță și să salutau cu nespusă vivaturi, iar alții răspundeau cu căldură la aceste salutări să trăiască frăția, dreptatea patrioților cei buni, să trăiască toată România*”¹⁶.

După Revoluție, problema Unirii Principatelor, în perspectiva căreia focșănenii întrezăreau și unificarea propriului lor oraș, a devenit obiectivul principal al tuturor acțiunilor unioniste din ambele părți ale orașului.

În iunie 1856, se constituie la Focșani unul dintre cele mai numeroase și puternice Comitete unioniste. În adeviziunea acestuia la programul național al Comitetului Unirii din Iași (30 iunie 1856) se scria: „*Sub iscăliții cetățeni de toate clasele, locuitori ai ținutului Putna și ai orașului Focșani... în unanimitate declarăm și noi, că dorințele noastre sunt: „ Unirea ambelor Principate Valachia și Moldova într-un singur stat, sub numire de România, ...o Constituție liberă potrivită cu trebuințele țării și o adunare obștească compusă de deputați aleși liber din toate clasele*” numai acest mijloc crezându-se putincios pentru a aduce regenerația nații și patria în înflorire și fericire”¹⁷.

În martie 1857, odată cu pregătirea alegerilor pentru Adunările ad - hoc, cu desfășurarea lor, se sublinia în documente că „*Aderenți la cauza noastră sacră, putem încredința că este mai toată obștia de toate clasele câți au cât de puțină bună înțelegere și simț național*”¹⁸.

¹⁶ Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed), *Focșanii și Unirea Moldovei cu Muntenia*, București, 1988, doc. nr. 1, p. 21 – 22.

¹⁷ *Ibidem*, doc. nr. 5, p. 25 – 26.

¹⁸ *Ibidem*, doc. nr. 8, p. 28.

Alături de negustorii Gheorghe Ilie – deputat din partea orașului și Chirilă Ciocârlie – deputat din partea micilor proprietari, în Adunarea ad - hoc a Moldovei a fost ales, în iulie și septembrie 1857, țăranul pontaș din Câmpuri - Ioan Roată. Prin activitatea sa în Adunarea ad - hoc și apoi din anii Unirii (1859 - 1866), Ioan Roată și-a înscris numele în rândul personalităților istorice ale timpului, intrat apoi în legenda care dăinuie până astăzi ¹⁹.

În decembrie 1858, Mihail Kogălniceanu își depune candidatura pentru Adunarea Electivă a Moldovei, din partea orașului Focșani ²⁰. Marele om politic cunoștea Focșanii prin dese treceri pe aici, cunoștea atmosfera unionistă din oraș, legase prietenii încă din anii 1846 – 1848 cu poetul și militantul unionist Dumitru Dăscălescu, cu Gheorghe Apostoleanu (1832 – 1895), coleg de studii la Berlin și apoi, profesor de Economie Politică, la aceeași Academie Mihăileană, cu Ioan Roată și Gheorghe Ilie la Adunarea ad - hoc a Moldovei, în 1857. Totodată, Kogălniceanu s-a numărat printre candidații la domnie, dar la 3 ianuarie 1859 a renunțat la candidatură în favoarea lui Costache Negri, pentru ca apoi să accepte bucuros susținerea candidaturii colonelului Cuza ²¹. Prin glasul său, focșănenii și putnenii îl aleg, la 5 ianuarie 1859, pe Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei.

Atunci, din partea munteană a orașului, i se expedia Domnitorului o telegramă de felicitare: „*Corpul electoral Focșani Munteni, simțind cu dumneavoastră sentimentele de bucurie pentru norocita alegere a Domnului, vă felicitază strigând: Glorie vouă, fraților de peste Milcov ! Trăiască România unită !*” ²².

¹⁹ Vezi detalii, Horia Dumitrescu, *Legendarul Ioan Roată – personalitate emblematică a Vrancei*, în *Cronica Vrancei*, Coordonator : Horia Dumirescu, vol. XIV , Editura Pallas, Focșani, 2012 , p. 329 – 374.

²⁰ Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed), *op. cit.*, doc. nr. 76, p. 99 – 100.

²¹ Dan Berindei (coord), *Mihail Kogălniceanu. Texte social-politice alese*, Editura Politică, București, 1967, p. 39.

²² Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed), *op. cit.*, doc. nr. 81, p. 104.

58

La vestea alegerii domnului Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, ca domn al Țării Românești, la 24 Ianuarie 1859, Focșanii îmbracă hainele de sărbătoare. În numele întregului oraș, se expedia o altă telegramă Domnitorului: „*Sub impresia unei simțiri de bucurie extraordinară inimile rămân uimite și nu pot exprima toate câte simțim. Orașenii focșăneni nu pot de cât să zică: Trăiască România ! Trăiască Prințul lor !*”²³.

Un moment deosebit în viața orașului Focșani l-a constituit prima vizită făcută de Domnitor, aici, la 5 februarie 1859. Orașul căpăta, din nou, un aspect sărbătorec, primirea a fost entuziasă, cu arcuri de triumf, cu drapele tricolore, cu „*Hora Unirii*” și un imn al vremii - „*Timpuri de Mărire*”. Atunci și aici, în casele boierilor Dăscălescu unde a fost găzduit, a avut loc memorabila întâlnire dintre Vodă Cuza și Ioan Roată. Părăsind orașul, când a ajuns la București, Cuza a mărturisit, că nicăieri, nu fusese mai bine primit, ca la Focșani²⁴.

Prin Convenția de la Paris, semnată în ultima zi a lucrărilor Conferinței (10 / 22 mai - 7 / 19 august 1858) reprezentanților celor șapte puteri (Marea Britanie, Franța, Austria, Regatul Sardiniei, Prusia, Imperiul Otoman, Rusia) s-a hotărât înființarea Comisiei Centrale pentru alcătuirea legilor de interes comun și a Curții de Casație – ca instanță supremă judiciară – comune pentru ambele Principate, cu sediul la Focșani. Comisia Centrală și-a început lucrările în casele căminarului Scarlat Bontaș și le-a continuat în casele din Focșani Moldova ale lui Ștefan Dăscălescu (23 aprilie 1861 – 14 februarie 1862). Ea a funcționat între 10 mai 1859 și până la 14 februarie 1862, perioadă în care „*Focșanii capătă prestigiul unui oraș despre care se vorbește în toate cercurile politice, în presă,*

²³ *Ibidem*, doc. nr. 88, p. 113.

²⁴ Vezi detalii, I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*. Cu o prefată de G. G. Longinescu Profesor Universitar, Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale, dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „*Natura*”, Institutul de Arte Grafice Bucovina, I. E. Torouțiu, București, 1931, p. 27 – 31.

în diplomația europeană, până în cabinetul împăralesc al marelui prieten și protector al Românilor, neuitatul și în veci slăvit, Împăratul Napoleon III. Fără sprijinul acestuia, n-am putea mărturisi cu destulă încredințare, că Unirea dela 1859, s-ar fi putut înfăptui. Floarea boerilor și marilor patrioți din cele două principate și deseori chiar Domnitorul, își dau întâlnire aici, mai ales în casele Dăscăleștilor; unde se discută cu aprindere și îngrijorare problemele de viață și viitor, ale poporului românesc unit, abia principal, prin îndoita alegere a lui Cuza - Vodă”²⁵.

În contextul Epocii Unirii „procesul de unificare a orașului Focșani, început în 1859 și desăvârșit în iulie 1862, s-a integrat evenimentelor cu întreaga-i încărcătură de semnificații, atât pentru istoria locală, cât și pentru istoria națională, ca simbol al izbânzii crezului național”²⁶.

În ședința Adunării Elective a Moldovei din 28 ianuarie 1859, Mihail Kogălniceanu a citit adresa către „*Adunarea suroră din Valahia*” în care făcea un apel la unire: „*Așa dar, fraților, dispară dintre noi toată forma, toată deosebirea din afară ! Chiar numele Milcovului contenească de a mai exista în limbajul românesc ! Dumnezeu ne-a făcut un singur și același popul. Acum a sosit timpul ca să și lucrăm ca un singur și același popul. La Focșani, la Focșani dar ! Și acolo, împreună , cu binecuvântarea Dumnezeului părinților noștri, să serbăm marea sărbătoare : învierea României*”²⁷.

Încă din vara anului 1859, în Comisia Centrală, Mihail Kogălniceanu „*conferindu-i orașului reala semnificație istorică, dată de unicitatea evoluției sale pe hotarul despărțitor, cunoscător îndeaproape a dorinței locuitorilor de a-l șterge de pe harta localității*”²⁸, a propus dezbaterea și legiferarea unificării Focșanilor.

În ședința din ziua de vineri, 9 septembrie 1859, deși Kogălniceanu se afla în concediu, s-a dat „*cetire*” moțiunii sale

²⁵ *Ibidem*, p. 41 – 42.

²⁶ Dumitru Huțanu, *op. cit.*, p. 13.

²⁷ Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed), *op. cit.*, doc. nr. 90, p. 120.

²⁸ Dumitru Huțanu, *op. cit.*, p. 13.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
subscrisă şi de către Ştefan Golescu şi Ludovic Steege: „*Focşanii
residenţa actuală a Comisiunii Centrale, devenitu prin însuşi acestu
factu un oraşu communu ambeloru Principate, oraşulu unionistu,
până astăzi încă se află despărţitu în Focşani Moldovei şi în Focşanii
Valahiei. Aşa vedem în ellu: doue poliţii, doue municipalităţi, doue
comenzi de Pompieri, doue şcoli etc. etc. Dualismulu şi separatismulu
care rôde Principatele – Unite ’şi arată mai cu deosăbire tristele loru
effecte în oraşulu Focşani, nu mai din causa îndoiteloru autorităţi
care adesu să paralisează una prin alta, când chiar au se combatu,
acestu oraşu nu se pôte desvolta.*

*Sub scrisulu pe temeiulu art. 32 din Convenţiune rógă pe
Comisiunea Centrală, ca se bine voiască a misloci cătră Ministerele
din Iaşi şi Bucuresci, de a să înţâllege pentru întrunirea autorităţilor
poliţienesci şi municipale din Focşani”*²⁹.

Imediat a fost prezentat şi amendamentul semnat de către
Grigore Arghiropol, Eugeniu Predescu şi Vasile Mălinescu:

*„Având în vedere că de acum înaintea între amândouă ţerrile
unite nu mai trebuie să existe barieră de separatismu;*

*Considerăm că prin desfiintarea din oraşulu Focşani a doue
administratiuni, acestu orasu ar putea primi o mai mare desvoltare şi
înflorire; considerându că dacă administraţiunea ţerrei Românesci,
s’ar muta în oraşulu Râmnicu, acestu oraşu ar câştiga îndată o mare
întindere şi importanţă şi tot odată ca orasu centralu allu Districtului
Slam - Râmnicu ar fi mai îndemănaticu pentru locuitorii întregului
districtu;*

*Pentru aceste motive propui următorului amendamentu la
propunerea Onor. D. Cogălniceanu ca: « Comisiunea Centrală să
însercineze unu înadinsu Comitetu cu elaborarea unui proiectu de
lege privitoriu la înfiinţarea unei singure administraţiuni şi unui
singuru consiliu municipalu pentru oraşulu Focşani şi întinderea
districtului Putna pînă la Milcovu; ear administraţiunea şi celelalte*

²⁹ Protocoalele Comisiunii Centrale a Principatelor – Unite, Protocolul
No. LII, Şedinţa din 9 Septembrie 1859, dosar nr. 77 / 1859, f. 3 – 3 verso.

autorități ale țerei Românești să treacă la orașulu Rîmniculu, care cu acestu chipu devine residența Districtului Rîmniculu - Săratu »”³⁰.

Două luni mai târziu, la 23 noiembrie 1859, „*D. Kogălniceanu ca raportatoru alu Comitetului însărcinatu cu elaborarea proiectului de lege relativu la unificarea autorităților din Orașulu Focșiani, dă cetire atātu acestui proiectu câtu și budgetului care suntu în următoarea cuprindere*”³¹.

„*Considerându că întru cât orașulu Focșani este menitu de a fi residenția a Comisiunii Centrale, a înaltei Curți de Justiție și de Casațiune, și a altoru autorități comune Principatelor Unite este de trebuință ase reforma și a se unifica și autoritățile locale din acestu orașu care în starea de dualitate actuală nu numai împedică desvoltarea intereselor și buneii stări a orășeniloru, dar îngreuiază și chiar relațiunile corpuriloru commune Principatelor Unite, cu mai sus – citatele autorități locale, se legiuesce:*

1^a *În privința polițienescă și municipală Focșanii conținescu de a mai fi despartitu în parte a țerei Românești, și în parte a Moldaviei; Focșani devine unu orașiu comunu Principatelor Unite.*

2^a *Focșanii în viitoru nu va mai avea de cât o singură poliție și o singură municipalitate. –*

3^a *Poliția din Focșani va fi încredințată unui singuru funcționar, carele în ierarhia administrativă va avea același gradu ca și prefecții de districte, și va purta titlulu de prefectu de poliție al orașului Focșanii. –*

4^a *Prefectulu de poliție al orașului Focșani va fi rânduitu de către Domnulu. – în cât timpu administrațiunea superioară a Principatelor Unite va fi despărțită, el va fi rânduitu succesiv odată după presentațiunea Ministrului din Năuntru din Iași, iar altă dată după aceia a Ministrului din Năuntru din București. – Cerându de către unu Ministeriu destituarea prefectului de poliție, înlocuirea sa se va face de către celălaltu Ministeriu. –*

³⁰ *Ibidem*, f. 3 verso.

³¹ Protocolul No. LXXVII, Ședința din 23 Noiembrie 1859, dosar nr. 102, f. 2.

5^a Prefectulu de poliție din orașulu Focșanii va atârna directu de Ministeriile din Iași și din Bucuresti, și va corespunde cu ele pentru aducerea în împlinire a respectivelor loru ordine și cereri. –

6^a Prefecții districtelor de Rîmnicu Sâratu și de Putna, nu vor mai avea în viitoru asupra Orașului Focșaniloru altă jurisdicțiune de cât aceia privitoare la strângerea dăriloru statului de pe respectivele părți alle orașului, și acéstă prin respectivii casieri districtuali rânduți de Ministeriile de finanțe din Iași, și din Bucuresti. –

7^a Prefectulu de poliție al Orașului Focșanii va avea o cancellarie compusă de unu directoru, duoi capi de masă, patru servitori, unu archivaru, și unu registratoru. – Orașulu va fi împărțitu în trei comisariaturi de poliție, și anume unu comisariatu pentru partea din Focșanii țerei Românești, și doue Comisariaturi pentru partea din Focșanii Moldaviei. – Numirea de către Domnu a directorului și a comisariloru de poliție se va face după presentațiunea aceluiași Ministeriu carele va fi prezentatu Domnului pe prefectulu de poliție. – Ceilalți amployați se voru rândui de catre prefectura de poliție încunostițiînduse și pe Ministeriile din Năuntru. –

8^a Puterea înarmată normală trebuitore poliții din Focșani, i se va da de către ambele Prefecturi de Rîmniculu Sâratu, și de Putna, în numerulu și în modulu ce se va hotări de către ambele Ministerii a le afaceriloru interne din Iași și din Bucuresti. –

9^a Lefile prefectului de poliție din Focșani, a cancellarii sale, precum și alte cheltuieli a acestei poliții, după alăturatulu budgetu se vor respunde de către ambele fiscuri alle Principateloru Unite, și anume o atreia parte de către Vistieria din Bucuresti, și doue treimi de către Vistieria din Iași. – Lefile Comisariatelor de poliție se voru respunde din fondurile municipalității Locale.

10^a Municipalitățile din Focșani întruninduse în una singură, acésta până la promulgarea a noiei legi municipale, se va compune de cinci membri și anume unu presidentu, duoi membri, și duoi supeleanți (candu alegerea acestora se va face la fie care 1ⁱⁱⁱ Noemvrie de către alegătorii astă – zi în drituiți, prin legile actualu esistente, în unulu și în celălaltu principatu. –

Ei voru intra în funcțiuni la 1° Genarie, întârirea lor se va face îndată de către Ministeriul Interioru din Iași, și cei laltă dată de către Ministeriul interioru din Bucuresti.

La casu de suspendare provisorie a unuia sau mai mulți din membri municipalității de Focșani, înlocuirea provisorie până la noua alegere se va face în conformitate cu art: 4 din acéstă legiu.

11^a Îndată după întrunirea municipalității din Focșani, corpulu alegătorilor va fi convocat, pentru ca să chibzuiască unificarea și sporirea veniturilor orașului, și să redige unu budgetu cerutu de noua reorganisațiune a orașului. – Acestu budgetu se va supune prin ambele Ministerii, aprobării corpurilor legiuitoare și sancționării Domnului. –

12^a Până la unificarea veniturilor Focșanilor, municipalitatea va urma a avea și a strînge veniturile actuale alle ambelor municipalități desființate. –

13^a Cercetarea annuală a cheltuielilor Municipalității se va face succesiv, unu annu de către unu Ministeriu și o Adunare, și unu altu annu de către celălaltu Ministeriu și Adunare și acésta întru cât administrațiunea și legislațiunea Principatelor Unite vor fi despârțite. –

14 Municipalitatea singură va rândui pre amploiații cancellarii sale, și pre ceilalți funcționari Municipali. –

15 Scolile primari din Focșani vor urma a atîrna de respectivele lor autorități superioare astă zi existente. –

16. În cel mai scurtu timp se vor înființa în Focșani unu gimnasiu (collegiu) și o școlă de fete. Fondurile pentru întreținerea acestor institute se vor respunde o treime de către Ministeriul instrucțiunii publice din Bucuresti și doué treimi de către celălaltu Ministeriu din Iași. –

Organisarea și cele lalte amănunte privitoare la aceste instituțiuni se vor regula prin împreună înțelegere de către ambele Ministerii de instrucțiune publică. –

17) Amănunțimile privitoare la aplicațiunea acestei legiuri se vor lămuri prin reglemente administrative, urmate după o prealabilă

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
*înţelegere a ambelor Ministerii din Principatele Unite, şi promulgate
 prin ordonanţă Domnăască. –*

[s. s. indescifrabil]

Budgetulu
Autoritaţii poliţienesci din Orasulu
Focşiani

Sumele ce urmează a se respunde de către Statu

<i>Lei</i>	<i>Pe lună</i>		<i>Pe an</i>	
<i>Prefectul de Poliție</i> „	<i>1.500</i>	<i>ei</i>	<i>10.000</i>	
<i>Directorul Cancellariei</i> „	<i>800</i>		<i>9.600</i>	
<i>Duoi capi de masă câte lei</i>				
<i>400 unul.</i>	<i>800</i>		<i>9.600</i>	
<i>Patru Scriitori</i> „ 200 „	<i>800</i>		<i>9.600</i>	
<i>Un registrator</i> „	<i>250</i>		<i>3.000</i>	
<i>Un archivar</i> „	<i>250</i>		<i>1.200</i>	
<i>Un o dagi</i> „	<i>100</i>			
<i>Cheltuielile cancelariei si</i>	<i>1.000</i>			
<i>chiria localului</i> „			<i>12.000</i>	
			<hr/>	
			<i>66.000</i>	

Sumele ce urmează a se respunde de catu Municipitate

<i>Lei</i>	<i>Pe lună</i>	<i>Lei</i>	<i>Pe an</i>	
<i>un întîi grosari</i> „	<i>200</i>	<i>-</i>	<i>2.400</i>	
<i>un allu douilea grosari</i> „	<i>120</i>	<i>-</i>	<i>1.440</i>	
<i>trei Commisari de poliție câte</i>	<i>900</i>	<i>-</i>		
<i>300 lei pe lună</i>		<i>-</i>	<i>10.000</i>	
		<i>-</i>		

trei Scriitori la Commisari	}	450	-	5.400	
câte 150 lei pe lună			-		
Cheltuēla cancelariei si	}	450		5.400	
chiria lorū câte 150 pe lună -			Lei		
				<hr/> 25.440	

Recapitulațiunea Sumelorū

Sumele ce urmēza a se raspunde de Statū	66.000
Sumele ce urmēzā ase raspunde de Municipalitate.	<u>25.440</u>
Peste tot Lei	<u>90.440</u>

Comitetul însercinat a corecta propuneria D. Kogălnician – relativa la orașul focșaniū. – desavārsind aceasta lucrare, are anume a presenta a laturatul proiect de lege, iar de raportator au numit pe D. Kogălnician. –

[s. s. indescifrabil]”³².

Focșānenii au apreciat interesul și dragostea manifestate de către Mihail Kogălniceanu pentru orașul care l-a ales în Adunarea Electivă a Moldovei în 1858 și la noile alegeri din iunie 1860 i-au reînnoit mandatul³³.

Din cauza discutării altor probleme considerate prioritare, unificarea orașului Focșani a rămas un deziderat până la proclamarea desāvārșirii Unirii, ca urmare a recunoașterii acesteia de către Marile Puteri europene din 24 Ianuarie 1862. Odată cu ianuarie 1862, unificarea intra în preocupările și dezbaterile Consiliului de Miniștri.

În ședința din 7 martie 1862, acesta a hotărât „considerînd înlesnirea ce s-ar aduce locuitorilor județului Rîmnicu Sărat avînd residența județului în orașul Rîmnic ce este situat în centru, considerînd că orașu Rîmnic are o populație destul de mare și se bucură de dreptul orașelor rezidente prin instituțiile municipale,

³² *Ibidem*, f. 2 verso – 4.

³³ Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed.), *op. cit.*, doc. nr. 113, p. 155.

Documente privind unificarea administrativă a orașului Focșani - 1862
*considerînd că pentru poliția locală din orașul Focșani astăzi este de ajuns privegherea suprefecturi ce residează în acel oraș, Consiliul chibzuiește ca pînă la reorganizarea legiuirilor și rotungirea judeților, să se strămute residența județului Rîmnicu Sărat la orașul Rîmnici și să rămîie cu privegherea polițienească în orașul Focșani subprefectura plășii respective; iar municipalitatea va fi una pentru tot orașul Focșani prin întrunirea celor două de astăzi în ființă”*³⁴.

Un prim pas spre unificare l-a constituit desființarea graniței moldo - valahă, unde lucrau 8 ofițeri, 1 secretar, 1 subsecretar, 666 grăniceri și 24 rezerve³⁵.

La 8 martie 1862, Ministerul de Interne a dat ordin prefecților din județele limitrofe graniței ca „*orice călătorie în Principatele Unite a locuitorilor pămînteni să se urmeze numai cu bilete de drum, iar nu cu pașaporturi ca mai înainte*”³⁶. Chiar dacă măsura nu viza desființarea completă a graniței, ea contribuia la simplificarea formalităților pentru locuitorii celor două Principate. Ministerul de Război comunica punctelor de trecere, la 28 martie 1862 „*să înceteze vizarea pașapoartelor sau a biletelor de drum, aceste formalități fiind ridicate pentru totdeauna de Guvern*”³⁷. Deși măsura a fost aplicată cu toată discreția, pichetele nu s-au desființat și cordonul de militari a continuat să rămână cu efectivele lui vechi. La 5 mai 1862, inspectorul cordonului munților, care avea în subordine și pichetele de grăniceri de pe granița dintre cele două Principate, a cerut Ministerului de Război să-i precizeze dacă „*grănicerii din Focșani și Vădeni pot să-și facă noi construcții în locul celor vechi, mai ales acum, când se crede că or să se desființeze acești grăniceri de pe linia de strejuire*”³⁸.

³⁴ *Ibidem*, doc. nr. 131, p. 174 – 175.

³⁵ I. Romanoai, *Date focșănene asupra hotarului și Unirii*. Anexă, în *Milcovia*. Revistă regională de studii, Anul IV, vol. 1 – 2, Focșani, 1933, doc. nr. 24, p. 114.

³⁶ Florin Dîrdală, *Desființarea hotarului dintre Moldova și Țara Românească - 22 mai 1862, în Focșanii. Revistă municipală fondată în 1895*, Seria a VI-a, Anul II, Nr. 109, Ianuarie 2013, p. 8.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, p. 9.

Pentru moment, posturile de grăniceri și angajații vamali au rămas pe loc, având rolul de a constata și de a percepe de la antreprenorii tutunului turcesc și ai cărților de joc importate în țară taxele legale.

La 9 mai 1862, locuitorii orașului Focșani au adresat o cerere domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prin care solicitau aplicarea cât mai grabnică a măsurilor menite să realizeze în fapt unificarea orașului de pe Milcov:

„Prea înălțate Doamne,

Trecerea Înălțimei Voastre prin orașul Focșani este pururea salutăată de către orașeni cu o vie bucurie. Bucuria noastră, acum este cu atât mai mare, că de la Înălțimea voastră acum mai mult decît ori cînd sperăm alinarea durerilor orașului nostru.

Prea Înălțate Doamne, orașul Focșanii este într-o poziție cu totul critică, cu totul anormală.

Orașul nostru nu este nici sub regimul unirei definitive, salutăată de noi ca și de toată țara ca realizarea speranțelor seculare ale Nației Române, nu este nici sub regimul convenției, nu este nici sub regimul regulamentului. Din toate regimurile, Focșanii au păstrat numai relele și au pierdut toate bunurile.

Sub reglement, Focșanii ca oraș de margine avînd două prefecturi, două tribunale, două autorități grănițare, era un centru de o mare mișcare comercială. Convenția a venit de a sporit aceste autorități, făcînd din orașul nostru rezidența Comisiei Centrale, a Curții de Casație și a tuturilor autorităților comune ambelor Principate.

Centralizarea guvernului în București, ne-a ridicat toate aceste avantaje, fără ca pînă acum să fi dobîndit un singur măcar din acele foloase pe care le-am așteptat și încă sîntem siguri că le vom avea de la unire. Așa Prefectura și Tribunalul Județului Slam - Rîmnic s-au strămutat în Rîmnicul - Sărat, Comisia Centrală s-a desființat și Curtea de Casație s-a așezat în București, iar relele separatismului cu toată proclamarea unirei, Focșanii tot le-au păstrat, așa cît avem

două granițe, două municipalități, două poliții. Toate aceste îmbinate autorități nu ne aduc decît zadarnice cheltuieli pentru obștia orașului, îngreuneri și stavile în comerț și în comunicație și struncină mai ales credința noastră în unirea patriei noastre, care cel puțin pentru orașul nostru există numai cu numele.

Ministerul Înălțimei Voastre a declarat în Adunare că au dat ordine pentru rădicarea grănicerilor de pe desființatul otaru dintre Principate și Înălțimea Voastră cu proprii voștri ochi puteți vedea că otaru tot este și că se păzește de grăniceri.

Ministerul Înălțimei Voastre a declarat în Adunare că au dat ordine pentru întrunirea municipalităților din Focșani și chiar în zilele acestea se fac alegeri pentru despărțitele municipalități.

Prea Înălțate Doamne, Înălțimea Voastră sînteți reprezentantul și fondatorul unirii.

De la Înălțimea Voastră noi, dar, solicităm realizarea unirii și pentru orașul nostru.

Toți domnii și ai Moldovei și ai Țării Românești au onorat cu o deosebită protecție orașul nostru. Bisericele, cișmelele, canalurile existente, dovedesc aceasta. Această-și bunăvoință pentru orașul nostru o așteptăm cu atît nai mult, de la Înălțimea Voastră, domn și al Moldovei și al Valahiei, domn al României.

Plecat dar rugăm pre Înălțimea Voastră ca în organizarea administrativă și judecătorească a Principatelor - Unite, să nu uitați și pre orașul nostru, acest oraș care a avut un frumos trecut și care numai de la Înălțimea Voastră așteaptă un frumos viitor.

O zicem aceasta cu atîta mai multă tărie cu cît încrederea noastră în bunăvoința Înălțimei Voastre, este mai mare în inimile noastre, și o zicem aceasta cu atîta mai mult că în toate proiectele de reforme prezentate Adunării, și pentru drumuri de fier și pentru așezarea centrurilor de administrații și a Curților judecătorești, Focșanii este trecut cu vederea.

Credem Prea Înălțate Doamne, că va fi de ajuns numai a așterne la poalele tronului Înălțimei Voastre, durerile unui credincios

oraș, spre a-și dobândi îndreptare, și în asemenea credință și sîntem și vom fi deapurarea ai Înălțimei Voastre.

Intru tot plecați supuși

Gheorghe Burlan

Ioan Cureleanu

Costache Ardeleanu

Neculai Curelea

Costandin Gheorghiu

I Măneciu

Theodor Mandra

Manuc Ovanes

9 mai 1862

Spiro Ath. Calloiu

Georgi Nicolau

Hagi Pavăl Dumitru

Costache Lascăr

V. Tuduri

Ioan Gheorghiu

Iane Belu

N. C. Teodoru

semnătură indescifrabilă

Gheorghe Iliei

Hagi D. Iovan

Margos Ciomac

Boos Caspar

Andrei Nicolau

G. Panaiea

D. Zamfirescu

Ioan Vasiliu

V. Burlan

Iacov Pompic”³⁹.

La 14 mai 1862, Ministerul de Război a înaintat Consiliului de Miniștri un referat în care arăta efectivul de oameni pe graniță și a propus desființarea acestui cordon, deoarece „*pentru importul tutunului turcesc și al cărților de joc nu există în sarcina guvernului nici o pază*”⁴⁰. După două zile, Consiliul de Miniștri a luat în discuție acest referat și a considerat că „*ambele țări prin a lor unire n-ar mai avea trebuință de asemenea cordonu, a căruia ecsistență nu aduce de câtu cheltueli Statuluiui*” și decide „*ca străjuitori de dincolo și de dincoace de Milcov să se desființeze*”⁴¹. În ziua de 22 mai 1862, domnitorul Cuza a aprobat raportul de desființare a graniței dintre cele două Principate, prezentat de către generalul Ioan Grigore Ghica, ministrul de Război. A doua zi, Ministerul de Război a transmis comandantului punctului de trecere de la Focșani că „*granița s’au*

³⁹ I. Romanoai, *op. cit.*, doc. nr. 27, p. 116 – 118.

⁴⁰ Florin Dîrdală, *op. cit.*, p. 9.

⁴¹ I. Romanoai, *op. cit.*, doc. nr. 29, p. 119 – 120.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
*desfiinţat; oamenii merg la casele lor după ce mai întâi li se va popri
obectele guvernului şi armătura [armamentul]”*⁴².

În aceeaşi lună, Ministerul de Interne adresa Prefecturii Judeţului Râmnicu Sărat ordinul privind unificarea celor două Consilii municipale din Focşani:

*„I. Personalul ambelor municipalităţi se va întruni şi va
conlucra în un local pentru interesele generale ale oraşului întreg;
cînd va veni timpul de onouă alegere a personalului, cel actual va
raporta spre a se da cuvenita deslegare.*

*II. Pentru regularea drepturilor contractărilor de acsize din
ambele părţi, municipalitatea unită va chibzui însăşi cele de cuvinţă
regulînd şi chear îndemnisările ce s-ar putea pretinde de nu va sta
mijlocu a se regula altfel.*

*III. Perceperea veniturilor se va face în fiecare localitate ca şi
pînă acum, iar capitalurile şi veniturile odată intrate în casa generală
se vor contopi şi se vor întrebuinţa la susţinerea oraşului întreg.*

*IV. De aci înainte municipalitatea se va corespunda cu
Prefectura de Putna pentru toate trebuinţele ei.*

*Astfel, domnule prefect, crezînd că s-au deslegat toate
nedomeririle îmi remîne a ve mai invita se recomandaţi municipalităţii
ca în toate lucrările ei să fie condusă de adevăratul spirit al unirii, să
înţeleagă bine că toţi membri ei sînt chemaţi acoloa spre a lucra
pentru binele şi înflorirea oraşului întreg, că numai există Focşanii
Munteni şi Focşanii Moldoveni că nu mai există decît o singură casă
unde au a intra toate veniturile şi de unde au a se face toate
cheltuielile trebuincioase oraşului”*⁴³.

Consiliul Municipal al oraşului Focşani - Moldova a trimis o
adresă Consiliului Municipal al oraşului Focşani - Ţara Românească –
26 mai 1862 -, prin care comunică ordinul ministrului de Interne
privind unificarea celor două municipalităţi:

⁴² *Ibidem*, doc. nr. 30, p. 120.

⁴³ Victor Nămoşanu, Alexandru Temciuc (ed.), *op. cit.*, doc. nr. 135,
p. 180.

„1862 mai 26

Nr. 239

*La municipalitatea oraşului Focşani
districtul Putna*

D<omnul> ministru de interne prin d<omnul> prefect al districtului Rîmnicu Sărat cu ordinul nr. 1548 ne pune în vedere că după Jurnalul Consiliului de Miniştri de la 7 martie, aprobat şi de Măria sa domnitorul, fiind otărît ca în Focşani de aici înainte să lucreze o singură municipalitate prin întrunirea celor două de astăzi în fiinţă şi că prin înţelegerea ce vom avea cu domnia voastră să punem în lucrare dispoziţiile acestea după care cerîndu-se desluşirile trebuincioase pentru modul cum are a se efectua întrunirea acestor doi municipalităţi care la 25 mai corect s-au primit la municipalitate pe lîngă adresa d<omnului> prefect de district N. 5953, în copie, răspunzătoriu ordin al d<omnului> ministru Nr. 1937 cu desluşire de chipul cu care să se unifice aceste doi municipalităţi pe bazul dar acestora, această municipalitate grăbeşte, cu aceasta, a anunsa domniei voastre în copie citatul ordin spre ştiinţă şi tot într-o vreme consiliul acesta vă invită cu onoare a-i răspunde în care local aveţi plăcerea a se întruni aceste doi municipalităţi, în cel de la d<umneavoastră> sau în cel de aici ca să vă poată îndeplini cît de curînd această unificare”⁴⁴.

Municipalitatea oraşului Focşani - Moldova, la 2 iunie 1862, înainta Departamentului Moldovei din cadrul Ministerului de Interne, un raport prin care solicita precizări privind desăvârşirea unificării celor două părţi ale oraşului Focşani:

„1862 iunie 2

Nr. 886

*D<omnului> Director a Ministerului de Interne
pentru depart<amentul> Moldovii*

Municipalitatea oraşului Focşani imediat după ordonarea ce au primit de la d<umnealui>, d<omnul> ministru de interne în

⁴⁴ *Ibidem*, doc. nr. 136, p. 180 – 181.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
Nr. 1937 astăzi s-au întrunit în municipalitatea de aici ca la locul său cu această unificare însă videm că nu pot întruni şi lucrările fiindcă fiecare însă are legile sale precum

a) Termenul funcţionării, d<omnilor> membri de acolo espiră la 1 iulie viitor; alegerea membrilor se face prin 16 deputaţi aleşi de a fi cu drepturi; aici cum cunoaşteţi să face prin vot universal de proprietari la ziua de 1 noiembrie.

b) La cazuri de chemare arăţărilor, d<umnea>lor după spiritul legii convoacă numai deputaţii zişi care reprezintă interesele comune în orice caz. Iar la noi obştea întreagă.

Aceste şi altele le supun cu respect cunoştinţii domniei voastre rugându-vă a da dezlegare ca acest sistem să se adopteze în afacerile municipale unite alte aplecaţii sau acesta pe aici, căci prin onoratul ordin nu să explică. Sau dacă urmează să lucrăm fiecare sepăraţi pînă la noua alegere care urmează să hotărâţi d<umnea>v<oastră>.

Neînţelegerea este că doi prezidenţi, doi casieri, doi secretari, precum şi membri nu pot funcţiona întruniţi şi cu diferite legi căci numai ca să fim într-un local şi să lucrăm separat nu pot zice că ne-am unit.

D<omnule> Director acum fiecare oraş şi-a avut în parte antreprizele lor cu deosebite preţuri, de aceia, acum cu ocazia unirii oraşilor trebui a să antreperedui la un loc şi cu deopotrivă condiţii şi preţ.

Este de urghienţă pentru acest sfîrşit a să voi ca să obţie cît de grabă, din amîndouă oraşile, spre a se face cele de cuvinţă, de aceia întrebăm ca şi în cazul acesta mai înainte de toate să binevoiţi a da cît să va putea mai în grabă dizlegare modul după care să să convoce obştia.

Spre a se învenitele lucrări de ceilalţi din vreme fiindcă contractele lucrărilor se strică la 1 ianuarie viitor şi după regulile urmează ca de acum să să dea publicităţi”⁴⁵.

⁴⁵ I. Romanoai, *op. cit.*, doc. nr. 31, p. 121.

La 14 iunie 1862, locotenentul Millu comunica Ministerului de Război acest fapt:

„Domnului Ministru de Resbellu București

Conform ordinilor d-vs., frontiera Focșanii Moldovii s-au desființat, păzitorii s-au eliberat, armătura și actele cancelarii s-au tri[i]mes prin d<um-nea>lui căpitanul Puică. Raportul în asemenea - caz, va sosi prin poștă.

Locotenentul Millu”⁴⁶.

Momentul mult așteptat al unificării administrative a Focșanilor se apropia de finalizarea lui. La 6 iulie 1862, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a semnat Decretul nr. 476 privind unificarea celor două părți ale orașului Focșani:

„Alexandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională,

Domn al Principatelor Unite

La toți de față și viitori, sănătate;

Asupra raportului ministrului nostru secretar de stat la Departamentul de Intru, sub nr. 3160 de la 6 iulie curgător;

Văzînd jurnalul Consiliului nostru de Miniștri de la 29 din relativ la unirea municipalităților din Focșani;

Am decretat și decretăm ce urmează:

Art. I. Jurnalul Consiliului nostru de Miniștri de la 29 iunie susmenționat, este aprobat de noi.

Art. II. Nu va mai fi pe viitor decît o singură municipalitate pentru ambele părți ale orașului.

Art. III. Pînă la definitivă unificare a legilor, fiecare din cele două părți ale orașului Focșani, va proceda la alegerea membrilor municipali potrivit cu regulamentele lor astăzi în ființă, adică dincoia de Milcov prin obștea alegătorilor direcți.

Art. IV. Termenele funcționării membrilor municipali în ființă, expirînd pentru cei de dincoia de Milcov la finele lui iunie d.u. iar pentru cei de dincolo de Milcov la finele lui decembrie viitor, vor

⁴⁶ Victor Nămoșanu, Alexandru Temciuc (ed.), *op. cit.*, doc. nr. 138, p. 182.

Documente privind unificarea administrativă a oraşului Focşani - 1862
continua, şi cei de dincoace a funcţiona cu cei de dincolo pînă la decembrie şi se va face o singură alegere generală pentru municipalitatea unită.

Art. V. Municipalitatea unită a oraşului Focşani, se va ocupa îndată a regula deosebitele chestiuni de interes local şi va supune chibzuirile sale Ministeriului de Intru, spre cele legiuite din parte-i.

Art. VI. şi cel din urmă, Ministrul nostru Secretar de Stat la Departamentul din Intru este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a aceluia decret.

Dat în Bucureşti, la 6 iulie anul 1862.

Nr. 476

*Ministru Secretar de Stat
la Departamentul din Intru*

N. Creţulescu”⁴⁷.

La 10 iulie 1862, unificarea Focşanilor era consacrată prin Jurnalul Consiliului de Miniştri:

„Jurnal

Astăzi marţi la 10 iulie anul 1862 în şedinţa ținută de Consiliul Miniştrilor sub preşedenţia Măriei sale, domnitorului, luînd în consideraţiune referatul domnului ministru din întru cu nr. 5.524, prin care să arată trebuinţa ce se simte astăzi, ca partea oraşului Focşani de dincoace de Milcov, cu cea de dincolo de Milcov să formeze un singur oraş, care va fi capitala judeţului Putna.

Avînd în vedere jurnalul încheiat de Consiliul Miniştrilor la 5 martie trecut şi întărit de Măria sa domnitorul pentru strămutarea rezidenţii judeţului Rîrnnicu Sărat de la Focşani la oraşul Rîmnicu.

Avînd în vedere cele chibzuite prin Jurnalul de la 29 iunie trecut, sancţionat de Măria sa, domnitorul, prin Decretul nr. 476 pentru unificarea municipalităţii din Focşani.

Considerând că, administrarea intereselor locuitorilor oraşului Focşani, pusă sub jurisdicţiunea a doi prefecţi de judeţe şi a două osebite tribunalului nu poate fi decît în prejudiciul aceluia oraş.

⁴⁷ *Ibidem*, doc. nr. 139, p. 183.

Consiliul, unindu-se cu opiniunea domnului ministru din întru, chibzuește că ambele părți ale orașului Focșani de dincoace și de dincolo de Milcov să formeze în viitor un singur oraș care va fi rezidența județului Putna și pînă la unificarea legislațiilor judiciare și administrative a ambelor țări unite, prefectura de Putna și tribunalul respectiv, să se povățuiască în afacerile locuitorilor de legile înființate de o parte și de alta a țării, iar strîngerea contribuțiunilor către stat de la locuitorii părții Focșanilor de dincoace de Milcov să se reguleze îndată a să face de către prefectura de Putna prin cuvenita preschimbare în rolurile județelor Putna și Rîmnicu - Sărat.

Poliția întregului oraș Focșani, să rămîie în însărcinarea unui singur polițai; și subprefectura de ocol ce rezidă în Focșanii de dincoace de Milcov, ne mai avînd astfel nici o cădere asupra locuitorilor din acel oraș, se va strămuta în vre un sat ce ar cădea mai în centrul plășii sale și care rămîne pînă la definitivă rotunjire a județelor, tot de județul Rîmnicu Sărat.

Dispozițiunile acestui jurnal, după ce mai întîi să va supune la înalta aprobare a Măriei sale, domnitorului, se vor aduce la îndeplinire de către domnul ministru din întru, prin înțelegere cu dumnealor domnii miniștri ai justiției și al finanțelor.

*Semnați N. Crețulescu Catargiu
Teodor Ghica G. Crețeanu
Pr. Cantacuzino D. Cornea”⁴⁸.*

În aceeași zi, domnitorul Alexandru Ioan Cuza semnează Decretul nr. 485 prin care consfințește unificarea orașului de pe Milcov:

„Alexandru Ioan I.

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională,

Domn al Principatelor Unite.

La toți de față și viitori, sănătate;

Asupra raportului ministrului nostru, secretar de stat la Departamentul din Intru, sub nr. 5562.

⁴⁸ *Ibidem*, doc. nr. 141, p. 185 – 187.

Văzînd Jurnalul Consiliului nostru de Miniştri încheiat la 10 iulie curent.

Am ordonat şi ordonăm ce urmează:

Art. 1. Jurnalul Consiliului nostru de Miniştri de la 10 iulie sus menţionat, este aprobat de noi.

Art. 2. Ambele părţi ale oraşului Focşani de dincoaci şi dincolo de Milcov, vor forma în viitor un singur oraş, care va fi rezidenţa judeţului Putna.

Art. 3. Pînă la unificarea legilor, autorităţilor administrative şi judiciare ale judeţului Putna, se vor povăţui în afacerile locuitorilor oraşului Focşani, după legile în fiinţă d-o parte şi d-alta a ţării.

Art. 4. Plata contribuţiunilor către stat a locuitorilor oraşului Focşani de dincoace de Milcov, se va regula a se respunde în viitor prin Prefectura de Putna.

Art. 5. Ministrul nostru secretar de stat la Departamentul din Intru prin înţelegere cu Ministru nostru secretar de stat la Justiţie şi la Finanţe vor aduce la îndeplinire dispoziţiile ordonanţei de faţă.

Dat în Bucureşti, la 10 iulie 1862.

Alexandru Ioan

Ministru Secretar de Stat

President al Consiliului Miniştrilor,

N. Creţulescu”⁴⁹.

Decretul a fost primit de către locuitori cu o bucurie greu de exprimat în cuvinte. Oraşul a îmbrăcat pentru a treia oară haine de sărbătoare. Prefectul Robescu telegrafia Ministerului de Interne că „Entuziasmul focşănenilor pentru definitivă unire a celui oraş este la culme”. Astfel „se înscrisese atunci, în bronzul timpului, unul dintre cele mai hotărâtoare şi râvnite momente ale istoriei Focşanilor”⁵⁰.

La 12 iulie 1862, Ministerul de Interne a emis către Prefectura Judeţului Râmnicu Sărat ordinul privind trecerea Focşanilor Munteni sub jurisdicţia Focşanilor Moldovei:

⁴⁹ *Ibidem*, doc. nr. 140, p. 184.

⁵⁰ Dumitru Huţanu, *op. cit.*, p. 14.

„În urma strămutării rezidenții județului Râmnicu Sărat de la Focșani la orașul Râmnicu, văzînd că interesele publice și particulare suferă din cauza separației orașului Focșani, subscrisul a pus acest caz în vederea Consiliului de Miniștri, care în ședința de la 10 iulie corent prin Jurnalul ce a încheiat, chibzuiesc că ambele părți ale orașului Focșani de dincoace și de dincolo de Milcov să formeze în viitor un singur oraș care va fi rezidența județului Putna.

Această chibzuire a Consiliului de Miniștri supunîndu-se la cunoștința Măriei sale, domnitorului, prin Decretul cu Nr. 485, a binevoita a da înalta aprobare.

Grăbește dar, d<omnu>le prefect, a înainta dumneavoastră cîte o copie după jurnalul și decretul în chestiune invitîndu-vă de a lua în considerație, și potrivit dispozițiilor prescristă, să faceți a să aduce la întocmai îndeplinire întru ceea ce privește trecerea părții orașului Focșani de dincoace de Milcov sub jurisdicția celui de dincolo unde este residința județului Putna.

Asemenea dispoziții s-a luat și de către d<umnealor>, d<omnii> miniștri ai financilor și justiții pentru ceea ce privesc partea financiară și judiciară.

Adăst, d<omnu>le prefect, raportul dumneavoastră încredințător că s-a adus la îndeplinire întocmai și fără cea mai mică preschimbare dispozițiile jurnalului și decretului sus zis.

Ministru N. Crețulescu”⁵¹.

Ultimul act al unirii administrative complete a avut loc la 23 iulie 1862 când, Ministerul din Întru, prin Ordonanța nr. 1.548, în urma unificării celor două unități de dincoace și dincolo de Milcov, a numit pe căpitanul Dimitrie Petrov în funcția de comandant unic ⁵². În aceeași zi, s-a dat publicității Jurnalul Consiliului Municipal al orașului Focșani referitor la unificarea „comenzii de foc”:

„În urma unificării municipalității acestia cu a Focșanilor de dincolo de Milcov după ordonanța domnului ministru de interne

⁵¹ Victor Nămoloșanu, Alexandru Temciuc (ed.), *op. cit.*, doc. nr. 142, p. 187.

⁵² *Pompierii vrânceni*. Revistă editată de Grupul de Pompieri „Anghel Saligny” al Județului Vrancea și Consiliul Municipal Focșani, p. 4.

Nr. 1548 către domnul prefect al districtului Râmnicului Sărat şi comunicat aceştii municipalităţi cu adresa Nr. 4480 din 11 aprilie trecut cu anexare şi de copie a jurnalului onor Consiliul de Miniştri din 7 martie anul corent precum şi dupe cel din urmă jurnal din 29 iunie, tot anul corent, primit cu adresa domnului prefect al districtului Putna Nr. 8870. Avînd în vedere şi dispoziţiile luate mai în urmă de guvern cu unificarea oraşelor într-unul singur. Avînd în vedere că partea de dincoace de Milcov a Focşanilor s-au anexat pe viitor cu Focşanii de dincolo de Milcov şi s-au dat sub administrarea districtului Putna.

Consiliul municipal văzînd necesitatea ce urmează ca şi comenzile de foc să se întrunească şi să fie sub administrarea unui comandir neputînd a mai dăinui de aci înainte separate. Astăzi la 23 iulie anul 1862, a decis ca aşa precum comanda Focşanilor de dincolo de Milcov se găseşte pusă pe picior de disciplină şi în bună regulă să se dea şi Focşanilor de dincoace de Milcov tot sub îngrijirea domnului căpitan Dimitrie Petrov, comandirul pompierilor de dincolo, ca să o reguleze după instrucţiunile ce are de la superiorii Domniei sale. Cu aceasta însă ca ţinerea ei pînă la finele anului să se urmeze numai cu fondurile prevăzute prin bugetul acestui an nefiind puțină de cheltuieli mai mari peste cele prevăzute.

Acest jurnal să se comunice în copie d<omnului> comandir şi să se invite ca să binevoiască a pune la cale primirea comenzii şi pe cît mijloacele eartă dupe bugetul acestui an să o pue pe calea disciplinii domniei sale.

Acest jurnal se va comunica şi domnului ministru de interne spre cunoscînţă de unificarea comenzilor.

Membrii municipalităţii unite a or<aşului> Focşani.

M. Ionescu

N. Hagî Neculae

D. Fotescu”⁵³.

⁵³ Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Vrancea, fond Consiliul Municipal al oraşului Focşani – Țara Românească, dosar nr. 48 / 1862, f. 22.

La 5 decembrie 1862, Kogălniceanu îi telegrafia prietenului său, Gheorghe Ilie că „*Înălțimea Sa [Cuza Vodă] a hotărât ca municipalitatea din Focșani să se aleagă de un singur corp alegător, după legea Moldovei*”⁵⁴.

Primul edil al orașului unificat a fost Mihalache Ionescu – președintele Municipality în între august 1862 – 26 iulie 1864 și primar în perioada 27 iulie 1864 – 6 decembrie 1866⁵⁵. Poate atunci, odată cu ștergerea definitivă a hotarului, a dispărut și acel nuc vestit, pe care l-au cântat rapsozii populari ai Moldovei :

„*La Focșani între hotară
Este un nuc cu frunza rară,
Se strâng cucii de prin țară
Și cântă de se omoară*”⁵⁶.

Stricta delimitare a lucrării la unificarea administrativă a orașului Focșani, fapt istoric căruia prezentul desfășurării sale cât, mai ales, timpul scurs și care se va mai scurge, l-au învăluit în strălucirea de simbol al împlinirii unei năzuințe naționale, va oferi celor care se vor mai apleca asupra istoriei Focșanilor, ca Oraș al Unirii, certitudinea utilizării acestuia ca incontestabilă argumentare a adevărului istoric.

⁵⁴ I. M. Dimitrescu, *Focșanii în vremea Unirii (Idee dintr-o conferință rostită din partea Ligii Culturale, la 80 ani dela Unire)*, Imprimeria jud. Hunedoara, 1942, p. 22.

⁵⁵ Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 218.

⁵⁶ I. M. Dimitrescu, *op. cit.*, p. 22.

ÎNFIINȚAREA LICEULUI „UNIREA” DIN FOCȘANI

Horia Dumitrescu

Oraș simbol al Unirii, Focșanii au dobândit notorietate europeană prin alegerea lor de către Conferința reprezentanților celor șapte puteri (Marea Britanie, Franța, Austria, Regatul Sardiniei, Prusia, Rusia, Imperiul Otoman) din 10 / 22 mai – 7 / 19 august 1858, ca sediu al Comisiei Centrale ce urma să se înființeze pentru elaborarea legilor comune celor două Principate și al Curții de Casație.

Intellectualii focșăneni, dintre care mulți luptaseră pentru Unire, voiau o înnoire culturală a orașului lor. Înviorarea economică, consecință a Unirii, dar și mediul cultural propice dezvoltării unui așezământ școlar, justificau înființarea unui gimnaziu în Focșani. Inițiativa nu a aparținut autorităților, ci locuitorilor urbei.

În ziua de 21 ianuarie 1863, cetățeni notabili ai comunei Focșani s-au adunat în sala mare a Municipality și au încheiat un „*diurnal*” [jurnal] prin care argumentau înființarea, în Focșani, a unui liceu:

„I^a Orasiulū nostru fiindū situatū în centrulū țerei, în egală depărtare de Capitala Bucuresci și Iași, locuri prevădute cu tôte Institutele folositore culturai junimei, reclamă imperiosū d'avé și ellu unū Liceū de patru Classe.

2ª Din cauza acestei lipse și depărtări mulți din tinerii Elevi ce au terminatū cu succesū bunū celle patru Classe primare, din lipsa de mișilóce se vėdū cu durere privați dela acestū focariū alū luminei, și astfelū Țerra, Natiunea Română și societatea pierde în ei atâtăe Talente și geniuri de cea mai mare importanță.

3. Chiară și aceia dintre părinți, ce posedă mișilócele cerute din pré frageta etate a fiilor lor, ce cu anii 9 – 10 ani au terminat Clasele primarie, din încercări și temeri ce au d'a nu-i expune, prin instreinarea lor la o asemenea Etate pe la Institutele din Țeră, se sfîrșesc în defavórea lor și a Țerei d'ai lăsa să continue cu studiul.

4. Domnii Membrii a-i Municipalității locale, ca unii ce cunoscă acéstă necesitate ce o simte Orașul nostru sunt cu onóre invitați a întrebuińtea tóte mișilócele rugându mai cu deosebire pre Dómnulu Ministru de Culte și Instrucțiune publică ca în zelul ce are pentru prosperarea Națiunei a lua în d'aprópe vedere dorința ce avem d'a se înfińtea și în Orașul nostru un Liceu. În fine sunteți cu onóre invitați D lor Membri ca printr'un deosebit Țiurnal ce l'ú veți încheia să decideți din fondurile Municipale și spesele ce s'arú cere pentru Localul și încălđitul numitului Liceu”¹.

Printre cei 47 de semnatori ai acestui „Țiurnal”, figurau oameni care au avut funcții de răspundere în Focșani și în județul Putna: D. Pastia, C. Mărgăritescu, B. Penescu, Gheorghe Corbu, Iordache Pruncu, Constantin Ardeleanu, Gheorghe Țanu etc.

Municipalitatea orașului Focșani a luat în dezbatere acest demers al cetățenilor în ședința din 30 ianuarie 1863 și a încheiat, la rândul ei, un jurnal:

„Diurnali

În seanța ținută astăzi 30 Ianuarie anului 1863, Municipalitate privind cu mîhnire de mai mult timp necesitate ce simte acest oraș pentru înfińtaré unui liceu de patru clase spre înaintare Instrucțiunei publice pentru cultivare junimei.

Considerîndu ca din lipsa unor asemenea mijlóce de cultura tinerimei Națiuné pierde în ei ajutorul de care are trebuință.

Considerîndu ca acest oraș fiindu situat în centrul Romîni avîndu opopulație de aprópe cinci mii familii și la care póte să alerge cu înlesnire părinții duprin tóte orașele de prinprejur ași

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 25 / 1863, f. 18 – 18 verso.

Înființarea Liceului „Unirea” din Focșani -

da copii pentru în naintare în învățătura de se va înființa un asemenea liceu.

Luînduse în vedere și cerere ce au făcut domnii cetățeni ai acestui oraș prin jurnalul încheiet la 21 ale corentei în această cestiune.

Pe aceste bațe aderă și municipalitate la invitară ce ise face de către Domni cetățeni prin jurnalul ce au încheiet în pretoriul municipal la 21 ale corentii luni în această chestie și să obligă că darea guvernului va încuviința un asemenea liceu în acest oraș. Se va da din fondurile sale pentru tot d'auna anuală chirie trebuincioasă unor asemenea încăperi conrăspunzătoare cu trebuința arătată, încălzitului și ce le lalte obiecte trebuincioase la asemenea stabiliment de învățătură.

Acest jurnal și cel din parte Domnilor cetățeni se vor trimite în copie Domnului Ministru de culte și Instrucțiunei publice cu rugăciune ca în interesul binelui public de care tot d'auna a datu dovezi de căldurosul apărător al său să mijlocască asă confirma o așa de interesantă dorință a orașanilor pentru educare și cultivare junilor fii ai Romîniei, ca să pôtă apoi fi vrednici de munca lor patriei la ori ce apeluri lise voru face”².

Deși Municipalitatea Focșani îmbrățișase cu entuziasm propunerea cetățenilor și înaintase în acest scop un raport către Ministerul Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice, totuși bugetul Municipality nu permitea construirea și întreținerea localului și nici plata salariilor. În plus, bugetul Statului în toți anii aceia a fost deficitar.

Totuși, focșănenii – autorități și cetățeni – nu au renunțat la visul lor de a avea un gimnaziu în orașul lor.

Dintr-o adresă a prefectului Panaite Tufelcic către primarul Mihalache Ionescu * - 5 mai 1865 - aflăm că arhitectul inginer

² *Ibidem*, f. 19 – 19 verso.

* **Mihalache Ionescu**. Președintele Municipality (august 1862 – 26 iulie 1864) și primar al Focșanilor (27 iulie 1864 – 6 decembrie 1866). Vezi Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937*,

Caitanovici a întârziat trimiterea până în acel moment a planului clădirii edificiului gimnaziului votat de către Consiliul Județean. Inginerul a trimis Prefecturii răspunsul nr. 53 „*anonsător; ca întârzierea urmată este, lucrările importante ce isa cerūt de acé Primărie închestia inundării orașului, acéle ȕilnici din lăuntru Comunei și lipsa de ajutor, pe care cerândulū dela Primărie nu ilaū dat*”³.

Prefectul transmitea primarului, în copie, menționatul răspuns și îl invita „*că dacă prin Budgetul Primăriei să prevede un asămine adjutor să regulați aisă da Dlui Arhitect spre agrăbi terminare Planului ce isaū cerut și, spre asă puté începi din timpū luarea măsurilor pentru pornirea edificiului, tot odată sânteți rugat D ^{le} Primarū astărui pe langă D ^l Ingineru a grăbi faciré Planului, fiind olucrare care să ceri grabnicū ...*”⁴.

Cu toate acestea, primarul Focșanilor a trimis Ministerului Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice memoriul focșănenilor din 31 mai 1865:

„Domnule Ministre,

Necesitatea ce o simte orașulū nostru întru înființarea unui Gymnasiu ca centru a mai multorū Districte de prin prejurū, devine din ce în ce mai mare, și mai cu sémă aȕtăȕi cândū scólele nóstre primarie suntū atătū de multū înpopulate încătū numai la douē scóle din Orașu cu finele anului scolasticū presentū absolvenȕii primarii 70 Tineri afară de cei din Tērgurile Odobesci, Panciu și Vrancea, încătū numai din Districtulū Putna cu începerea anului scolasticū viitorū suntū peste 100 Tineri care reclamă neapēratū uă instrucțiune secundarie, lăsândū alte Districte învecinate de unde s'ar aduna unū numărū considerabilū de Elevi, precumū și alȕi mulȕi Tineri absolvenȕi încă din anii trecuȕi.

în *Cronica Vrancei*, vol. III, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 218.

³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 3 / 1865, f. 1.

⁴ *Ibidem*, f. 1 – 1 verso.

Domnule Ministre, Déca suplicele noastre din trecut au avut un rezultat salutar relativ la solicitarea unui Gimnasiu în Orașul Focșenii, prevădându-se chiar în noua lege de instrucțiune un Lyceu pentru Orașul nostru; Subscrișii Cetățeni, în momentele prezente când vedem absolviți un număr destul de considerabil dintre fii noștrii, cea mai mare parte fără mijloc de a pute subsista la alte gimnasii depărtate, nu putem rămâne indiferenți, Domnule Ministre, de a nu Vă aduce și cu această ocaziune o reînnoită rugare, binevoindă a considera această plecată cerere a noastră de urgentă, și a face de a se deschide în Septemvriu viitor Clasa I gimnasile spre asigurarea viitorului științific a unui considerabil număr de Tineri absolvenți a cursului primar. –

Încât pentru întreținerea materială a Gimnasiului, Onorabila Primăria locală a și luat dispozițiunile necesare spre a închiria chiar și localul trebuitor spre acest scop.

Rămânendu plini de speranță, Domnule Ministre, că Veți binevoi a lua în cea mai de aproape considerație plecată noastră cerere, și această în interesul prosperității intelectuale și morale pe care se redă în întregul viitor al Țării noastre – Focșani 1865 Maiu în 31”⁵.

La 23 iunie 1865, Ministerul Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice preciza primarului punctul lui de vedere în legătură cu memoriul focșănenilor din 31 mai 1865, privind înființarea gimnaziului în Focșani:

„Ministeriulu Justiției Cultelor Instrucțiunei Publice

- Direcțiunea Cultelor și Instrucțiunei publice

Nr. 21.570

Bucuresci – 23 iunie 1865

„Domnule Primar

Locuitori orasului Focșani prin suplica ce mi a presintat la 31 Mai anului currentu ceru înființarea unui Gimnasiu socotitu ca

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita: A. N. I. C.), fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar nr. 213 / 1865, f. 12 – 12 verso.

neapăratu trebuincios în acellu orașu, Sub semnatulū au ȃind și pe Consiliulū permaninte allū Instrucțiunei, are onóre a Vě ruga D ^{le} Primarū a pune în vederea onorabililorū cetățeni ai orașului Focșani că ori-câtū de dréptā și de salutarā este cererea Dumnealorū, acestu Ministeriū nu o pôte satisface în presentū. Suntū convinsū D ^{le} Primarū, că cu câtū instrucțiunea este mai respîndită într'o națiune cu atātū existența politicā și naționalā a acestui popor este mai garantatā.

Din acestū principiū plecāndū suntū pentru instrucțiune și pentru rěspîndirea ei în colțurile celle mai întunecóse alle acestei Țerri. Cu tóte acestea ori câtū de mare ar fi solitudinea Guvernului și a mea în particularū pentru protegiarea și rěspîndirea acestei ramure, totuși nu si pôte face nimicū acumū din cauza totalū neprevederi de fonduri în budgetulū actualū pentru întreținerea Gimnasiului în chestiune. Tare însă în dorințele salle asupra efectelor salutare ce este în stare a da instrucțiunea într'o națiune, acest Ministeriū nu va negligé a trece la formarea noului budgetū, sumele ce va crede de trebuință pentru întreținerea Gimnasiului din Focșani”⁶.

Lipsa fondurilor necesare a făcut ca înființarea gimnaziului să se amâne pentru o perioadă.

La 2 iulie 1865, primarul Focșanilor, în adresa nr. 1877, recunoștea că „*totuși nusi pôte face nimicū acum din cauza totalei neprevederi de fonduri în budgetul actualū, pentru întreținerea gimnasiului în chestiune*”⁷.

La 17 iulie 1865, primarul Mihalache Ionescu s-a adresat din nou Ministerului Cultelor și Instrucțiunei Publice (adresa nr. 2.173):

„Domnule Ministre !

Ordinul Domnii Vóstre No. 21.570 ca răsponsū la suplica locuitorilorū orașului Focșani.

Sub – Semnatul la comunicatu orășanilorū, carii vinū prin mine Domnule Ministru avā eesprima cu respectū cele mai mari

⁶ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1865, f. 8 – 8 verso.

⁷ *Ibidem*, f. 9 verso.

mulțumiri de recunoștință pentru luarea în considerație a cererii ce vom adusu prin aceasuplică. Suntem cu toți pătrunși de cea mai vie convicțiune Dle Ministru și recunoșcem pe deplin sacrificiile Imense ce înălțatul Guvern a făcut și face pentru răspîndirea instrucțiunii publice în patria noastră, și acesta nu poate decît să deștepte statornicia și speranță în inima fiecăreia cetățenu, și a conta totu dauna în părintesca solitudine a înălțatului guvern.

Domnule Ministru mai mulți cetățeni din acestu orașu plini de încredere asupra consolatorului reqltatul ce ați binevoitu a emite prin supra mencionatul ordinu, că adică se va trece la formarea noului Bugetu sumile cređute de trebuință pentru întreținerea Gymnađiului din Focșani.

Plini đicu de încredere asupra acestii consolatore decisiuni prin sub. scrisul a vă aduce obligamentul că voru contribui și voru face tôte ca să să instalede clasile inferioare. Gymnađiile chearu la septembrie viitoru.

Vă mărturisim daru Dle Ministru prin acesta ca considerind necesitatea Inesensabilă ce reclamă de urgență înființarea unui liceu în orașul nostru, Declaru prin acesta Dle Ministru în numele concetățenilor mei din Urba focșani și pe autoriđația ce miau datu Consiliul Communalu prin decisiunea luată în Ședința ținută la 3 ale corentei că vom întreține salariile personalului pînă la formarea noului Bugetu al anului 1866,

Și nu lipsescu avă aduce totu odată prin acesta o respectuósă rugăciune să bine voiți a lua dispođițiuni și a face de asă regula numirea profesorilor necesari cala septembrie viitoru să pótă începe cursul Gymnađielu.

Sfîrșescu intru a vă ruga Dle Ministru să bine voiți a comunica acestei primării și mobilieru trebuinciosu spre asă putea prepara pînă la septembrie viitoru. –

Ne place a spera Dle Ministru că precum ați bine voitu a lua în considerație petiția anterioară a locuitorilor focșăneni, asfelu și acumu veți bine voi a consimți la acéstă rugăminte a lor spre asă

putea asigura cu o oră mai înainte viitorul de studiu a mulțime de Elevi apsolviți de cursul primar în acest anu.

Bine voiți vă rog, Dle Ministru a priimi eespresiunea înaltei considerațiuni și respectu ce vă oferu.

Primaru, M. Ionescu”⁸.

Începând cu 19 iulie 1865, cetățenii din Focșani deschid o „listă de subscripție pentru adunarea fondurilor necesare întreținerii Gimnasiului ce urmează a se deschide în această comună pentru învățătura copiiloror eșiți din școlele Primare de la 1 Septembrie anul present până la 1^u Ianuarie anul 1866”⁹.

La 29 iulie 1865, Ministerul răspunde adresei nr. 2.173 a primarului Mihalache Ionescu:

„Luanduse în deliberațiune adresa N°. 2.173 a Dlui Primar allu Comunei Urbane din Focșani, Consiliulū Permaninte de Instrucțiune, considerându că acēsta Commună este una din celle mai populose.

Considerându că în Județulu Putna deosebitū de celle 2 scōle primari de băeți ce funcționeasă astădi în Focșani, mai suntū și altele precum în Odobești, Panciu și Vrancea, cum și în Rîmnicu Seratū quare, assemenea se află în apropiere de Focșani, și că cu finitulū anului scolarū trecutū se află unū mare numerū de elevi quari ar dori să urmeze cursurile Gimnasiali, mai cu sēmă că dupe noua lege scolară prin care se dă dreptulū și elevilorū de clasa a III a intra în Gimnasiu, numerulū elevilorū cari s’ar aduna de la 6 scoli primare vecine citate mai susū, ce ar intra acum în Gimnasiu, s’ar urca cu multū mai multū de cătū în anii trecuți;

Considerând că Comuna Focșani se află în depărtare de tōte celle lalte comune cu scoli de Gradulū II^{lea};

Considerându că multe din alte comune cari suntū pōte mai puțin împoporate de cătū Focșani, au scoli de Grad. allū II^{lea}, precum Rîm. Vîlcei, Buzeu și altele,

⁸ *Ibidem*, dosar nr. 213 / 1865, f. 18 – 18 verso.

⁹ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1865, f. 12.

Avendū în vedere că chiar în noua lege școlară se prevede unū Lyceu în Focșani,

Considerandū înfine că Primăria de Focșani deosebitū de întreținerea materiale a unui Gimnasiu quare arêta că e deja în totu gata, sē mai offere a solvi până la finele anului curente și pe Professori ce s'ar numi acolo, pînă la prevederea prin budgetulū Ministeriului, a unor asemenea lefi; Consiliulū opineasă a se înființa și în Focșani unū Gimnasiu deocamdată cu o clasă și cu un singurū Professorū ca și cele ce s'a propusu prin prescriptulū Verbale din ... și cari suntū prevēdute prin Art. 93 allū lezei scōlare care în anii fīitori se va complecta treptatū, și cu condițiune ca Primăria, după cumū singură sē offere, să plătească pe Professorele numitei classe până la votarea fīitorului budgetu”¹⁰.

La 10 august, Ministerul Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice a comunicat primarului că „se aprobă înființarea unui Gimnasiu în acellu orașū numai cu o classă de ocamdată și unū singurū Professoru remîindū să se plătescă atātū lēfa Professorelui, câtu și întîmpinarea tutulor cheltueleurū necesare pentru întreținerea scōlei din fondurile Comunei; Iară la noul Budgetu allū statului se va prevedea sumele cuvenite pentru acēsta”¹¹.

La 26 august 1865, se comunica primarului că s-a publicat și concursul pentru alegerea profesorului:

„În vedere cu promisiunile ce ați făcutū Ministeriului de a procura localulū și materialulū necesariū gimnasiului cu o singură classă ce este a se înființa cu începerea anului școlarū 1865 / 66 în acea urbă, Subsemnatulū pe de o parte are onoare a Vē face cunoscutū că a publicatū concursū pentru ocuparea catedrelorū hotărâte pentru acel gimnasiu, iar pe de alta Vē invită Dle Primar a pregăti din vreme localulū cuvenitū”¹².

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 213 / 1865, f. 17 – 17 verso.

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1865, f. 13.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 6 / 1865, f. 23.

Vestea a fost primită cu multă bucurie de către focșăneni. Primarul exprima starea de spirit existentă în oraș prin telegrama trimisă în ziua de 27 august 1865:

„D. Ministru Cultelor – București

Orașul focșanilor la ordinul Dv. despre deschiderea Gimnasului sa umplut de bucurie. Concetățenii mei viu prin mine a ve exprima profunda mulțumire și recunoștiinta. Acésta bucurie osimt trei districte cari vor trage mari folóse dela unu Stabilimentu de multu dorit. Luam libertatea rugânduve D ^{le} Ministru de vremea urbei salariaza până la Janurie profesorii, bine voiți trimiterea minimum a trei professori și Catehetu, spre a fi opera Dv. laudabilă cu totul împlinită.

*Primarul Focșani, Ionescu”*¹³.

Două zile mai târziu, primarul orașului Focșani primea o nouă notificare din partea Ministerului Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice:

„Domnule Primar,

*Asupra cererei făcută de Dv. prin telegrama înregistrată la N°. 34.992, Subsemnatulă, auđindă shi pe Consiliulă Permanentă de Instrucțiune, are onoré a Vă face cunoscută pe de o parte că pentru clasa I gimnasiul ce este a se înființa în mai multe Capitale de districte ca shi la Focșani, Ministeriulă a luată deja dispozițiuni de a numi câte un singură professore, iar pe de alta că a numi mai mulți profesori la o singură classă, ar fi o deșiartă risipă de bani cěndă un singură professore e destulă pe cătă vreme în classa I gimnasială, afară de limba Latină, nu are a se preda alte obiecte decât celle din desfînțata clasa IV primară”*¹⁴.

În sfârșit, focșănenii își vedeau visul cu ochii – Consiliul Comunal, cu slabele mijloace financiare de care dispunea, a încercat din răputeri să facă față împrejurărilor.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 213 / 1865, f. 28 – 28 verso.

¹⁴ *Ibidem*, f. 24.

Consilierul Hagi Grigore Teodoru a cumpărat patru stânjeni de lemne pe care le-a depozitat în casele soției defunctului iconom Miloș¹⁵.

Primăria Focșani a organizat, în ziua de 6 septembrie 1865, licitație pentru mobilierul necesar la gimnaziul ce urma să e deschidă în acest oraș: „10 bănci de scinduri de brad, de 18 palme, o masă de brad albă deasupra cu postav verde, 4 scaune din brad vopsite negru și îmbrăcate cu pele, o tabelă neagră, un dulap pentru cancelarii”¹⁶.

Costul total al acestora s-a ridicat la 11.220 lei, iar câștigătorul licitației, Nusăr Avramovici a garantat că în caz de producere a oricărei pagube „voiui fi responsabil cu averé mé fără a mă puté apăra”¹⁷.

Primăria a mai solicitat Prefecturii, la 6 octombrie 1865, un credit de 6.200 lei în viitorul buget pe 1866 pentru „trebuința înființării gimnasiului, în plata chiriei localului, mobilierului necesaru, selarul Dl. Profesore până la 1^u Ianuarie 866, lemne pentru încălđitu, servitorů și alte materiale necesarie”¹⁸. Creditul a fost aprobat în numai două zile.

Membrii Consiliului Comunal au hotărât în ședința din 2 noiembrie 1865 ca Școala de fete nr. 1, care funcționase în casele Sultanei Miloș, să se mute în casele lui Trifan Boiu, pentru a lăsa locul gimnaziului. Sultanei Milos i se plătea suma de 1.280 lei, chiria pe 6 luni, începând de la 26 octombrie.

Prezentăm documentul *in extenso*:

„Domnul Primarů néu pusu în priivire că scóla de fete I ce aů fostu în localul Dⁿⁱ Sultana Miloșu sau permutat în localul Dⁿⁱ Trifanu Boiu, rămâindů consili Dⁿⁱ Miloșu de clasa I gimnađială.

¹⁵ Gheorghe Chiriac, *Monografia Liceului „Unirea” Focșani*, în *Revista Revistei Noastre. Antologie. 1912 – 2012*. Publicație a elevilor și profesorilor Colegiului Național „Unirea” Focșani, p. 282.

¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 3 / 1865, f. 20.

¹⁷ *Ibidem*, f. 21 – 22.

¹⁸ *Ibidem*, f. 26.

Sub scrisi regulădă ca chiria să să răspundă Dⁿⁱ Miloșu din creditul dat de Onorabilul Comitet pentru gimnațiu și dar Domnul Primaru este învitat ai și emite mandat de răspunderea câștiului pe o jumătate de anū începătoru dela 26 octomvri precident¹⁹.

Eforturile autorităților locale și județene nu erau susținute, în egală măsură, de către inginerul arhitect al orașului Focșani, care tergiversa terminarea planului pentru clădirea viitorului gimnaziu. Panaite Tufelcic, președintele Comitetului Permanent al Consiliului General al Judeciului Putna îi notifica primarului Mihalache Ionescu – 10 decembrie 1865 – următoarele:

„Domnule Primaru

Prin votul Consiliului General în ședința de la 19 noiembrie trecut, Comitetul este autorițat a stăruii în pregătirea planului pentru clădirea Edificiului Gimnasialu cu redăctările făcute de Consiliu dupe însemnarea dată Dlui Inginer Arhitect al Orașului, precumu și pentru puneria în aplicație a clădirei unui asemenea Edificiu. Dl. Arhitect însă pâră în prezent n’ău normat cu pregătirea și aducere la Comitet a planului însoțit si de devisulu convenitu după însercinare ce aū luat.

O asemenea întârziere din partea Dlui Arhitect îndeamnă pe Comitet a vă ruga Domnule Primaru a bine voi de al îndatora ca pâni la finele lunei curente se pregatască si se presinte mencionatului plan și devisu spre a se înainta în esaminare Consiliului Tehnic căci din pricina întârzierii nu rămâne timp ca în Primară Comitetul se ei dispoziție pentru începerea lucrului Edificiului, bine voindu tot odată a împărtași și Comitetului știint despre rezultat²⁰.

La 13 decembrie 1865, inginerul arhitect al orașului înainta primarului punctul său de vedere cu privire la planurile noului gimnaziu:

„Planurile cerute de Onorat Comitetul permanent pentru clădirea Edificiului gimnasial sunt în lucrare, și cea mai mare parte din ele este deja gata.

¹⁹ *Ibidem*, f. 29.

²⁰ *Ibidem*, f. 35 – 35 verso.

Domnule Primar! aceasta lucrare este atât de delicată și mai vârtosie în calculile ei atât de gingașă încât eu mai bine de ½ an lucrându la aceste Planuri se înțelege întrerupt, fiind că lucrările neconținute, alu Comunei nu mă permisu timpul de a lucra neconținut la ele.

Așa daru pentru definitiva desăvârșire acestor Planuri și în modul precum le cere onorab. Ministeriu lucrărilor publice după Instrucțiunile întochmite pentru dresare unui asemenea Edificiu amu trebuință încă cel puținu 2 luni de țile, în care timpu nici nu pot fi ocupat cu alte însărcinările comunale, fiind a alerga după Aliniere și altele nu pot tot odată să lucredu și la Planuri, mai ales în timpul ernerii unde chiar și țilele sunt scurte. Este dară cu puțință de a fi eu liberu de alte însărcinări alu Comunei, atunci și eu promitu ca de astăzi în 2 luni de țile voi pute da Planurile gata iar almintrele îmi este cu neputință de a le prețenta la terminul mai sus menționat”²¹.

Justificările inginerului arhitect nu foloseau nimănu, cu atât mai mult cu cât se apropia ziua deschiderii cursurilor. La propunerea ministrului secretar de Stat la Departamentul Justiției, Cultelor și Instrucțiunei Publice, prin Decretul nr. 1.745 din 23 decembrie 1865 semnat de domnitorul Cuza, era numit „D. Stefan Négoe, actualul institutor de clasa IV, la scôla No. 2 din Focșani, provisoriu prefesor supleant la clasa I a gimnasiului, acum înființat în orașul Focșani, cu obligațiune de a se supune la un nou concurs în dioa de 15 Maiu, anul 1866”²².

Solemnitatea deschiderii cursurilor la noul gimnaziu s-a desfășurat în ziua de vineri, 7 ianuarie 1866, fiind prezidată de către Gheorghe Apostoleanu, prim – președinte al Curții de Apel.

²¹ *Ibidem*, f. 37.

²² *Monitorul*. Jurnal Oficial al Principatelor – Unite – Române, Marți 4 / 16 Ianuariu 1866, p. 5.

EXCURSIA ÎN TRANSILVANIA A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” DIN FOCȘANI (26 Iunie – 7 Iulie 1908)

Horia Dumitrescu

Numit profesor de limba latină în anul 1904, Teodor Iordănescu a fost numit director al Liceului „Unirea” trei ani mai târziu. În timpul primului său mandat de director (1907 – 1910), Teodor Iordănescu *„aducea vederi nouă, pedagogice, un spirit blând, împăciuitoare între colegi și față de colegi. Călăuzit de gândul cultural pentru oraș și pentru public în genere, deschide Biblioteca Liceului, pentru doritorii de lectură în domeniul literaturii clasice și moderne”*¹.

¹. Dorința ca elevii focșăneni să viziteze cele mai însemnate centre românești din Transilvania s-a realizat prin organizarea unei excursii, la care cei 30 de elevi au fost însoțiți de Teodor Iordănescu și colegii săi: I. P. Rădulescu, Ioan Coleș și Constantin Zamfirescu².

Joi, 26 iunie 1908, grupul de excursioniști a plecat din Focșani, la ora 4 p. m. și după ce au străbătut Muntenia *„toată noaptea fără ca somnul să ne prinză câtuși de puțin”*³, a doua zi dimineața, spre ora 7, a ajuns la Piatra – Olt.

Aici au schimbat trenul și *„prin minunatele priveliști de pe valea Oltului – pasul Turnu – Roșu – trecem în frumosul Ardeal,*

¹ V. V. Haneș, *Închinare Liceului Unirea cu prilejul împlinirii a 50 de ani de viață*, Focșani, 1916, p. 69.

² Ionel Rarincescu, *Excursiunea în Transilvania făcută de elevii liceului „Unirea” din Focșani*, în *Albina. Revistă Enciclopedică Populară*, Anul XII, No. 23, 8 Martie 1909, p. 612.

³ *Ibidem*.

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908) *lăsând în urmă la poale de codri, între munți mănăstirea Cozia, ce adăpostește de veacuri sub aripa-i de vultur uriaș, mormântul vestitului erou de la Rovine (1398) * Mircea cel Mare”*⁴. Peisajul era mirific: „Unde râului aci se strâng mânioase în vârtej amețitor grăbindu-se să-și facă loc la vale prin șirul păreților de stâncă ce par’că i-au închis calea, aci se desfac în lături slobode, liniștite și pline de farmec. Trenul ne poartă prin mijlocul feluritelor frumuseți ale naturii, unde fiecare cu partea ei contribuie la desfășurarea minunatului tablou a cărui mândrețe deșteaptă în sufletul călătorului un farmec deosebit ce te transportă”⁵.

Vineri, 27 iunie, la ora 3 p. m., grupul a ajuns la **Sibiu**⁶, fiind cazat în localul Seminarului român Greco – Oriental.

* Dată inexactă; bătălia de la Rovine a avut loc la 17 mai 1395.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ **Sibiu**. Unul din principalele centre culturale și economice din Transilvania a fost locuit din timpuri străvechi, urmele vechii Cedonia fiind identificate în cartierul sibian Gușterița. Prima mențiune a orașului în documente apare la 20 decembrie 1191, sub numele Cibinium, într-un document emis de papa Celestin al III-lea (laic Giacinto Bobone) - [1191 – 1198], care a recunoscut la rugămintea regelui Bela al III-lea (1172 – 1196) existența prepozitiei Sf. Ladislau proprie școlilor transilvănene, scoasă de sub jurisdicția Episcopiei Transilvaniei. Prima atestare documentară în forma Hermannstadt datează din anul 1366, dar există și o mențiune mai veche a numelui Villa Hermanni (1223). Pe aceste meleaguri, la mijlocul secolului al XII-lea (1141 – 1161) au fost așezați coloniști sași. Dezvoltarea culturală a orașului a fost remarcabilă. Încă în 1380 este atestată prima școală, iar în 1525 a fost înființată o școală superioară „*Studium generale Cibinense*” (Școala superioară sibiană). Iezuiții au înființat un gimnaziu (1692), iar maghiarii au deschis o școală în 1723. În 1780 și-a deschis porțile „*Gymnasium regium*”, transformat în gimnaziu de stat. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, românii aveau o școală superioară cu trei discipline (matematică, dialectică și retorică). În Sibiu a predat și Gheorghe Lazăr. Aici s-a înființat, pentru prima dată în Transilvania, o școală de învățători în limba română. În 1811 s-a înființat un seminar ortodox, iar în 1844 Academia de Drept, care a activat aproape patru decenii. Prima bibliotecă din oraș este amintită după 1300. Au existat și biblioteci particulare. Cea mai bogată dintre acestea aparținea lui Samuel Brukenthal, care a lăsat la moartea sa, în 1803, peste

După cazare, elevii focșăneni au mers să viziteze orașul. În primul rând, au admirat „*măreța catedrală ce face fală întregului Românism din Ardeal și de frumusețea căreia s'au minunat și cei mai distinși oaspeți ai vechiului Sibiu. În interior, destul de încăpătoare, e foarte frumoasă, cu zugrăveala minunată în stil românesc, o parte provizorie, neputând fi terminată odată toată din cauza lipsei de bani. Această catedrală, una dintre cele mai chipeșe clădiri ale Sibiului, e fără îndoială realitatea visului îndeplinit al vrednicului de aducere aminte, mărinimosul Mitropolit Andrei Baron de Șaguna, puternic stâlp al credinței și glorios luptător pentru dreptul și ridicarea neamului său*”⁷.

Spre seară, elevii au fost la reședința Înalt Prea Sfinției – Sale, mitropolitul Ioan Mețianu⁸, care i-a primit „*cu toată dragostea și pe*

16.000 de volume. Tiparul are o veche tradiție, primul fiind înființat în 1529. În 1544, Filip Moldoveanu, a scos vestitul *Catehism românesc*, prima tipăritură în limba română. În 1790 existau patru tipografii; apar primele ziare în anii 1778, 1784. Între anii 1692 – 1791 și 1849 – 1865, Sibiul a fost capitala Transilvaniei. În 1872 s-a construit prima cale ferată Sibiu – Copșa Mică, iar în 1897, Sibiul este electrificat (Vasile Cucu, Marian Ștefan, *România. Ghid atlas al monumentelor istorice*, Editura Sport – Turism, București, 1979, p. 414 – 415; Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română Publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii Pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, Tomul III. Kemet – Zymotic, Editura și Tiparul lui W. Krafft, Sibiu, 1904, p. 950 – 951).

⁷ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 614.

⁸ **Ioan Mețianu** (9 mai 1828, Zărnești – 3 februarie 1916, Sibiu). S-a născut în familia lui Bucur Mețianu – învățător și cântăreț bisericesc – și a Mariei, fiica protopopului Bartolomeu Baiu din Zărnești. A urmat școala primară în satul natal și cursurile Gimnaziului săsesc din Brașov. Studii filosofice la Cluj și teologice la Sibiu (1847 – 1850). Notar la Bran (1850) și Zărnești (1851 – 1853). Hirotonisit preot al parohiei Râșnov și din 1857 a devenit preot în Zărnești. În 1858 a fost numit administrator protopopesic al Branului. Deputat la Conferința națională din 1861, la Congresul național din 1863, apoi în Dieta Transilvaniei de la Cluj (1865). După moartea lui Andrei Șaguna (28 iunie 1873) a condus prima alegere de mitropolit (28 august 1873) și solemnitatea instalării lui Procopie Ivașcoviici ca mitropolit (16 / 28 septembrie 1873 – 19 / 31 iulie 1874). La 13 / 25 aprilie 1874 a fost ales vicar episcopesc și președinte al Consistoriului eparhial din Oradea Mare. Ales

96

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)
*deplin mulțumit de vizita noastră, vorbindu-ne mult timp, deși bătrân, cu o voce puternică, risipitoare de farmec, despre viața și organizația Românilor din Transilvania”*⁹.

Elevii au fost impresionați de faptul că acolo „nu se află deosebire între țăran și boer. Cu toții lucrează la olaltă spre fericirea neamului. Și tocmai lucrul acesta face posibilă rezistența fraților noștri de peste munți contra oricărui dușman.

*Toți au dragoste de avutul și moșia lor, nu călătoresc departe timp îndelungat risipindu-și averea prin țări străine, ci la vatra căminului cu dor de muncă și cu dreptate prin ajutorul lui Dumnezeu lucrează și se îndeustează din pământul lor. Toți, mână dela mână, ridică acele instituțiuni de cultură ce li folosesc mult la menținerea spiritului național și toți sunt mândri de ele, căci fiecare a pus, dacă nu mai mult, cel puțin o cărămidă la temelie lor !”*¹⁰.

episcop al Aradului (2 / 14 februarie 1875), a întreprins un lung șir de vizite canonice, desfășurate pe parcursul a mai multor ani în parohiile diecezei. Până în 1878 a înmulțit numărul protopopiatelor și a propus Congresului Național Bisericesc de la Sibiu înființarea unei episcopii la Oradea, motivând că Episcopia Aradului e prea întinsă. Activitatea sa a fost remarcabilă: a creat burse pentru formarea profesorilor și a mărit salariile profesorilor de la 600 la 1.000 florini, a instituit mai multe premii pentru cele mai bune cărți școlare, a înființat cursuri de perfecționare pentru învățători și preoți și a dat mereu circulare prin care îndruma părinții să-și dea copiii la școală. În 1877 a înființat Fondul preoțesc, fond cu scop de binefacere și întrajutorare a preoților, învățătorilor. La 16 octombrie 1898 a murit mitropolitul Miron Romanul (15 / 27 decembrie 1874 – 4 / 16 octombrie 1898) și la 31 decembrie 1898 a fost ales Ioan Mețianu. A fost mitropolit al Ardealului între 8 / 20 februarie 1899 – 21 ianuarie / 3 februarie 1916. Din poziția sa de mitropolit a îndrumat lucrările de zidire a Catedralei Metropolitane din Sibiu, ridicată între anii 1902 – 1906 și a unei noi clădiri pentru Institutul Teologic – Pedagogic (actuala Facultate de Teologie „Andrei Șaguna”). A fost decorat în 1879 cu Ordinul „Coroana de fier” clasa a II-a și în 1896 cu Ordinul „Francisc Iosif I”, clasa I. A fost înmormântat în Cimitirul Bisericii din Groapă din Sibiu (Dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul III, p. 260 – 262).

⁹ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 614.

¹⁰ *Ibidem.*

Seara, până la ora 9, fanfara garnizoanei din localitate a cântat în fața caselor unui general, distrând „*publicul ce se plimbă în îmbulzeală dela un capăt până la celălalt al stradei – promenada Bretter*”¹¹. Apoi, a cutreierat ulițele cele mai principale din oraș, în sunetul puternic al unui marș și urmată de mențiunea „*lunei de mijloc pentru care credem noi că este instituită această distracție de seară mai mult sau mai puțin plăcută*”¹².

Sâmbătă, 28 iunie 1908, elevii au vizitat palatul Asociației românești „*cu o frumoasă sală de solemnități, unde, între altele, admirăm cu toată inima începutul unui muzeu național, care promite să devină cu timpul oglinda vieții fraților noștri din Transilvania*”¹³.

După vizitarea unei școli mari de fete „*ce se prezintă admirabil din toate punctele de vedere*”¹⁴ și a altor clădiri frumoase, elevii au ajuns la marea bibliotecă din Muzeul baronului Bruckenthal¹⁵ cu o minunată galerie de tablouri adunate din toată lumea. A urmat

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ **Samuel von Bruckenthal** (26 iulie 1721, Nocrich – 9 aprilie 1803, Sibiu). Bunicul și tatăl său au fost juzi regești în Nocrich. Numele inițial al familiei sale de țărani sași, a fost Breckner. Pentru loialitate, tatăl său Mihail Breckner (1676 – 1736) a fost înnobilit în 1724, primind numele cu particulă nobiliară von Brukenenthal. Samuel era fiul cel mai mic. El avea un frate și patru surori. Mama sa, a doua soție a lui Mihail Brukenenthal, se numea Susana Conrad de Heydendorf. A studiat la Gimnaziul din Sibiu și la Târgu Mureș, unde a învățat limba maghiară. În 1743, s-a înmatriculat la Universitatea din Halle, să studieze Dreptul. Mai târziu s-a mutat la Viena. A obținut la Viena funcția de cancelar provincial. În 1745, s-a întors la Sibiu, unde s-a căsătorit cu Sofia Klockner, fiica primarului din Sibiu. Între 1745 – 1753 a ocupat funcții nesemnificative în administrație (grefier secund, grefier principal, viconotar al magistratului de Sibiu). În 1753 a călătorit la Viena, în calitate de membru al unei delegațiuni trimise de sași, unde a fost primit în audiență de împărăteasa Maria Tereza a Austriei (1740 – 1780). La Viena a primit sarcina să înființeze pentru națiunea săsească un secretariat al administrației (după modelul celor două existente pentru maghiari și secui) pe care, din 18 ianuarie 1754, a fost însărcinat să-l conducă. În anul 1761, a fost ales

98

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)
atelierul de țesătorie al doamnei Cosma „adevărata româncă ce se
interesează de viitorul neamului său din punct de vedere caznic prin
cultivarea țesăturilor cu motive curat românești”¹⁶.

Până seara au reușit să viziteze și grădina publică „vastă și
destul de frumoasă”¹⁷.

Sibiul le-a apărut elevilor din Focșani ca „un oraș bătrân cu
străzile unele largi, dar cele mai multe înguste și întortochiate,
pietruite în mod primitiv, cu casele mari și vechi, în acel stil săsesc
lipsit de orice frumusețe și întunecate de zidurile ogrăzilor.

În schimb, de dimineață și până noaptea târziu lume și
gălăgie multă pe străzi. Pretutindeni întâlnești militari în uniforme

comite al sașilor („comes”), iar în anul următor, Maria Tereza l-a înălțat în
rangul de baron., pentru a nu fi inferior magnaților maghiari. A fost numit șef
al Cancelariei Aulice (1765), consilier intim al Mariei Tereza, șef al
Cancelariei Provinciei (1772), guvernator al Marelui Principat al
Transilvaniei (6 iulie 1774 – 1787), acordându-i și crucea de comandor al
Ordinului „Sf. Ștefan”. Instalarea sa solemnă a avut loc la 14 noiembrie 1777
de către generalul – comandant Francisc baron de Preiss. A fost singurul sas
transilvănean care a ajuns la o funcție atât de înaltă. După moartea Mariei
Tereza, a căzut în dizgrația împăratului Iosif al II-lea și a fost obligat să se
retragă din funcția de guvernator (9 ianuarie 1787). În compensație, Iosif al
II-lea i-a acordat marea cruce a Ordinului „Sf. Ștefan” și o pensie anuală de
numai 4.000 florini anual, cu mult mai mică în comparație cu pensiile primite
de ceilalți guvernatori. În 1779 a construit la Sibiu palatul, care astăzi îi
poartă numele, ce adăpostea seratele muzicale și literare patronate de baron,
galeriile de artă, cabinetul de stampe și biblioteca. Colecțiile de artă
europeană ale sale au fost deschise publicului încă din 1790, cu trei ani
înaintea inaugurării Muzeului Louvre din Paris. Prin testament (3 ianuarie
1802) a lăsat moșiile și averea unui nepot și a dispus deschiderea Palatului ca
muzeu public, ceea ce a și devenit din anul 1817. Bruckenthal a murit la
9 aprilie 1803, în etate de 82 de ani, la Sibiu, unde a și fost înmormântat în
Biserica luterană (Dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul I, Sibiu, 1898, p. 592
– 593; Helmut Klima, *Guvernatorii Transilvaniei 1774 – 1867*, în *Anuarul
Institutului de Istorie Națională* publicat de Ioan Lupaș, directorul
Institutului, vol. IX, 1943 – 1944, Tipografia „Cartea Românească din Cluj”,
Sibiu, 1944, p. 226 – 242).

¹⁶ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 616.

¹⁷ *Ibidem*.

*luxoase și cu mustățile răsucite temeinic în sus, negustori grăbiți după afaceri și chipuri vioaie de fete sglobii cu fețele bălane și veșnic zâmbitoare”*¹⁸.

Duminică, 29 iunie 1908, elevii au părăsit Sibiul și pe la ora 9 au ajuns în **Săliște**¹⁹ „*sat românesc din toate punctele de vedere*”²⁰. Aici au vizitat banca „*Casa de păstrare*” – fondată în 1884, școala atestată documentar din 1616 – „*o clădire destul de mare în aceiaș curte cu biserica, cu un frumos laborator științific și cu toate sălile necesare unui asemenea local*”, înzestrată cu „*o mare sală de teatru și alta mobilată simplu cu mese și scăunașe joase unde fac o școală pregătitoare copii mai mici de 7 ani*”²¹.

Societățile de ajutor, îngrijirea bătrânilor etc. existente în Săliște „*merită toată lauda*”²².

Fiind zi nelucrătoare pentru toată lumea, pe la ora 2 după prânz, elevii s-au dus să privească hora: „*Într’un pavilion de peste râul ce trece prin sat, de unde răsună până departe cântul săltător al lăutarilor, își dau drum veselia și sburdălnicia tinerească. Alături de flăcăii vânjoși, mândri de statură și frumoși la față răsar sfioase tinerele chipuri ale fetelor, cu ceva fermecător în mișcări, în minunat port de sărbătoare, cu ștergare albe de borangic pe cap așezate frumos deasupra părului îmbielșugat*”²³. La rugămintea flăcăilor și

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ **Săliște**. Atestată documentar în anul 1354, cu denumirea de Nogfalu, adică „*sat mare*” este cea mai mare comună a județului Sibiu, despre care P. P. Panaitescu scria că este „*satul fetelor frumoase și al țăranilor cu bibliotecă*”. În 1906, Maria Peligrad a ieșit Miss România. Este singura localitate din țară de care se leagă numele a 11 academicieni. Celebrul cor a fost înființat în anul 1894. A fost declarată oraș în 2003 (Victor V. Grecu, *Săliștea Sibiului – străveche vatră românească*, Editura Astra, Sibiu, 1990, *passim*).

²⁰ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 616.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 616, 618.

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908) îndemnați de către învățătorul Iacob, elevii din Focșani s-au prins la joc și „*voioși învârtim hora cu toții*”²⁴.

Două ore mai târziu, toți s-au îndreptat spre coasta unui deal din apropierea satului unde au ascultat câteva din cântecele reuniunii corale din Săliște.

Tot aici, într-o poiană pitorească, au petrecut până noaptea, în cântecul lăutarilor și în veselia mulțimii.

Când întunericul s-a lăsat, au coborât în piața satului, unde „*întindem o horă mare făcând să răsunе pământul ușor în liniștea nopței ca un răsuflu dulce al farmecului din suflet. Și de sus din lumea stelelor sclipitoare luna ne privea tainic, zâmbitoare par’că, și cu atât mai frumoasă și mai poetică, cu cât entuziasmul și fericirea noastră erau mai mari*”²⁵.

Luni, 30 iunie 1908, liceenii focșăneni au ajuns la **Orăștie**²⁶, unde au vizitat Banca, piața și cele mai importante instituții. S-au deplasat cu trăsurile la **băile Geoagiu**²⁷, situate „*în mijlocul unor*

²⁴ *Ibidem*, p. 618.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ **Orăștie**. Orașul este atestat documentar în Diploma andreană, diplomă privilegială emisă de regele Andrei al II-lea (1205 – 1235) din 1224, când a fost colonizat cu sași. Prădat de tătari în 1241 și apoi de către turci în 1420, care au luat cu ei și 20.000 de robi. În perioada următoare, Orăștie devine un puternic centru comercial și administrativ. Aici, Șerban Coresi, fiul diaconului Coresi – editorul primelor cărți tipărite în limba română – tipărea între 14 noiembrie 1581 – 14 iulie 1582, „*Palia*” care poartă numele orașului, prima traducere parțială a primelor două cărți din Vechiul Testament: *Geneza* și *Exodul*. Volumul are 164 de file și este imprimat pe hârtie de fabricație sibiană. La începutul secolului al XVIII-lea sunt consemnate și școlile primare, ortodoxă și greco – catolică ale românilor. La data vizitării orașului de către elevii din Focșani, în Orăștie existau: un liceu, o Școală superioară de stat pentru fete, o școală inferioară de meserii, trei bănci de credit și economii din care două erau românești („*Ardeleana*” și „*Dacia*”), o societate română agronomică, fabrici de spirt și ghips (Dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul III, p. 469; Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 266).

²⁷ **Geoagiu**. Stațiune balneoclimaterică permanentă situată la 18 km de Orăștie și 46 km de Deva, la confluența râului Geoagiu cu Mureșul. Cunoscută în timpul dacilor sub numele de Germisara, ea apare menționată și

pozițiuni foarte frumoase pe culmea Feredăului” unde „petrecem câteva ore în libertate și în mare veselie la umbra bălței de frunze plină de taină și tocmai noaptea târziu ne reîntoarcem în Orăștie înveșmântați de lumina dulce a lunei și pe deplin încântați de farmecul călătoriei”²⁸.

Marti, 1 iulie 1908, se aflau în **Hunedoara**, unde au vizitat **Castelul Huniazilor**²⁹ „clădit pe stânci și înconjurat de apa Zlaștii. Din turnurile lui înalte privirea fermecată de mândrețea priveliștelor frumoase din toate părțile, sboară până departe în adâncul zării. Acest castel mândru de ceea ce a fost odată își leapadă pe deplin haina trecutului povestitoare de multe lucruri frumoase și interesante, căci astăzi înțelepții Unguri îl lipsesc de toate comorile trecutului său

în cunoscuta hartă din epoca romană, Tabula Peutingeriană, unde apare sub denumirea de „*Thermae Germisara*” sau „*Germisara cum thermis*”. Satul Geoagiu Băi a fost atestat documentar în anul 1805. Stațiunea dispune de șapte izvoare mezotermale, folosite în cura internă și externă și trei izvoare pentru bazinele în aer liber (Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 263).

²⁸ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, în *Albina*. Revistă Enciclopedică Populară, Anul XII, No. 24, 15 Martie 1909, p. 639.

²⁹ **Castelul Huniazilor (Castelul Hunedoarei, Castelul Corvinilor)**. Construcție impozantă, cu turnuri și turnulețe, este cea mai mare construcție medievală cu dublă funcționalitate (civilă și militară). Este considerat unul dintre cele mai frumoase castele din lume, fiind situat în „*Top 10 destinații de basm din Europa*”. A fost ridicat înlocuind o fortificație din secolul al XIV-lea. Istoria lui este strâns legată de cea a familiei Huniazilor. În 1409, Sigismund de Luxemburg dona lui Voicu cetatea Hunedoarei, pentru servicii aduse Coroanei maghiare. Iancu, fiul său, va aduce serioase modificări cetății, ca și văduva sa, Elisabeta. Regele Matei Corvin (1458 – 1490) a moștenit castelul, care apoi a trecut în stăpânirea altor familii nobiliare, acestea aducând și ele completări construcției. În 1618, principele Gabriel Bethlen (27 octombrie 1613 – 15 noiembrie 1629), noul stăpân al castelului, a inițiat ample lucrări, schimbând aspectul original al clădirii. Începând cu secolul al XVIII-lea, a devenit proprietate de stat și, ulterior, a fost declarat monument istoric. La sfârșitul secolului al XV-lea, apoi în 1907 și 1917 s-au efectuat lucrări de restaurare, dar fără rezultate pozitive (Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 267 – 268).

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)
*prin o temeinică restaurare, deși ar putea fi, zic ei, un tezaur de
baștină al națiunii lor !”*³⁰.

Vizita a continuat cu marea fabrică de fier a Statului „unde
mulțimea de lucrători mai toți Români, lucrează din greu și se prăjesc
la căldura cuptoarelor enorme de unde ferul și sguza topită curg în
afară ca pâraie de foc”³¹. A urmat Banca, instituție ce se deosebește
de toate celelalte din Transilvania „prin faptul că-și are magaziiile sale
cu grâne de unde pot căpăta ori când sătenii cari au nevoie cu simpla
obligație ca să plătească băncii prețul lor când vor putea împreună
cu un mic folos”³².

După prânz, au străbătut cu un tren de munte „drumul pitoresc
prin mijlocul praveliștilor încântătoare de pe marginea unor prăpastii
grozave, pe unde se întind sate ce se pierd prin fundul văilor, cu
casele tupilate la umbra copacilor frunzoși, cu drumurile netede și
șerpuitoare, până în satul Răchișoara, aproape de dealul unde se află
ruina din Ghilari ce alimentează fabrica din Huniedoara”³³.

Miercuri, 2 iulie 1908, au ajuns în **Arad**³⁴ „un oraș mare și
frumos cu aproape 60 mii locuitori”³⁵. Însoțiți permanent de deputatul

³⁰ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 639.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p. 641.

³⁴ **Arad**. Localitate aflată la limita regiunilor istorice Crișana și Banat. Mărturiile arheologice dovedesc existența vieții omenești pe aceste meleaguri încă din cele mai vechi timpuri. După cucerirea Daciei, aici au poposit o vreme unități ale Legiunii XIII Germina. Din 1156 există prima atestare documentară a Aradului, iar un document din 1214 menționează pe un comite al Aradului. În 1514, populația Aradului s-a alăturat răsculaților conduși de Gheorghe Doja, iar în 1527 lui Ivan Nenada („Țarul Negru”). În 1552, orașul este ocupat de turci și inclus în pašalâcul de Timișoara. Aproape 150 de ani, Aradul va rămâne sub dominație otomană, iar după 1688, ajunge sub stăpânirea habsburgică. În anul 1812 s-a înființat Înalta preparandie – prima școală pedagogică românească din Transilvania. Aradul va primi statutul de oraș liber regesc în 1834, la festivități participând împăratul Francisc I (1792 – 1835). La 22 martie 1848, într-o mare adunare a populației Aradului, s-a proclamat desființarea iobăgiei și a privilegiilor feudale, libertatea presei etc. La data vizitei elevilor focșăneni în Arad, aici funcționau: Seminarul

Ioan Suci, dar și de mulți români, elevii din Focșani au vizitat fabrica de vagoane, o fabrică de făină și alta de spirt, o frumoasă biserică românească și alta catolică, Seminarul român - „*o clădire măreață unde am și fost găzduiți*” -, iar o parte din ei a vizitat redacția „*Tribunei*”. În afara celor două grădini publice frumoase care erau locurile de distracție zilnică a locuitorilor, „*cel de promenadă vecinic plăcut și frumos atât ziua cât și noaptea e minunata stradă principală din oraș, foarte largă, cu clădiri și magazie de toată frumusețea și împodobită cu două statui, una a Sfintei Treimi, iar cealaltă ridicată de către conaționali recunoscători în onoarea celor 13 generali unguri decapitați în 1848, fiind capii revoluțiunii contra tronului austriac*”³⁶.

Ceea ce au mai remarcat tinerii focșăneni a fost faptul că „*în acest oraș, deși mai mare ca Sibiu, se găsesc militari cu mult mai puțini ca acolo, însă aceiaș lume sgomotoasă și veselă pe străzi și în cafenele luxoase și pretutindeni aceleași chipuri zâmbitoare și vicioase*”³⁷.

Vineri, 4 iulie 1908, cu un „*tren motor*” au vizitat satul **Șiria**³⁸ și vestita podgorie de la Magherat, unde au petrecut momente

teologic – pedagogic greco – oriental român, gimnaziul regesc, Școală reală și preparandie de stat, Academie comercială inferioară cu internat, Școală civilă pentru băieți și fete, institut pentru surdo – muți, Școală superioară de stat pentru industria de lemn și metal, mai multe școli elementare, dintre care șase sunt române, Conservator de muzică, tipografii și librării, 25 de fabrici, șapte instituții de economii și credit, dintre care banca română „*Victoria*” ocupă un loc de frunte etc. (Dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul I, p. 222 – 223; Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 65 – 66).

³⁵ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 641.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ **Șiria**. Comună mare, cu un bogat trecut istoric. Prima mențiune scrisă datează de pe la 1169, fiind amintită sub numele de „*Villa Seuri*”. Cetatea din această localitate este atestată documentar în 1331, când a fost donată șpanului [șef administrativ al unui ținut] Antonius Comes. Până în 1439 a avut statut de cetate regală. O vreme s-a aflat în posesia lui Iancu de Hunedoara, apoi regele Sigismund de Luxemburg (1387 – 1437) a donat-o

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)
fericite în casa unui bun român, dl. Popescu. Aici „mulți Români au
ținut să sărbătorească cu mare dragoste cât mai înălțător întâlnirea
de câteva clipe dintre frați, iar D-l deputat Ștefan Popp, rostind
câteva cuvinte pline de entuziasm și cu o dreaptă judecată a
momentelor în cari se găsesc astăzi Românii de pretutindeni, ne
urează bună venire în mijlocul D-Lor cu acel farmec oratoric ce se
revarsă din plin asupra auditoriului”³⁹.

Sâmbătă, 5 iulie 1908, după prânz, au ajuns la **Timișoara**⁴⁰
„iarăș un oraș mare și foarte frumos cu o minunată grădină

despotului sârb George Brancovici (1427 – 1456), împreună cu 110 sate.
În 1464 a fost investită cu drept de vamă. S-a aflat în posesia familiei
Báthory între anii 1464 – 1613. În 1784, a fost ocupată de cetele de răsculați
ale lui Horia, suferind mari avarii cu ocazia luptelor dintre aceștia și trupele
imperiale. În comună se află castelul baronului Janos Bohuş, construit în anul
1838; aici, la 13 august 1849, s-au desfășurat tratative între generalul maghiar
Görgey Arthur - vărul baronesei Antonia Szögeny Bohuş - și generalul rus
Frolov, finalizate prin capitularea armatei revoluționare maghiară generalului
rus Rüdiger. Astăzi castelul Bohuş găzduiește Muzeul memorial Ion Slavici,
născut în Șiria, la 18 ianuarie 1848 (Dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul III,
p. 968; Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 67 – 68).

³⁹ Ionel Rarincescu, *op. cit.*, p. 641.

⁴⁰ **Timișoara.** Teritoriul orașului a fost locuit încă din Comuna Primitivă.
Prima mențiune documentară a orașului datează din anul 1212 („*castrum
regium Themes*”). În 1241, tătarii au distrus așezarea, care s-a refăcut repede.
În timpul anarhiei feudale din Ungaria, regele Carol Robert (1308 – 1342)
și-a stabilit aici capitala (1316 – 1323) și a construit aici un palat pentru el și
curtea sa. Iancu de Hunedoara a fost comite de Timișoara (1440). În 1514,
sub zidurile orașului s-a dat ultima bătălie a răsculaților conduși de Gheorghe
Doja, care a fost prins și torturat lângă castel. În 1552, Ahmed – Pașa a
cucerit cetatea și pentru aproape 200 de ani Timișoara s-a aflat sub dominație
otomană. În 1716, Eugeniu de Savoia Carignano (1663 – 1736) a alungat
garnizoana otomană, eliberând orașul care devenea capitala Banatului
Timișoarei, ulterior a comitatului Timișoarei, ocupat și organizat de austrieci
ca domeniu al Coroanei habsburgice. La trecerea în secolul al XX-lea aici
existau: două fabrici de spirt, o turnătorie de fier, o fabrică de chibrituri, o
fabrică de cărămizi, o fabrică de gaz, o fabrică de lanțuri, o fabrică de pălării,
o fabrică de ciocolată. În 1718 este atestată fabrica de bere, cea mai veche
de pe teritoriul actual al României; în 1771 - a apărut primul ziar pe teritoriul
actual al României; în 1854 – s-a înființat primul serviciu telegrafic

*publică*⁴¹, unde au vizitat, între altele, o mare biserică catolică, câteva fabrici de bere, de ghețe și de pălării.

Duminică, 6 iulie 1908, erau la **Baziaș**, de unde, cu vaporul, au ajuns la Orșova „*între culmile de dealuri frumoase ce se prelungesc din clinul sălbatec al munților*”⁴². Apoi cu trenul, prin Vârciorova, au trecut granița pe podul de pe râul Bahna și luni, 7 iulie 1908, la ora 13³⁰ „*sfârșim excursia pe deplin mulțumiți*”⁴³.

Au fost zile pline, care au constituit un bun prilej pentru elevii focșăneni să cunoască realitățile românești din Transilvania, chiar dacă aceasta era ruptă din trupul țării și încorporată în Imperiul Austro – Ungar. De aici au venit în Focșani Ștefan Neagoe – primul profesor și director al viitorului Liceu „*Unirea*” și cărturarul Dimitrie Farago Caian – profesor și director al Liceului „*Unirea*”, dar și primar al Focșanilor.

Impresiile s-au întipărit în mintea elevilor și niciodată nu au uitat momentele solemne prin care au trecut în cursul acestei excursii.

„Căci pretutindeni am întâlnit adevărate inimi românești, pretutindeni Românii ne-au primit cu brațele deschise, cu căldura frățască și cu privirea plină de o sublimă duioșie ! Și dacă între genele ochilor am frământat poate lacrima ce ar plânge soarta fraților noștri de peste munți, în colțul gurei însă a înflorit un zâmbet de bucurie și speranță văzând zidul puternic ce l-am format contra oricărui val cotropitor venit din partea dușmanilor.

Ar fi de dorit ca vizitele reciproce de soiul acestora să se repete cât mai des între frații de acelaș sânge, căci pe lângă îmbogățirea de cunoștinți folositoare și impresiuni frumoase ce cultivă în mod sistematic și temeinic sufletul, numai astfel se vor putea

într-un oraș al României de azi; în 1881 – prima rețea de telefonie de pe teritoriul actual; 1897 – primele proiecții cinematografice pe teritoriul actual al României etc. (Vasile Cucu, Marian Ștefan, *op. cit.*, p. 254 – 255; dr. C. Diaconovich, *op. cit.*, Tomul III, p. 1.098).

⁴¹ Vezi *Albina*. Revistă Enciclopedică Populară, Anul XII, No. 24, 15 Martie 1909, p. 641.

⁴² *Ibidem*, p. 643.

⁴³ *Ibidem*.

Excursia în Transilvania a elevilor Liceului „Unirea” din Focșani (26 iunie – 7 iulie 1908)
*întări legăturile firești dintre dâșii, legături cari în viitor de sigur vor
folosi mult !”*⁴⁴.

⁴⁴ *Ibidem.*

JUDEȚUL PUTNA ÎN TIMPUL NEUTRALITĂȚII (III). ANUL 1916. CONTRIBUȚII

Ionuț Iliescu

La începutul anului 1916, județul Putna, aflat pe granița cu Austro - Ungaria, trăia cu febrilitate momentele de dinaintea intrării României în război. Erau momente de frământări lăuntrice, exteriorizate însă în dese rânduri, năvalnice și entuziaste. În aceste momente, intelectualii sunt exponenții manifestărilor patriotismului românesc, expresie a unei profunde conștiințe de neam.

Din inițiativa Ligii Culturale, locuitorii județului Putna au donat importante sume de bani pentru achiziționarea de cărți, urmând ca acestea să fie trimise ostașilor noștri aflați la graniță, pentru a le fi și mai limpede necesitatea faptelor lor de glorie, privațiunilor și jertfelor ce vor veni. Tot la ei vor ajunge ziarele „*Neamul Românesc*” și „*Libertatea*”, aceasta din urmă tipărită la Orăștie.

De asemenea, s-au strâns fonduri și pentru ajutorarea românilor transilvăneni aflați în suferință ¹.

Correspondent al unui cotidian național de mare tiraj, I. M. Dimitrescu publica, la 17 ianuarie 1916, articolul intitulat „*Șezătoarea bibliotecii publice din Focșani*”, din care reținem: „*Sâmbătă seara, s-a ținut a opta șezătoare artistico – literară la Biblioteca publică. A vorbit avocatul Alex. Lascarov – Moldoveanu despre « Ce trebuie să facem în vederea războiului apropiat ? » Răspunsul dat a fost: Să ne pregătim trupește și sufletește pentru acest*

¹ Venera Cabalortă, *Unele aspecte privind Liga pentru unitatea culturală a românilor și procesul unității naționale totale românești*, în *Vrancea. Studii și comunicări*, vol. VIII – X, Focșani, 1991, p. 235.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții grabnic războiului de viață și de moarte ce se va angaja între noi și dușmanii noștri seculari, ungurii”².

Și tot I. M. Dimitrescu informa opinia publică, două zile mai târziu, de înființarea, la Focșani, a filialei Societății Ortodoxe a Femeilor Române: „S-a dat cu acest prilej, o serbare la Teatrul Pastia. Cuvântul lui Simion Mehedinți: « Trăim în vremuri grele. Este momentul când toți trebuie să luptăm pentru menținerea naționalității și credinței strămoșești ... Ați ridicat steagul de cultură morală, stați lipiți lângă el, luptați pentru biruința lui, care este biruința idealului și visului nostru național. Pregătiți-vă sufletește pentru ziua cea mare care se apropie ». Ștefan Graur, vicepreședintele comisiei interimare < a orașului Focșani >: « stăpânirea politică românească trebuie să se întindă până acolo unde se aude vorbirea românească ».

Părintele Iuliu Scriban, directorul seminarului Central: « Să ne punem în serviciul cauzei naționale – să fim ostași și să luptăm la apărarea națională a elementului românesc »³.

La 3 aprilie 1916, în Focșani a fost inaugurat bustul lui Petre Liciu, în fața Teatrului Comunal Maior Gheorghe Pastia”. Pentru bucovinenii aflați aici în refugiu, evenimentul în sine reprezenta revigorarea de unire a plaiurilor lor natale cu Țara. Și aceasta deoarece Petre Liciu « în viața sa de artist a pus mai presus de toate ideea națională, pe care cu marele său talent, a încălzit-o și ridicat-o la rangul unei religii »⁴. Tocmai de aceea, reprezentantul acestor frați ai noștri, Dimitrie Marmeliuc, profesor de elită la Universitatea Cernăuți, afirma: « Bucovinenii când vedeau coborându-se în gara Cernăuți, decorurile pieselor în care juca Liciu,

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond personal I. M. Dimitrescu, dosar nr. 95 / 1911, filă nenumărată.

³ *Ibidem*.

⁴ Apud Gheorghe Miron, *Aspecte privind activitatea Secției Focșani a Ligii Culturale*, în *Cronica Vrancei*, vol. VI, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 235.

*aveau viziunea, că se scoboară de peste hotar, niște baterii de artilerie grea românească »*⁵.

La 29 iunie 1916, la Focșani se inaugura Monumentul Independenței, expresie a recunoștinței posterității față de sângele vărsat de fiii Putnei pe câmpiile Bulgariei, la 1877. Cu această ocazie, Gheorghe Macarovici, general în rezervă, președintele Comitetului de inițiativă al ridicării monumentului, spunea, între altele: *„Ostașilor în viață le spune să fie gata”*⁶.

La rândul său, generalul I. M. Rașcu afirma că monumentul *„va sădi în inimile generațiilor viitoare mari și frumoase virtuți patriotice”*⁷.

În fine, Nicolae N. Săveanu a făcut o strălucită pledoarie pentru participarea noastră la război, în vederea realizării unirii depline a neamului românesc: *„Monumentul nu trebuie să fie numai o evocare a trecutului dar și o rază de speranță în viitor, mai ales astăzi când după doi ani de războiu lumea se întreabă ce va face vasul nostru, rămâne veșnic în port, sau se avântă pe talazurile mării ! Să evocăm amintirea maiorului Șonțu și a celorlalți viteji ai Putnei, să ne închipuim că-i vedem o clipă și suntem siguri că ei vor spune: « A sosit momentul vostru ».*

*Acest monument se va înălța deapururi spre același cer românesc, tot așa de senin ca și cel de azi, dar desigur cu orizonturi mult mai largi”*⁸.

Discursul acesta a devenit în foarte scurt timp celebru – și nu e de mirare că a fost publicat întocmai în *„Libertatea”*, publicație ce

⁵ Apud Horia Dumitrescu, *Petre Liciu și Nicolae Iorga – colegi și prieteni, întru eternitate*, în *Cronica Vrancei*, vol. VIII, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 148.

⁶ S. J. A. N. Vn., fond personal I. M. Dimitrescu, dosar nr. 95 / 1911, filă nenumărată.

⁷ Petru Obodariu, *Monumentul Independenței din Focșani*, în *Cronica Vrancei*, vol. VIII, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 136.

⁸ S. J. A. N. Vn., fond personal I. M. Dimitrescu, dosar nr. 95 / 1911, filă nenumărată.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții apărarea la Orăștie. După cum spunea I. M. Dimitrescu, era momentul în care „cătușele neutralității începeau să se sfărâme”⁹.

Cu începere din ianuarie 1916, cererile de înrolare voluntară, reangajare în armată și avansare în grad sunt din ce în ce mai numeroase, situația stând la fel și în cazul cererilor tinerilor de admitere la școlile și liceele militare¹⁰.

Având în vedere că armata avea nevoie de foarte multe dotări, grație creșterii fără precedent a efectivelor, nu este de mirare că Primăria Orașului Focșani a înaintat, la 3 februarie 1916, următoarea cerere adresată cetățenilor, inspirată de Ordinul Ministerului de Interne nr. 35, din 18 ianuarie 1916¹¹:

„Din cauză că, în ultimul timp, nu s-a mai putut aduce în țară pânză de cămăși pentru oamenii de trupă și fire de bumbac pentru asemenea pânză, aprovizionarea armatei cu aceste furnituri se face cu mare anevoie, deoarece stocurile mai mari, din astfel de mărfuri, s-au împrăștiat în întreaga țară și micii comercianți, sau nu se angajează a le furniza, sau în dorul de câștiguri mari, cer prețuri exagerate.

Această situațiune a determinat pe Domnul Ministrul de Război să avizeze la mijloacele necesare pentru rechiziționarea pânzeturilor ce le găsesc în țară, din care să se confecționeze rufăria pentru armată.

Totuși, până la aplicarea acestei măsuri, Onor. Minister de Război crede că mijlocul cel mai bun, pentru ca fiecare om mobilizabil să fie înzestrat mai în grabă, cu rufăria necesară completă, ar fi ca prin ofrande particulare să se strângă cămăși, ismene, ștergare și obiele de pânză de cânepă, pentru toți oamenii

⁹ I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani. Cu o prefață de G. G. Longinescu Profesor Universitar*, Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale, dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1931, p. 68.

¹⁰ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 78 / 1916, passim.

¹¹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 98 / 1916, f. 6.

mobilizabili, în număr de câte două bucăți din fiecare fel de rufărie și de fiecare om afară de obiele care ar trebui să fie câte două perechi și cari ar putea fi înlocuite și cu ciorapi.

În vederea celor ce preced, facem apel la generozitatea Dvs., rugându-vă să binevoiți a oferi din rufăria Dvs. și pentru mobilizabilii din acest oraș, care din moment în moment așteaptă a-și vărsa cu bucurie sângele pentru apărarea patriei.

Obiectele de rufărie ce veți oferi, le veți depune la primărie.

Mulțumindu-vă mai dinainte pentru binevoitorul Dvs. concurs ce ne veți da, vă rugăm a primi asigurarea considerației noastre”¹².

Apelul acesta a vizat nu mai puțin de 733 de persoane¹³, într-o primă etapă răspunzând 29 de familii, care au donat Primăriei zeci de cămăși, pantaloni de corp, obiele, ștergare, batiste și ciorapi¹⁴.

La 15 februarie 1916, Primăria Urbei Panciu făcea cunoscut Prefecturii putnene că strângerea de ofrande este în desfășurare, strângându-se un număr important de articole de îmbrăcăminte, lenjerie, prosoape, șervete etc.¹⁵.

Teodor Ienibace, înflăcăratul focșănean susținător al intrării României în război alături de Antantă, dorea să răspundă chemării Primăriei, după cum rezultă din Adresa pe care o înaintează acestei instituții, la 24 februarie 1916: „*Am onoare a vă face cunoscut, că îndată ce va suna mobilizarea voi pune la dispozițiunea soldaților mobilizați rufăria despre care menționează citatul apel în cantitate mult mai mare, fiind gata a face orice sacrificiu pentru fiii țării, cari merg să lupte pentru izbândirea idealului nostru național.*

Cum însă sunt dintre aceia cari cred, că nu va fi nimic din nenorocire pentru această țară, îngăduiți-mi ca pentru moment să stau în rezervă, nedorind ca de modesta mea ofrandă să se bucure aceia cari stau acasă și cari deci n-au nevoie de solitudini speciale.

¹² *Ibidem*, f. 5.

¹³ *Ibidem*, f. 14.

¹⁴ *Ibidem*, f. 19.

¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1916, f. 45.

*Încredințat, că veți prețui sentimentele, cari mă însușesc, adresându-vă aceste rânduri, vă rog să primiți asigurarea distinsei mele stime”*¹⁶.

La 1 martie 1916, Ferhat Șt. Ferhat înainta Primăriei următoarea Adresă: *vă remit pe lângă aceasta zece cămeși, zece părechi ismene și zece părechi ciorapi, ofrandă din partea familiei mele pentru necesitățile mobilisabililor din acest oraș. Dumnezeu să vă dăruiască sănătate și putere ca să duceți la bun sfârșit această operă de binefacere, iar mobilisaților le doresc curaj și bărbăție, ca să îndeplinească idealul național”*¹⁷.

Două zile mai târziu, primarul Ștefan Gaur (16 martie 1914 – 26 decembrie 1917) îi mulțumea donatorului pentru frumosul său gest: *„Primarul orașului, recunoscător pentru actul generos și patriotic ce ați îndeplinit, vă exprimă vii și calde mulțumiri, atât în numele său personal, cât și din partea acelor bravi oșteni cari având înalta chemare de a fi apărătorii țerei vor primi darul generos al Domniei Voastre”*¹⁸.

În aprilie, Primăria focșăneană își arăta recunoștința, din nou, zecilor de donatori, *„rugându-vă să binevoiți a primi viile noastre mulțumiri pentru actul generos și patriotic, ce ați îndeplinit”*¹⁹.

Donățiile nu mai conțineau²⁰; în plus, focșănenii s-au dovedit din nou adevărați patrioți, răspunzând favorabil cererii venite din partea sibienilor. Mai precis, aceștia doreau să înființeze un orfelinat, în care să se adăpostească odraslele ostașilor români căzuți la datorie²¹.

Locuitorii de pe Milcov au izbutit să contribuie la îndeplinirea acestui obiectiv cu aproape 1.400 lei²².

¹⁶ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 98 / 1916, f. 22 – 23.

¹⁷ *Ibidem*, f. 20.

¹⁸ *Ibidem*, f. 21.

¹⁹ *Ibidem*, f. 24 – 25.

²⁰ *Ibidem*, f. 34 – 35 verso.

²¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1916, f. 48.

²² *Ibidem*, f. 49.

Cu începere din luna aprilie, comitetele locale ale „*Familiei Luptătorilor*” strâng sume de bani pentru familiile celor concentrați pentru mai mult de 30 de zile, familii rămase fără niciun sprijin ²³. Concentrații se aflau sub arme în Regimentele 10 Putna (inclusiv Batalionul 4 Odobești), 1 Grăniceri, 6 Roșiori, 23 Artilerie, Compania 3 Sanitară, o companie de mitraliere ²⁴, alte subunități de jandarmi rurali, servicii auxiliare etc. ²⁵.

Într-adevăr, situația unora dintre familiile celor concentrați era disperată; unul dintre cazuri a fost acela al rezervistului Anghel Ilie, din Clipicești, soldat în Regimentul 50 Infanterie, care a solicitat ministrului de Interne un ajutor din Fondul « *Regina Elisabeta* »: „*Cu cel mai profund respect, vin prin aceasta a reclama D voastre, că în situațiunea actuală supunându-mă ordinilor ce-am primit am stat concentrat în mai multe rânduri, dupe cum probez cu livretul militar și pe lângă acestea aștept earăși momentul de concentrare cari prin această urmare suferind destule pagube și multe neajunsuri, trăind într-o mizerie de sărăcie cu familia mea adică soția și cinci copii din cauza lipsei de mijloace, perzind tot odată și muncile de întreținere.*

Nemai putând îndura greaoa situațiune în cari mă aflu sunt silit a recurge la indulgența D voastre cu umilă rugămintă a-mi lua în considerație plângirea mea de a mi se acorda un ajutor din Fondul oferit de Majestatea Sa, defuncta Regina Elisabeta, dupe cum l-a destinat prin testament” ²⁶.

Ministerul de Interne a lăsat rezolvarea problemei la latitudinea Prefecturii putnene ²⁷.

²³ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 4; Vezi și fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1916, f. 94.

²⁴ Idem, fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 159.

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1916, f. 7 verso – 8, 96.

²⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1916, f. 93 – 93 verso.

²⁷ *Ibidem*, f. 93 verso.

Una din principalele priorități ale autorităților putnene a fost contracararea acțiunilor de spionaj întreprinse de statele inamice. Astfel, la 7 ianuarie 1916, de la Soveja, notarul acestei comune (Cosor) trimitea Prefecturii putnene o fonogramă din care aflăm că „*Astă seară pe la orele 6 ½ s-a ivit un aeroplan necunoscut la înălțime de 200 m, care a făcut mai multe virajuri asupra Sovejei și Posturilor Speciale Soveja – Carpați și a luat direcția spre Vrancea de unde a venit, adică Ungaria. S-au anunțat posturile telefonice. Foc de armă nu s-a tras*”²⁸. Totul a fost raportat rapid Ministerului de Interne²⁹.

Nici la Străoane apele nu erau liniștite, după cum rezultă din Adresa înaintată Prefecturii Putna de către administratorul Plasei Zăbrăuți, Iosif Stoica, la 19 ianuarie 1916: „*Cu ocaziunea inspecției făcută în Străoane de Sus, am găsit alăturatele imprimare adresate lui Zamfir Dragomir, din satul Muncel, care, însă, e concentrat în Regimentul Putna 50 Rezervă.*

După informațiunile luate, numitul e absolut lipsit de mijloace, și, azi, de vreun an de zile, dispune de mijloace bănești, fiind îmbrăcat cu haine nemțești în valoare de vreo 400 lei.

*Cum adresantul e în Focșani, la Regiment, prin poliția locală, s-ar putea lua măsuri de supraveghere, spre a se putea afla modul cum primește asemenea corespondență”*³⁰. Rezoluția pusă pe document era următoarea: „*personal confidențial. Se va atrage atenția Regimentului din care face parte*”³¹.

La 25 ianuarie 1916, Prefectura înainta Regimentului 50 Infanterie imprimarele adresate lui Zamfir Dragomir, de către Agenția Româno – Germană de Informații. Dragomir, concentrat la acest regiment, „*ar putea fi supravegheat în de aproape, spre a nu face nici un fel de propagandă printre camarazii săi*”³².

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 2.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, f. 10.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, f. 10 verso.

Către finele aceleiași luni, Compania de Jandarmi Putna semnala Prefecturii, prin Adresa din 30 ianuarie 1916, acțiunile de spionaj ce au avut loc la Fabrica „Tișița” din Soveja: *„Am onoare a vă comunica că în ziua de 27 Ianuarie curent fostul Director al Fabriciei Forestiere „Tișița”, anume Stein, care fusese îndepărtat de la acea fabrică pentru că era bănuir de spionagiu în urma înțelegerei luate de Dv. și Domnul General Comandant al Grupului de Acoperire cu Inspectorul General al Fabriciei „Tișița”, s-a înapoiat de la Viena reluându-și vechea funcțiune.*

Cum însă numitul nu poate să fie o persoană de încredere și pentru următoarele motive:

1) A trimis trenul cu vagoanele trei zile în Austria prin punctul Greșu contrar ordinelor în care se prevede că trenul cu vagoanele goale să se înapoeze în țară în termen de 24 ore, lucru ce numitul n-a executat.

2) Și-a permis ca contrar ordinelor D-lui General Comandant Grupului de Acoperire să se ducă cu trenul pe distanța Greșu – Podul de la Surpături, punct ce este zonă militară cu fortificații și interzis oricărei persoane de a-l frecuenta în timpul zilei, ceiace numitul a nesocotit aceste consemne militare de care avea deplină cunoștință.

3) Față fiind chiar Dvs. la gara Greșu a răspuns necuviincios, spunând că dânsul dispune în fabrică, fiind stăpân. Aceasta cu ocazia că schimbase cu de la sine putere localul postului de jandarmi care conform ordinului Ministerului trebuia să fie așezat în gara Greșu, iar nu unde îl instalase Dsa.

4) Coincidența de fapte că Dsa a plecat în timpul de față la Viena și apoi de la Viena la Pesta și în timpul lipsei D-sale de la fabrica Mărășești s-a trimis de Direcțiunea generală a Fabriciei de la Viena un inginer care face parte din rezerva armatei Germane sub motivul de a studia un funicular în regiunea muntoasă face ca Dl. General Comandant al Grupului de Acoperire Putna să nu poată avea încredere în sinceritatea acestui funcționar strein și este bănuir și suspectat de spion.

5) *Dacă studiem de asemenea coincidențele cum că Dl. Stein, deși are sediul său la Mărășești, continuă să se afle la Greșu; cum că D-sa au intervenit și insistat pe lângă Dl. General Comandant de a schimba un cantonier român ce-l angajase în tabăra de la Greșu, stăruind a pune oamenii Dsale; cum că în timpul când atât subsemnatul cât și Dvoastră erau avertisați că se plănuește o contrabandă de lână cu trenul Tișița, Dsa era continuu pe la Greșu, contrabandă care însă s-a prins în Oltenia și nu a parvenit până la Mărășești; cum că s-au primit în depozitul de la Mărășești mărfuri transportate cu căruța fără să fi avut plătite taxele, obligatorii pe atunci și în fine interesul cel mare ce-l pune pentru acoperirea deficitului ce avea fabrica prin împruținarea afacerilor comerciale ale fabricii; ceia ce a și hotărât Direcția Fabricii de a cere permisia de transport de ceriale spre a putea astfel să realizeze și acoperiri oarecare deficite provenite din lipsa de trafic al produselor fabricii.*

Din aceste conclusiuni reese cum că Dl. Stein este întrucâtva suspectat pe drept cuvânt și deci nu mai poate funcționa în această regiune care este declarată aproape în întregime ca regiune militară. Am interzis D-lui Stein să părăsească fabrica Mărășești și l-am pus în supravegherea Jandarmilor”³³.

În luna februarie a aceluiași an, Prefectura și-a intensificat activitatea de identificare și anihilare a spionilor din țările inamice. La 8 februarie, spre exemplu, Prefectura trimitea comandantului Grupului de Acoperire din Județul Putna, cantonat la Soveja, următoarea Adresă: „Am onoare a comunica că pentru a ne putea supraveghea mai de aproape streinii ce sosesc din alte părți în regiunea ocupată de zona militară și pentru a putea avea și Dv. cunoștințe de ivirea acelor streini, am pus îndatorirea D-lor Administratori de plăși de a vă semnala Dv. ivirea unor astfel de streini care ar veni să locuiască în plasele respective sau să se ocupe

³³ *Ibidem*, dosar nr. 93 / 1916, f. 8 – 8 verso; Vezi și Bogdan Constantin Dogaru, *Structurile Ministerului de Interne în Războiul de Întregire a neamului (spionaj, contraspionaj și acțiuni speciale în județul Vrancea – Putna) 1916 – 1919*, Editura ATEC, 2015, p. 150.

*cu lucrări tehnice și științifice, iar pe de altă parte să supravegheze și să oprească pe acei streini a pătrunde în zona militară fără autorizațiunea Dv.”*³⁴.

În același scop, Prefectura s-a adresat, tot la 8 februarie 1916, în termeni asemănători, Companiei de Jandarmi Putna: „*Pentru a se putea supraveghea cu mai multă eficacitate streinii ce vin în regiunile hotărâte ca zonă militară și pentru că pe dată ce acești streini s-ar ivi în comunele rurale din județ să poată avea cunoștință de aceasta și D-lor administratori de plasă însărcinați cu verificarea actelor streinilor și cu înregistrarea lor în registrele respective conform legii și regulamentului controlului streinilor, vă rog binevoii a pune îndatorirea șefilor de secție și șefilor de posturi din comunele rurale ca de îndată ce s-ar avea cunoștință de ivirea unor asemenea streini în comunele respective să se semnaleze acest fapt D-lor Administratori de plasă, iar acei dintre streini care n-ar poseda bilete de liberă petrecere, sau aceste bilete ar fi nevizate pentru plasa în care merge, să li se oprească călătoria, iar streinii să fie trimiși administrației plășei spre a lua cunoștință de ei și a regula situațiunea.*

*Prin această măsură D-nii administratori vor avea posibilitatea ca să semnaleze Prefecturii și D-lui Comandant al Grupului de Acoperire streinii supuși statelor vecine, care se vor ivi în județ sau ar urma să se ocupe cu diferite lucrări tehnice științifice mai ales în regiunile care se coprink în zona militară pentru care s-a și dat cuvenitul ordin D-lor Administratori”*³⁵.

Tot acum, în regim „*confidențial și secret*”³⁶, toate aceste reglementări erau aduse și la cunoștința administratorilor Plaselor Gârlele, Vidra și Vrancea³⁷.

Din păcate, Poliția Orașului Focșani nu putea să-și desfășoare activitatea de contraspionaj așa cum s-ar fi convenit. La 11 februarie

³⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1916, f. 21.

³⁵ *Ibidem*, f. 22.

³⁶ *Ibidem*, f. 23.

³⁷ *Ibidem*.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții 1916, această instituție reamintea, în regim confidențial, Prefecturii putnene, că încă din 1915 a cerut Siguranței Generale angajarea de personal specializat. În fapt, se dorea „*detașarea unui agent special, care să cunoască mai multe limbi străine, spre a putea supraveghea și lua cunoștința de convorbirile ce se angajează de ofițeri și artiste străine. Siguranța Generală nu are personal disponibil pe care să-l detașeze în acest scop.*”

*Noi, de atunci, am luat toate măsurile de supraveghere cu personalul de care dispunem, însă totuși supravegherea noastră se rezumă la cunoașterea persoanelor cari se întrunesc des, fără să putem pătrunde vreodată misterul conversațiilor, din cauză că agenții noștri nu cunosc nici o limbă străină, iar personalul superior care ar putea înțelege conversațiunile, este prea cunoscut; astfel încât în prezența lor nu se dedau la nici un fel de conversațiuni misterioase. Și mijloace bănești nu avem, ca să ne putem procura persoane particulare, cu care să completăm acest serviciu”*³⁸.

În luna mai a anului 1916, au fost monitorizați supușii otomani din județ: un muncitor și un frizer la Nănești, un alt muncitor, la Suraia³⁹, un paznic, la Odobești⁴⁰ și un lucrător, la Adjud⁴¹.

În schimb, bulgarul Stoian din Mărășești nu era deloc inofensiv, după cum rezultă din Adresa trimisă de Ministerul de Interne Prefecturii putnene, la 9 mai 1916: „*Suntem informați că în dosul gărei Mărășești se află o cafenea ținută de un bulgar, anume Stoian.*”

În fiecare zi susnumitul vine pe peronul gărei și stă de vorbă cu soldații care trec prin acea gară, întrebându-i unde fac tranșee, de când sunt concentrați, precum și alte chestiuni cu caracter militar. Făcându-i-se observațiuni de către șeful acelei gări, a fost cât se poate de necuviincios.

³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 93 / 1916, f. 7 – 7 verso; Vezi și Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 30.

³⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 93 / 1916, f. 27.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 28.

⁴¹ *Ibidem*, f. 29.

*Avem onoare a vă ruga să binevoiți a dispune să se facă cercetări, comunicându-ne relațiuni asupra celor arătate mai sus”*⁴². La rându-i, Prefectura trasează această sarcină administratorului Plasei Caregna⁴³.

La începutul lunii august, problema spionajului de la Fabrica „Tișița” revine în actualitate, după cum rezultă din Adresa pe care Prefectura Putna, la 8 august 1916, o primește din partea Preturii Plasei Gârlele: *„Cunoașteți că o sumă de străini – muncitori și funcționari – au fost coborâți la vale după parcursul Soveja – graniță.*

Cum mare parte dintre dâșii au poposit la fabrica „Tișița” din comuna Făurei, pare-se în așteptarea unui nou ordin care să îi trimită înapoi.

Cum printre dâșii sunt mulți suspecți, fără ca subsemnatul a-i cunoaște mai de aproape, cum suntem în împrejurări oarecum grave și cum acești străini nu au ocupațiuni diferite – cu deosebire funcționari – preumblându-se prin fabrică și împrejurimi, am socotit a vă aduce la cunoștință cazul, rugându-vă să binevoiți a ne da instrucțiuni de urmare.

*Deocamdată am acordat un termen de trei zile Direcțiunei Întreprinderii pentru a rezolva această chestiune, fără a înregistra străini în lucrările noastre, ca unii a căror prezență o cred zadarnică și am luat măsuri de supraveghere, ce însă s-ar exercita cu greu de cei șapte jandarmi, dacă șederea lor s-ar prelungi”*⁴⁴.

Pentru soluționarea cazului, prefectul Anton Alaci cerea dispoziții din partea Ministerului de Interne⁴⁵, la 12 august 1916: *„În urma măsurilor luate de Marele Stat Major al Armatei, ca toți lucrătorii români și străini să nu mai fie îngăduiți la lucrările de exploatare a Societății „Tișița” din acest județ, în zona de 10 km de la frontieră, un număr însemnat de lucrători și funcționari de națiune*

⁴² *Ibidem*, f. 36; Vezi și Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 31.

⁴³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 93 / 1916, f. 36.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 78.

⁴⁵ *Ibidem*.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții străini, de la sus zisa societate care își aveau așezământul în comuna Păulești, Tulnici și Soveja, au coborât la vale, la sediul Societății din comuna Făurei – Mărășești.

În prezent, acel număr de streini se găsesc fără ocupațiune și stăruesc a li se fixa domiciliul fie în comuna Făurei unde e sediul Societății, sau la Mărășești, localitate de 1 / 2 km depărtare de Făurei, cerând înscriere la regularea actelor pentru aceste localități.

Cum localitatea unde se găsesc acum acei streini este un foarte important centru de cale ferată, cu depozite militare însemnate, vă rugăm binevoiți a dispune dacă acei streini pot să se stabilească în comuna Făurei sau Mărășești și deci li se poate cere actele și înscrie în registrele noului lor domiciliu”⁴⁶.

Două zile mai târziu, Compania de Jandarmi Putna informa Prefectura că prim – ministrul și Ministerul de Război „nu a aprobat cererea Societății Forestiere « Tișița » ca funcționarii săi străini să continue a lucra în pădurile din Soveja. Se aprobă însă a continua să locuiască la punctele Gara Putna și Soveja, însă sub o riguroasă pază și supraveghere a Jandarmeriei”⁴⁷.

Încă de la începutul anului, unitățile militare aflate pe teritoriul județului Putna și-au intensificat programul de trageri.

Astfel, la 21 ianuarie 1916, Prefectura Județului Putna era informată că o Baterie din cadrul Regimentului 16 Artilerie avea să execute trageri cu tunul în suprafața de teren delimitată de localitățile Golești, Cârligele și Dălhăuți, până la punctul „Podul Zilișteanului”. Pentru aceasta, circulația între Vârteșcoiu – Ciorăști, Focșani – Dălhăuți și Focșani – Cotești, trebuia întreruptă⁴⁸.

La 22 februarie 1916, Regimentul 11 Artilerie avea de executat o tragere „de exercițiu pe poligonul de instrucție al garnizoanei Focșani cu tirul îndreptat de la liziera sudică a orașului cu direcția între satul Golești – Cerdacu și ferma Raicu”⁴⁹.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 64, 70.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 108 / 1916, f. 1.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 8.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 24.

Ulterior, programul s-a modificat, tragerea având loc la 3 martie 1916, între orele 14 – 18⁵⁰.

La 19 martie 1916, Regimentul 16 Artilerie a executat „o tragere de instrucție în direcția Suraia”⁵¹. Aceiași unitate a mai avut o tragere în zona delimitată de localitățile Cârligele, Mera și Câmpineanca, oamenii și vitele fiind îndepărtați din acest areal⁵². La 3 iunie 1916, artileriștii putneni au mai executat o tragere, în raza localității Vânători. Conform ordinelor Prefecturii, între orele 6 – 12 a. m. nu s-a circulat și nu s-a lucrat „în porțiunea de teren cuprinsă între Putna la Vest, satul Rădulești și Sasu la Est, din dreptul Vânătorilor până în dreptul Răstoacei”⁵³.

Din punct de vedere sanitar, la 26 ianuarie 1916, Comitetul Regional cerea Primăriei focșănene, în numele Comitetului Central Sanitar, planurile Liceului „Unirea” și al Școlii Profesionale de Fete a Statului. La rândul ei, Prefectura trebuia să repartizeze, la cele două instituții, camerele necesare spitalelor de campanie⁵⁴. În aceeași zi, Primăria Orașului Focșani primea o nouă Adresă din partea Comitetului Regional, din care aflăm cele ce urmează: „Comitetul Central Sanitar având intenția a da unul sau două sterilizatoare electrice cari să servească în localitate, am onoare a vă ruga să binevoiți a ne comunica dacă Liceul „Unirea” sau spitalul județului poate suporta un adaos de 200 lumini pe lângă cele ce funcționează, arătându-ne amperajul contorurilor din acele localuri și voltajul orașului”⁵⁵.

Primăria avea să răspundă, la 3 februarie 1916, că „numai la Liceul Unirea ar putea funcționa sterilizatoare electrice, pentru

⁵⁰ *Ibidem*, f. 26.

⁵¹ *Ibidem*, f. 35.

⁵² *Ibidem*, f. 37.

⁵³ *Ibidem*, f. 46.

⁵⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1914, f. 249.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 248.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții
*tensiunea (voltajul) de 220, iar funcționarea a unui sau chiar și două
sterilizatoare se poate permite numai în timpul zilei”*⁵⁶.

Încă de la începutul anului 1916, se reglementează programul
recrutărilor; astfel, la 25 ianuarie 1916, Prefectura Județului Putna
anunța Primăria Orașului Focșani că, *„în conformitate cu articolul
73 din legea de recrutare, operațiunile Consiliului de Recrutare
al tinerilor pentru clasa 1918 vor începe la 15 februarie 1916
și se vor termina în baza Înaltului Decret Regal N° 2.769 la 31 martie
1916”*⁵⁷.

La 12 martie 1916, președinte al Consiliului de revizie al
recrutării tinerilor, care avea să funcționeze la Focșani între 21 aprilie
– 25 aprilie 1916, era generalul Arthur Văitoianu, comandantul
Brigăzii XI Infanterie⁵⁸.

De bunul mers al recrutărilor și concentrărilor în județ
răspundeau șefii de garnizoană din Odobești, Panciu și Focșani, după
cum rezultă din Adresa trimisă Prefecturii putnene, la 30 martie 1916,
de către Comandamentul III Teritorial: *„Ministerul de Război a luat
dispozițiunea ca în comunele urbane Odobești, Panciu și Focșani să
se trimită câte un plutonier care să funcționeze ca șef de garnizoană.*

*Prin această măsură se caută a ușura sarcina serviciului
polițienesc local care este obligat să execute dispozițiunile ce-i revin,
conform prevederilor legale (recrutare, rechiziții, mobilizare,
concentrări, cercetări cu privire la denunțuri, reclamațiuni, înmânări
de ordine, urmăriri etc.). Pentru buna ordine și funcționare a acestui
serviciu, este indispensabil să se stabilească o legătură directă între
serviciul polițienesc și cel al șefului de garnizoană, fapt pentru care
vă rog să binevoiți a aprecia că este absolut necesar ca biroul șefului
de garnizoană să fie în chiar localul poliției respective.*

*Pentru aceasta cu onoare vă rog să binevoiți a ordona ca în
comunele mai sus arătate, să se pună o cameră cu cele necesare*

⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 66 / 1916, f. 2.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 8.

⁵⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1916,
f. 69 – 69 verso.

*biroului la dispoziție șefului de garnizoană numit, care să funcționeze în localul poliției sau primăriei respective”*⁵⁹.

La începutul lunii mai, Primăria focșăneană solicita Poliției locale întocmirea de urgență a tabelelor de recensăminte provizorii pentru clasele 1918, 1919 și 1920⁶⁰.

Tabelele cu bărbații mobilizabili urmau a fi afișate de Poliție la sediul propriu, la Primărie, la biserici, școli, cârciumi, cafenele, berării și băcănii⁶¹.

În aceeași lună, nu mai puțin de 71 de militari concentrați, din 36 de localități⁶², servind țara în Regimentul 50 Infanterie, cereau Prefecturii următoarele : *„să luați măsuri ca să se efectueze de către locuitorii din comunele unde domiciliază acești concentrați, muncile sezonului agricol și, în special, prășitul porumbului pe locurile acestor concentrați.*

*Cum cunoaștem dragostea cu care Dv. ați întâmpinat întotdeauna pătura țărănească a județului pe care îl conduceți, nu ne îndoim că și de data aceasta veți da o soluție dreaptă acestei chestii care, privită mai îndeaproape, are un aspect obștesc”*⁶³.

Prefectura a rezolvat această sensibilă problemă, atrăgându-le atenția administratorilor de plase să nu se mai întâmple, pe viitor, evenimente de acest gen⁶⁴.

La jumătatea lunii iunie, Cercul de Recrutare Putna confirma Primăriei focșănene că *„în elementul miliție intră contingentele 1892 – 1897 inclusiv, iar rezerva, de la contingentele 1898-1908 inclusiv”*⁶⁵.

⁵⁹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 66 / 1916, f.12.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 19-20.

⁶¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1916, f. 69 – 69 verso.

⁶² *Ibidem*, f. 67.

⁶³ *Ibidem*, f.68.

⁶⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1914, f. 323.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 329.

La 4 iulie 1916, Casieria Comunală cerea Primăriei focșănene să intervină locului în drept pentru ca impegatii strict necesari serviciului să fie dispensați de mobilizare; cât despre cei tineri și ofițerii în rezervă, aceștia puteau „să rămână la dispozițiunea armatei”⁶⁶.

Între timp, cel puțin pentru funcționari, perioada de concentrare era de 30 de zile⁶⁷.

În aceeași lună, Primăria Orașului Focșani solicita Poliției finalizarea tabelelor referitoare la autoritățile civile, indispensabile viitoarei mobilizări⁶⁸.

La 10 august 1916, Regimentul 16 Artilerie solicita Prefecturii să dea dispoziții companiilor de jandarmi și polițiilor din teritoriu să trimită o parte din efectivele lor – mai precis contingentele 1898 - 1918 inclusiv, lor adăugându-li-se scutiții și dispensații din contingentele 1898 - 1916⁶⁹.

Putnenii mobilizați în 1916 erau deja concentrați în următoarele unități : Regimentele 7 Linie, 10, 13, 36, 50, 54, 65, 72 și 78 Infanterie; 1 Geniu; 4 Subzistență; 1, 2, 3, 6, 11, 16 și 23 Artilerie; 2, 3, 5 și 6 Roșiori; Divizioanele 2, 3, 4 (Roman) Tren; 3 și 4 Obuziere; Batalioanele 1 și 3; Cetate; Batalioanele 1 și 3 Pionieri, Regimentele 7 și 10 Vânători; 6 Călărași; Centrul de Recrutare Tecuci, Regimentele 6 Tecuci, 9 Râmnicu Sărat, 11 Siret, 27 Bacău, 34 Constanța și cel de Subzistență Focșani, Compania de Jandarmi Putna, cărora li se adăuga câteva unități ale Marinei Militare și ale Artileriei Călare⁷⁰.

În condițiile concentrărilor masive și a participării noastre la război, una din preocupările Statului a fost asigurarea necesarului de

⁶⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1916, f. 85.

⁶⁷ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1914, f. 334.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 95.

⁶⁹ *Ibidem*, passim; Vezi și fond Primăria Comunei Vărsătura, dosar nr. 1 / 1916, passim; fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1916, passim.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 11.

hrană pentru armată ; fără îndoială , de pe masa soldatului – concentrat sau mobilizat, mereu antrenat și în permanență gata de luptă – carnea nu putea lipsi. Din acest punct de vedere, este de prisos de precizat că, așa cum era și firesc, județul Putna a avut propria contribuție.

Astfel, la 6 ianuarie 1916, Ministerul de Interne înștiința Prefectura putneană că mai multe regimente din București și Fabrica de Conserve « *Economu* », care pregătea carnea conservată necesară armatei române, și-au exprimat intenția de a cumpăra vite și din județul Putna ⁷¹. În aceeași lună, o asemenea doleanță manifesta și Fabrica „ *Coroana* ” din Ploiești ⁷².

Din păcate, nu întodeauna armata făcea plățile la timp, pricinuind astfel mari necazuri locuitorilor. Din această cauză, la 9 ianuarie 1916, Prefectura Județului Putna trimitea Ministerului de Război o Adresă din care rezulta că mai mulți locuitori din Focșani cer a se interveni ca vitele ce li s-au rechiziționat de „*acum patru - cinci luni, să le fie restituite sau să li se achite bonurile ce posed.*

Cum asemenea plângeri primim zilnic, verbal sau în scris, și cum cea mai mare parte din proprietarii acestor vite sunt cărăuși și nu au alt mijloc de existență, vă rugăm să binevoiți a aprecia și a decide” ⁷³.

Ministerul de Război avea să răspundă prompt că plata se va face când Ministerul de Finanțe va lua o decizie în acest sens. La Băținești, de pildă, mai multe persoane aflate în această situație, spuneau: „ *suntem expuși a rămânea muritori de foame, mai ales în timpurile de față când traiul este așa de scump*” ⁷⁴.

În aceeași lună, Garnizoana Bacău se aproviziona cu vite din județul Putna⁷⁵, de la Călienii, Focșani și Vultur⁷⁶. În schimb, Regimentul 67 Infanterie nu se bucura de această facilitate ⁷⁷.

⁷¹ *Ibidem*, f. 12.

⁷² *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 10.

⁷³ *Ibidem*, f. 10 verso.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 14.

⁷⁵ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1916, f. 5.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 7.

Tot acum, Divizia a 6-a achiziționa vite pentru trupele sale din regiunea Bacău⁷⁸.

La 26 martie 1916, s-au rechiziționat vite din județul Putna pentru Regimentul 11 Grăniceri⁷⁹.

Patru zile mai târziu, Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în baza Ordinului Nr. 30.213, anunța Prefectura Județului Putna că la 14 aprilie 1916 va începe recensământul animalelor, pentru „necesitățile apărării naționale”⁸⁰.

Unitățile militare aflate pe teritoriul județului Putna aveau nevoie și de untură topită. De exemplu, la 4 aprilie 1916, Batalionul 3 Pionieri s-a aprovizionat cu un butoi de 300 kg⁸¹.

Tot în aceste zile, continua aprovizionarea cu vite din zona Sascut⁸².

În vederea aducerii la îndeplinire mai rapid și mai ușor a rechizițiilor (inclusiv de vite) și a lucrărilor legate de mobilizare, Prefectura Județului Putna solicita Marelui Stat Major detașarea a doi furieri din Garnizoana Focșani, personalul aflat în subordine (un arhivar, un registrator și trei copiiști) nemaifăcând față volumului de muncă, mai ales în condițiile concentrărilor repetate⁸³.

În aceeași zi, Divizia a 6-a atrăgea atenția Prefecturii putnene că avea nevoie extrem de urgent de 200 de vite pentru trupele concentrate în Focșani și pe Valea Putnei⁸⁴.

La 14 mai 1916, Ministerul de Război a trimis Depozitului Regional de Subzistență Focșani Ordinul nr. 2.554, în baza căruia aprovizionarea cu carne a unităților militare din zonă să se facă de la abatoarele comunale, contra cost. Carnea pentru ofițeri se livra separat de cea pentru trupă. Se cerea să nu se facă risipă, să se achiziționeze

⁷⁷ *Ibidem*, f. 8 - 8 verso.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 33.

⁸⁰ Idem, fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 90 verso.

⁸¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1916, f. 108.

⁸² *Ibidem*, f. 107.

⁸³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 45.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 45.

cantități mai mari decât cele necesare. Carnea de vacă trebuia completată cu cea de miel, pește și berbec. Aprovizionarea se făcea pentru cinci zile din săptămână, miercurea și vinerea mâncându-se de post. Rația zilnică pentru un soldat era de 200 g de carne. În încheierea documentului, „*se atrage atențiunea Dvs. în scopul de a se menaja vitele pentru ca și pe viitor să putem dispune de aceeași rație de carne pentru soldați se impune o strictă moderațiune în consumarea cărnei*”⁸⁵. Necesarul săptămânal de carne al unităților militare din județul Putna era următorul : Trupa de la Depozitul Regional de Subzistență Focșani – 68 kg⁸⁶, Compania 3 Subzistență - 62 kg⁸⁷, Regimentul 50 Infanterie – 2.000 kg⁸⁸, Batalionul IV Pionieri – 300 kg⁸⁹, Regimentul nr. 10 Putna – 1.600 kg, fără a ține cont de „*partea dislocată a Regimentului la munte*”⁹⁰.

La 1 iunie 1916, Divizia a 6-a se plângea Prefecturii putnene că trupele aflate pe Valea Putnei au neapărată nevoie de 115 vite pentru tăiere, soldații nemaivăzând carne în farfurie de două săptămâni. Se cerea tuturor localităților din județ să acopere această lipsă⁹¹.

La 22 iulie 1916, Divizia a 6-a a cerut Prefecturii putnene ca vitele îngrășate de furnizorul județului, O. Herșcovici, la Sascut, să fie cedate trupelor mai sus menționate. Din ordine superioare, autoritățile județene au păstrat aceste animale pentru aprovizionarea Capitalei⁹².

În schimbul a aproximativ 21.000 lei⁹³, s-a reușit achiziționarea a 67 de animale de către Comisiunea de Aprovizionare a Diviziei a

⁸⁵ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1916, f. 150.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 139.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 141.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 153.

⁸⁹ *Ibidem*, f.155.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 156.

⁹¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 73.

⁹² *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1916, f. 42.

⁹³ *Ibidem*, f. 47 verso.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții VI-a, pentru deblocarea situației ⁹⁴. De asemenea, de la Tichiriș s-au mai rechiziționat 13 boi, în valoare de 4.510 lei ⁹⁵.

La începutul lunii august, Ministerele de Interne și de Război cer Prefecturii Județului Putna să facă alte rechiziții de vite, pentru a se acoperi nevoile armatei ⁹⁶; mai precis, era vorba de 100 de bovine ⁹⁷. Pentru moment, s-a reușit doar achiziționarea a opt boi, de la Vizantea ⁹⁸.

În aceeași lună, pentru buna desfășurare a rechizițiilor în Focșani s-a format Comisia pentru pregătirea aprovizionărilor de subzistență. Aceasta era alcătuită din reprezentanți ai Primăriei Orașului Focșani, Prefecturii Județului Putna, Poliției focșanene, Camerei de Comerț și Industrie din localitate, Cercului de Recrutare și Regimentelor 11 și 16 Artilerie ⁹⁹.

Unitățile noastre militare aveau nevoie însă și de vegetale, motiv pentru care Divizia a 6-a a trimis Prefecturii Județului Putna, la 24 martie 1916, următoarea Adresă: *„Este cunoscută și Dv. lipsa de zarzavaturi pricinuită pe de o parte că recolta anului trecut a fost slabă - și pe alta de consumarea cu trupele concentrate precum și cu uscarea la cuptoare a cantităților destinate ștok mobilizare.*

Chestiunea zarzavaturilor devine mai îngrijorătoare pentru anul acesta agricol, întrucât Bulgarii, care în special se ocupau în țara noastră de cultura zarzavaturilor, lipsesc găsindu-se la războiu. Noi am luat măsuri ca corpurile să cultive zarzavaturi pe terenurile disponibile, însă acesta va fi lucru neînsemnat față de trebuință.

Pentru ca lipsa să fie cât mai puțin simțită, trebuie ca sătenii să fie deșteptați că ar putea avea un câștig frumos cultivând zarzavaturile. În acest scop vă rugăm a dispoza să le pună aceasta în vedere prin primării, prin învățători și preoți, ca să le dea sfaturi și

⁹⁴ *Ibidem*, f. 45 - 45 verso.

⁹⁵ *Ibidem*, f. dosar nr. 54 / 1916, f. 159 - 160.

⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 191.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 197.

⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 54 / 1916, f. 158.

⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 76 / 1916, f. 41 - 41 verso.

îndrumări, un rol însemnat l-ar avea Obștile Sătești și Băncile Populare.

Pentru îmbunătățirea hranei trupei, în prezent s-a dat ordin corpurilor să pregătească mâncările cu zarzavaturi de sezon, precum : urzici, ștevie, păpădie, măcriș, asmațuchi, grâușor, care se găsesc din belșug pe câmp, iar din cele dintâi patru feluri s-a dispozat chiar a se urca la cuptoare.

Pentru procurarea acestor feluri de zarzavaturi vă rugăm, Dle Prefect, de asemenea a dispoza cât mai grabnic să se pună în vederea sătenilor, mai ales acelora din împrejurimile orașelor unde sunt trupe multe, să culeagă copiii < lor> aceste feluri de buruieni de pe câmpuri și să le aducă mereu de vânzare la târg, ceiace va constitui un bun câștig pentru dânșii.

Nu ne îndoim că și Dv., apreciind trebuințele armatei și câștigurile ce ar realiza populația veți binevoi a stărui pentru a se da o publicație cât mai întinsă acestor dispozițiuni, pentru ca să ajungă la cunoștința tuturor”¹⁰⁰.

O altă necesitate a armatei române, la fel de importantă ca hrana, o reprezintă asigurarea necesarului de vite și cai pentru transport. Una din modalitățile de realizare a acestui obiectiv extrem de important era eradicarea unui fenomen practicat pe scară destul de largă în județul Putna, în perioada premergătoare intrării țării noastre în război : contrabanda cu vite. Temându-se că bonurile de rechiziție pentru animale le vor fi plătite de autorități târziu și la sume derizorii, mulți proprietari ai acestora, dorind să nu iasă în pierdere, preferau să le vândă ilegal peste munți, în Transilvania, câștigul fiind însă sigur și rapid.

În aceste condiții nu era de mirare că, la finele lunii ianuarie, Compania de Jandarmi Putna raporta Prefecturii că „în ziua de 26 Ianuarie s-a instalat în comunele Soveja și Răcoasa câte o Companie de Grăniceri a căror efectiv cea dintâi la Soveja are 130 oameni și un căpitan și al doilea 100 oameni și un locotenent în

¹⁰⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 36 - 36 verso.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții
*cantonament. Scopul acestor Companii de Grăniceri este de a
împedeca contrabandele de vite din munți*”¹⁰¹.

În februarie, atât Regimentul 16 Artilerie, cât și 10 Putna,
rechiziționează cai din întregul județ¹⁰², mai ales pentru trupele aflate
„în zona de operație Soveja – Lepșa”¹⁰³.

La finele aceleiași luni, la Năruja s-au confiscat mai multe
animale destinate contrabandei. La 26 februarie 1916, una din
subunitățile Regimentului 10 Putna – Detașamentul Zăbala¹⁰⁴,
trimitea Prefecturii următoarea cerere : „*Deoarece consiliul comunal
Năruja a hotărât ca boii de contrabandă ce au fost prinși să fie dați în
îngrijirea unor locuitori cu preț de 80 bani pe zi, iar acești locuitori
dau boii cu chirie pe la diferiți, făcând din acești boi, o speculă.*

*Am onoare a vă ruga, Domnule Prefect, a da ordin Primarului
Comunei Năruja de a da boii acestui Detașament care are nevoie de
ei pentru transportul alimentelor privind pe acest detașament hrana
lor. Prin aceasta se vine și în ajutorul locuitorilor scutindu-i de
rechiziții pentru transporturi*”¹⁰⁵.

Drept răspuns, Prefectura Județului Putna a cerut Primăriei
Comunei Năruja să încredințeze animalele de contrabandă
Detașamentului Zăbala, care le va asigura hrana, dar le va utiliza la
toate muncile necesare. După utilizare, boii respectivi aveau să fie
predați din nou Primăriei nărujene¹⁰⁶.

La 12 martie 1916, pe baza recomandărilor Ministerului de
Interne, Primăria Orașului Focșani atrage atenția cetățenilor că orice
persoană care sacrifică vite înmatriculate în vederea utilizării pentru
tracțiune în timpul mobilizării generale, avea să intre sub incidența
legii pentru măsuri excepționale¹⁰⁷.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 15.

¹⁰² *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, passim.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 20.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 24.

¹⁰⁵ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 27.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 28.

¹⁰⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1916, f. 55.

La 19 aprilie 1916, Divizia a 6-a informa Prefectura putneană că are nevoie de „33 perechi de boi cu tânjeli spre a transporta de la Focșani la Plainești cinci prese și două locomobile necesare la presarea paelor cumpărate de Ministerul de Răsboiu pentru constituirea unui ștok de mobilizare.

*Vă rugăm să binevoiți a dispoza ca comunele învecinate să dea acest număr de boi care trebuie să se găsească la Focșani în curtea depozitului de furaje în dimineața zilei de vineri 22 aprilie a.c. ora 6 dimineața”*¹⁰⁸. Banii aveau să fie rechiziționați din comunele Pătești, Câmpineanca, Răstoaca, Mircești și Jorăști¹⁰⁹.

La finele aceleiași luni, în județul Putna nu mai era voie să se sacrifice vitele mai mici de opt ani și fără autorizație specială din partea unui medic veterinar. Cu toate acestea, dispozițiile și ordonanțele referitoare la o asemenea problemă nu erau respectate¹¹⁰.

Tot acum, Prectura putneană informa Pretura Plasei Zăbrăuți că Depozitul de Subzistență Focșani avea nevoie de un imaş pe care să pască cele aproximativ 200 de vite ale sale. Plata pentru pășunat avea să se facă de către Ministerul de Război. Pretura avea să răspundă că animalele puteau fi aduse în punctul „Găvanele” (la ieșirea din orașul Panciu, către Tișița), dar numai 50 dintre ele¹¹¹.

În aceste zile, în munții Vrancei au fost semnalate mai multe încercări de trecere a animalelor dincolo de graniță, în Austro - Ungaria, pentru comercializare ilicită. De fiecare dată, făptașii au reușit să scape, abandonând animalele (vite, cai, boi, capre, oi, berbeci). Cercetările șefilor de post din zonă s-au oprit asupra unor persoane suspecte, aflate, de regulă, în strânsă legătură cu vecinii unguri. Ele proveneau din satele Păulești, Nistorești¹¹², Herăstrău, Poiana¹¹³, Nereju, Tichiriș, Valea Sării, Soveja¹¹⁴.

¹⁰⁸ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 44.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 236.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 197.

¹¹² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 81 / 1916, f. 13.

¹¹³ *Ibidem*, f. 126 - 126 verso.

Tocmai de aceea, în luna mai, satele vrâncene înaintau Prefecturii putnene cereri de pășunat în munții din apropiere, căpătând, în schimb, autorizații pentru accesul în zonă. Fără un asemenea act, conform Publicațiunii Ministerului de Interne din 6 aprilie 1916, nimeni nu putea avea acces la o zonă aflată pe raza de 10 km de la frontieră. În autorizația de pășunat, pentru a se preveni orice tentativă de contrabandă, se treceau numărul, proveniența și proprietarii oilor, numele ciobanilor și traseul ce-l avea fiecare turmă de parcurs ¹¹⁵.

La finele lunii iulie, pentru Regimentul 11 Artilerie se rechiziționează cai la Focșani; mulți dintre proprietarii cailor s-au plâns Prefecturii că banii obținuți se cifrau la mai puțin de jumătate din valoarea reală a acestora, cerând revenirea la prețurile practicate de autorități cu ocazia rechizițiilor anterioare ¹¹⁶.

În august, Divizia a 6-a avea la pășunat pe moșia Pădureni nu mai puțin de 500 de vite, disponibile atât pentru hrana armatei, cât și pentru transporturile militare ¹¹⁷.

Tot acum, Regimentul 11 Artilerie a rechiziționat 42 de cai de la George Ulise Negropontes, proprietarul moșiei Mărășești ¹¹⁸.

Și în acest an, Ministerul de Interne a continuat colectarea cenușii rezultate din arderea lemnului deoarece conținea carbonat de potasiu, bun pentru fabricarea explozibililor ¹¹⁹. Nu se putea folosi cenușa rezultată din arderea lignitului, a stufului și a cocenilor.

La 17 ianuarie 1916, Ministerul de Interne preciza că transportul cenușei colectate va fi suportat din fondurile Direcțiunii Generale a Munițiilor din cadrul Ministerului de Război. Depusă în

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 131 verso.

¹¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 81 / 1916, *passim*.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 124 / 1916, f. 1.

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 178.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 184.

¹¹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 104 / 1915, f. 11.

vagoane închise, cenușa avea să ajungă la Fabrica de clorat de potasiu, care urma să fie instalată la Atelierele C.F.R. „Grivița”¹²⁰.

La începutul lunii martie, s-a strâns de la focșăneni mai bine de un vagon de cenușă, depozitată la Salubritate ¹²¹ și trimisă în Capitală în luna iulie ¹²². Cantități importante de cenușă se aflau depozitate la Odobești ¹²³, Crucea de Jos (5.500 kg), Răcoasa (6.850 kg) ¹²⁴, Panciu (707 kg) ¹²⁵ și Străoane de Sus ¹²⁶.

Fără îndoială că armata avea nevoie și de lemne, atât pentru încălzitul localurilor de care dispunea, cât și pentru gătit. Astfel, la 26 februarie 1916, Divizia a 6-a avea de luat din pădure 107 vagoane de lemne, însă furnizorul nu dispunea de carele cu care să se transporte masa lemnoasă la stațiile de cale ferată. Tocmai de aceea se apelează la ajutorul Prefecturii: *„Cum corpurile sunt în complectă lipsă de lemne, cu onoare vă rog să binevoiți a lua dispozițiuni ca șefii posturilor de jandarmi din Comunele Scurta, Orbeni, Valea Seacă, Cucova și Răcăciuni să dea concursul domnului Tecucianu, căutându-i căruțele necesare la transport și care urmează să le plătească după învoială”* ¹²⁷.

Pentru moment, situația s-a deblocat, dar la jumătatea lunii mai, aceasta a redevenit de actualitate, după cum rezultă din Adresa înaintată de Divizia a 6-a aceleiași Prefecturi: *„Dl. D. I. Tecucianu a contractat cu Divizia să predea 700 vagoane lemne pentru trupele noastre din Focșani, Galați și Hanu Conachi.*

D-sa ne-a făcut cunoscut că întâmpină dificultăți cu transportarea lemnului din păduri din cauza lipsei de cărăuși și cum este un interes pentru armată ca lemnele să se predea cât mai curând, mai ales că parte din ele sunt pentru constituirea ștokului de

¹²⁰ *Ibidem*, f. 9.

¹²¹ *Ibidem*, f. 12 verso.

¹²² *Ibidem*, f. 21.

¹²³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 54 / 1916, f. 94.

¹²⁴ *Ibidem*, f. 100.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 115.

¹²⁶ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 1.

¹²⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1916, f. 25.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții mobilizare, predarea este mai bine a se face în cursul lunilor Mai, Iunie și Iulie înainte de începerea lucrărilor agricole intensive și a transporturilor de cereale, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispoza ca prin jandarmerii să le dea concursul la scoaterea căruțelor, care să transporte lemnele pentru armată, bineînțeles că furnizorul nostru Dl. Tecuceanu va plăti costul transportului după învoială.

Cărăușii sunt din comunele Parava, Drăgușeni și Orbeni pentru pădurea Bălănelu – Drăgușeni; Comunele Scurta, Cucova, Valea Seacă și Mândrișca pentru pădurile Scurta și Orbeni ; Bâlca pentru pădurea Mangal și Pralea cu predarea în Stația Căiutz”¹²⁸.

În luna februarie a anului 1916 au loc și primele rechiziții de căruțe, cotigare cu osii de fier, hamuri și scoarțe, necesare Regimentului 10 Putna¹²⁹, urmate de cele făcute pentru Regimentul 11 Artilerie¹³⁰.

Și tot din această lună, la cererea Ministerului de Război, autoritățile locale și județene au început să ia măsuri speciale de protejare a rețelei de electricitate și a instalației de aducțiune a apei din orașul Focșani.

Astfel, la 1 februarie 1916, Primăria focșăneană răspundea unei solicitări înaintate de Ministerul de Război : „*pentru construirea diferitelor piese de rezervă necesare motoarelor dela uzina electrică s-a cumpărat de la casa Radu G. Gologan din București cantitatea de 80 kg compoziție de alamă în bare și drucare*”¹³¹.

Deoarece atât pe timp de pace, cât mai ales pe timp de război, Uzina electrică trebuia să aibă personal de întreținere, primarul focșănean Ștefan Graur a depus eforturi serioase în vederea scutirii de la mobilizare a acestuia. Astfel, la 10 mai 1916, Graur informează Biroul de Recrutare și Mobilizare Focșani că Ministerul de Interne, Marele Stat Major și Ministerul de Război au fixat personalul de la

¹²⁸ *Ibidem*, f. 41.

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 20, 181.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 184.

¹³¹ S. J. A. N, Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1914, f. 239.

Serviciul de Iluminat al orașului Focșani care să fie scutit „*de chemare sub arme pentru concentrare și mobilizare*”¹³².

Atât iluminatul, cât și alimentarea cu apă trebuiau, în timpul mobilizării, să funcționeze fără cusur ; tocmai de aceea, se impuneau atât aprovizionarea cu combustibil și piese de schimb¹³³, cât și efectuarea pazei cu milițieni¹³⁴.

La 31 iulie 1916, Primăria focșăneană, dorind să pună lucrurile la punct, solicită ajutorul inginerului comunal: „*Urmând ca la fiecare post de pază alimentării orașului cu apă și al uzinei și iluminatului, să se găsească în timpul mobilizării gheretele și mobilierul necesar pentru iluminatul, încălzitul, atât pentru corpul de gardă cât și pentru punctele de păzit, precum și obiectele necesari pentru controlarea și însemnarea oamenilor; avem onoarea să ne dați avizul Dvs. din timp și mai înainte de mobilizare, câte gherete trebuiesc construite, la ce anume puncte și cât ar costa toate acestea, împreună cu mobilierul și toate accesoriile*”¹³⁵.

Răspunsul a venit prompt, a doua zi : „*Personalul de gardă din milițieni se va instala pentru paza conductelor de apă din afară de oraș, una echipă la rezervorul apelor și alta la controlul de la Babele. Personalul pentru paza instalațiilor de iluminat orașului se va adăposti în sala cea mare de la atenansele din curtea primăriei, unde astăzi se află corul religios.*

Pentru mobilier se necesită construirea a 30 paturi comune la rezervor și la cantonul de la Babele și 10 paturi comune în sala din curtea primăriei”¹³⁶.

La 3 august 1916, Primăria focșăneană avea la dispoziție, pentru mersul ireproșabil al celor două Servicii, șapte lucrători specializați, scutiți de mobilizare¹³⁷: un inginer electrician, un șef

¹³² *Ibidem*, f. 268 - 268 verso.

¹³³ *Ibidem*, f. 324 - 325.

¹³⁴ *Ibidem*, f. 326.

¹³⁵ *Ibidem*, f. 367.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 368.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 348.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții mecanic, doi mecanici, un ajutor de mecanic și doi lucrători specializați în lubrifierea instalațiilor (un „ungător” de zi și unul de noapte). Ei fuseseră concentrați în Regimentele 10 Putna, 23 Artilerie Buzău și la diverse unități de marină (Corpul flotilei și Depozitul general)¹³⁸.

Ca și populația, armata avea nevoie de alimente de primă necesitate. Conform legislației în vigoare, fiecare mare proprietar trebuia să predea Ministerului de Război 40 % din recoltă. Era și cazul proprietarului moșiei Mărășești, George Ulise Negropontes¹³⁹. Cantități impresionante de grâu, de ordinul sutelor de vagoane, aveau de furnizat armatei mari moșieri, precum: Vasile Apostoleanu (Panciu), V. Bibescu (Gugești), Teodor Cincu, Petrache Grădișteanu (Cenușasca), S. Neuman (Grigorești – Țigănești), Gheorghe și George Langa (Căpotești), G. G. Dragomir (Jorăști), Petru P. Buzdugan (Orbeni), Eliza I. Mincu și C. Constantinescu (Bizighești), Sergiu Zamfirescu (Risipiți), Nestor Cincu (Crucea de Jos), Andrei Ignat (Gologanu), G. Gheorghiu (Pătești), Aldea Voicu (Grigorești – Bătinești), Zamfir Zamfirescu (Mircești), N. N. Moisă (Dimaci), Jacques A. Elias (Sascut), Vasile Tudorache (Bătinești), Osias Cohl (Focșani), C. D. Nedelcu (Pădureni), Irimia Șt. Pană și V.M. Grigoriu (Ivănești), Ilie P. Săbăreanu (Domnești), Th. Mendel (Făurei de Sus), David Davidescu (Golești), Vladimir Mavrocordat (Domnești de Sus), Coleta M. Cozianu (Făurei), Oscar B. Rapaport (Adjud), N. Dorobanțu și Filitis (Nămoloasa), Vasile Popa (Bătinești)¹⁴⁰. În iulie 1916, de la doi latifundiați din Adjud s-au rechiziționat peste 18 vagoane cu grâu¹⁴¹.

În baza legii speciale de luarea măsurilor excepționale, din Plasa Panciu, aidoma întregului județ, proprietarii agricoli, micii industriași și comercianții aveau obligația de a furniza armatei mari

¹³⁸ *Ibidem*, f. 358 verso – 359.

¹³⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 54 / 1916, f. 76.

¹⁴⁰ Idem, fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 129 - 131.

¹⁴¹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 60.

cantități de grâu, porumb, fasole, slănină, pește ¹⁴², ulei, fidea, cașcaval ¹⁴³.

Din listă nu putea lipsi zahărul, cerut cu insistență și căpătat cu destulă greutate de unitățile militare atât de numeroase din județ: Batalionul 1 Artilerie Cetate, Batalioanele III și IV Pioneri, Regimentele 10 Putna, 11 și 16 Artilerie, Depozitul Regional de Subzistență Focșani, Depozitul de Furaje și Combustibil Focșani, Comandamentul Diviziei a VI-a, Divizionul 3 Tren din Escadronul 2, Spitalul Militar Focșani, Compania de Jandarmi Putna ¹⁴⁴.

Cu greu se putea asigura necesarul unităților militare și al celor 25.000 de focșăneni; aceștia din urmă îl primeau în cantități foarte mici și, cu predilecție, cei cu stare materială precară. Cota stabilită era de 1 kg /cap de familie, lunar), ținând cont că întreaga cantitate de zahăr disponibilă era de 30.000 kg, din care pentru militari era nevoie de 23.700 kg ¹⁴⁵.

În primăvara anului 1916, armata avea mare nevoie de furaje, nedispunând de nutreț pentru animale, din cauza secetei. Lipsurile au fost înlăturate prin rechițiionarea de ovăz, orz și fân de la populația din întregul județ. În cazul fânului, s-au strâns peste 460.000 kg ¹⁴⁶.

În iulie, s-au mai rechiziționat 100 vagoane de ovăz ¹⁴⁷.

În repetate rânduri, din județul Putna s-au mai rechiziționat pentru nevoile armatei, semințe de in și cânepă ¹⁴⁸, cărbuni și seu pentru săpun ¹⁴⁹, alamă și aramă ¹⁵⁰.

Cu începere din luna aprilie, armata a rechiziționat din județul Putna sârmă neagră, sârmă arsă, sârmă galvanizată, sârmă ghimpată cu

¹⁴² *Ibidem*, f. 151.

¹⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1916, f. 7 verso - 8.

¹⁴⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 96 / 1916, passim.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 86 - 86 verso.

¹⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 15 / 1916, passim.

¹⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1916, f. 175.

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 36.

¹⁴⁹ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Panciu, dosar nr. 4 / 1916, f. 151.

¹⁵⁰ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 52.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții ghimpi. Toți deținătorii acestor articole trebuiau să le prezinte Comisiei de rechiziții, făcându-se referire la materialele rămase nefolosite de proprietari. În alte cazuri, sârma era adusă de proprietari la Poliția Focșani¹⁵¹. Numai în aprilie, din județul Putna s-au rechizionat peste 8.500 kg de sârmă¹⁵².

În conformitate cu dispozițiile Ministerului de Interne și Ministerului de Război¹⁵³, în luna iunie¹⁵⁴, în județul Putna a funcționat Comisia pentru rechiziționarea vehiculelor (automobile, autocamioane, motociclete)¹⁵⁵. Toți proprietarii, în număr de nouă, erau din Focșani: Cios Alexandru, Grigorescu Costică, Ilie G. P., Kirmayer Herman, Munteanu Dimitrie, Prefectura Județului Putna, Serviciul Tehnic al Județului Putna, Sterian Valeriu și colonelul Văitoianu Arthur¹⁵⁶.

În perspectiva – din ce în ce mai apropiată - a participării țării noastre la război și din cauza efectivelor foarte numeroase – armata avea foarte mare nevoie de bocanci și de piei brute, din care să fie confecționată încălțăminte atît de necesară.

Județul Putna nu putea să facă excepție în ceea ce privește satisfacerea acestei nevoi stringente.

Conform contractului încheiat cu Ministerul de Război la 15 martie 1916, Al. Cernica și M. P. Silberman din Focșani (comercianți specializați în furnituri militare) erau obligați să furnizeze armatei 20.000 perechi de bocanci. Deși dispunea de 150 de lucrători, nu reușise să furnizeze beneficiarului decât 7.000 de bocanci. Pentru restul comenzii, cei doi furnizori mai aveau nevoie de 10.000 kg de talpă. Cererea fiind foarte mare, ei au fost speculați de fabricanți, oferindu-le o cantitate foarte mică de marfă la un preț

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 46.

¹⁵² *Ibidem*, f. 46 verso, 59.

¹⁵³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 107 / 1914, f. 306.

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 308.

¹⁵⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, f. 69.

¹⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 47 verso.

exagerat. Aceștia au solicitat Primăriei focșănene prohibirea scoaterii din oraș a pieilor de vite tăiate la abator, pentru care se dădea în schimb o cantitate proporțională de talpă ¹⁵⁷. Pentru dezamorsarea imediată a situației, armata a recurs la alte soluții. Astfel, la 4 iunie 1916, Ministerul de Război a trimis Primăriei următoarea telegramă: „*Rog permiteți expedierea a 6.000 kg piei de la Landau pentru societatea furnituri militare București, marfa fiind rezervată trebuințelor armatei*” ¹⁵⁸.

Încă din aprilie, nu mai puțin de 14 fabricanți de pielărie și tăbăcărie din Focșani se angajau să asigure necesarul armatei de produse de pielărie, pieile fiind luate de la vitele tăiate la abator ¹⁵⁹. Marfa se furniza și din alte orașe, trimițându-se la Fabrica de Furnituri Militare Filaret ¹⁶⁰. Numai la un singur transport s-au adus în Capitală aproape 17.000 kg de piei ¹⁶¹. Concomitent, s-a asigurat și necesarul de piei al Regimentului 24 Artilerie din Roman ¹⁶².

Ulterior, circuitul mărfii (materie primă și produs) era destul de complicat : negustorii focșăneni luau pieile brute de la măcelăriile din oraș, pe care fie le predau la o fabrică de pielărie din Bacău, care avea contract cu Ministerul de Război, fie le vindeau unor industriași din Galați care furnizau aceluiași minister bocanci și opinci în valoare de peste 3.000.000 lei ¹⁶³.

La nevoie, pieile brute se procurau și de la măcelăriile din Panciu, Tecuci și Plasa Plainești din județul Râmnicu Sărat ¹⁶⁴, iar pingecele și talpa, de la Iași ¹⁶⁵.

¹⁵⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 108 / 1916, f. 39.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 38.

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 1.

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 2.

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 9.

¹⁶² *Ibidem*, f.13.

¹⁶³ *Ibidem*, f. 20.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 21.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 27.

Au fost și cazuri în care pieile brute erau trimise de la Focșani la Iași, la Societatea de Furnituri Militare „*Progresul*”¹⁶⁶.

Cererea mare de încălțăminte, piei brute și talpă făcută de armată a dus la o criză fără precedent de încălțăminte pentru populație. Din această cauză, primarul focșănean Ștefan Graur a dat, la 10 iunie 1916, o Ordonanță prin care se interzicea furnizorilor armatei de a trimite din Focșani o cantitate cât de mică de piele, fără a depune echivalentul a 25 % din valoarea mărfii expediate. Aceasta din urmă era verificată de poliția administrativă și agenții comunale, fie în Gară, fie la barierele orașului¹⁶⁷.

Astfel, firma focșăneană Filderman, pentru a putea trimite la București un vagon de piei, trebuia să asigure orașului 200 kg talpă¹⁶⁸.

În iulie, Primăria focșăneană a vândut piei și Tăbăcăriei Armatei de la Bucovăț¹⁶⁹, precum și fabricilor „*N. Drăgan*” din Galați¹⁷⁰, „*Progresul*” din Iași¹⁷¹, aprovizionând în același timp și regimentele din alte județe – 55 Infanterie Piatra Neamț¹⁷² și 8 Călărași Roman¹⁷³.

Cu începere din luna iunie, tot prin rechiziție, locuitorii județului Putna au furnizat armatei importante cantități de lână. S-a reușit, astfel, ca numai la prima campanie de acest gen să se strângă peste 18.000 kg¹⁷⁴.

Cu puțin înainte de intrarea României în război, în toate județele aflate la granița cu Austro – Ungaria s-au luat măsuri suplimentare de sporire a siguranței informațiilor și protejarea strategică a unor obiective.

¹⁶⁶ *Ibidem*, f. 29.

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 37.

¹⁶⁸ *Ibidem*, f. 40.

¹⁶⁹ *Ibidem*, f. 58.

¹⁷⁰ *Ibidem*, f. 65 verso.

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 81.

¹⁷² *Ibidem*, f. 84.

¹⁷³ *Ibidem*, f. 89.

¹⁷⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 67 / 1916, passim.

Astfel, la 22 iulie 1916, Divizia a 6-a trimitea Prefecturii putnene „confidențial, personal, foarte grabnic”¹⁷⁵ următoarea Adresă: „convorbirile telefonice militare oficiale în județ, cum și trimiterea ordinelor grabnice, a ajuns astăzi aproape o imposibilitate, pe de o parte, din cauza lipsei de conștiință și chiar rea voință a funcționarilor comunali respectivi, iar pe de alta, fiindcă în tot momentul liniile sunt ocupate cu felurite conversații particulare, de cele mai multe ori de agrement.

Datorită acestor cauze, Comandamentul Diviziei a fost forțat a recurge de mai multe ori chiar la reprimare spre a putea parveni ca să obție o comunicație după două ore și jumătate de interveniri.

Această stare de lucruri, a ajuns astăzi, Dle Prefect, intolerabilă și Domnia Voastră apreciați că nu mai pot dăinui un singur moment în viitor, fără riscul de a compromite executarea dispozițiilor grabnice de ordin militar.

În consecință, cu onoare vă rog, Domnule Prefect, să binevoiți ca prin intervenirea personală a Domniei Voastre, să se pună capăt acestor stări de lucruri, dispunându-se:

a) Ca oficianții comunali să nu lipsească nici un moment de la telefon.

b) Ca primăriile să nu mai tolereze convorbirile de agrement și încărcarea liniilor cu tot felul de conversațiuni.

c) Ca comunicările de ordin militar să capete prioritate asupra tuturor celorlalte comunicări, Primăriile și oficianții fiind datori a da legăturile, imediat ce au fost cerute”¹⁷⁶.

Neputând tolera o asemenea situație, Prefectura putneană a luat măsuri grabnice, adresându-se administratorilor de Plase deosebit de trașant: „Asupra acestor chestiuni țin să vă atrag atenția pentru ultima oară și vă rog să luați măsuri cât mai riguroase și să controlați Dv. personal dacă serviciul telefonic se face regulat și în permanență, știind că vom pedepsi cu ultima asprime orice abatere ce se va semna sau o vom constata.

¹⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 93 / 1916, f. 54.

¹⁷⁶ *Ibidem*, f. 54 - 54 verso.

Cred că înțelegeți și Dv. că în împrejurările de astăzi se cere ca toți funcționarii să contribuie la îndeplinirea serviciului cu mai multă muncă și cu mai multă regularitate, iar serviciul telefonic trebuie să-l avem în orice moment la dispoziție.

În consecință, vă rog a lua următoarele măsuri:

1) Veți întocmi la fiecare comună un orariu sau tablou de funcționarii comunali ce vor face serviciul telefonic între orele 12 - 2 post meridian și de la 6 post meridian până a doua zi la 8 antemeridian, astfel ca fiecare funcționar să știe rândul său la telefon iar în orele de cancelarie, seviceiul telefonic se va face de telefoniștii sau secretarii respectivi.

2) Funcționarii însărcinați cu telefonul să nu mai lipsească nici un moment de la telefon.

3) Primăriile să nu mai permită convorbiri particulare sau conversațiuni în afară de convorbirile de serviciu.

4) Comunicărilor de ordin militar să li se dea prioritate asupra celorlalte comunicări.

5) Cel puțin de două-trei ori pe săptămână veți controla la ore diferite dacă serviciul se face regulat și ne veți raporta orice abatere.

6) Rămâneți și Dv. răspunzători pentru < indescifrabil > mai departe a lipsei de la telefon și neraportarea la timp a abaterilor ¹⁷⁷ ”.

O altă problemă a fost aceea a întăririi măsurilor de siguranță la granița din Munții Vrancei. Muncitorii forestieri ai Societății „*Tișița*” lucrau doar cu aprobarea Marelui Stat Major, doar în anumite perioade și supravegheați atent de grăniceri. La început, au fost scoși din producție lucrătorii străini, iar de la 27 iulie 1917 și cei români ¹⁷⁸. După 30 iulie, pe aliniamentul montan aflat la 10 km de frontieră s-au efectuat lucrări genistice defensive ¹⁷⁹.

Nici măcar funcționarii administrativi din zonă nu aveau deplină libertate de mișcare, după cum rezultă din cererea înaintată la 7 august 1916 comandantului Grupului 5 Putna – Soveja de către

¹⁷⁷ *Ibidem*, f. 55 - 55 verso, 60 - 60 verso.

¹⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 81 / 1916, f. 199 - 199 verso.

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 198.

administratorul Plasei Vrancea: „În interesul serviciului având nevoie a mă transporta, pe tot teritoriul plasei mele, care coincide cu zona oprită: Nereju – Năruja – Tulnici – Soveja – Frontieră și cum orice persoană care circulă în zonă trebuie să aibă un permis liberat de Dv., am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune să se elibereze pe numele subsemnatului un bilet de liberă circulație pentru întreaga zonă oprită”¹⁸⁰.

La începutul lunii august 1916, Prefectura putneană solicita forurilor în drept asigurarea pazei pentru două imobile. Primul dintre ele era Banca Românească, al cărei antrepozit era plin de cereale¹⁸¹. Cel de-al doilea era Spitalul Special pentru Boale de Ochi de la Câmpineanca, aflat la acea dată în subordinea Ministerului de Interne. Fiind izolat în câmp, spitalul a fost jefuit de mai multe ori, având nevoie de gardă permanentă, mai ales la caz de mobilizare și război¹⁸², cu aprobarea Marelui Stat Major¹⁸³.

În scurt timp, inevitabilul avea să se producă: în noaptea de 14 spre 15 august 1916, s-a decretat mobilizarea. În județul Putna, operațiunea s-a desfășurat în cea mai deplină ordine, regimentele focșănene aflându-se deja pe graniță.

Așadar, în 1916, grație activității intense a intelectualității putnene, opinia publică a fost intens pregătită din punct de vedere psihic și sufletesc pentru marea epopee românească ce avea să se producă. Acesta a fost rostul tuturor manifestărilor cultural - artistice patriotice care au avut loc peste tot în județ – șezători, serbări, inaugurări de monumente etc., al ținerii legăturii neîntrerupte cu transilvănenii și bucovinenii. Grație simțămintelor patriotice nutrite, prin rechiziții, donații și muncă voluntară au fost asigurate toate nevoile armatei și ale familiilor celor concentrați. Concomitent, Marele Război dădea semne prevestitoare că va atrage în vâltoarea lui și România: autoritățile erau preocupate de anihilarea acțiunilor

¹⁸⁰ *Ididem*, dosar nr. 108 / 1916, f. 2.

¹⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 68 / 1916, f. 119.

¹⁸² *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1916, f. 50.

¹⁸³ *Ibidem*, f. 49 - 49 verso.

Județul Putna în timpul neutralității (III). Anul 1916. Contribuții
inamice de spionaj și a contrabandei cu animale, protejarea rețelei de iluminat și a instalației de canalizare, pregătirea spitalelor de campanie, securizarea zonei de frontieră. Tot acum, artileria noastră făcea ultimile „*pregătiri*” pentru reglarea tirurilor nimicitoare de peste un an.

SPITALUL „REGINA MARIA” DIN COMUNA COȚOFĂNEȘTI, JUDEȚUL PUTNA

Ionuț Iliescu
Mihaela Boldeanu

În noiembrie 1916, în contextul nefavorabil Armatei Române, al desfășurării luptelor cu invadatorii germani și austro – ungari, autoritățile locale putenene au trecut la evacuarea populației și instituțiilor. În asemenea condiții, Serviciul Sanitar al Județului Putna, condus de doctorul Ion Panea, a fost evacuat la Sascut, în aceeași situație aflându-se și Prefectura aceluiași județ.

În iarna 1916 – 1917, linia frontului s-a stabilizat pe valea râurilor Putna și Șușița, inamicul ocupând mai bine de jumătate din suprafața județului nostru, rămânând liberă doar partea de nord – est. În condițiile aglomerării populației civile și a numărului mare de răniți, s-a impus înființarea unor spitale în zona liberă ¹.

După cum reiese din însăși denumirea sa, unitatea spitalicească din comuna Coțofănești din Plasa Răcăciuni, aflată pe pârâul Bâlca, având 520 locuitori în 1897 ², a fost înființată din inițiativa reginei Maria *.

¹ Virgil D. Paragină, Valeria D. Paragină, *Medicina și farmacia din ținuturile Putnei pe masa de disecție a istoriei*, vol. I, Editura Porto – Franco, Galați, 1993, p. 142.

² Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna de ~ și de ~*. Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 83.

* **Regina Maria** (29 octombrie 1875 – 18 iulie 1938) a fost, referindu-ne strict la activitatea sa din timpul Primului Război Mondial, un veritabil „Șef al Crucii Roșii, conducător al muncitorilor refugiați, Președinte al

În Memoriile sale, Regina lasă posterității o serie întreagă de amănunte legate de activitatea acestui spital.

La 21 august 1917, de pildă, regina Maria s-a deplasat la Coțofănești ³. Drumul, deși dificil, este plăcut grație entuziasmului manifestat de Armata Română la trecerea primei doamne a țării.

Societății Invalizilor de Război și Inspector voluntar al tuturor Spitalelor și taberelor (de refugiați)” (Coryne Hall, Princess on the Wards; Royal Women in Nursing Through Wars and Revolutions, The History Press, The Mill Briscoe Port, 2014, p. 119). La rândul său, pitorescul om politic și memorialist Constantin Argetoianu nota: „O găsim în tranșee printre combatanți în rândurile înaintate, o găsim în spitale și în toate posturile sanitare printre răniți și bolnavi. O găsim de față la toate adunările care încercau să facă puțin bine. Nu a cunoscut frica de gloanțe și de bombe, cum nu a cunoscut teama și scârba de molimă sau nerăbdarea față de eforturile așa de des inutile, provocate de dorința ei de mai bine. Regina Maria și-a îndeplinit datoria pe toate fronturile activităților, dar mai presus de toate pe acela al încurajării și ridicării moralului acelora care o înconjurau, și care au trebuit să decidă, în cele mai tragice momente, soarta țării și a poporului său. Se poate afirma că, în răstimpul pribegiei noastre în Moldova, Regina Maria a întrupat aspirațiile cele mai înalte ale conștiinței românești. Prin modul cum a influențat în 1916 intrarea României în război și din nou, în 1918, când, aproape numai datorită ei, regele Ferdinand nu a ratificat dezastruoasa pace de la București, regina Maria s-a așezat ca ctitorită a României întregite și ca una din cele mai mari figuri ale istoriei noastre naționale” (Constantin Argetoianu, Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri, Editura Humanitas, București, 1993, passim).

³ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, partea a V-a, Ediția I-a, Editura „Adevărul”, f. a.

Coțofănești, Spitalul Mobil Nr. 6

Spitalul de aici, construit de generalul Arthur Văitoianu **, beneficia nu doar de o priveliște pitorească, ci și de medici destoinici

* Fond Muzeul Militar Național „*Ferdinand I*”, prin bunăvoința doamnei Valeria Bălescu.

** **Arthur Văitoianu** s-a născut la Ismail, la 14 aprilie 1864. Tatăl său, germanul Weithoffer, a fost șef de stație de telegraf la Adjud și Ismail pe timpul lui Cuza Vodă. În 1884 a absolvit Școala Militară, iar doi ani mai târziu pe cea de Artilerie și Geniu, ambele din București. Ascensiunea sa profesională a avut loc destul de rapid: 1 aprilie 1885 – sublocotenent, 1 februarie 1888 – locotenent, 8 aprilie 1892 – căpitan, 8 aprilie 1898 – maior, 10 mai 1904 – locotenent - colonel, 7 aprilie 1909 – colonel, 1 aprilie 1914 – general de Brigadă, 1917 – general de Divizie; 24 ianuarie 1918 – general de Corp de Armată. În timpul Primului Război Mondial s-a aflat în fruntea Diviziei 10 Infanterie, Corpului 2 Armată, Corpului 4 Armată și Armatei a II-a. După război avea să devină, rând pe rând, profesor la Școala Superioară de Război, inspector general de armată, guvernator al Basarabiei, de trei ori ministru de interne și o dată ministru de război; președinte al Consiliului de Miniștri, ministru al Comunicațiilor, ministru secretar de Stat și consilier regal. În 1947 a fost arestat și închis de autoritățile comuniste.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna și infirmiere de elită – doamne din înalta societate: „Iar praf, iar obuze, dar s-a ivit o întâmplare înduioșătoare când ne-au recunoscut niște trupe în marș și au izbucnit neașteptat în urale, scoțându-și căștile ca să le fluture deasupra capului. Am oprit mașina și le-am lăsat un maldăr de țigări. Cam pe la trei jumătate ajunserăm în sfârșit la Coțofănești, unul din cele mai mari centre din spitalele Regina Maria, întocmit pe niște barăci frumoase de lemn, clădite de generalul Văitoianu. Soția lui și două fiice ale lor lucrează acolo ca infirmiere împreună cu alte doamne, dar din nenorocire numărul lor e prea mic, fiindcă spitalul are 1.000 de paturi. În clipa de față sunt 500 de răniți; aici e un centru pentru cei cu răni grave, căci e foarte aproape de front. Vechiul meu prieten doctorul Le Lourier * e medicul șef al

A decedat în București, la 17 iunie 1956 (Horia Dumitrescu, *Figuri de comandanți din Primul Război Mondial*, în *Jurnalul de front* al generalului Ion Rașcu, în *Cronica Vrancei*, vol. VII, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 182).

* După intrarea în război alături de Antantă, la 27 august 1916, România avea să primească sprijin din partea Franței. În septembrie 1916, Joffre a luat decizia de a-l trimite la București pe generalul Berthelot, colaborator apropiat, șef al Statului său Major în timpul bătăliei de la Marna. Misiunea franceză a sosit în România în octombrie 1916, după pierderea Transilvaniei și a Dobrogei. Era formată din peste o mie de ofițeri și medici. Misiunea Medicală franceză în România, parte a Misiunii Militare, era un ansamblu eterogen de grupări medicale, de echipe și mijloace sanitare diverse. S-a instalat la Iași, în noiembrie 1916, după evacuarea Bucureștiului. A avut în Moldova formațiuni satelite, regăsind între acestea și spitalul de la Coțofănești. Misiunea Medicală franceză sau „Serviciul de sănătate francez” număra 75 de medici, unul dintre ei fiind Le Lorier. Acesta, menționat greșit în « *Istoria vieții mele* », jurnalul reginei Maria – Laurier – îl înlocuia pe doctorul Jean Clunet (răpus de tifos pe când se afla la conducerea spitalului „Greierul” din Iași, în martie 1917). Câteva luni mai târziu, îl regăsim pe doctorul Le Lorier în calitate de medic – șef al Spitalului de la Coțofănești (Charlotte Sibi, *Les cahiers de Charlotte, 100 éme anniversaire du debut de la « grande guerre », 1914 – 1918*, în *Revue de l'association Charlotte Sibi*, Nr. 3 / 2014, p. 29, 33 – 35). « Într-un raport din ianuarie 1917, doctorul Henry Coullaud (medic principal, conducător al serviciului de sănătate), arată faptul că misiunea sanitară număra atunci 89 medici și chirurgi, un farmacist, trei ofițeri de administrație, trei grupe de infirmieri și în jur de

acestui spital, care e așezat într-un loc pitoresc, printre plopî bătrâni, deasupra râului Trotuș, iar în fundul zării se găsesc dealuri păduroase.

Ne odihnim cîtăva vreme în camerele infirmierelor și încercăm să ne curățim nișel de praf. Îndată ce căpătarăm o înfățișare mai cuviincioasă, începăm vizitarea întregului local. În ciuda oboșelii și a nemaipomenitei călduri, făcui tot ce se aștepta de la mine cu o statornicie eroică, cercetând fiecare colț, uitându-mă la fiecare lucru, vorbind cu fiecare și dînd mici daruri tuturor rînișilor”⁴. Acest spital însă era doar o verigă din marele lanț al unităților similare înființate de Regină, în scopul salvării a cît mai multe vieți omenești: „Ambulanțele « Regina Maria » sunt de un ajutor neprețuit. Mi s-a spus din toate părțile că mii de vieți au fost salvate prin felul cum lucrează organizația noastră. Sunt cu adevărat mîndră de ea. A fost ideea lui Jean Chrissoveloni^{**} să întocmesc

20 de auxiliari. În aprilie, numărul medicilor va ajunge la 104 » (Ibidem, p. 35 – 36).

⁴ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 295.

^{**} Jean Chrissoveloni era nepotul lui Hector Economu, întemeietorul Băncii Comerciale Române, al cărei președinte și acționar a fost toată viața. Vechea Casă de Bancă Chrissoveloni a fost transformată în Societate Anonimă, devenind Banca Chrissoveloni – Societate Anonimă Română (S. A. R.), cu sediul central în București și avînd filiale în Brăila, Constanța, Galați și Sibiu. Grație activității sale, această bancă era foarte apreciată atât pe plan intern, cît și internațional. Soția sa, englezoaica Sybille Youell, a făcut parte din cercurile apropiate ale Reginei. Urmînd exemplul acesteia, Sybille a înființat și susținut financiar un spital de front pe domeniul său de la Ghidigeni, județul Covurlui, actualmente Galați. Urmaș al unei familii originare din insula Chios, **Jean N. Chrissoveloni** (1880 – 1926), este fiul lui Nicolae Zanne (Zanni / Zannis) Chrissoveloni și al Elenei Callirhoe, fostă Economu. Ocupându-se cu comercializarea cerealelor, familia sa avea să se remarce și în domeniul bancar. Aici, inteligentul bancher, instruit la Paris și mare iubitor de artă, a construit un palat. La Ghidigeni poposeau personalitățile vremii, în frunte cu familia regală, soția lui Jean Chrissoveloni, frumoasa Sybille și sora bancherului, Elena Șuțu, dovedindu-se gazde deosebit de primitoare. Și tot aici, Jean Chrissoveloni a inițiat Societatea de Ambulanțe „Regina Maria”, fiind președintele și

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna
această organizație a ambulanțelor, pentru că vroia ca numele meu să
pătrundă până la linia de foc”⁵.

Doctorul Le Lorier la spitalul militar român
de la Coțofănești, România. Muzeul Serviciului
de Sănătate al Armatelor (detaliu).

finanțatorul acesteia (*Enciclopedia României*, vol. IV, *Economia națională*, Imprimeria Națională, București, 1939 – 1943, p. 567; Vezi și: *Minerva. Enciclopedia Română*, Editura Comitetului de Redacție al Enciclopediei Române Minerva, Imprimeria Minerva – Cluj S. A., Cluj, 1930, p. 305; Ion Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. IV, partea a V-a (1917 – 1918), Editura Humanitas, București, 1993, p. 73; Maria, *Regina României*, *op. cit.*, p. 405; Marius Mitrof, *Arhitecture and private space. The mansion from Ghidigeni*, în *Danubius*, vol. XXXIX, Editura Muzeului de Istorie Galați, 2011, p. 330 – 333).

⁵ Maria, *Regina României*, *op. cit.*, p. 299.

Spitalul din Coțofănești – 1917

Tot aici, la Coțofănești, unde Regina intenționa să supravegheze îndeaproape activitatea spitalului, i s-a construit acesteia o casă în cel mai autentic și popular stil arhitectonic românesc, plasată într-un cadru cât se poate de pitoresc: „Aici mi-au clădit generalul Văitoianu și Jean Chrissoveloni o căsuță frumușică de lemn, pe un deal mic deasupra spitalului, de unde am o îndoită vedere spre Trotuș și spre munți. [...] În sfârșit, pe la 5 și jumătate am putut să mă duc să-mi inspectez căsuța, clădirea cea mai frumoasă, mai bine potrivită și mai practică ce-am văzut vreodată.

Are două ceardacuri descoperite, îndreptate spre amândouă laturile văii, așa încât unul din ele e totdeauna umbrit; de pe fiecare cerdac ai o priveliște minunată. Casa e construită cu un gust deosebit; fiecă amănunt e încântător. Deoarece e zidită chiar pe culmea dealului, au construit deasupra scării o galerie de lemn care se urcă spre casă cu un mic pridvor de mănăstire cu stâlpi de lemn sculptați cu izvoade românești. Această locuință e o adevărată comoară.

** Fond Muzeul Militar Național „Ferdinand I”, prin bunăvoința doamnei Valeria Bălescu.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna
*Căldura era încă de nesuferit dar căsuța e răcoroasă căci are ziduri
duble. Mi-e drag acest locaș.*

*A fost clădit cu gândul să mă pot stabili acolo, dacă ași vrea
să rămân printre răniții spitalului « Regina Maria », care e centrul
acestor spitale. Ideia a fost a lui Jean Chrissoveloni care știe cât de
greu mi-a fost să renunț la dorința mea de a avea un spital propriu.
Toți doctorii francezi și români precum și toate infirmierele au venit să
se bucure împreună cu mine de căsuța mea, și la urmă am plecat
însoțită de urarea tuturor că mă voi înapoia cât mai curând, să-mi iau
în stăpânire mica mea locuință printre răniți. Răspunsul fu bubuitul
tunului dinspre miază zi și dinspre miază noapte, care în zilele acestea
ne hotărâsc soarta”⁶.*

Aici, în această casă și în ziua mai sus menționată, aveau loc
discuții între prințul Carol și generalul Eremia Grigorescu *, în

⁶ *Ibidem*, p. 297 – 298.

* **Eremia Grigorescu** s-a născut la 28 noiembrie 1863, la Târgu Bujor, județul Galați. În 1878 a absolvit Gimnaziul „Vasile Alecsandri” din Galați, iar în 1881 Liceul Național din Iași. Peste trei ani avea să devină absolvent al Școlii de Ofițeri, Secția Artilerie, iar doi ani mai târziu, al Școlii de Aplicație. Ulterior a fost trimis la Paris, pe lângă Comitetul Artileriei Franceze „St. Thomas d'Aquino” (Centrul de instrucție al artileriei statului francez); în paralel, urmează la Sorbona cursurile de matematică. La 1 iulie 1884 devine sublocotenent, iar la 1 noiembrie 1887 – locotenent. Este numit profesor de algebră superioară la Școala de Artilerie, Geniu și Marină. Înainte de a fi avansat căpitan (1892), a publicat lucrarea despre „*Calculul probabilităților cu aplicare la gurile de foc*”. În 1893 a organizat pulberăria de la Dudești. A fost decorat cu Ordinul „Steaua României”. Devenit locotenent – colonel, în octombrie 1906, a fost numit director al Artileriei în Ministerul de Război. A mai fost și director al Școlii de Artilerie, Geniu și Marină și al personalului din Ministerul de Război. În timp ce era comandant al Brigăzii 3 Artilerie, a fost avansat colonel, în iulie 1910. A fost trimis în Austria, Anglia, Germania și Rusia, în cadrul mai multor misiuni. În noiembrie 1915 a ajuns general de Brigadă. Înainte de mobilizare, Eremia Grigorescu a devenit comandant al Diviziei 15 Infanterie. A participat la luptele din Dobrogea și a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a. Erou al bătăliilor de la Oituz, Cașin și Pralea, Eremia Grigorescu a comandat Grupul de Armată Oituz – Vrancea, Corpul 4 Armată. Devenit, în

153

legătură cu mersul evenimentelor: „*Generalul Grigorescu bineînțeles e foarte îngrijorat căci înțelege greutatea fără seamă a situației, dar totdeodată are încredere în minunatul avânt al trupelor noastre. Rușii alcătuiesc partea tristă a tabloului, mi se pare că trebuie să privim ca o mare minune că tot se mai luptă uneori*”⁷.

La 15 / 28 august 1917⁸, regina Maria se afla din nou la Coțofănești, la căsuța ei de vis dar, înainte de toate, în mijlocul răniților la căpătâiul cărora veghea neîncetat: „[...] *a venit în sfârșit bucuria să mă pot duce pentru un timp scurt la încântătoarea căsuță de lemn zidită pentru mine, deasupra spitalului de la Coțofănești, centrul cel mai însemnat al organizărilor noastre « Regina Maria », din dosul frontului. Eram încântată de micuța mea locuință, zidită pe înălțimea ei singuratică, cu vederea pe valea Trotușului. [...] apoi aici erau aproape de tot de front și în legătură zilnică cu trupele; nu mai pomenesc de bucuria răniților când mă văd în mijlocul lor. Se dădeau lupte grele pe amândouă fronturile. Coțofăneștii se află situat într-un punct important și spitalul primește sute de răniți pe zi. Îmi petreceam ziua printre ei. Alcătuiam cu toții un mic regiment de muncitori entuziaști; bineînțeles prezența mea printre doctori și infirmiere era un îndemn și o îmbărbătare. De aici puteam de asemeni să ajung ușor până la celelalte spitale de-a lungul întregii văi, precum și pe la diferite regimente*”⁹.

aprilie 1917, general de Divizie, a condus Armata Română în celebra bătălie de la Mărășești (29 iulie – 21 august 1917), păstrându-se astfel independența României și creîndu-se un obstacol în calea ofensivei germane către Ucraina. A fost decorat cu Ordinul „*Mihai Viteazul*” clasa a II-a, cu Legiunea de Onoare, în grad de comandor, acordată de guvernul de la Paris și înmănată de șeful Misiunii Militare Franceze din România, generalul Berthelot. În ianuarie 1918 devine general de Corp de Armată. A fost ministru de Război, ad – interim la Ministerul Industriei și Comerțului și inspector general al Armatei. A decedat în iulie 1919, din cauza unei gripe infecțioase (Horia Dumitrescu, *Figuri de comandanți din Primul Război Mondial ...*, p. 183 – 184).

⁷ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 299.

⁸ *Ibidem*, p. 313.

⁹ *Ibidem*, p. 314 – 315.

La plecare, ca de fiecare dată, Regina se despărțea cu greu atât de cei aflați în suferință, cât și de căsuța ei de pe deal, împodobită „cu scoarțe țărănești și olărie în culori vii”¹⁰.

La 22 august / 4 septembrie 1917, Regina revenea la Coțofănești. Ca de fiecare dată, diminețile aici erau marcate de zboruri de recunoaștere ale inamicului, întrerupte de artileria noastră antiaeriană: *„În fiecă dimineață, pe la ora 7, zboară deasupra casei noastre un avion dușman, iar de nu știu unde se trag focuri asupra lui; acesta e primul sunet ce-l aud când mă deștept, afară de vântul care vâjâie uneori nestăvilit în jurul căsuței mele. Am poreclit-o « Căsuța unde se întâlnesc cele patru vânturi »”*¹¹.

Urma apoi vizita la spital, unde Regina era impresionată deopotrivă atât de suferința soldatului român, cât și demnitatea cu care era suportată aceasta și împăcarea în fața morții, dată de conștiința datoriei împlinite față de Țară: *„Îmi petrecui dimineața ca de obicei în spital printre răniți. Pe mulți îi evacuai și eu mergeam neîncetat printre ei, dându-le țigări și câte ceva bun de mâncare. Soldații noștri găsesc de spus lucruri atât de duioase ! Țăranul român are un fel de a vorbi deosebit de fermecător. Oamenii îmi dau să înțeleg că sunt nădejdea și mângâierea lor. [...] Umblu fără odihnă, peste tot; încerc să aduc pretutindeni puțină alinare, câte o vorbă bună, câte un surâs blând. [...] Toți primesc cu drag vizita mea și dacă din întâmplare aș uita una din cele zece barăci, ar fi printre ei o mare desamăgire: « Unde-i Mama Regina ? »*

Printre ofițeri, erau doi pe care-i cunoșteam îndeosebi: căpitanul Radu, grav rănit la cap și care cu greu își redobânda graiul – și căpitanul Palăgeanu, rănit serios și el, dar păstrând o rază de voioșie pe obrazul lui leal și bronzat. [...]. Aici se află un biet colonel rănit în șira spinării, pentru care, din nefericire, nu mai e nicio nădejde. Zace acolo plin de o resemnare stoică și nu dă voie familiei lui să vină, căci nu vrea să fie văzut într-o asemenea stare.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, p. 316.

Dar cu mine stă de vorbă în timp ce-l țin de mână, căci nu sunt eu « Mama tuturor ? ».

Altul, care a fost trepanat, a pierdut cu desăvârșire darul de a vorbi; are o față frumoasă, plină de inteligență și ochi mari negri; se uită la mine într-o chinuire fără grai. Ține mereu în mână un vârf de creion, însă când încearcă să scrie ce-ar fi vrut să spună, mâna nu se supune poruncii lui. Totuși ochii lui mă imploră și clatină mereu din cap cu un fel de disperare mută.

Altul, a cărui față a fost cu desăvârșire distrusă de o împușcătură, mă rugă să-i spăl ochii, căci pleoapele îi erau lipite și nu le putea deschide; i le-am spălat. Privirea ce mi-a aruncat-o, când în cele din urmă a deschis ochii, m-a impresionat profund. Din toate părțile mă cheamă toți deodată și numele ce mi-l dau e « Mama noastră ». Mereu, mereu, se aude: « Mama noastră îmi trebuie cutare sau cutare ! ». Și când nu mă arăt, întreabă neîncetat, unde sunt. Așadar, le dau fără preget din timpul meu, atât cât mi-e cu putință. [...].

La nouă și jumătate mă dusei iar la spital și făcui ocolul tuturor barăcilor. Plăcerea ce-o arătară răniții mei când mă văzuseră la o oră atât de târzie, m-a mișcat adânc. Fiind noapte, erau cuminți ca niște copii și vroiau fiecare câte o vorbă de îmbărbătare sau o mângâiere blândă. Bucuria înduioșătoare ce-o citii în ochii lor fu pentru mine neprețuită. Cu adevărat în asemenea clipe, parcă aș fi Mama unei imense familii și parcă fiecare ar cere ceva de la inima mea.

Eu dau, dau neconținut și pe când dau se pare că mereu am mai mult de dat; e un izvor ale cărui ape nu seacă niciodată; cu cât revărs din belșugul acestui izvor, cu atât se umple mai mult”¹².

În aceeași zi, la Coțofănești, Regina a discutat probleme de ordin militar atât cu generalul Vălleanu^{}, care-și avea chiar aici instalat Cartierul General¹³, cât și cu generalul Alexandru Averescu¹⁴.*

¹² *Ibidem*, p. 317 - 319.

^{*} **Gheorghe Vălleanu** s-a născut în Capitală, la 12 februarie 1864. În 1882 avea să absolve Școala fiilor de militari din Iași, iar până în 1889 Școala

Dimineața zilei de 25 august / 7 septembrie 1917 începe la Coțofănești cu obișnuitul raid aerian inamic, urmat de zgomotul apocaliptic al artileriei: „*Dis de dimineată vizita unor avioane germane, sgomote grozave, bombardare cu tot felul de tunuri și la urmă o detunătură îngrozitoare în depărtare, ca o neîncetată și puternică bubuitură de artilerie grea. Mai târziu aflarăm că « păsările de moarte » împrôscaseră cu bombe un tren cu muniții la Adjud și că avusese loc o explozie înspăimântătoare, care bineînțeles răspândise teroare în oraș. Dacă aici a fost atât de îngrozitor zgomotul, ce trebuie să fi fost acolo !*”¹⁵.

A urmat programul obișnuit de monitorizare a răniților de către Regină, însoțită, de această dată, de generalul Averescu *:

Politehnică din Paris și Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau. Sublocotenent în 1884, Gheorghe Văleanu ajunge colonel în 1907 și general de brigadă în 1912. Între 1895 și 1906 este profesor la Școala Națională de Poduri și Șosele și Școala Superioară de Război. Între 1912 și 1913 a fost secretar general al Ministerului de Război. În timpul Primului Război Mondial este guvernator al Cetății București și, succesiv, comandant al Direcției Superioare a Fortificațiilor și al Corpurilor 4 și 2 Armată. A fost, în 1917, general de brigadă la Corpul IV Armată și general de divizie. Demisionează din armată și intră în Partidul Poporului. Deputat și senator în mai multe legislaturi, Gheorghe Văleanu a fost ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor (de două ori). A decedat tot în Capitală, la 26 ianuarie 1948 (Lelia Pavel, *Mausoleul eroilor de la Mărăști*, în *Cronica Vrancei*, vol. XIII, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2012, p. 179).

¹³ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 319.

¹⁴ *Ibidem*, p. 318.

¹⁵ *Ibidem*, p. 319 – 320.

* **Alexandru Averescu** s-a născut la Ismail, la 9 martie 1859. A absolvit Școala Primară și primul an al Seminarului Teologic de aici, după care s-a înscris la Școala de Arte și Meserii din Capitală. Voluntar în Războiul de Independență, a primit gradul de sergent. În 1881 este absolvent al Școlii Divizionare de la Mănăstirea Dealu, iar cinci ani mai târziu al Școlii Superioare de Război de la Torino. Între 1894 și 1896 a fost comandant al Școlii Superioare de Război din București. Între 1896 – 1898 a fost numit atașat militar la Berlin. În perioada 1899 – 1904 a fost șef al Secției de Organizare Operații în Marele Stat Major. Sublocotenent în 1881, parcurge rapid etapele ierarhiei militare, ajungând general de Brigadă în mai 1906 și

„Am petrecut toată dimineața printre răniți, împrietenindu-mă din ce în ce mai mult cu ei; cu unii am ajuns să ne cunoaștem bine de tot.

*La 11 a venit generalul Averescu, însoțită de el trecui prin toate barăcile, împărțind soldaților decorații, ceea ce bineînțeles ne pricinui și lor și mie o nemărginită bucurie”*¹⁶.

La 26 august / 8 septembrie 1917, Regina nu ascunde faptul că este profund atașată de răniții din Spitalul de la Coțofănești, cât și de casa în care locuia: „... căsuța mea ... mi-e din ce în ce mai dragă. Nu mă pot hotărî s-o părăsesc, mai ales că zilele acestea vor avea loc noi operații militare și trebuie să fiu aici când se aduc răniți”¹⁷. În acea zi, la spital avea să sosească și Regele: „[...] m-am coborât la spital ceva mai curând ca de obicei. [...] mă coborâi să-mi iau rămas bun dela câțiva soldați cărora li se dă drumul acasă. Mai târziu a venit și regele și l-am condus prin diferite barăci, spre marea bucurie a răniților, căci soldații îl iubesc din suflet”¹⁸.

A doua zi, duminică, 27 august / 9 septembrie 1917, Regina, trezită, așa cum era și firesc, de bubuitul tunurilor, s-a dus din nou la spital; aici a vegheat până seara la căpătâiul celor răniți, sublimi în

general de Divizie, în 1912. Între 1907 și 1909 este ministru de război în două rânduri. În calitate de șef al Statului Major General Român a condus operațiunile armatei noastre în timpul celui de-al doilea război balcanic. Comandant al Corpului I Armată și al Armatei a II-a, Averescu a fost marele artizan al victoriei de la Mărăști, 11 / 24 iulie – 19 iulie / 1 august 1917. A fost președinte al Consiliului de Miniștri și ad interim la Ministerul Afacerilor Străine, în 1918. La 1 aprilie același an, demisionează din armată, pune bazele unui nou partid - Liga Poporului - care devine, doi ani mai târziu, Partidul Poporului. Între 1919 și 1938, ocupă o sumedenie de înalte funcții: ministru de Interne (în două mandate), președinte al Consiliului de Miniștri, de două ori, al Industriei și Comerțului, al Finanțelor, ministru secretar de Stat, membru de onoare al Academiei Române, mareșal al României (14 iunie 1930) și consilier regal (30 martie 1938). Decedat în același an, conform cererii sale, avea să fie înhumat la Mausoleul Mărăști (Lelia Pavel, *op. cit.*, p. 163 – 164).

¹⁶ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 319.

¹⁷ *Ibidem*, p. 322.

¹⁸ *Ibidem*, p. 321.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna eroismul și stoicismul lor: „[...] mă coborâi la spital și îmi petrecui întreaga zi printre răniți. Din toate părțile sunt chemată neîncetat și cred că eu pot găsi leac pentru orice suferință a lor. Îi răsfăț în toate felurile ce pot născoci, iar ei se bucură ca niște copii de cel mai mic lucru. Tăria cu care își rabdă durerile, are în ea ceva sublim. În ciuda grozăviei chinurilor lor, stau lângă ei ceasuri întregi și niciodată nu-mi vine să fug. Dar uneori când trec din aceste spelunci ale durerii în splendida lumină a soarelui, îmi vine să întind brațele spre cer, întrebând de ce, de ce, de ce ? [...].

M-am întors la spital, căci își dă sufletul un ofițer de-al nostru, foarte tânăr. Am stat lângă el un răstimp cu mâna pe fruntea lui. Mă recunoștea, dar din când în când i se rătăcea mintea.

Neștiutoare cum sunt, vedeam totuși că moare și mi se rupe inima de durere. Când îl părăsii, îl sărutai pe frunte și el se strădui să-și scoată mâna de sub cearșaf, să mi-o sărute pe a mea și-mi spuse câteva vorbe pe care nu le înțelegeai, dar zâmbetul meu îl liniști și închise ochii ca ușurat. Când mă întorsei după masă, tocmai își dăduse sufletul, fără zbucium; așa mi-au spus toți, dar eu mă simțeam atât de mahnită ! Zăcea acolo liniștit și împăcat, cu o singură lumânare ce-i ardea la căpătâi [...]”¹⁹.

După o întrevedere cu pictorul Stoica * și profesorul Emil Panaitescu ** - „Stoica e aici pentru a lua schițe, iar profesorul pentru

¹⁹ *Ibidem*, p. 322 – 323.

* **Pictorul Stoica Dumitrescu** s-a născut la 11 mai 1886, în comuna Zănoaga, județul Dolj. Participă la cursurile Școlii elementare de meserii din Vișina, urmate, în perioada 1900 – 1905, de cele ale Școlii de Arte Frumoase din București. A făcut și un stagiu de perfecționare la München, debutând în 1904 la „*Tinerimea Artistică*”, port – drapel al înnoirii limbajului și forței de expresie plastică. Se afirmă ca individualitate artistică din 1915, când își organizează prima expoziție plastică de autor, la Sala „*Minerva*” din Capitală. În paralel, se ocupă de ilustrarea multor cărți și reviste. În anii Primului Război Mondial, participă efectiv la luptele de la Turtucaia și din Moldova. Simplu militar la început, pictorul Stoica Dumitrescu ajunge atașat pe lângă Marele Cartier General al Armatei. Prin Ordinul Circular nr. 94.000 din 23 iunie 1917, Marele Cartier General a decis ca artiștii plastici aflați sub arme să participe la lupte ca reporteri de război. În acest context,

*a-mi traduce lucrările în românește”*²⁰ - reîntoarcerea Reginei la spital – un adevărat iad al morții și al durerii – este inevitabilă; mai mult decât atât, pentru Regina Maria aceasta este o datorie cu adevărat sacră: „[...] la spital [...] eu colindam singură prin toate sălile

Stoica Dumitrescu este asimilat gradului de locotenent, subordonat Secției a III-a Adjutatură din Marele Cartier General. Acesta i-a dat autorizația de a face schițe atât pe front, cât și în spatele lui. După război, Stoica Dumitrescu s-a numărat printre întemeietorii Muzeului Militar Național (1919) [Gabriela Mircea, Smaranda Cutean, *Un tablou reprezentându-l pe Horea, Cloșca și Crișan, de Stoica Dumitrescu, din colecția de artă a Muzeului albaulian, în Terra Sebus, Acta Musei Sabasiensis*, 4, 2012, p. 417 – 430].

^{**} Ocupând Catedra de Istorie Antică a Universității din Cluj, director al Școlii Române de la Roma, **profesorul Emil Panaitescu** s-a născut la 11 februarie 1885 la Cudalbi (fostul județ Covurlui, actualmente Galați). Și-a făcut studiile la Galați și București, absolvind Facultatea de Litere, în 1908. Influențat de istorici de marcă precum, Dimitrie Onciul și Nicolae Iorga, Emil Panaitescu a fost colaborator al lui Simion Mehedinți la revista „*Convorbiri literare*”. S-a dedicat studiilor legate de arheologie și istorie antică. A fost director al Muzeului de Antichități din Cluj și membru al Comisiei Monumentelor Istorice pentru Transilvania. S-a implicat activ în păstrarea sentimentului românesc, prin activități de ordin cultural, în perioada deosebit de dificilă a refugiului. Aflat la Iași la finele anului 1917 și începutul celui următor, Emil Panaitescu s-a numărat printre scriitorii și oamenii de cultură care au susținut efectiv inițiativa Coroanei României de sprijinire culturală a trupelor de pe front. Deși fusese reformat, Emil Panaitescu a făcut serviciul militar la cenzură, până în ianuarie 1917. A condus Biroul de Informații din cadrul Ministerului de Război. S-a alăturat Casei Regale, în contextul eforturilor depuse pentru menținerea unei poziții constant antigermane. În plus, a colaborat cu Regina la un Proiect de propagandă care constă în realizarea unei serii de cărți pentru soldați și a unui calendar pentru 1918, destinat menținerii moralului trupelor noastre. După întoarcerea în Capitală, în 1918, regina Maria a fost de acord ca Emil Panaitescu să reunească articolele scrise și publicate în timpul războiului, destinate soldaților aflați pe front. Astfel a apărut volumul intitulat „*Gânduri și icoane din vremea războiului*”, la Sibiu, în același an. A tradus din limba engleză o serie de scrieri aparținând Reginei, volumul ieșit de sub tipar purtând titlul „*Dor nestins*” (Veronica Turcuș, *Emil Panaitescu (1885 – 1958) și Școala Română din Roma, în Anuarul Institutului de Istorie « George Barițiu » din Cluj - Napoca*, tom XLVI, 2009, p. 261, 265, 266).

²⁰ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 324.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna scâldate în amurg, împărțind peste tot câtă mângâiere puteam. Multe gemete am auzit, dar am cules și multe duioase cuvinte de mulțumire. Ca într-un vis ciudat treceam încet printre paturile de lemn, ascultând acele oftări adânci și acele binecuvântări înduioșătoare. Unii își rezimau pe umărul meu capul chinuit de durere, alții mă apucau de mâini și mi le acopereau de sărutări, alții ca niște copii izbucneau în lacrimi și ochii lor parcă îmi cerșeau toată dragostea și toată mila ce le puteam da. Era ceva grozav și totuși de o duioșie înfiorătoare, căci simțeam ca niciodată până atunci că sunt a lor, a tuturor și că de acest lucru își dau și ei seama. Acele săli, pe înserat, par întrucâtva năluciri. La mijloc arde o singură lumină, iar amândouă extremitățile sunt cufundate în întuneric, așa încât sala pare nesfârșită, ca o lungă și întunecoasă cale străbătută numai de suferință, groază și durere”²¹.

Referindu-se la cadrele medicale și la personalul auxiliar voluntar de la Spitalul din Coțofănești, la 29 august / 11 septembrie 1917²², regina Maria nota: „Doctorul Le Laurier, șeful nostru, e adevărat un om de ispravă și muncește în chip minunat; toată lumea îl iubește.

Doamna Văitoianu și ficele ei sunt cât se poate de devotate și sora lui Jean Duca * e și ea o infirmieră cum nu se poate mai bună. Soldații o iubesc din toată inima”²³.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, p. 326.

* Născut la 20 decembrie 1879, **Ion Gh. Duca** este fiul inginerului Gheorghe Duca (director general la CFR și la Școala de Poduri și Șosele) și al Luciei Ghika. Și-a luat doctoratul în Drept, la Paris, în 1902. Din 1907 se implică în viața politică, devenind deputat ales pe listele Partidului Național Liberal; este colaborator apropiat al lui Ion I. C. Brătianu. Director al Băncilor Populare și membru marcant al Partidului Național Liberal, în 1918 conduce Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, între anii 1922 – 1926, deținând portofoliul la Externe. Cariera politică de excepție va fi dublată de activitatea publicistică susținută și recunoscută în epocă. Apogeul existenței sale ca om politic, numirea ca prim – ministru și președinte al Consiliului de Miniștri, în 14 noiembrie 1933, îi va aduce și sfârșitul fizic. A scos Garda de Fier în afara legii, în noiembrie 1933; drept răspuns, va fi asasinat la 29 decembrie același

În ziua de miercuri, 30 august / 12 septembrie 1917, la Coțofănești, Regina a avut o întrevedere cu prințul Știrbei ** și cu profesorul Panaitescu, „în privința cărților ce vrem să publicăm pentru soldați”²⁴. Era o mică excepție față de programul de zi cu zi,

an. În perioada Primului Război Mondial, Ion Gh. Duca a făcut parte din guvernul de la Iași, în perioada 11 decembrie 1916 – 26 ianuarie 1918, deținând portofoliul Cultelor și Instrucțiunii. Din însemnările de jurnal ale reginei Maria reiese că sora ministrului Duca a fost implicată în activitățile de îngrijire a răniților în spitalul de la Coțofănești. Dintre cele două surori ale lui Jean Duca, Maria (cea mare) și Gabrielle (cea mică), este posibil ca cea de a doua să fi fost alături de regină la Coțofănești, în condițiile în care Maria moare devreme, răpusă de tuberculoză (Ion Mamina, Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 169; Liliana Ben, *Câteva repere privind originile și familia omului politic I. G. Duca*, în Buridava. Studii și Materiale, vol. V, Editura Adriansa, Râmnicu Vâlcea, 2007, p. 205; Marin Lupu, *Mic dicționar de istorie pentru elevi*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Spot, Focșani, 1997, p. 249).

²³ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 327.

^{**} Fiu al lui Alexandru Știrbei (1873 – 1946), om politic și fost ministru și al Mariei Ghica – Comănești, **Barbu Știrbei** (iunie 1849 – octombrie 1853, septembrie 1854 – iunie 1856) s-a căsătorit cu Nadejda Bibescu, fiica prințului George Bibescu și a principesei Valentina de Caraman – Chimay. Carol I îl numise administrator al Domeniilor Coroanei, în 1913, funcție pe care o ocupă până în vara anului 1927, când este numit prim – ministru. Era omul indispensabil la Palat, fără de părerea căruia nu se lua nicio decizie, iar în « *Iașii pribegiei, avea mâinile pe toate pârgurile de comandă* ». A ocupat posturile de prim – ministru, ministru de Interne, ad – interim la Finanțe și Externe și a fost membru de onoare al Academiei Române. În anii 1930 – 1940 a trăit în străinătate, din cauza neînțelegerilor cu regele Carol al II-lea. În 1933 – 1944 a participat la tratativele opoziției cu Aliații. A făcut parte din delegația care a semnat Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 la Moscova (Octav – George Lecca, *Familiile boierești române – istorie și genealogie (după izvoare autentice)*, Editura Libra, Muzeul Literaturii Române, București, 2009, p. 535; Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. III, partea a V-a (1916 – 1917), Editura Humanitas, București, 1992, p. 175 – 176; Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 – decembrie 1919)*, vol. I, Editura Albatros, București, 1996, p. 403; Regele Carol al II-lea al României, *Însemnări zilnice 1937 – 1951*, vol. I, 11 martie 1937 – 4 septembrie 1938 (Caietele 1 – 6), Editura Scripta, București, 1995, p. 269).

²⁴ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 327.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna îndeplinit cu maximă dăruire: „Obişnuitul meu colind printre răniți. Azi dimineață i-am bucurat împărțindu-le porții de brânză albă care place atât de mult țăranilor; a devenit trufanda, căci acum se găsește greu. Le place mai mult ca orice și-mi spun că-i face să se creadă acasă la ei”²⁵.

Finele acestei luni aduce pentru Regină nu doar vizita Regelui la Spital, ci alte și alte situații dramatice în legătură cu cei internați. Iată una dintre ele: „Azi de dimineață avui o mare mâhnire, ajunsei o clipă prea târziu ca să dau o decorație unui rănit căruia i-o făgăduisem. Mulți alții fuseseră decorați, dar el fusese trecut cu vederea și asta îi frânsese inima. Mă rugasem stăruitor de Averescu să-mi mai trimeată încă o decorație. Îndată ce sosi, mă repezii cu ea la spital, dar bietul om murise cu un sfert de oră înainte. Omul pierduse amândouă picioarele și-și închipuise că dacă se întoarce în satul lui cu o decorație, va fi considerat un erou, în loc să se vadă în el un olog. Dar muri înainte să-i pot aduce suprema mângâiere. Prinsei mult dorita medalie deasupra inimii lui care nu mai bătea și-i făcui semnul crucii pe frunte cum i-ar fi făcut mamă-sa”²⁶.

Despărțirea de Spitalul Coțofănești a fost suportată greu de Regină, atât de atașată de personalul instituției, cât și de pacienți: „A fost o adevărată sfâșiere despărțirea de Coțofănești și de libertatea de care mă bucuram în căsuța mea de lemn printre dealuri. Mi-a fost greu să-mi părăsesc colaboratorii, greu să mă smulg de lângă răniții care mă îndrăgiseră. [...] Lângă front totul era altfel, aerul mai curat din toate punctele de vedere și munca mai încordată și mai entuziastă [...]”²⁷.

Regina Maria avea să revină la Coțofănești sâmbătă, 21 octombrie / 3 noiembrie 1917²⁸. Două zile mai târziu, după o

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, p. 328.

²⁷ Ibidem, p. 328 – 329.

²⁸ Ibidem, p. 347.

vizită de front, Regina s-a reîntors la Spitalul din localitate ²⁹. În ziua de miercuri, 25 octombrie / 7 noiembrie 1917, Regina a fost vizitată la spital de ministrul Alecu Constantinescu * și doctorul Ellis, scriitor american ³⁰.

Revederea casei din dealul Coțofăneștilor i-a prilejuit Reginei amintiri înduioșătoare, însoțite însă de neliniștea provocată de viitorul incert al Țării: „*Mi-e dragă această căsuță, la adăpostul oricărui sgomot și atât de simplă [...] . Îmi amintesc de toate zilele petrecute aici și parcă ascult pașii tuturor celor ce-au urcat mica mea scară, pașii multora care aveau nevoie de ajutorul meu. Ce ne așteaptă, de acum înainte ? Care ne va fi soarta ? Ce durere nouă, ce primejdie nouă vom avea de înfruntat ?*” ³¹.

Vineri, 27 octombrie / 9 noiembrie 1917, Regina a inspectat frontul și a trecut din nou pe la cimitirul din Coțofănești, locul de veșnică odihnă al atâtor și atâtor eroi: „*O zi pe de-antregul militară, petrecută prin păduri și dealuri, în mijlocul trupelor. A fost una din acele zile pe care eu le numesc izbânde, o zi vrednică de a fi trăită. [...] Însă înainte de a pleca definitiv, urcai până la cimitirul Coțofănești, pe care pusesem să-l orânduiască. Am așezat o cruce mare în mijlocul căreia desenasem un izvod. Cimitirul e așezat într-o*

²⁹ *Ibidem*, p. 350.

* **Alexandru Constantinescu** (1 septembrie 1859 – 18 noiembrie 1926) și-a făcut studiile liceale în Capitală, urmând să-și termine Facultatea de Drept la Paris, în 1879. Doi ani mai târziu, și-a luat doctoratul. Și-a început cariera în baroul de Ilfov; în 1882 devine membru al Partidului Național Liberal, până în 1884 fiind și ajutor de primar al Capitalei. Este, pe rând, Avocat al Statului (1884 – 1889) și al Creditului Funciar Rural. Din 1901 este deputat și senator. Ca ministru de Interne va face parte din guvernul de la Iași, care a gestionat țara după perioada de ocupație germană (11 decembrie 1916 – 26 ianuarie 1918). Între noiembrie 1918 – septembrie 1919 a fost Ministrul Agriculturii și Domeniilor. Până în 1926, a asigurat interimatul la Ministerul Lucrărilor Publice și a ocupat fotoliul Ministerului Industriei și Comerțului (Ion Mamina, Ion Scurtu, *Guverne și guvernanți (1916 – 1918)*, Silex. Casă de Editură, Presă și Impresariat, București, 1996, p. 157 – 158).

³⁰ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 351.

³¹ *Ibidem*, p. 356.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna poziție foarte frumoasă, mai deasupra Trotușului și-n clipa de față coloritul e minunat. Pomii sunt ca chihlimbarul, ca arama sau ca purpurii, desprinși pe un fundal de dealuri viorii, iar pe jos în vale curge râul. Aș vrea să preschimb acest loc de grădină de flori în amintirea celor morți”³².

În luna noiembrie a aceluiași an, răniții aflați în Spitalul de la Coțofănești au fost evacuați la Iași³³.

La 2 ianuarie 1918, preotul D. Popovici, președintele Băncii Populare Bâlca, din comuna cu același nume, a înaintat Prefecturii Județului Putna următoarea Adresă: „Din ordinul verbal al Domnii Voastre am dat casa de fer, proprietatea băncei populare « Bâlca » pentru spitalul M. S. « Regina Maria » Nr. 3 Coțofănești.

Cum în prezent s-au evacuat de la acest spital bolnavii, cred că nu mai necesită acolo această casă.

Respectuos vă rugăm să bine voiți a dispoza ca să ni se restituie casa cu toate ale ei, necesară fiind băncei”³⁴.

Instituția solicitată a promis tot sprijinul ei, menționând că „Se va interveni la Corpul II [Armată]³⁵.

Dorul de zilele petrecute la Coțofănești, unde a vegheat la căpătâiul răniților, laolaltă cu medicii și infirmierele, a făcut-o pe regina Maria să revină aici, la 26 martie / 8 aprilie 1918. Aflată „pe fostul front”³⁶, căsuța Reginei „arsese și fusese reclădită, ceva mai mare”³⁷. Regina avea să se atașeze și de acest imobil, făcut din bârne, despre care spunea că „mi-a fost cel mai scump adăpost și [...] un adevărat izvor de bucurie și de întărire”³⁸. Peste aproximativ o lună, la 20 aprilie / 3 mai 1918, Regina se îngrijea de mobilarea și amenajarea ei: „ziua întreagă stăteam în căsuța mea deșartă, care

³² *Ibidem*, p. 356 – 357.

³³ *Ibidem*, p. 376.

³⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1918, f. 80.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 476.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, p. 492.

*fusese reclădită după incendiu. N-are altă mobilă, afară de masa cea mare din sufrageria salon și câteva scaune. Vreau să orânduiesc casa astfel încât să pot veni aicea când am nevoie de o clipă de odihnă, [...]. Am adus cu mine pe doamna Kopkow ca să facă perdele în diferite odăi. Pusei să-mi vopsească niște macaturi * albe în portocaliu aprins; ele se potrivesc destul de bine cu pereții de bârne. Am de gând să vopsesc cafeniu închis pereții iatacului meu, ceea ce va fi foarte odihnitor. A venit arhitectul și i-am lămurit ce mobile îmi sunt de trebuință; îndeosebi vreo două – trei mese mari și grele, precum și niște scaune și etajere”³⁹. În următoarea zi – 21 aprilie / 4 mai 1918 – planurile Reginei de amenajare a casei din Coțofănești erau în curs de realizare: „Am de gând să fac din căsuța asta o adevărată comoară, care să nu cuprindă decât lucruri țărănești; numai paturile am să le aduc de la Iași”⁴⁰.*

A urmat apoi noaptea sfântă a Învierii Domnului, pe care Regina, împreună cu toată suflarea din Coțofănești și cu armata aflată în zonă, au petrecut-o participând la slujba solemnă oficiată la biserică și luând apoi masa sub cerul liber, alături de toți cei prezenți: „Deși ațipisem puțin, izbutii să-mi adun puterile și să-mi fac intrarea în biserică tocmai când bătea ora 12, luând astfel parte la slujba Învierii, înconjurată de un mare număr de țărani și de soldați. [...] Masa, pusă nu departe de biserică, a fost foarte bine și frumos orânduită sub stelele cerești. Erau întinse două rânduri de mese; una mare pătrată rezervată ofițerilor și ceva mai încolo, un pătrat și mai mare pentru toți soldații care veniseră din diferite regimente ale Armatei a doua. Făcui înconjurul tuturor soldaților și ciocăanii ouă cu ei după datina românească. Ei erau încântați; privii într-o mulțime de ochi strălucitori și văzui sclipirea de fulger a multor dinți albi. Mă așezai apoi la masa ofițerilor și mă prefăcui că mănânc, în timp ce cânta muzica și se recitară versuri. Se închinară toasturi și se ținură

* **macat, macaturi:** acoperământ de pat, cu broderii sau înflorituri.

³⁹ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 492 – 493.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 494 – 495.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna multe cuvântări pline de credință. În mijlocul soldaților mei mă simt împăcată.

*Dumineca Paștelui, am petrecut-o pe de-antregul printre țărani trecând din sat în sat. Îmi place să colind în mijlocul acestui popor liniștit și senin. Răbdarea lor e atât de minunată și dorința mea cea mai mare era să-i ajut pe cât era cu putință. De când căzuse asupra noastră nenorocirea războiului, îmi făcusem obiceiul să iau totdeauna cu mine merinde oriunde mă duceam. Sărăcia fiind foarte mare era de neapărată nevoie să nu mă arăt nicăeri cu mâinile goale. Vorbele blajine și bunăvoința nu era de ajuns în toate împrejurările, așa că trebuia o neîntârziată ajutorare”*⁴¹.

La 30 mai / 12 iunie 1918⁴², Regina se afla din nou la Coțofănești⁴³, prilej de reîntâlnire cu biserica și cu cimitirul eroilor: „În această zi am descoperit un măr care înflorise neîntârziat chiar lângă biserică [...]. Rupsei câteva ramuri și le pusei pe mormintele soldaților noștri”⁴⁴.

Regina a făcut din acea „căsuță mică, ale cărei uși se deschideau de-a dreptul în pădure”⁴⁵, un adevărat tărâm al fângăduinței pentru toți cei îngenunchiați de sărăcie, foame și lipsuri: „Farmecul Coțofăneștilor stă în faptul că trăiam în strânsă apropiere cu țăranii. Cum era multă lipsă și multă sărăcie, ajunsei repede centrul oricărei ajutorări. Casa mea avea ușile deschise tuturor nevoiașilor, dar nu era ușor să te lupți cu lipsurile lor și în unele zile, când veneau în număr prea mare, nu mai știam nici eu ce să mă fac”⁴⁶. Regina își amintește de acel cazan de mari dimensiuni „în care se pregătea în fiecare zi o ciorbă grasă și hrănitoare. În jurul lui se adunau zilnic cei mai flămânzi, care-și aduceau străchinile de pământ

⁴¹ *Ibidem*, p. 494 – 495.

⁴² *Ibidem*, p. 495.

⁴³ *Ibidem*, p. 498.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 504 – 505.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 501.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 505.

și lingurile de lemn. Ei primeau această pomană neașteptată cu liniștita lipsă de mirare, atât de caracteristică țaranului român”⁴⁷.

Între timp, amenajarea casei Reginei ajunsese la final: „Cu neistovita mea sete de frumusețe, făcusem repede din locuința mea de bârne, o adevărată comoară. Odaia mea, îndeosebi, ajunsese să fie tot ce-mi dorea inima. Pereții, tavanul și perdelele erau vopsite într-un cafeniu închis. Pe peretele de lemn de lângă patul meu, care nu era decât un divan lat cu maldăre de perne de toate nuanțele de portocaliu, întinsesem o bucată de vechi brocart bisericesc din Rusia, în nuanțe șterse de diferite tonuri de aur; pe această draperie atârna o icoană înegrită de vreme, într-o ramă de argint. Un covor turcesc de culoare închisă acoperea perdelele și în loc de vase de flori, aveam obuzuri goale de toate mărimile, vechi și ruginite. Ici și acolo câte un vas țărănesc de un verde luminos, sau o tipsie de aramă, dintre cele întrebuițate de țigani. Împreună cu perdelele de un ton portocaliu închis, îmbinarea culorilor era o odihnă pentru ochii mei, atâta vreme obosiți de priveliști îngrozitoare. Această cameră se deschidea pe un ceardac de lemn și în simplitatea ei rustică era cu adevărat un cămin de pace și odihnă. Era foarte plăcută la vedere și sufrageria – salon. Mărișoară, avea în mijloc o masă grea și mare, octogonală. Pereții erau de brad, în culoarea naturală, dar simțind nevoia unui petec de culoare izbitoare, vopsisem un prosop de baie portocaliu închis și îl întinsesem în mijlocul mesei; pe el era totodată așezat un vas scund și larg de aramă, plin cu flori sau cu frunziș de un verde luminos. Când lumina soarele această odaie, vasul de aramă sclipea ca aurul.

Pe pereții neîmpodobiți nu erau nici tablouri, nici gravuri, afară de o singură icoană, care înfățișa un sfânt impunător cu o barbă nemaipomenit de lată. Pe acest cuvios bătrân, îl poreclisem: « Sfântul celor patru vânturi », căci spuneam că aceasta era casa unde se întâlneau cele patru vânturi. Venerabilul meu sfânt purta în jurul capului un nimb bătut cu pietre scumpe și era cu adevărat o ființă de

⁴⁷ Ibidem, p. 506.

Spitalul „Regina Maria” din comuna Coțofănești, județul Putna
un aspect sguđuitor. Era și el zugrăvit pe un fundal de aur vechi, în
culoarea frunzișului de mesteacăn, toamna.

Netăgăduiut căsuța mea de bârne era un locaș de odihnă
încântător și tuturor, care o vedeau, le plăcea tot atât cât și mie. Venea
multă lume să mă vadă în singurătatea mea. [...] Ușile mele erau
deschise oricărui musafir [...]. Generalii diferitelor corpuri de armată
erau musafirii cei mai obișnuiți, Văitoianu, Grigorescu, Mărgineanu *
și Moșoiu” * 48.

* **Alexandru Mărgineanu** s-a născut la 24 februarie 1841, la Iași. În 1855 s-a
înscris la Școala Fiilor de Militari din Iași, iar peste patru ani, la Școala de
Ofițeri. În 1891 este sublocotenent la Regimentul 13 Dorobanți „Ștefan cel
Mare”. În mai 1894 este locotenent la Regimentul 34 Constanța. Doi ani mai
târziu este mutat la Regimentul 9 al Corpului III Armată Râmnicu Sărat.
Tot acum s-a înscris la Școala de Război, la 1 noiembrie 1898. Doi ani mai
târziu, devine stagiar la Marele Stat Major. În 1901 este căpitan la
Regimentul 12 Cantemir. Un an mai târziu revine la Râmnicu Sărat. În 1903
urmează un stagiu în armata austro – ungară, fiind atașat la Regimentul
Imperial de Infanterie. În același an este atașat la Comandamentul Diviziei 5
Infanterie, pe care o va și conduce doi ani mai târziu. În 1906 este chemat la
Statul Major General, în 1908 devenind maior. Tot acum este ajutor al
comandantului Școlii Militare de Infanterie. În 1913 a avansat la gradul de
locotenent – colonel, iar în 1916 la cel de colonel. În același an ajunge șef de
Stat Major al Corpului 3 Armată și general de Brigadă. S-a remarcat în
timpul bătăliei de la Mărăști, primind Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa
a III-a și Legiunea de Onoare a Franței în grad de ofițer. În 1917 întemeiază
Societatea „Mărăști”, în vederea refacerii Mărăștiului și a clădirii aici a unui
mausoleu. A decedat la 29 noiembrie 1930 (Horia Dumitrescu, *Generalul
Alexandru Mărgineanu*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, Coordonator:
Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 271 – 289).

* **Traian Moșoiu** s-a născut la 2 iulie 1868, în comuna Tohanu Nou. În 1889
a absolvit Școala Militară de la Viena. Doi ani mai târziu, sublocotenent în
armata austro – ungară fiind, demisionează. În 1893 devine locotenent în
Armata Română, în 1900 căpitan, în 1916 colonel și general de Brigadă,
iar în 1919, general de Divizie. Între 1903 – 1909 a lucrat în Ministerul de
Război. Primul Război Mondial îl găsește la comanda Regimentului 2
Infanterie Vâlcea. În iarna și primăvara lui 1917, a luat parte la luptele de pe
văile Șușiței și Putnei. S-a remarcat în timpul bătăliei de la Mărăști și al celei
de a treia confruntări de la Oituz. A condus, rând pe rând, Comandamentul
Trupelor din Transilvania, Grupul de Divizii Nord, Grupul de Divizii

Lor li se adăugau sătenii ruinați de război, în număr din ce în ce mai mare: „*mulțimea țăranilor* – nota Regina – *a ajuns o năvălire pe care cu greu o putem stăvili*”⁴⁹. Aceasta s-a întâmplat inclusiv în ziua în care regina Maria își lua rămas bun de la Coțofănești – 20 iunie / 3 iulie 1918⁵⁰.

După încheierea ostilităților, inevitabilul – în sensul bun al cuvântului – se produsese: Coțofăneștiul, cu tot ce însemna această localitate, intrase definitiv în inima Reginei. De fapt, o asemenea trăire o îndeamnă, la 6 iunie 1919, să exclame:

„*Visez la căsuța mea de lemn de la Coțofănești, la pădurea de acolo și trandafirii sălbatici, la țăranii mei și la liniștea solitudinii de la țară. O iubesc atâta ! [...]*”⁵¹.

A trecut de la aceste evenimente aproape un secol; cu toate acestea, reamintirea a ceea ce s-a întâmplat cândva, prin intermediul martorilor direcți și a documentului de arhivă, aproape că anulează barierele spațio – temporale instaurate implacabil. Devenim, practic, preț de câteva clipe, contemporani cu atâtea personalități, cu atâtea fapte mărețe și simțăminte înălțătoare. Cele petrecute la Coțofănești ne conving pe noi, cei de astăzi și, sperăm, că și pe cei ce vor veni după noi că, pe altarul Patriei sfinte, suferința, groaza și moartea se transformă într-o jertfă pe cât de necesară, pe atât de nobilă.

Pentru noi, vrâncenii, acest episod al Primei Conflagrații Mondiale prezintă o specificitate aparte: în ciuda situației administrative existente, nu se poate uita faptul că această palmă de pământ moldav – Coțofăneștiul – a fost, **secole de-a rândul și**

Manevră, Grupul de Divizii Tisa, Corpul Vânătorilor de Munte și Comandamentul Teritorial din Transilvania. În august 1919 a intrat, în fruntea trupelor sale, în Budapesta. A fost, rând pe rând, ministru de Război, al Comunicațiilor și al Lucrărilor Publice. A murit în Capitală, la 29 iulie 1932 (Horia Dumitrescu, *Figuri de comandanți* ..., p. 186).

⁴⁸ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 502 – 503.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 512.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918 – decembrie 1919)*, vol. I, Editura Albatros, 1996, București, p. 208.

Spitalul „*Regina Maria*” din comuna Coțofănești, județul Putna
putnean, Ținut pe temeliile căruia, mai târziu, s-au pus bazele
județului Vrancea de astăzi.

SPITALELE DE CAMPANIE DIN ADJUD ȘI SASCUT

Ionuț Iliescu
Aurora – Emilia Apostu

Localitatea Adjud – Adjudul Nou sau Târgul Adjud, comună din Plasa Răcăciuni, județul Putna, aflată la confluența Trotușului cu Siretul și având, conform recensământului din 1890, 2.171 locuitori ¹, a găzduit, în timpul Primului Război Mondial, două spitale de campanie.

Unul dintre acestea avea 100 de paturi și era condus, la un moment dat, de doctorul Papadopol ², fiind cunoscut sub numele de Spitalul mobil nr. 9 ³. El se adăuga spitalului civil, deja existent, „Aurora” ⁴ și făcea parte din Serviciul Ambulanței « Regina Maria » ⁵.

La sfârșitul lunii octombrie (stil vechi) a anului 1916, regina Maria a vizitat acest spital rămânând impresionată de suferințele răniților și devotamentul corpului medical: „În sfârșit ajunserăm în plin întineric la Adjud, unde Crucea Roșie organizase un spital,

¹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna de ~ și ~*. Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893. Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 1 – 2.

² Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 - 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 248.

³ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *Medicina și farmacia din ținuturile Putnei pe masa de disecție a istoriei*, vol. I, Editura Porto - Franco, Galați, 1993, p. 142.

⁴ *Ibidem*, p. 144.

⁵ *Ibidem*, p. 145.

provizor așezat în case particulare. Deși sosii cu totul pe neașteptate, mă bucurai văzând și pe doamne și pe doctori credincioși la posturile lor. Totul îmi păru foarte mulțumitor. Tânărul chirurg Leonte e medicul șef al spitalului, și pare a fi un conducător de ispravă. Toți soldații erau grav răniți.

Umblai printre numeroasele paturi, într-o ciudată lumină palidă. Îmi părea și aceasta tot un vis. Realitate desăvârșită era doar suferința din prejurul meu, precum și bucuria ce o simțeau toți când mă vedeau. Peste tot împărțeam mici daruri. Aici simții ce e în adevăr un spital de războiu. Toate erau orânduite în grabă. Lumina slabă și camerele joase și vărute făceau să pară toate ciudat de misterioase; parcă nu era aievea. Văzui atâta suferință, pretutindeni, ceea ce nu-mi ușură inima apăsată”⁶.

În ianuarie 1917, toate paturile acestui spital erau ocupate de militari răniți și bolnavi⁷.

Încă din luna aprilie a aceluiași an, la Spitalul din Adjud, din cauza numărului mare de răniți și de bolnavi, se construiesc barăci în curtea acestuia⁸. Scândurile se procurau fie prin achiziție, de către Prefectura Județului Putna, fie prin rechiziție⁹. Autoritățile locale au apelat și la Serviciul de Geniu al Armatei și la Direcțiunea Barăcilor Sanitare¹⁰, materialul de construcție fiind adus de la Târgu Ocna¹¹.

Tot acum, aici sunt date în funcțiune două bordeie mari, cu o capacitate totală de 65 de paturi¹².

În baza Ordinului Serviciului Sanitar nr. 5.126 din 27 martie 1917, prefectul județului Putna, Anton Alaci, inginerul A. Gabrielescu, șeful Serviciului Tehnic al Județului Putna și doctorul

⁶ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, partea a V-a. *Ani de războiu*, Ediția I, Editura „Adevărul”, f. a., p. 103.

⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 16.

⁸ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 34, 45 verso.

⁹ *Ibidem*, f. 25.

¹⁰ *Ibidem*, f. 26.

¹¹ *Ibidem*, f. 27.

¹² *Ibidem*, f. 71, 75 – 75 verso.

I. Panea, șeful Serviciului Sanitar al aceluiași județ, membrii Comisiunii răspunzătoare de lucrările pentru asanarea județului Putna, în sesiunea din 12 mai 1917, au luat următoarele hotărâri: „1) În privința barăcilor sanitare. Ele se vor construi în număr de trei în comunele: Păunești, Adjud și Mărășești, întrucât numai în aceste comune se găsesc și medici. Ele vor fi construite în număr de două cu câte 50 paturi pentru spitalizare – baracă baie - cuptor, alături baraca triaj – apoi anexe: baraca (odaie) pentru personalul de serviciu – baraca spălătorie – călătorie – și o latrină. 4) În ce privește suma de 40.000 lei la art. 5 se va întrebuința pentru construirea a 16 cuptoare de deparazitare și băi în următoarele centre: Adjudu – Vechiu, Adjudu – Nou, Domnești, Pufești, Pădureni, Mărășești, Păunești, Ruginești, Movilița, Diochești, Mănăstioara, Fitionești, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Străoane de Jos, Străoane de Sus.

Lemnăria de la Păunești adusă la Adjud va servi pentru aceste băi cuptoare de deparazitare – iar pentru lemnăria ce mai este necesară se va interveni la Bârlad pentru a ni se elibera încă patru vagoane scânduri și două vagoane grindărie”¹³.

La începutul lunii august¹⁴ a anului 1917, barăcile care urmau a fi date în folosință la Spitalul „Aurora” din Adjud aveau următoarele caracteristici și utilizări:

a) două saloane 36,40 x 5,15 m (salon, rezervă, antreu).

b) sală de pansament, cu antreu și cameră pentru gardian. Fiecare salon avea două sobe mari. Una din rezerve avea instalată o sobă. În fiecare salon se aflau 54 de paturi și 15 măsuțe.

c) baraca – triaj avea șase camere, dintre care una cu sobă de cărămidă.

d) spălătoria beneficia de călătorie, magazie de lenjerie și instalație de canalizare cu puț absorbant.

e) marja propriu-zisă, de 3,15 x 2,50 m, cu masă de autopsie.

¹³ *Ibidem*, f. 106 – 106 verso.

¹⁴ *Ibidem*, f. 160.

f) marja provizorie, de 4 x 4 m.

g) cuptorul de deparazitare – de 250 x 2 x 3,50 m (înălțimea) – era făcut din cărămidă și scânduri. Funcționând inițial la o temperatură de 150 °C, a fost distrus, la 29 decembrie același an, din ordinul Marelui Cartier General ¹⁵.

Tot acum, la Adjud funcționa și Spitalul de Contagioși nr. 2, ținând de Compania a II-a Sanitară, Corpul II Armată ¹⁶. Aici își desfășurau activitatea medicii Luck, Focșeneanu Alice, Bancheriu Lucia și Limberg Elena ¹⁷.

În ziua de luni, 28 august / 10 septembrie 1917, la acest spital poposește în vizită regina Maria: „*La Adjud am vizitat un mare spital de contagioși, plin mai ales de bolnavi de tifos și apoi mai multe barăci cu răniți. De acest spital îmi vorbise cu o grijă deosebită doctorul Jean Cantacuzino, pentru că lucrează acolo câțiva asistenți din laboratorul lui, elevii lui favoriți. Într-una din cele mai mari barăci dădui peste un băiețuș drăgălaș, rănit la cap; un copilăș de vreo patru ani, al cărui tată e pe front, iar mamă-sa, după cât se pare, a fost omorâtă când a fost rănit și copilul; de fapt, nu mai era nimeni care să întrebe de el. Capul lui era acoperit de bandaje, și zăcea acolo, o biată mică fărâamă de omenire în patul acela mare, înconjurat numai de oameni în toată firea. Era un copilăș nespun de drăgălaș și-mi răspunse foarte solemn la toate întrebările. Spusei doctorilor că voi purta eu de grija lui îndată ce se va face bine, destul de bine ca să poată fi transportat de acolo*” ¹⁸.

La 5 septembrie 1917, Spitalul de contagioși din Adjud solicita medicului - șef al județului Putna sensibilizarea autorităților în ceea ce privește necesitatea dublării pereților barăcilor în care funcționa acesta, în perspectiva iernii care se apropia ¹⁹. Drept urmare, acesta se adresa Prefecturii în următorii termeni: „... în barăcile de la

¹⁵ *Ibidem*, f. 161 - 162.

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 877, 879.

¹⁷ *Ibidem*, f. 920 - 920 verso.

¹⁸ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 325 – 326.

¹⁹ Virgil D. Paragină, Valeria D. Paragină, *op. cit.*, p. 144.

Adjud, de frig, bolnavii cu alte boale, au început să capete și să moară de pneumonii”²⁰. În plus, fiecare baracă avea nevoie de câte o sobă²¹. Remedierile necesare s-au făcut după 12 septembrie 1917²². În plus, pentru procurarea lemnăriei necesare, s-a apelat la Comisia Centrală de Distribuție a Lemnăriei Necesară Construcțiilor – Iași²³.

În aceeași lună, Prefectura Județului Putna a cerut pretorului Plasei Caregna să se aducă la Adjud paturile spitalului de la Mărășești, pe care Divizia a XIV -a le-a dus la Nicorești²⁴.

La 7 octombrie 1917, erau date în folosință sobele la barăcile din Adjud, putându-se instala bolnavii²⁵.

În noiembrie același an, lemnele de foc necesare Spitalului de Contagioși nr. 2 din Adjud au fost aduse din pădurea moșiei Berești – Sascut²⁶.

În toamna aceluiași an, căpitanul medic Cambrescu, de la același spital, a fost solicitat de autorități să facă analiza apei potabile de la Sascut, de către Spitalul de Evacuare nr. 1 (colonel doctor Plăvănescu) și Spitalul Mobil nr. 12 (colonel doctor Buzoianu) și Garnizoana Sascut (căpitan Mărculescu) bănuită că ar putea provoca vreo epidemie²⁷.

Tot acum, la Adjud funcționa Spitalul Mobil, secția I, a Corpului III Armată²⁸.

În ianuarie 1918, Spitalul de Contagioși nr. 2 era condus de doctor căpitan Tinoianu. El răspundea de buna funcționare a Băii Evreiești și a cuptorului de deparazitare²⁹. Cuptorul, aflat în incinta băii, a fost amenajat de armată. Spitalul de Contagioși din localitate

²⁰ S. J. A. N. Vn, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 29 / 1917, f. 190.

²¹ *Ibidem*, f. 192.

²² *Ibidem*, f. 200.

²³ *Ibidem*, f. 203 - 204.

²⁴ *Ibidem*, f. 925.

²⁵ *Ibidem*, f. 212, 220 - 220 verso.

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 1.063 – 1.064.

²⁷ *Ibidem*, f. 975.

²⁸ *Ibidem*, f. 1.015.

²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 29.

beneficia de triaj, baie, cuptor de deparazitare și cuptor de ars gunoiul, acesta din urmă fiind făcut de Serviciul Tehnic al Județului Putna ³⁰.

La rândul ei, comuna Sascut, tot din Plasa Răcăciuni, care, la recesământul din 1890, număra 2. 414 locuitori ³¹, a găzduit și ea spitale militare, dintre care unul condus de doctorul Pall, mutat pentru o perioadă scurtă de timp la Pănčești ³².

La cererea Marelui Cartier General al armatei române, la 26 decembrie 1916, Prefectura Județului Putna aducea la cunoștința acestuia că la Sascut se află „*spitalele evacuate din Slatina*” ³³. Unul din ele îngrijea de 270 de răniți, iar celălalt, Spitalul Crucii Roșii - filiala Slatina, tot cu personal propriu, avea 100 de răniți ³⁴. Zilnic primeau un număr mare de răniți, dar cei refăcuți erau trimiși prompt la unități ³⁵.

La 2 ianuarie 1917, maiorul doctor Pall raporta autorităților că numărul răniților din spital era de 399, rămânând totuși 35 de locuri disponibile. Principala problemă era însă aceea a creșterii cazurilor de febră tiroidă ³⁶.

În intervalul 18 noiembrie - 14 decembrie 1916, pentru hrană și întreținerea răniților și personalului de la acest spital au fost necesari 6.824,70 lei ³⁷.

Conform ordinelor date de Serviciul Sanitar al Marelui Cartier General la 13 ianuarie 1917, doctorul Pall trebuia să plece la Iași ³⁸ însoțit de colegul său, doctorul Aurian și studenții aflați la Spitalul din Sascut ³⁹. Tot aici aveau să ajungă, în februarie 1917 și efectele

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 44.

³¹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *op. cit.*, p. 311.

³² Virgil D. Paragină, Valeria D. Paragină, *op. cit.*, p. 142; Vezi și Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 248.

³³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 6.

³⁴ *Ibidem*, f. 8.

³⁵ *Ibidem*, f. 13.

³⁶ *Ibidem*, f. 22.

³⁷ *Ibidem*, f. 29.

³⁸ *Ibidem*, f. 31.

³⁹ *Ibidem*, f. 33.

Depozitului Comitetului Regional Sanitar Putna, mai precis la Comitetul Central Sanitar ⁴⁰. Și tot la Iași s-au adus și efectele celor două spitale de la Sascut ⁴¹, atât al celui din localitate, cât și al celui instalat în zona gării de aici ⁴².

Conform dispozițiilor date de Inspectoratul Spitalelor din Iași, la 22 februarie 1917, Spitalul Mobil nr. 3 Sascut – înființat, probabil, cu puțin timp în urmă – trebuia să trimită la Spitalul din Pănčești nu mai puțin de 200 de bolnavi cu „*diverse infecțiuni contagioase*” ⁴³.

În aceeași lună, o parte din dotările spitalelor din Sascut au fost cedate Spitalului de Fortificații al Armatei a V-a, prin intermediul medicului șef al Spitalului Mobil nr. 3 Sascut, locotenent - colonel doctor Buzoianu ⁴⁴. Două luni mai târziu, această unitate spitalicească primea un ajutor în alimente din partea Prefecturii Județului Putna ⁴⁵.

În mai 1917, acestui imobil i se vor construi noi barăci, geamurile fiind rechiziționate de la un negustor din Adjud ⁴⁶. La insistența Prefecturii putnene, Comandantul Militar al județelor Putna și Bacău a făcut demersurile necesare în vederea rechiziționării, pentru aceste barăci, a materialelor de construcție „*de la Fabrica de produse chimice și zahăr din Mărășești, ce au fost distruse, pentru retragere*” ⁴⁷. Erau vizate rezervoarele, țevăria și accesoriiile necesare ⁴⁸.

La 17 iunie 1917, Spitalul Mobil nr. 3 Sascut anunța Prefectura Județului Putna că părăsește zona ⁴⁹. În locul său, în septembrie 1917 funcționa deja Spitalul Mobil nr. 12 Sascut ⁵⁰,

⁴⁰ *Ibidem*, f. 100.

⁴¹ *Ibidem*, f. 94.

⁴² *Ibidem*, f. 158.

⁴³ *Ibidem*, f. 322.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 343.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 40.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 42.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 74 - 74 verso.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 576.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 793 verso.

condus de doctorul Brezoianu. Acesta a apelat, în mai multe rânduri, la autoritățile locale atât în ceea ce privește procurarea lemnului necesare pentru construirea bordeecilor ⁵¹, cât și pentru procurarea unor alimente necesare bolnavilor ⁵².

În aceeași lună, la Sascut funcționa și Spitalul de Evacuare Chirurgical nr. 3 ⁵³, care a solicitat și el ajutorul Prefecturii putnene în vederea procurării unor alimente necesare: *„Din cauza icterului care se răspândește din ce în ce mai mult printre răniții acestui spital, având nevoie zilnic 40-50 l lapte cu onoare, vă rog să binevoiți a lua măsuri să se rechiziționeze din comunele învecinate, cantitatea de lapte necesar, deoarece altfel, suntem expuși să nu avem ce da ca hrană răniților”* ⁵⁴.

Din păcate, răspunsul primit nu a fost pe măsura așteptărilor: *„suntem în imposibilitate de a satisface cererea din cauză că în comune avem epidemii și foarte mare lipsă de alimente, mai ales că populațiunea s-a aglomerat în ultimul timp și cu locuitorii comunelor evacuate. Totuși, vă puteți adresa Armatei a II-a pentru a vă pune la dispoziție un număr oarecare de saci cu lapte din depozitul acestei armat”* ⁵⁵. S-au semnalat și cazuri în care cereri asemănătoare au fost soluționate de către instituția solicitată, în octombrie 1917 ⁵⁶. În aceeași lună, medicii de la acest spital, coordonați de doctor colonel Butoianu Mihail, medicul șef al Garnizoanei Sascut, au participat la acțiunea de evacuare din localitate a populației civile refugiate, care ajunsese să stea câte 12 persoane într-o cameră și au vaccinat populația locală în vederea evitării producerii unor epidemii ⁵⁷.

⁵¹ *Ibidem*, f. 761.

⁵² *Ibidem*, f. 763, 906 – 907.

⁵³ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 211.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 891.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 891 verso.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 961 - 962.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 975.

În același scop, medicii acestui spital au cerut autorităților locale închiderea fântânilor nesigure din Sascut, refacerea celorlalte și dezinfectarea lor cu lapte de var. Ele trebuia să fie păzite în permanență. Era nevoie, în opinia cadrelor medicale, de înființarea unui alt cimitir, la distanță de zona de locuire, interzicându-se înhumările în curtea bisericii ⁵⁸. De asemenea, casele din Sascut trebuiau văruite din nou ⁵⁹.

În luna următoare, la Sascut erau în construcție o baie și un cuptor de deparatizare ⁶⁰. De aceleași instalații beneficia și altă unitate sanitară aflată în Sascut – „*spitalul fortificațiilor din satul Sascut și Târgu Sascut*” ⁶¹. Aceasta din urmă era gata de funcționare, urmând a deservi și populația civilă, care avea neapărată nevoie de deparatizare, în condițiile extinderii epidemiei de tifos exantematic. Era nevoie numai de procurarea lemnului de foc, fără de care nici baia, nici cuptorul de deparatizare nu puteau funcționa ⁶².

În noiembrie 1917, medicii de la Spitalul de Evacuare Chirurgical nr. 3 din Sascut coordonau operațiunile de dezinfectare a caselor și puțurilor din comuna Berești ⁶³.

În decembrie 1917, în Sascut mai funcționa un spital, în hotelul lui Iahi M. Elias din localitate ⁶⁴ - Spitalul de Evacuare nr. 1 ⁶⁵, din Corpul I Armată (cancelarie, camere pentru ofițeri și diferite servicii, precum prăvălie, bucătărie, popotă, magazie de provizii etc.) ⁶⁶.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 986 - 986 verso.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 1.041 – 1.042.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 1.062.

⁶¹ *Ibidem*, 1.061 - 1.062.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, f. 1.076.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 1.144.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 1.142.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 1.145 - 1.145 verso.

În ianuarie 1918, la Sascut funcționa așa - numitul „*Mare Triaj*”⁶⁷, care coordona activitatea celor trei spitale din localitate Spitalele de Evacuare nr. 1 și 3 și Spitalul Mobil nr. 12⁶⁸.

O lună mai târziu, Spitalul de Evacuare nr. 1 din Sascut se ocupa de dezinfectarea locuințelor și fântânilor din comuna Cucova, în vederea împiedicării extinderii epidemiilor, în special a celei de tifos exantematic⁶⁹.

În afara spitalelor militare de la Păncești și Panciu (mutat, pe rând, la Mănăstioara, Păunești și Orbeni), pe teritoriul județului Putna și-au mai desfășurat activitatea, în anii grei ai războiului, multe unități sanitare și spitalicești. O parte dintre ele sunt menționate de arhivele locale. Astfel, la 17 martie 1917 este amintit Spitalul Mobil nr. 1 de la Panciu, condus de căpitanul doctor Iarca⁷⁰. La 22 mai 1917, Primăria Comunei Scurta informa Prefectura putneană că va curăța și dezinfecta un local „unde a existat spital de bolnavi ”⁷¹. În septembrie 1917 sunt amintite paturile de la Pădureni, „lăsate de spitalele militare acolo”⁷².

La Domnești Târg, Coloana a X -a de Subzistență a Corpului V Armată a înființat o baie cu aburi și un cuptor de deparazitare. La Pufești, aceiași coloană a făcut nu mai puțin de șapte băi și tot atâtea cuptoare. La Ciorani, Regimentul 5 Marș a ridicat o baie cu aburi. În cătunul Modruzeni (sat Pădureni), o baie, și un cuptor au fost făcute de Spitalul Mobil nr. 5, la fel procedând Ambulanța Diviziei a XV-a.

La Călimănești (comuna Păunești), Divizia a II-a a îndeplinit un obiectiv similar.

La Ruginești, Regimentul 1 Marș din Divizia a II -a a construit o baie și un cuptor de deparazitare. La Anghelești,

⁶⁷ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 73.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 73 verso.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 119.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 252.

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 108.

⁷² *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 915.

Regimentul 2 Marș a făcut o baie cu aburi și un cuptor ⁷³. Alte unități, neprecizate, au construit instalații sanitare la Urechești, Cornățel, Lunca Dochiei, Parava, Borșani, Burcioaia și Adjudu - Vechi ⁷⁴. În același scop, la Pădureni s-a implicat Regimentul 32 Mircea. Inițiative similare au avut Ambulanțele Diviziilor II, X și XI ⁷⁵.

În martie 1918, la Pufești era cantonat Batalionul 5 Marș, de serviciile infirmeriei sale bucurându-se nu doar armata, ci și populația civilă ⁷⁶.

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 41.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 44.

⁷⁵ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1918, f. 17 - 17 verso, 57.

⁷⁶ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 129.

CONTRIBUȚII PRIVIND ACTIVITATEA SPITALELOR DIN PANCIU ÎN PERIOADA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL (1916 - 1918)

**Ionuț Iliescu
Aurora - Emilia Apostu**

Ca urmare a evoluției nefaste a evenimentelor pentru armata română pe câmpul de luptă, în noiembrie 1916 în județul Putna începe evacuarea instituțiilor statului și a populației. În acest context, aidoma Prefecturii Județului Putna, Serviciul Sanitar al acestui județ, condus de doctorul Ion Panea, își stabilește sediul la Sascut.

Iarna anilor 1916 – 1917 găsește frontul stabilizat pe văile Șușiței și Putnei, iar județul Putna - scindat în partea de sud - vest, ocupată de inamic și în cea de nord - est, unde se afla armata noastră și populația locală, inclusiv cea refugiată din zona de ocupație inamică. Numărul din ce în ce mai mare de răniți și de populație civilă a dus la înființarea mai multor spitale în zona neocupată de germani și austrieci a județului Putna ¹. Unul dintre ele a fost cel de la Panciu, care a început să funcționeze din decembrie 1916, fiind cunoscut sub numele de Spitalul Regional 443. Acesta avea un număr mare de pacienți, atât civili cât și militari ².

La 31 decembrie 1916, Spitalul militar regional din Panciu purta încă vechea numerotare - 444 - utilizată într-o Telegramă trimisă Comitetului Regional Sanitar Putna, cu sediul la Sascut, prin care

¹ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *Medicina și farmacia din ținuturile Putnei pe masa de disecție a istoriei*, vol. I, Editura Porto - Franco, Galați, 1993, p. 142.

² Virgil D. Paragină, *Valea Zăbrăuțului. Memoria istoriei și a societății din Zăbrăuț*, Focșani, 1990, p. 179.

informa că are 95 de răniți, din care 42 trupă, precizând că „a sucombat 1 trupă”³. Referitor la răniți, cei mai mulți aveau „plăgi prin arsură de foc la gambe, brațe în regiunile parietale, pectorale”⁴.

Acest spital militar avea 100 de paturi. În afara cazurilor chirurgicale, au fost tratați aici și pacienții cu afecțiuni severe (pneumonii, febră recurentă și febră tifoidă).

Până în luna mai a anului 1917, aici s-au remarcat doctorii Munteanu, Struminger, Ciocâltan, Iacobson, Nisipeanu, Atanasie și Aurian, ultimul dintre ei din armata imperială rusă.

În tot acest timp, spitalul păncean a primit medicamente și alimente din partea Crucii Roșii rusești⁵.

În ianuarie 1917, Spitalul civil din Panciu trebuia evacuat, după cum rezultă din Adresa înaintată de către Marele Cartier General, la 18 ianuarie 1917, Prefecturii Județului Putna: „*Rog arătați ce spitale și răniți se găsesc în localitățile Panciu, Adjud și Sascut. Luați măsuri pentru a se evacua răniții și materialul sanitar din Panciu, un tren sanitar va fi pus la dispoziție în gara Mărășești. Puneți-vă în legătură cu inspectorul aflat în această gară*”⁶.

Pentru răniții și materialele de aici erau rezervate cinci vagoane⁷.

În ianuarie 1917, acest spital avea 150 de răniți. În afara cazurilor chirurgicale, numeroase erau și afecțiunile contagioase: erizipel, oreion și scarlatină. Zilnic intrau răniții și bolnavii în spital, zilnic erau externați cei care puteau lupta din nou pe front⁸. Erau și decese destul de dese, consemnate în rapoartele zilnice redactate de medici și telegrafiate autorităților superioare. În condiții de război, jertfa supremă dată pentru țară de către atâtea și atâtea fii ai săi, cu o

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 10.

⁴ *Ibidem*, f. 50.

⁵ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 143.

⁶ *Ibidem*, f. 1.

⁷ *Ibidem*, f. 5.

⁸ *Ibidem*, f. 9.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918) dezinvoltură și un dramatism care amintește de spiritul de jertfă al dacilor care plecau spre Zalmoxis, era poate nedrept exprimată lacunar în formele de genul: „*au sucombai 5 trupă*”⁹, cum a consemnat, de pildă, doctorul Carolian de la acest spital.

La 15 ianuarie 1917, Spitalul Militar Regional 443 Panciu avea nu mai puțin de 226 pacienți, condiții în care perioada de spitalizare era redusă la strictul necesar. După cum afirma medicul, „*răniți se primesc zilnic de pe front și se pansează și se evacuează imediat*”¹⁰.

Un caz precedent fusese întâlnit în decembrie 1916, când numărul pacienților depășise cifra de 200, care sufereau din cauza plăgilor provocate de armele de foc și a gripei, variolei, erizipelului, scarlatinei, febrei tifoide, oreionului și conjunctivitei infecțioase¹¹. Ei proveneau dintr-un număr mare de unități, precum: Regimentele 2 Gorj, 42, 43, 59, 61 și 67 Infanterie, 5 Vânători, 12 Artilerie și Compania 5 Biciclete¹².

În plină iarnă, Prefectura Județului Putna atrăgea atenția Marelui Cartier General că Spitalul 443 se confruntă cu criză de personal și cu mari lipsuri alimentare¹³.

În ianuarie 1917, la acest spital lucrau doctorii Muntenescu (medic șef)¹⁴, Nutențoiu (sublocotenent)¹⁵, Constantinescu (medic șef)¹⁶, Struminger¹⁷ și Ciocanu (medic șef)¹⁸.

În februarie, medicul Ciocâltan¹⁹, pe când Spitalul 443 avea 225 de pacienți, era ajutat de doctorii Iacobson²⁰ și Stoica (medic

⁹ *Ibidem*, f. 11.

¹⁰ *Ibidem*, f. 37 - 38.

¹¹ *Ibidem*, f. 50.

¹² *Ibidem*, f. 52 verso.

¹³ *Ibidem*, f. 44.

¹⁴ *Ibidem*, f. 73.

¹⁵ *Ibidem*, f. 74.

¹⁶ *Ibidem*, f. 76.

¹⁷ *Ibidem*, f. 85.

¹⁸ *Ibidem*, f. 88.

¹⁹ *Ibidem*, f. 90.

locotenent) ²¹. În ultima decadă a acestei luni, numărul pacienților ajungea la 347, dintre care zilnic mureau maximum 10 ²². Aceștia proveneau din Regimentele 3, 6, 10, 17, 21, 28, 30, 36, 43, 44, 46, 57, 62, 70 și 74 Infanterie, Compania 3 Subzistență, Regimentele 7 și 9 Vânători, 11, 12 și 23 Artilerie, Depozitul Sanitar. Mulți dintre ei, pentru a putea părăsi spitalul, aveau nevoie de efecte (îmbrăcăminte și încălțăminte) ²³. Ulterior, cei spitalizați aici erau în număr de 377 ²⁴, iar la 10 martie 1917, peste 500. Printre doctorii care își desfășurau aici activitatea se numărau Stroe ²⁵, Hagioglu ²⁶, Repezeanu (medic maior) ²⁷ și Calalb ²⁸.

În ziua de 15 martie 1917, medicul maior Repezeanu informa Prefectura că Spitalul 443 Panciu se confrunta cu peste 300 de cazuri de febră recurentă și tifos exantematic; în asemenea condiții, se *„necesită un tratament tonic; avem absolută nevoie de rom și cognac de bună calitate pentru care rugăm a interveni a ni se da de la administrația financiară prin percepția locală unde sunt depozitele atari materiale”* ²⁹.

În cursul acestei luni, numărul pacienților urca la 559, dintre care 162 cazuri de bronșită, pneumonie și icter ³⁰.

La 21 martie 1917, Spitalul 443 Panciu avea 593 de pacienți, mulți dintre ei suferind de degerături la mâini și la picioare ³¹.

²⁰ *Ibidem*, f. 93.

²¹ *Ibidem*, f. 141.

²² *Ibidem*, f. 161.

²³ *Ibidem*, f. 164 verso – 165.

²⁴ *Ibidem*, f. 377.

²⁵ *Ibidem*, f. 175.

²⁶ *Ibidem*, f. 178.

²⁷ *Ibidem*, f. 185.

²⁸ *Ibidem*, f. 195.

²⁹ *Ibidem*, f. 192.

³⁰ *Ibidem*, f. 195.

³¹ *Ibidem*, f. 219.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
Numărul lor, în zilele următoare, avea să fie în continuă creștere: peste 600³², ulterior depășind 700³³.

În cazul celor cu răni grave, care nu puteau supraviețui, atunci când nu se puteau înregistra numele, unitatea și numărul de identificare (număr matricol), se menționa „*soldat necunoscut*”³⁴. De ucis însă, nu ucideau doar gloanțele, minele și obuzele dușmanilor, ci și febra recurentă, gripa, nefrita și bolile de plămâni³⁵.

Tot în luna martie 1917, de pildă, medicul spitalului, provenit de la Ambulanța Diviziei a XII -a, care se îngrijea de aprovizionarea cu medicamente, avea în grijă 478 de bolnavi, numărul paturilor disponibile fiind doar de 100. Era ajutat de un personal divers - 20 de doamne de la Societatea Română de Cruce Roșie, șase femei de serviciu și trei civili nemobilizabili³⁶.

În aprilie 1917, în baza unei finanțări aprobate de Ministerul de Interne³⁷, la Spitalul civil din Panciu urma să se clădească barăci militare, lemnul fiind adus de la Bacău³⁸ și din comunele Doftana³⁹ și Ștefan Vodă, unde trebuiau încărcate vagoanele cu lemnul necesar. Operațiunea era coordonată de Direcția Mișcării C. F. R. din cadrul Comandamentului General al Etapelor⁴⁰ și Comandamentul Militar al județelor Putna și Bacău⁴¹.

În condițiile în care nici în județul Putna, nici în cele limitrofe - Tecuci și Bacău - nu se găsea mână de lucru, s-a apelat la lemnari și zidari din trupele cantonate în județ⁴² (cantonieri, zidari,

³² *Ibidem*, f. 226.

³³ *Ibidem*, f. 251.

³⁴ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 247.

³⁵ *Ibidem*, f. 261.

³⁶ *Ibidem*, f. 367.

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 10.

³⁸ *Ibidem*, f. 9.

³⁹ *Ibidem*, f. 8.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 7.

⁴¹ *Ibidem*, f. 6.

⁴² *Ibidem*, f. 14 – 14 verso.

constructori ⁴³). O parte din mâna de lucru a fost asigurată de Batalionul de Miliție Putna ⁴⁴ și Secția de Jandarmi Comănești ⁴⁵.

În mai 191 ⁴⁶, Comitetul Regional Putna a transmis Spitalului Regional 443 Panciu Adresa medicului colonel Vicol, șeful Serviciului Sanitar de la Marele Cartier General: „*temperatura bordeilor cuptoare de deparazitare fiind lăsată să urce peste 110 grade și din cauză că la deparazitarea efectelor prin ajutorul acestor bordee se întrebuințează personal neexperimentat, s-a remarcat că uneori efectele puse în aceste cuptoare se aprind fie din cauza temperaturii prea ridicate a cuptorului, fie că efectele se ating de burlanele sobelor.*

Pentru a se înlătura acest inconvenient și serviciile din acel departament să ia măsuri ca temperatura bordeilor cuptoare să nu se ridice peste 100 grade, iar la deparazitare să se întrebuințeze personal priceput” ⁴⁷.

Dacă la finele lunii aprilie 1917, când Spitalul 443 Regional Panciu avea aproape 600 ⁴⁸, respectiv peste 900 de pacienți ⁴⁹, lucra aici doctorul Solomon ⁵⁰, la începutul celei următoare, documentele îl menționează pe doctorul locotenent Nisipescu ⁵¹.

În această lună, datorită, mai întâi, bombardării orașului Panciu și apoi a ocupării lui de către trupele inamice, Spitalul 443 Panciu va fi mutat la Mănăstioara, în barăci, având o capacitate de 100 de paturi necesare pacienților cu afecțiuni chirurgicale și contagioase ⁵². „*Gazda*” acestui Spital, comuna Mănăstioara, se afla în

⁴³ *Ibidem*, f. 11.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 19.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 21.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 87 verso.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 87.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 19 / 1917, f. 384.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 412.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 386.

⁵¹ *Ibidem*, f. 461.

⁵² Virgil D. Paragină, *op. cit.*, p. 179; Vezi și Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 143.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
Plasa Zăbrăuț, pe ambele maluri ale pâraului cu același nume, având la finele secolului al XIX -lea 1.029 suflete⁵³.

La 20 mai 1917, Prefectura Județului Putna trimitea Primăriei Comunei Păunești o telegramă „*extraurgentă*” referitoare la mutarea acestui Spital Regional: „*Trimiteți de urgență cinci care la Panciu pentru a lua și aduce la Păunești zestrea spitalului comunal pe care, până la aranjarea unui local de spital, o veți depozita în păstrarea D-voastră, făcându-vă direct răspunzător. Ne veți comunica imediat ce veți fi transportat această zestre și unde ați depozitat-o. Nu se admite nici o întârziere în executarea acestui ordin*”⁵⁴.

În ziua de 21 mai / 3 iunie 1917, doctorul Solomon, de la Spitalul Regional 443 Panciu, mutat la Mănăstioara, informa telegrafic Prefectura putneană în legătură cu această operațiune: „*Bolnavi aflați internați nici unul, rămași nici unul. Spitalul în curs de strămutare la Adăpostul bombardamentului în comuna Mănăstioara*”⁵⁵. Două zile mai târziu, Prefectura Județului Putna raporta Directoratului Sănătății Publice din Iași: „*am evacuat spitalele din Panciu. Medicul Primar Panea se găsește acum în Păunești, pentru instalarea Spitalului Comunal, iar Spitalul 443 se va instala în Mănăstioara*”⁵⁶.

La evacuarea Spitalului civil din Panciu a contribuit și lipsa de alimente necesară pacienților, situație în care doctorul Băiatu, șeful acestuia, declara: „*Depozitul rus ne mai având alimente, spitalul nu are de unde să se aprovizioneze. Bolnavii sunt lipsiți de hrană*”⁵⁷.

Autoritățile județene, reunite în Comisia Lucrărilor de Asanare a Județului Putna, luaseră încă din 22 mai 1917 o serie de măsuri referitoare la mutarea spitalelor din Panciu, consemnate în

⁵³ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar general al județului Putna de ~ și de ~*. Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 187.

⁵⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 510.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 518.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 523.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 533.

Procesul - verbal de ședință încheiat în această zi: „din cauza împrejurărilor se face o schimbare, barăcile din Panciu se vor face la Mănăstioara, lângă biserică, în aceste barăci rămânând să funcționeze Spitalul regional Nr. 443. Deoarece spitalul comunal din Panciu s-a mutat în comuna Păunești, acolo fiind acum și medic, se va face și a patra serie de barăci în Păunești, pe platoul moșiei statului de lângă clădirile unde s-a instalat spitalul Panciu, adică lângă casa de la vie a D-lui Emil Ionescu, însă mai în apropiere de pădure. Pentru lucrările de la Păunești se va lua material din cel adus la Adjud.

Transporturile de material se vor face de la Panciu la Mănăstioara de către Divizia I, iar de la Adjud la Păunești de către comuna Păunești ca care de rechiziție luate din Păunești, Ruginești și Domnești.

Domnul inginer va face repartiția materialului din Adjud și va însărcina pe sergentul picher din Adjud să predea materialul ce va destina pentru Păunești.

Deoarece lucrarea cuptoarelor de depozitare trebuie accelerată, se va începe a face chiar de pe acum la Păunești.

Pentru completarea sumei necesare la constituirea grupelor de barăci se va lua cât va fi necesar de la art. 3 din ordinul N. 512 b.

Pentru începerea lucrărilor de băi și cuptoare în comune se va recurge și la antreprize pentru cari Dl. Inginer își va depune toată silința să găsească antreprenori”⁵⁸.

La 27 mai 1917, barăcile băii și spațiului de dezinfectare de la Panciu au fost demontate și duse la Mănăstioara și Păunești⁵⁹.

Cele de la Mănăstioara erau în număr de șase (ca și la Păunești) pentru spitalul propriu-zis, triaj, infirmerie, bucătărie, milițieni și spălătorie⁶⁰. Din păcate, lucrul la ele nu era terminat la 18 iunie 1917, din cauza lipsei de materiale, căci mâna de lucru a fost asigurată și de populația civilă. Din acest motiv, medicul șef al

⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 104.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 118 verso.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 119 – 119 verso.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)

Ambulanței Diviziei I, căpitanul Nisipescu, avea să atragă atenția Prefecturii că „*Sunt foarte multe cazuri de tifos exantematic, precum și bolnavi militari pe care nu avem unde să-i spitalizăm. Ambulanța Diviziei I ajută și ea, la nevoie cu militari pentru finalizarea lucrărilor*”⁶¹. Pentru transportarea materialului lemnos s-au folosit, prin rechiziție, zeci și zeci de care trase de cai și boi⁶². Barăcile sanitare de la Păunești, de care avea să beneficieze nu peste mult timp și Spitalul din Panciu, „*adăposteau două saloane, două antree, două infirmerii, o baie, două locuințe pentru personal, triaj, două bucătării, o magazie, o spălătorie, o morgă și o anexă cu 14 paturi pentru bolnavi*”⁶³.

În iunie 1917, Spitalul 443 Panciu din Mănăstioara a avut o serie întreagă de probleme. Prima dintre ele era legată de medicul care coordona activitatea spitalului; mai precis, doctorul Constanța Racovițeanu, ajutată de administratorul sublocotenent Ștefănescu și mutată, odată cu spitalul, de la Panciu la Mănăstioara, a părăsit spitalul, mutându-se în județul Râmnicu Sărat, ca medic de circumscripție⁶⁴. În asemenea condiții, medicul șef al Armatei I a dispus următoarele: „*Spitalul Regional 443 se conduce de medicii din formațiile militare care se găsesc în localitatea unde se află spitalul*”⁶⁵.

Astfel, locul fostului medic avea să fie luat, pe rând, de doctorii Solomon și Rados Fochin, de la spitalul din Mărășești⁶⁶.

O altă problemă extrem de delicată cu care se confrunta spitalul civil din Panciu a fost aceea a hranei bolnavilor, după cum rezultă din Adresa trimisă de Prefectură Direcției Subzistențelor din cadrul Ministerului de Război, la 10 iunie 1917: „*în județul nostru este*

⁶¹ *Ibidem*, f. 123.

⁶² *Ibidem*, f. 128.

⁶³ *Ibidem*, f. 163.

⁶⁴ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 144.

⁶⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 612.

⁶⁶ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 144.

*lipsă totală de vite, din care cauză Prefectura a fost nevoită să intervină la armata rusă pentru procurarea hranei necesară bolnavilor din spitalul Panciu, actualmente evacuat la Păunești. Astfel fiind, avem onoare a vă ruga să binevoiți a da ordin Depozitului de Subzistență din Pufești, pentru a aproviziona spitalul cu alimente și vite, contra plată”*⁶⁷.

Către finele lunii iunie, medicul șef al Spitalului Regional 443, căpitanul Nisipescu avea în grijă 40 de bolnavi, suferind de afecțiuni interne și chirurgicale⁶⁸.

La 12 iulie 1917, Spitalul 443 Panciu - Mănăstioara a cerut Ambulanței Diviziei I două căruțe pentru procurarea de alimente, dar demersul făcut nu poate fi soluționat favorabil⁶⁹.

Patru zile mai târziu, medicul șef al Armatei a II-a, generalul Antoniu, dădea Prefecturii putnene următoarea dispoziție: „*unitatea noastră sanitară urmând a pleca din Mănăstioara, să dați ordin medicului primar să primească toți bolnavii din Mănăstioara în spitalul Nr. 443, asigurând personal căutarea lor*”⁷⁰.

În condițiile siguranței menținerii frontului⁷¹, la finele acestei luni, armata plănuia mutarea spitalului.

Deocamdată, la 27 iulie 1917, Prefectura putneană cerea administratorului Spitalului Regional nr. 8 din Păunești să predea Spitalului 443 din Mănăstioara „*toate alimentele, medicamentele și instrumentele medicale*”⁷².

La acea dată, la acest spital, de buna sa funcționare răspundea Consiliul de administrație și conducere al spitalelor militarizate din

⁶⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 613 – 613 verso.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 578.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 702.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 697.

⁷¹ Constantin Marafet, Dumitru Pricop, Nicu Mazere, Felix Lazăr, *Monografia comunei Fitionești - Vrancea*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2007, p. 51 - 52.

⁷² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 712.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918) județul Putna ⁷³. Administrator era Șt. M. Ștefănescu, milițian din Panciu, fără nicio pretenție financiară ⁷⁴. Deoarece cazurile de boli infecțioase în rândul militarilor și populației civile erau din ce în ce mai multe, medicul șef al Armatei a II-a, generalul Antoniu, sfătuia pe medicul din Mănăstioara „să lucreze împreună cu medicii corpului 8 de armată Rus contra boalelor infecțioase în trupă și populațiunea civilă” ⁷⁵.

În ziua de 30 iulie 1917, Spitalul 443 din Mănăstioara primise alimentele și o parte din personalul inferior de la Spitalul nr. 8 Păncești ⁷⁶.

Printre alimente figurau: fasole, sare, griș, arpacaș, paste făinoase, pește, unt, brânză, untură, ceai, zahăr. Lor li se adăugau diverse dotări, precum: găleți, pături, saltele, vată hidrofilă și vată de celuloză, lăzi de lemn cu medicamente și lăzi de tablă pentru pansamente, șervete, cânițe, furculițe și ibrice ⁷⁷.

Anterior, Spitalul 443 Panciu primise gratis, de la depozitele armatei, o cantitate de alimente: fasole, cartofi, varză, mazăre, carne, pește, slănină albă, icre, ceai, arpacaș, fidea, pâine, cozonaci, ulei, sare, zahăr și prune, toate valorând peste 5.400 lei ⁷⁸.

Bombardat puternic de inamic, la 1 august 1917, ora 14:00, Spitalul Regional 443 Panciu va fi evacuat în regim de urgență la Păunești, cu dotări, documentația farmaciei și 98 de răniți aflați acolo în acel moment ⁷⁹. O parte dintre ei, extrem de panicați, au luat-o de-a dreptul prin pădure, spre Păunești. Lipsa mijloacelor de transport a făcut ca cea mai mare parte din inventar, cu excepția registrelor și a medicamentelor transportate la Pufești, să se piardă pur și simplu ⁸⁰.

⁷³ *Ibidem*, f. 723.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 718 verso.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 727.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 729.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 745 – 746.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 749 - 752.

⁷⁹ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 – 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 257.

⁸⁰ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 144.

Comuna Păunești, aflată în Plasa Șușița avea, la finele secolului al XIX -lea, o populație de 3.662 suflete⁸¹.

Medicul acestui Spital, doctorul Solomon, făcea referire la această grea zi într-o Adresă trimisă de la Păunești, la 2 august 1917, Prefecturii putnene: *„Am onoare a vă comunica că eri 1 august curent, ora 14 inamicul a început bombardarea satului Mănăstioara, unde se afla instalat Spitalul Raional Nr. 443. Mai multe bombe au căzut chiar pe terenul împrejmuitor al spitalului și chiar la bucătărie, unde a fost rănit de o schijă de obuz soldatul bolnav Rădulescu Ion. În învălmășeala produsă am reușit a scoate 76 de bolnavi și am plecat cu dâșii în comuna Păunești, unde mă aflu și acum. Spre sară am trimis după căruțe rechiziționate aici. Care au reușit a mai aduce din bolnavii rămași sub conducerea unui caporal sanitar încă zece. La apelul de azi constatăm că ne lipsea 14 bolnavi de a căror soartă nu știm. Am primit ordinul ambulanței Diviziei I de a evacua pe acești bolnavi și îndată ce vom putea rechiziționa căruțe pentru transport îi vom evacua la Adjud, Lunca Dochiei, Bacău și Jassy”*⁸².

Pentru a fi și mai convingător, a doua zi, doctorul Solomon revine în atenția aceluiași instituții județene cu un raport substanțial referitor la evenimentele din prima zi a lunii, precizând: *„Bombele cădeau chiar în apropiere de băncile noastre și un soldat bolnav care se afla ieșit afară a fost rănit la coapsa stângă de o schijă de obuz.*

Bolnavii, ce erau alarmați încă dinainte de această bombardare, căci de câteva zile ne aflam sub traiectoria artileriei, de astă dată îngroziți, au luat-o la fugă și intervenind am dispozat că bolnavii cari se aflau într-o stare de sănătate mai bună, să plece de îndată spre satul Păunești. La spital am lăsat pe vreo 14 bolnavi mai grei (din cei 98 ce aveam) în îngrijirea unui caporal sanitar căci nu ne-a fost cu putință să găsim nici o căruță în localitate și nici în satul apropiat Fitionești, pentru a-i transporta pe ei.

⁸¹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *op. cit.*, p. 241.

⁸² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 742 - 742 verso.

Sosind la Păunești, chiar în seara aceleiași zile a plecat o căruță singură ce am putut-o obține cu un sanitar și a reușit a aduce șapte bolnavi exantematici.

Astăzi am trimis din nou o căruță și s-a reușit a se salva și restul de bolnavi afară de trei, cari probabil s-au răătăcit, căci nu s-au mai găsit în spital.

Îngrijindu-ne în primul rând de salvarea bolnavilor și neputând cu nici un chip găsi căruțe, pentru transportul materialelor depozitate. În magazia spitalului s-a dus eri administratorul Ștefănescu cu o căruță cu un cal, a milițianului Seferovici, pentru a ridica, pe cât posibil, ce va găsi mai neapărat necesar.

Din acestea administratorul a adus cancelaria intactă și mare parte din medicamente.

Conform ordinului ambulanței Diviziei am început a evacua pe bolnavi la spitalele din Adjudu Nou, Lunca Dochiei și Iași, iar cei vindecați complet, la divizia respectivă. Primul transport s-a făcut în ziua de 2 august căci în ziua de 1 [august] neputând găsi nici o căruță nu s-a putut face transportul bolnavilor, rămânând ca în ziua de 4 [august] să se transporte și restul”⁸³.

La această dată, doctorul Solomon revenea cu noi detalii în legătură cu primele zile de existență ale Spitalului 443 Regional Panciu, mutat la Păunești: „În ziua de 1 august [1917] neputând găsi căruțe, nici pentru transportul soldaților bolnavi, vedeam cu durere că magazia, conținând un depozit însemnat de alimente și medicamente precum și cancelaria spitalului, era condamnată a fi distrusă de bombe și lăsată pradă hoților.

În ziua de 2 august, cu toate stăruințele ce le-am făcut pentru a găsi căruțe, atât în Mănăstioara, cât și în Fitionești și Păunești, tot nu am găsit nimic decât o căruță mică cu un cal, a milițianului Seferovici Mihaiu, cu care am putut aduce la Păunești, cancelaria și parte din medicamente. Cu această ocaziune am găsit ușa magaziei deschisă prin scoaterea belciugului, lacătului și toate lucrurile

⁸³ *Ibidem*, f. 754 - 754 verso.

răscolite. Extrem de îngrijat pentru soarta averei țarei, a cărui păstrare mi s-a încredințat văzând bombardamentul extrem de violent sub care se află spitalul, multe proiectile căzând foarte aproape, lucru ce se făcea cu neputință a avea siguranță în păzitori, cari aceștia nu ar fi putut opri a cădea un obuz și a distruge toată magazia. Am găsit în conștiința mea, că fac bine, predând regimentului 18 Corj prin delegatul său, Dl. Sublocotenent Clopotaru, toate alimentele și parte din lenjerie cu proces verbal, dresat de noi în patru exemplare din care două cu onoare am a vi le alătura aici.

Pentru mâine 4 curent mi-a promis Secția de jandarmi căruțe cu care mă voi duce în timpul dimineții și sper că voiu salva și restul de lucruri.

Neputând pentru moment inventaria, nu pot ști ce lucruri mi s-au furat, afară de două vite ce le obținusem de la depozitul de aprovizionare și cari probabil au fost furate de coloanele artileriei ruse care poposeau în lunca de lângă depozit.

Toate materialele și cheltuielile spitalicești le voiu preda conform ordinelor Dvs. și al dl. medic Primar, medicul Spitalului Panciu din Păncești”⁸⁴.

După cum rezultă dintr-un Proces - verbal întocmit la 2 august 1917, doctorul Solomon a predat multe alimente și articole farmaceutice Regimentului 18 Gorj, pentru ca acestea să nu ajungă la inamic: arpacaș, fidea, griș, orez, zahăr, ulei, sare, fasole, varză, brânză, pește sărat, untură topită, ceai, mazăre, chibrituri, veselă, articole de îmbrăcăminte și săpun⁸⁵.

La 14 august 1917, doctorul Panea atrăgea atenția Prefecturii putnene că se impunea mărirea numărului de paturi din spitale, acestea fiind și așa mult prea puține la număr: „populațiunea județului a crescut cu cea venită din Vrancea, iar condițiunile ei de trai s-au înrăutățit, această populațiune fiind îngrămadită în același timp în mai puține comune decât înainte, de trei zile evacuându-se și comunele Mărășești, Diochești, Movilița, Mănăstioara și Fitionești.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 755 - 755 verso.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 756 - 756 verso.

Din toate spitalele, cu toate acestea, n-am rămas decât cu cel de la Adjud și Păunești.

Cu toate că avem atât de puține locuri de spitalizare pentru această populațiune, armata rusă ne-a mai redus pe cele de la Păunești, luându-ne barăcile.

Situațiunea fiind destul de îngrijorătoare și neavând decât prea puține locuri de spitalizare pentru această populațiune, vă rog să binevoii a interveni și Dv. să ni se elibereze barăcile de la Păunești de către armata rusă”⁸⁶.

Prefectura promitea că va „*intervenii de urgență telegrafic la Dl. Comisar al Guvernului pe lângă Corpul 8 Rus*”⁸⁷. Acesta luase 50 m³ scânduri, în valoare de 5.310 lei, prin intermediul Regimentelor 50, 52, 57 Infanterie rusă, aflate la Domnești, utilizând 15 căruțe⁸⁸ inițial, apoi încă 12. Ei motivau că aveau nevoie de aceste materiale în prima linie, inclusiv de cherestea, nedorind să fie capturate de germani⁸⁹.

La 26 august 1917, Serviciul de Poduri și Șosele înștiința Prefectura Județului Putna că barăcile de spitalizare de la Păunești erau refăcute. În plus, mai existase material lemnos pentru construcții sanitare, luat de Divizia XIV rusă dar, fapt extrem de regretabil, pus pe foc. Materialul acesta trebuia însă păstrat și păzit: „*trupele ruse să păzească mobilierul barăcelor de spitalizare ce li s-a pus la dispoziție de-a gata fără nici o osteneală din partea lor*”⁹⁰. Urma ca barăcile să fie dotate cu mobilier și să li se dubleze pereții⁹¹.

Până la 1 septembrie 1917, la Spitalul din Panciu, mutat, pe rând, la Păncești, Mănăstioara și Movilița, s-au înregistrat 815 decese⁹².

⁸⁶ *Ibidem*, f. 874.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 167 - 169 verso.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 170 - 170 verso.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 180.

⁹¹ *Ibidem*, f. 179 - 179 verso.

⁹² Virgil D. Paragină, *op. cit.*, p. 179.

În ziua de 31 august ⁹³ / 14 septembrie 1917 ⁹⁴, Spitalul din Panciu era mutat la Orbeni, având grijă nu doar de sănătatea militarilor, cât și a populației civile din localitățile Cucova, Drăgășani, Mândrișca, Orbeni, Parava, Scurta și Valea Seacă ⁹⁵. Existența acestei unități spitalicești devenise o necesitate stringentă, în contextul extinderii epidemiilor de dizenterie, tifos exantematic și febră tifoidă în partea de nord - vest a județului Putna rămasă liberă ⁹⁶. Ca și celelalte spitale existente, secției de boli contagioase a Spitalului de la Orbeni i-au fost cedate nu doar mai multe barăci, ci și o casă particulară, prin rechiziție. La rândul lor, copiii se îmbolnăveau în număr din ce în ce mai mare de scarlatină, difterie și rujeolă. Într-un asemenea context, se impunea și la Orbeni extinderea secției de boli contagioase ⁹⁷ și utilizarea mai multor materiale de dezinfecție ⁹⁸.

Adresa înaintată Prefecturii putnene de medicul primar Ion Panea, la 1 septembrie 1917, referitoare la aceste probleme, viza și situația de la Orbeni. Această comună era aflată tot în Plasa Răcăciuni, pe pârâul cu același nume, având, la finele secolului al XIX -lea, 1.560 de locuitori ⁹⁹: *„Am onoare să bine voiți a convoca comisiunea care mănuește fondul lucrărilor de asanare și ospitalizarea bolnavilor, deoarece în urma situațiunei create de împrejurări, am a propune executarea unor lucrări urgente, fără cari epidemiile se vor întinde. De asemenea este absolută nevoie a se decide asupra amenajărilor ce trebuie să se facă pentru ospitalizarea bolnavilor. În afară de aceasta, aceste barăci sunt și insuficiente, fiind că cu toate că s-au redus*

⁹³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 868 verso.

⁹⁴ Constantin Marafet, Dumitru Pricop, Nicu Mazere, Felix Lazăr, *op. cit.*, p. 52.

⁹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 868 verso.

⁹⁶ Virgil D. Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 143.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 144.

⁹⁸ *Ibidem*, p. 145.

⁹⁹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *op. cit.*, p. 218.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
*numărul comunelor din județ după cum știți, în aceste 25 comune e îngrămădită populațiunea din aproape 50 comune*¹⁰⁰.

În prima jumătate a acestei luni, o parte din barăcile care au aparținut Spitalului 443 Panciu de la Mănăstioara, de lângă biserică, au fost duse la Adjud, în vederea dublării pereților barăcilor Spitalului de aici ¹⁰¹. Restul au fost luate de soldații aflați sub comanda colonelului Epure de la Brigada a III-a, Divizia a II-a, ducându-le direct în tranșee ¹⁰².

Aceiași unitate spitalicească - aidoma întregului județ, dealtfel - se confrunta cu o boală necunoscută la noi până la izbucnirea marelui război. Numită în literatura de specialitate „*turgescența foamei*” ¹⁰³, această boală, care produce edeme, avea drept simptome debilitatea musculară, deranjările intestinale, stări de depresie, tulburări de vedere, alterarea sângelui și afecțiuni cardiace. Ea era provocată de lipsa fierului și arseniului din alimente ¹⁰⁴, în special și de puținătatea și precaritatea hranei, în general. Se asociază cu pelagra. Deoarece mortalitatea provocată de această boală ajunsese să fie la noi mai mare decât în alte țări, fenomenul trebuia stopat prin înlocuirea mămăligii cu pâinea, devenită un adevărat medicament ¹⁰⁵ care, într-adevăr, putea salva multe vieți omenești. Boala era provocată însă și de lipsa grăsimilor din alimente: era, așadar, nevoie urgentă de untură și de brânză, atât pentru pacienții din spitale, cât și pentru populația civilă. Pentru a nu se ajunge la un dezastru, se dorea înființarea unor cantine sociale, asigurându-se astfel hrana tuturor celor pauperi, fără bani și fără provizii, care nu aveau cu ce

¹⁰⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 29 / 1917, f. 190.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 199 - 200.

¹⁰² *Ibidem*, f. 199 - 199 verso.

¹⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 128.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 128 verso.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 126.

supraviețui în ziua următoare ¹⁰⁶. Pentru toți aceștia trebuiau întocmite caziere aparte ¹⁰⁷.

Tot în luna septembrie, Spitalul Panciu din Orbeni cerea ajutorul Prefecturii putnene, în ceea ce privește asigurarea necesarului de carne de oaie ¹⁰⁸ și Ministerului de Război, pentru aprovizionarea cu legume și zarzavaturi, prin intermediul depozitelor militare existente. La rândul lor, acestea se aprovizionau atât de la populație, cât și de la grădinile cultivate de armată ¹⁰⁹.

La finele acestei luni ¹¹⁰ și la începutul celei următoare, atât la Păncești, cât și la Orbeni era nevoie de rechiziționarea unor case de lângă spitale, pentru izolarea celor bolnavi de scarlatină, în condițiile în care unitățile spitalicești existente acolo nu mai aveau nici un loc liber ¹¹¹. În plus, la Orbeni era nevoie de încă o casă, pentru infirmerie, situată și ea în vecinătatea spitalului. În legătură cu acest fapt, opuneau rezistență nu atât Primăria din Orbeni și șeful Postului de jandarmi din comună, cât și A. Dunca, Comisarul Guvernului pe lângă Armata Rusă, Corpul 8, cu sediul în comuna Scurta, județul Putna ¹¹². La începutul lunii octombrie 1917, Spitalul din Orbeni avea 60 de bolnavi internați ¹¹³.

Referitor la calitatea actului medical de la Spitalul Regional 443 Panciu aflat la Păncești, grăitoare este mărturia făcută de către conducerea acestuia Prefecturii putnene, la 14 octombrie 1917: „în acest spital nu există medic fără titlu de Doctor în medicină” ¹¹⁴.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 126 verso.

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 127.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 150.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 143 verso.

¹¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 179 - 179 verso.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 939.

¹¹² *Ibidem*, f. 939 verso.

¹¹³ *Ibidem*, f. 963.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 956.

Între timp, Spitalul Panciu din Orbeni se aprovizionează cu sare¹¹⁵, legume¹¹⁶ și porumb¹¹⁷, iar cel de la Păncești (Spitalul militarizat 443) cu pâine¹¹⁸.

În ziua de 31 octombrie 1917, Direcțiunea Administrației Generale, Personalului și Statisticii din cadrul Ministerului de Interne aducea la cunoștința Prefecturii putnene că „în urma intervenirii ce au făcut la Marele Cartier General ni s-a răspuns că s-a ordonat armatei ca să construiască alte barăci pentru trupele ce ocupa barăcile de izolare din Păunești, acel județ.

Vă rugăm ca, imediat ce aceste barăci vor fi lăsate de trupe, să cereți unităților teritoriale ca să dea gărzi pentru paza lor, până ce vor fi întrebuintate”¹¹⁹. După cum rezultă din Adresa înaintată de același Minister Prefecturii, la 7 noiembrie 1917, aceste barăci erau rezervate doar militarilor: „baracele din Păunești sunt ocupate de bolnavii unei Divizii de pe front, iar în locul acestor barăci se poate dispune, pentru populație, după avizul Direcției Sănătății Publice, de spitalul din Adjud”¹²⁰. Aici situația era delicată, medicul Garnizoanei Păunești trimițând Prefecturii, la 10 noiembrie 1940, următoarea Telegramă: „Rog expediți imediat una sută doze ser antidifteric preventiv, întrucât în comuna Păunești s-a ivit difteria”¹²¹.

La jumătatea lunii noiembrie 1917, cuptoarele și băile de deparazitare de la Păncești și Orbeni erau în lucru, în contextul măririi numărului de cazuri de tifos exantematic¹²².

În data de 24 noiembrie 1917, medicul șef al județului Putna, I. Panea, cerea Prefecturii Județului Putna „a dispune să se evacueze deocamdată una din cele două case mari din jurul spitalului din

¹¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 175.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 225.

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 1.017.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 894.

¹¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 230.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 231.

¹²¹ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 1.056.

¹²² *Ibidem*, f. 1.062.

Orbeni și anume hanul D-lui P. Buzdugan sau casa D-lui Perceptor Alexiu, pentru a se putea mări astfel Spitalul din Orbeni”¹²³.

Din același motiv - extinderea epidemiilor și existența unor spitale total neîncăpătoare pentru populația civilă - se cerea eliberarea hanului lui Luță Grecul sau acel al lui Luca, în vederea măririi Spitalului din Păncești, cele două imobile fiind în imediata apropiere a acestora¹²⁴.

Concomitent, Spitalul Regional 443 Păncești se aprovizionează de la Ministerul de Război cu alimentele necesare, depozitele militare existente în județ nemaiputându-i fi de folos¹²⁵.

Către finele acestei luni, Spitalul din Orbeni, implicat în campania de deparazitare desfășurată în localitate, se aprovizionează cu var de la Orbeni¹²⁶.

La 7 noiembrie 1917, regina Maria a vizitat spitalul din Păunești „unde împărți bolnavilor tutun și bomboane”¹²⁷.

O lună mai târziu, medicul Garnizoanei Păunești solicita Prefecturii procurarea în regim de urgență a patru tone de var, „pentru desinfectarea locuințelor, întrucât epidemia de tifos exantematic se întinde”¹²⁸.

În plină iarnă, Spitalul din Păncești era aprovizionat cu lemne de foc din pădurea Sascut¹²⁹. Ca și în cazul celui din Orbeni, se utilizau echipe a câte 10 lucrători, alcătuite din localnici¹³⁰.

Anul 1918 debutează cu necesitatea rezolvării, de către autoritățile județene, a unor probleme legate de aprovizionarea spitalelor din județ. De această dată, Prefectura a trimis un delegat la

¹²³ *Ibidem*, f. 933 - 933 verso.

¹²⁴ *Ibidem*.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 1.066.

¹²⁶ *Ibidem*, f. 1.098.

¹²⁷ *Maria, Regina României, Povestea vieții mele*, vol. III, Ediția I-a, Editura „Adeverul”, f. a., p. 352.

¹²⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 1.117.

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 238.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 240.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
Depozitul de Subzistență Iași, pentru a aduce unităților spitalicești putnene 500 kg pește¹³¹.

În februarie 1918, Spitalul Comunal din Panciu continua să funcționeze la Orbeni, iar cel militar, tot din Panciu, devenit Spitalul Regional 443, la Pănțești¹³².

În martie 1918, Spitalul Panciu de la Orbeni, condus de doctorul odobeștean Băiatu¹³³, primea din partea Prefecturii putnene 200 kg de hering și scrumbie pentru pacienții aflați aici¹³⁴. George M. Băiatu, medicul detașat la Spitalul Panciu, avea să fie înlocuit ulterior de N. Antohi, medic titular¹³⁵. În aprilie 1918, Spitalul Panciu din Orbeni avea 40 de paturi și rufărie din belșug, motiv pentru care o parte din ea avea să fie trimisă de doctorul Băiatu la Spitalul din Odobești, unde acesta era titular¹³⁶.

Răspunzând solicitării venite din partea Serviciului Sanitar de pe lângă Comandamentul Armatei a II-a, Prefectura putneană avea să precizeze, la 4 mai 1918, că „în acest județ nu mai avem nici un spital militarizat”¹³⁷.

Spitalul Panciu mai funcționa, teoretic doar, la Orbeni, după cum reiese din cererea înaintată de către Primăria acestei comune Revizorului Școlar al Județului Putna, la 29 mai 1918: „Comuna e lipsită de mijloace a închiria local de școală și întrucât localul existent de școală e ocupat de oficiurile spitalului din Panciu, evacuat < la > Orbeni, dar bolnavii absolut nu sunt deloc și ocupațiune zadarnică, rog ordonarea instalării în localul de școală existent a frecvența elevii și elevele cursurile”¹³⁸. La rândul său, Revizorul a cerut medicului primar al județului Putna să dispună luarea măsurilor necesare pentru eliberarea, dezinfectarea, curățirea,

¹³¹ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 637.

¹³² *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 95 verso.

¹³³ *Ibidem*, f. 161.

¹³⁴ *Ibidem*, f. 162.

¹³⁵ S. J. A. N. Vn., fond Serviciul Județului Putna, dosar nr. 5 / 1918, f. 82.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 24 – 24 verso.

¹³⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1918, f. 199.

¹³⁸ Idem, fond Serviciul Județului Putna, dosar nr. 5 / 1918, f. 128.

văruirea și predarea pe bază de proces - verbal a localului respectiv. Răspunsul nu a fost însă cel așteptat: „*Acum e vacanție*”¹³⁹.

În data de 1 iunie 1918, doctorul Băiatu predă colegului său de breaslă M. Antohi¹⁴⁰, pe bază de Proces – verbal, întreaga zestre a Spitalului din Panciu, constând în obiecte de gospodărie, instrumente, aparate medico - chirurgicale și farmaceutice¹⁴¹.

La începutul lunii iunie, medicul primar al județului Putna înștiința Direcția Generală Sanitară în legătură cu destinația pe care Armata a dat-o barăcilor care aparținuseră Spitalului Panciu din Păunești: „*comandantului Corpului I Armată, crezând că barăcile de la lacul Bârnova din comuna Păunești, erau făcute de armată, cu raportul no. 671 / 1918 a cerut și i s-a aprobat de Ministerul de Război să fie utilizate pentru orfelinatul din Păncești. Două din aceste barăci au și fost demontate de Divizia I-a din ordinul Ministerului de război, iar cu materialul scos din ele s-a făcut o infirmerie și baie la orfelinat.*

Barăcile acestea sunt construite însă de noi pentru spitalul Panciu, care a și funcționat acolo, până ajunse ca Păuneștii să fie bombardat”¹⁴².

Aidoma celorlalte unități spitalicești din județ și cel din Panciu, aflat la Orbeni, avea nevoie de 200 - 250 kg de făină de grâu lunar pentru hrana dar, mai ales, pentru sănătatea pacienților săi. Faptul este dovedit de Adresa înaintată Prefecturii putnene, la 9 iunie 1918, de către medicul primar al județului Putna: „*pelagra a luat proporții foarte îngrijorătoare și ceea ce este mai grav, nici nu se poate ameliora starea acestor pelagroși din cauză că de când brutăriile armatei nu mai pot da pâine pentru spitale, spitalele nu mai au de unde să ia. Deoarece pâinea e un ce absolut indispensabil în tratamentul pentru ameliorarea pelagroșilor, am onoarea a vă ruga să binevoiți a supune comisiunei de aprovizionare cererea noastră de a*

¹³⁹ *Ibidem.*

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 84 – 86.

¹⁴¹ *Ibidem*, f. 83.

¹⁴² *Ibidem*, f. 116 – 116 verso.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
face tot posibilul să capete cel puțin atâta grâu cât este necesar pentru tratamentul pelagroșilor în spitale”¹⁴³.

În ziua de 10 iunie 1918, medicul acestui spital, Antohi, se pregătește de mutarea acestuia de la Orbeni la Panciu. Zestrea spitalului trebuia transportată în lăzi de lemn¹⁴⁴. La începutul lunii următoare însă, Direcția Spitalelor din Iași nu excludea posibilitatea ca acest spital să funcționeze la Țifești¹⁴⁵.

La 7 / 20 august 1918, medicul primar al județului Putna aducea la cunoștința Direcției Generale [a Spitalelor] Iași că „*Spitalul Panciu a fost luat de ruși după moartea doamnei Doctor Celăreanu; masa de operație cât și alte lucruri au fost luate de spitalul zemstvou-lui Basarabean, care servea unei Divizii ruse. Medicul chirurg al acelui spital era un domn Dr. Frenkel din Chișinău*”¹⁴⁶.

Pretura Plasei Zăbrăuți, cu sediul în comuna Movilița, cerea medicului Ion Panea, la 18 august 1918, ca „*spitalul Panciu, care se afla în Orbeni, fără nici un bolnav, să fie mutat în Movilița, unde populațiunea a 12 comuni, băstinașă și evacuată, duce lipsă de ajutorul medical. În acest scop, localul primăriei Movilița se poate întrebuința*”¹⁴⁷. Medicul primar al județului Putna avea să răspundă că nu este de acord cu acest lucru, deoarece Spitalul Panciu trebuia să fie reînființat în orașul dintre vii, când condițiile vor permite. Între timp, populația aflată pe raza comunei Movilița putea apela la Spitalul Mărășești și la Spitalul Vidra, instalat la Păunești¹⁴⁸.

Pentru toate aceste spitale, asigurarea alimentelor reprezenta o mare problemă, după cum rezultă din Adresa înaintată de medicul Ion Panea Prefecturii, la 24 august 1918: „*Alimentația bolnavilor din spitalele județului nostru lasă foarte mult de dorit. N-au de unde să se*

¹⁴³ *Ibidem*, f. 123.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 135.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 169.

¹⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 14.

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 49.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

aprovizioneze. De la Depozitul economic al județului nu li s-a dat decât porumb și puțin pește. Din luna martie, de când nu mai sunt depozite militare, alimentația bolnavilor a fost completamente lipsită de grăsimi. Pentru aceste motive vă rog încă o dată să binevoiți a da ordin depozitului economic al județului ca, ori de câte ori îi va sosi porumb, grâu, ulei, brânză, pește și alte alimente, să cheme negreșit și spitalele, pentru a le da cota cuvenită.

Aceste spitale sunt: Adjud, spitalul Mărășești, spitalul Panciu în comuna Orbeni și spitalul Vidra în comuna Păunești”¹⁴⁹.

Alimentele necesare pentru bolnavii acestui spital (cu 16 paturi) și pentru personalul acestuia (opt cadre sanitare și cei patru membri ai familiei medicului), pe timp de un an, erau următoarele: pește - 269,800 kg - o dată pe săptămână; brânză - 269,800 kg - o dată pe săptămână, fasole - 403,200 kg - de două ori pe săptămână; cartofi - 436,800 kg - o dată pe săptămână; ulei - 87,360 kg - de trei ori pe săptămână; varză - 192,400 kg - timp de șase luni, o dată pe săptămână; prune - 436,800 kg - o dată pe săptămână; untură - 87,360 kg, de patru ori pe săptămână; macaroane - 50 kg; fidea - 50 kg; arpacaș - 50 kg; porumb - 2.187 kg, de două ori pe săptămână, 750 grame pe zi; grâu - 5.460 kg, de cinci ori pe săptămână; zahăr - 153,300 grame, ceai - 5.110 kg, surogat - 30,260 kg; zarzavat - în valoare de 438,20 lei ¹⁵⁰.

La solicitarea Direcției Generale a Spitalelor, medicul primar al județului Putna comunica, la 8 / 21 septembrie 1918, o serie de date referitoare la Spitalul Panciu din Orbeni. Aflăm astfel că, din aprilie 1918 (de la abandonarea școlii ca locație pentru spital) ¹⁵¹ și până în toamnă, numărul paturilor spitalului scăzuse vertiginos, de la 40 la 16. Spitalul avea ca anexe mai multe imobile ale localnicilor, aflate în imediata apropiere, asigurându-se astfel spațiu pentru bucătărie și spălătorie.

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 43.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 50.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 135.

Doctorul Băiatu, înainte de a pleca la Odobești, s-a îngrijit de curățarea și văruirea spitalului din Orbeni unde, în sala cea mare, l-a botezat pe băiatul notarului din comună. Succesorul său, doctorul Antohi, și-a amenajat în școală locuința sa proprie. Tot aici a înființat mai multe depozite care, este drept, puteau sta la fel de bine, în deplină siguranță, la Primărie ¹⁵².

Tot în această lună s-a luat decizia de reinstalare a Spitalului din Orbeni la Panciu; din acest motiv, la 20 septembrie 1918, medicul Antohi îi comunica medicului primar al județului Putna următoarele: *„Luând permisurile în primire pentru trecere în teritoriul ocupat, suntem gata pentru trecere. Pentru aceasta ne trebuie două vagoane mari (15.000 kg) unde vom pune bagajul spitalului și personalul și un altul pentru cai și căruțe, de la Halta Negri – Mărășești”* ¹⁵³. Peste o săptămână, doctorul Panea îi promitea doctorului Antohi că va interveni la Direcția Generală a Spitalelor, mai ales că și contextul este favorabil: *„Trecerea populațiunii regiunii Panciu la locul ei în teritoriu ocupat se va termina peste câteva zile și e absolută nevoie să trecem acolo și serviciul ei sanitar”* ¹⁵⁴. Pe drumul de întoarcere, caii de la atelaje au murit din cauza solicitării la care au fost supuși ¹⁵⁵.

Ca și în cazul altor comune, la Orbeni, locuitorii cărora li se rechiziționaseră cazanele instalate la baia de deparazitare, pendinte de Spital, doreau să le recupereze. Referindu-se la această problemă, medicul primar al județului Putna raporta, Prefecturii, la 29 septembrie / 12 octombrie 1918, următoarele: *„cazanele de la băile din Orbeni, Scurta și Cucova, toate, au fost rechiziționate cu forme în regulă și au fost predate apoi spre păstrare, cu proces - verbal, primăriilor respective, conform ordinului Direcțiunei Generale a Serviciului Sanitar, noi neavând personal stabil în fiecare comună.*

După încheierea procesului - verbal de rechiziționarea cazanelor și ridicarea lor, primăriile ar fi trebuit să elibereze bonurile,

¹⁵² *Ibidem*, f. 65 – 65 verso.

¹⁵³ *Ibidem*, f. 95.

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 96.

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 181 – 181 verso.

*ceea ce au neglijat să facă. De acele cazane însă nu se puteau priva, fiind un material strict necesar instalațiilor de băi ce va trebui să reînjghebăm la începerea epidemiilor [indescifrabil] de exantematic din cari e foarte posibil să mai avem însă câțiva [indescifrabil] în mai mică măsură”*¹⁵⁶.

Până să fie transferată la Primăria Comunei Orbeni, baia spitalului din localitate fusese proprietatea Direcțiunii Generale a serviciului sanitar, la ea lucrând o echipă de la Marele Cartier General, condusă de locotenentul Tomescu, inginer de profesie¹⁵⁷.

La 16 / 29 octombrie 1918, medicul primar al județului Putna informa Direcția Generală a Serviciului sanitar în legătură cu baia Spitalului Panciu din Orbeni: „după plecarea Domnului Doctor Băiatu de la spitalul Panciu din Orbeni [1 iunie 1918¹⁵⁸] bolnavii se așezau la pat neîmbăiați și din cauza desinteresării D-lui medic al spitalului Panciu, instalațiunea de baie din localitate a fost devastată. Baia din Orbeni a fost făcută în clădire proprie - de scânduri - și până la plecarea D-lui Doctor Băiatu din Orbeni, a funcționat nu numai pentru spital, ci și pentru populațiune. Era așa de bine instalată încât făcea regulat baie în ea cu plăcere și cele câteva familii de refugiați din Orbeni. Căsuța din fața spitalului, în care fusese baie înainte și în care rămăsese în urmă spălătoria spitalului, după cum a văzut și Dl. insp. General sanitar Dr. Rigami, este de asemenea devastată. Este casa unor orfani și la plecarea Dl. Dr. Băiatu o lăsase de asemenea în bună stare”¹⁵⁹.

Grație eforturilor depuse de doctorul Băiatu, spitalul și-a păstrat în bună stare efectele spitalicești și cele de farmacie, ustensilele, articolele de îmbrăcăminte și încălțăminte, depozitele alimentare¹⁶⁰ și medicamentele. Tot datorită lui, întreg personalul spitalului, de la subchirurg până la cel din urmă servitor, a beneficiat

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 107 – 107 verso.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 187 – 187 verso.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 135.

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 145 – 145 verso.

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 134 – 135.

Contribuții privind activitatea spitalelor din Panciu în perioada Primului Război Mondial (1916 - 1918)
de halate de postav și bocanci, fiind ajutat de Direcțiunea Îmbrăcăminții din cadrul Ministerului de Industrie și Direcției Generale a Serviciului Sanitar ¹⁶¹. Efectele donate de englezi prisosind, aveau să fie direcționate către Spitalul din Odobești ¹⁶².

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 138.

¹⁶² *Ibidem*, f. 138 verso.

CONTRIBUȚII PRIVIND ACTIVITATEA SPITALELOR MILITARE DIN PĂNCEȘTI (JUDEȚUL PUTNA) ÎN ANII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL (1916 - 1918)

**Ionuț Iliescu
Marilena Sima**

Unul din spitalele militare care au funcționat pe teritoriul județului Putna în anii Primei Conflagrații Mondiale a fost cel de la Pănțești - comună situată pe valea pârâului cu același nume, care la recensământul din 1890 număra 2.069 de locuitori ¹ - cunoscut și sub numele de Spitalul Militar nr. 8.

În fapt, acesta îngloba Spitalul Mobil nr. 8 din Slatina, cu 90 de paturi și pe cel al filialei Crucii Roșii din același oraș, cu 20 de paturi, profilat pe boli contagioase. Cele două spitale au fost conduse de doctorul Constanța Racoviceanu și administrate de institutorul Vișoianu, tot din Slatina.

În spital era foarte mult de lucru, în condițiile în care cadrele medicale erau insuficiente, iar numărul pacienților depășea cu mult pe cel al paturilor. În fiecare zi, circa 100 de militari aflați în faza de convalescență erau externați. Mortalitatea înregistra cote zilnice cuprinse între 8 și 14 %, aici incluzând atât pe cei răniți grav pe câmpul de luptă, cât și pe cei răpuși de febră tifoidă sau tifos exantematic.

¹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar general al județului Putna* de ~ și de ~. Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 229 – 230.

Medicul era ajutat de un subchirurg, două infirmiere, doi infirmieri, un preparator de medicamente și 12 milițieni. Cele 90 de paturi destinate răniților erau instalate în școală, iar restul de 20, rezervate contagioșilor, într-o casă rechiziționată de armată ². Secția aceasta funcționa la un moment dat și pentru populația civilă, în condițiile declanșării unor epidemii, fiind vizați locuitorii comunelor Bâlca, Berești, Borșani, Cornățel, Coțofănești, Sascut și Urechecști ³.

Spitalul temporar nr. 8 din Pâncești este, totodată, continuatorul celui de la Sascut, desființat la începutul anului 1917; conform unei Adrese înaintate de autoritățile locale Marelui Cartier General al Armatei Române, la Pâncești erau transferați de la Sascut „17 teferi și 40 netransportabili sub conducerea D-rei Dr. Racoviceanu” ⁴.

Spitalul avea însă multe lipsuri, după cum rezultă din Adresa înaintată Prefecturii putnene, la 7 februarie 1917, de către administratorul acestuia, I. Vișoianu: „La evacuarea spitalelor din Sascut - gară și Sascut - sat sub conducerea d-lui Medic Mr. Pohl s-a luat întreaga zestre a spitalelor cu care fuseseră evacuate din Slatina, așa că acest spital, care depindea cu totul de cel de sub conducerea D-lor Dr. Pohl, n-a fost înzestrat de atunci nici chiar cu strictul necesar, pentru bolnavi ce-i avea internați.

Azi numărul acestora fiind peste măsură de mare, n-avem nici efecte spitalicești, nici pături, nici halate, nici ustensile culinare cu cari să putem întâmpina cerințele primordiale.

Vă rog să binevoiți a dispune, pe orice cale ați alege, să ni se înzestreze spitalul cu 100 pături, 100 halate, 150 cămăși, 150 ismene, 150 perechi papuci, 100 dosuri saltele, 100 fețe perne, 100 cearșafuri, 100 perechi ciorapi, precum și două cazane mari pentru bucătărie,

² Virgil Paragină, Valeria Paragină, *Medicina și farmacia din ținuturile Putnei pe masa de disecție a istoriei*, vol. I, Editura Porto - Franco, Galați, 1993, p. 143.

³ *Ibidem*, p. 144.

⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 29.

2 - 3 oale de diferite mărimi, 2 - 3 crățiți, 2 tigăi, 100 farfurii de fier, 100 linguri, 100 furculițe, 2 cratițe mari, un satâr, o albie pentru spălat rufe și o frânghie.

D-voastră ați putea dispune ca aceste lucruri să fie aduse de un delegat chiar de la formația D-lui Dr. Pohl, care e azi la Bâra în județul Roman, deoarece - după informații - acolo nu era o regulată formație spitalicească, iar pe de altă parte zestrea, ce mai era luată, e zestrea a 10 spitale, care au funcționat în Slatina”⁵.

Câteva zile mai târziu, dezideratul administratorului devine certitudine ⁶; în aceeași lună, numărul pacienților atinge cifra de 140, dintre care 25 sufereau de febră recurentă și 12 de febră tifoidă ⁷.

Au fost și cazuri în care numărul bolnavilor de febră tifoidă era destul de mare: 67, dintr-un total de 74 ⁸.

La începutul anului 1917, situația bolnavilor și a milițienilor de la acest spital era critică din punctul de vedere al lipsei articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte, ajungându-se în situația paradoxală de a nu se putea face 30 - 40 de externări tocmai din acest motiv. Grăitoare în acest sens este o altă mărturie a administratorului spitalului, I. Vișoianu: „încă de la evacuarea spitalelor din Sascut - sat și Sascut - gară, ni s-au lăsat la acest spital soldați răniți și bolnavi fără nici un fel de echipament: nici mantale, nici tunici, nici lenjerie, nici încălțăminte, fie că mulți dintre ei au venit fără ele dupe câmpul de luptă, fie că au fost luate de spitalele evacuate, fie lăsați numai în costumul de spital. Acum, fiind vindecați sau aproape vindecați, nu se pot evacua, fiindcă sunt desbrăcați” ⁹.

O altă problemă era aceea a cheltuielilor - inclusiv a celor legate de personal - pe care administratorul a încercat s-o rezolve încă de la finele lunii ianuarie a aceluiași an, printr-un Memoriu adresat Prefecturii putnene: „Spitalul funcționează cu două secțiuni: una, în

⁵ *Ibidem*, f. 100 - 100 verso.

⁶ *Ibidem*, f. 105.

⁷ *Ibidem*, f. 117.

⁸ *Ibidem*, f. 34 - 55.

⁹ *Ibidem*, f. 94.

localul școalei din comună, în care se pot interna 90 soldați răniți ori bolnavi medical; alta, într-un local particular, în care se pot interna 20 bolnavi; aceasta e secțiunea boalelor contagioase: febră tifoidă.

Personalul medical se compune din Dna Dr. C. Racoviceanu, în calitate de medic șef și dintr-un subchirurg, plutonier, mobilizat oficial pe loc, din două infirmiere cu plată, doi infirmieri, aleși dintre milițienii detașați pentru serviciul spitalului, precum și un preparator de medicamente.

Personalul administrativ e format dintr-un administrator, o supraveghetore cu plată, bucătăreasă, spălătoreasă, zece milițieni, afară de cei doi aleși ca infirmieri și un cercetaș însărcinat cu lucrările de cancelarie.

Pe lângă aceștia, în amândouă aceste diviziuni, cari ar trebui să compună completa organizare a unui spital, potrivit carnetului de mobilizare și instrucțiunilor relative, sunt încă unele persoane cari, sub motiv d'a servi cauza lui, îngreunează cheltuelile, astfel:

În personalul medical: în locul subchirurgului oficial, care ar putea însoți - și e dator - pe medic la asistența bolnavilor, s-a recrutat un alt subchirurg venit bolnav după câmpul de luptă încă cu mult înainte de evacuarea spitalelor din Slatina, iar celui dintâiu i s-a încredințat existența contagioșilor; sau, mai drept, i s-a oferit mijlocul d'a face decât prea puțin.

Cu chipul acesta, spitalul trebuie să întrețină, cu hrană și lemne - ba chiar oameni de serviciu - doi, în loc de unul.

Tot la această diviziune sunt - sub numele frumos de surori de caritate - persoane, care s-au luat după spital și trăiesc, pe lângă el nu pentru cauza lui, ci urmărind doar mijlocul d'a-și asigura material și moral traiul, ce în multe ocaziuni înșile nu-l pot păstra.

În personalul administrativ, supraveghetoreea prevăzută în carnetul de mobilizare e de prisos. Această slujbă se face de mine personal, ori cu ajutorul soției mele, membră a Crucii Roșii.

Pentru trebuința spitalului și pentru reducerea cheltuielilor de strici și legal, sunt de părere a se reține:

1. Medic șef. 2. Subchirurg. 3. 2 infirmiere cu plată. 4. 2 infirmieri dintre milițieni. 5. Administrator. 6. Cercetaș la cancelarie. 7. Bucătăreasă. 8. 2 spălătorese. 9. 10 milițieni.

*Redus astfel personalul din ambele diviziuni s-ar ușura cheltuielile, înlăturându-se în același timp pretențiile nerostuite, cari, în dese cazuri, dau naștere la figuri insuportabile”*¹⁰.

Între timp, tot în luna februarie a anului 1917, Spitalul din Pănțești avea aproape 200 de pacienți; instituția era pe punctul de a nu mai face față situației, după cum rezultă dintr-o Adresă înaintată Prefecturii putnene de către administratorul I. Vișoianu: „Numărul soldaților bolnavi crescând zilnic - azi sunt 192 - iar mijloacele de întreținere restrângându-se tot mai mult, mai ales în urma prădăciunilor armatelor ruse, cari au fost cantonate în acest sat, vă rog respectuos să binevoiți a interveni către cel mai apropiat depozit de alimente militar, să ne furnizeze unele articole de alimentație ca: orez, paste făinoase, ceai, brânză etc., alimente ce ne sunt absolut și imperios necesare, negăsindu-se acum nici-un fel de zarzavat, afară de prea puține legume: fasole, cartofi, gulii”¹¹.

La 16 februarie 1917, problema aceasta este reamintită Prefecturii de la Sascut, cerându-se cu insistență aprovizionarea cu alimente de la depozitul militar Răcăciuni sau de la cel de la Adjud. Spitalul se confrunta și cu lipsa gazului de iluminat: „Gazul de iluminat ne lipsește absolut. Sunt două nopți de când saloanele sunt fără lumină, ceea ce împiedică și tratamentul de noapte a celor rău bolnavi și circulația lor și a personalului de serviciu”¹².

În martie 1917, Spitalul Mobil nr. 8 Pănțești funcționa la Adjudu Nou, comună în Plasa Răcăciuni, județul Putna, fapt dovedit de Adresa trimisă de Prefectură, la 28 martie 1917, Direcției Generale a Sănătății Publice: „Doamna și domnul Emil Lahovary au dat pentru serviciul sanitar din județul Putna următoarele ajutoare: 1) Spitalului Crucii Roșii nr. 5 și spitalului mobil nr. 8, ce erau

¹⁰ *Ibidem*, f. 125 - 125 verso.

¹¹ *Ibidem*, f. 130.

¹² *Ibidem*, f. 146.

Contribuții privind activitatea spitalelor militare din Păncești (județul Putna), în anii Primului Război Mondial (1916 - 1918) *instalate în Adjudu Nou, au donat 300 lei, plus materiale în aceeași sumă*¹³.

În aceste zile, Spitalul din Păncești a primit din partea Prefecturii Județului Putna, cu ocazia Sfințelor Paști, în baza unui Ordin dat de Direcția a VI-a Sanitară, un ajutor în alimente constând în 2,210 kg cafea, 11,050 kg slănină, 3 kg compot, 111 kg conserve, 8,800 kg stafide, 25,310 kg icre, 11,155 kg scrumbii¹⁴.

În mai 1917, medicul șef al Spitalului, doctorul Constanța Racoviceanu, se îmbolnăvește de tifos exantematic dar, din fericire, peste o lună avea să revină la Păncești, vindecându-se complet¹⁵. Între timp, de bolnavi a avut grijă locotenentul medic Simionescu, de la Spitalul Mobil nr. 3¹⁶, care avea să părăsească județul Putna o lună mai târziu. Instalat la Primăria Comunei Păncești, acesta avea 42 de paturi¹⁷.

În perioada imediat următoare, I. Vișoianu, institutor și fost revizor școlar al județului Olt¹⁸ avea să demisioneze din funcția de administrator al acestui spital¹⁹.

Între timp, numărul soldaților răniți și bolnavi se apropia de 350, 273 dintre ei luptându-se cu tifosul exantematic și 58 cu febra recurentă. Medicul avea în subordine trei surori de caritate de la Crucea Roșie, șase femei de serviciu, un civil nemobilizabil și 12 milițieni²⁰.

Pentru scurt timp, Spitalul nr. 8 din Păncești se desființează, unificându-se cu spitalul 443 Panciu, aflat la Mănăstioara, comună din Plasa Zăbrăuți, județul Putna. Ulterior, ca urmare a situației de pe front, acesta va fi reînființat²¹. Spitalul avea nevoie urgentă de saltele

¹³ *Ibidem*, f. 299.

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 634.

¹⁵ Virgil D. Paragină, Valeria D. Paragină, *op. cit.*, p. 143.

¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 468.

¹⁷ *Ibidem*, f. 576.

¹⁸ *Ibidem*, f. 534.

¹⁹ *Ibidem*, f. 532.

²⁰ *Ibidem*, f. 371 – 372.

²¹ Virgil D. Paragină, Valeria D. Paragină, *op. cit.*, p. 144.

pentru bolnavi ²² și de achitarea soldelor milițienilor, neplătiți din noiembrie 1916 ²³.

Subordonat Armatei 1-a ²⁴, Spitalul Temporar nr. 8 din Păncești era instalat în localul Școlii din localitate, având și două dependințe pentru contagioșii bolnavi de tifos exantematic și scarlatină ²⁵.

În luna iulie a anului 1917, acest Spital a funcționat la Adjud, fiind condus de doctorul Maier Papadopol și administrat de Comitetul Regional Putna ²⁶. Paturile acestui Spital au fost procurate de la Școala de Meserii din Adjud și de la Primăria din localitate ²⁷. Alte dotări au fost asigurate de Serviciul de Intendență Bacău ²⁸.

La finele lunii iulie 1917, după cum rezultă din Adresa înaintată de Prefectura putneană Directoratului Sănătății Publice din cadrul Ministerului de Război, „*s-a desființat spitalul Regional nr. 8 din Păncești - Putna, întrucât nu mai era necesar, fiind multe formațiuni militare prin împrejurimi*” ²⁹.

După toate probabilitățile, din iarna anului 1917, în comuna Păncești își mai desfășura activitatea un spital - Spitalul Regional nr. 443, care în februarie 1917 solicita ajutorul Prefecturii putnene în legătură cu aprovizionarea cu pește (heringi) și vin pentru hrana bolnavilor și pacienților acestuia ³⁰. O lună mai târziu, aceeași unitate spitalicească primea din partea aceleiași instituții județene 4 kg cafea, 4 kg compot, 16 kg stafide, 20 kg slănină, 200 kg conserve, 43 kg icre și 23 kg scrumbii ³¹.

²² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 18 / 1917, f. 646.

²³ *Ibidem*, f. 647.

²⁴ *Ibidem*, f. 656 verso.

²⁵ *Ibidem*, f. 663.

²⁶ *Ibidem*, f. 670.

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 135.

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 701.

²⁹ *Ibidem*, f. 714.

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 636.

³¹ *Ibidem*, f. 635.

La 1 aprilie 1917, Spitalul Regional 443 Păncești, mutat, rând pe rând, la Panciu și Mănăstioara, avea 113 bolnavi și răniți (militari și civili), iar în mai - 188; în august, numărul acestora scade la 68, iar în septembrie urcă din nou, ajungându-se la 122, dintre care 116 civili ³². În octombrie, doctorul Rhados avea în grijă 62 de pacienți ³³.

Spitalul acesta avea nevoie, între multe altele, de cuptor de deparazitare ³⁴ și de cameră mortuară ³⁵. Barăcile acestui Spital erau păzite de Postul de jandarmi din comună, garda instalată aici schimbându-se din 24 în 24 de ore ³⁶. O altă necesitate o reprezenta procurarea din timp a lemnului de foc ³⁷. Pentru combaterea febrei tifoide, a icterului infecțios și tifosului exantematic, acest spital solicita Prefecturii putnene 1 / 2 l de vin pentru fiecare pacient în parte ³⁸.

În octombrie 1917, Spitalul din Păncești a cerut sprijinul, în mai multe rânduri, autorităților județene și Primăriei Comunei Păncești, în vederea rechiziționării unei case pentru înființarea infirmeriei ³⁹.

Tot în aceasta lună, în condițiile în care autoritățile nu mai permiteau ca milițienii să conducă spitalele, Ion Panea, medicul șef al Județului Putna, l-a înlocuit pe Ștefan Ștefănescu din funcția de șef și administrator al Spitalului Regional 443 Păncești cu Teodor Banciu ⁴⁰.

Conform uzanțelor, la 31 octombrie 1917, Spitalul 443 Păncești prelua de la Prefectură vinul „*pentru bolnavii extrem de debilitați*” ⁴¹.

³² *Ibidem*, f. 967.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 770.

³⁴ *Ibidem*, f. 993 – 933 verso.

³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 200.

³⁶ *Ibidem*, f. 197.

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 60 / 1917, f. 133 verso.

³⁸ *Ibidem*, f. 168.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 939 – 939 verso.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 981.

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 164.

La finele lunii noiembrie 1917, administratorul acestui spital s-a deplasat în comunele Diocheți și Crucea de Jos pentru a recupera bunurile acestei unități spitalicești, rămase acolo ⁴².

În decembrie 1917, Spitalul din Pănchești se aproviziona cu lemne din pădurea Sascut, atât pentru încălzit ⁴³, cât și pentru cuptorul de depozitare al acestuia, construit în curtea Primăriei din comună ⁴⁴. Doctorul I. Rhados avea la dispoziție 13 subalterni (personal administrativ și de serviciu) și 70 de paturi pentru bolnavi. Spre deosebire de perioada precedentă, Spitalul apare în documente cu titulatura de „*militarizat*” ⁴⁵ și nu „*regional*” ⁴⁶, ca în perioada precedentă.

La începutul anului următor, Prefectura Județului Putna aproviziona Spitalul din Pănchești cu vin și pește (în special scrumbii) pentru hrana pacienților ⁴⁷.

În primăvara acestui an, Direcțiunea Echipamentului din cadrul Ministerului de Războiu cerea Prefecturii Județului Putna ca „*efectele de îmbrăcăminte militară degradate, aflate asupra Spitalului 443 să se verse prin delegatul său, la Regimentul Putna Nr. 10 p[arte] s[edentară] care are ordinul nostru să le primească*” ⁴⁸.

Parte integrantă a Armatei a II-a ⁴⁹, Spitalul din Pănchești era susținut de Prefectură, din moment ce, la 9 februarie 1918, această instituție solicita Serviciului Spitalelor din cadrul Direcțiunii Sănătății Publice din Iași, creșterea salariilor infirmierilor ⁵⁰. Numărul pacienților era în scădere - 43 de pildă, în ianuarie 1918, toți fiind civili ⁵¹.

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1917, f. 1.095.

⁴³ *Ibidem*, f. 238.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 241.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1917, f. 1.156.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1918, f. 1.173.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 165 – 167 verso.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 175.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 36 verso.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 37.

⁵¹ *Ibidem*, f. 74.

În februarie 1918, medicul Spitalului din Pâncești se implica în luarea măsurilor de igienizare care se impuneau în această comună, în vederea împiedicării extinderii unor epidemii, fapt dovedit de Adresa înaintată de către Primăria localității, Prefecturii Județului Putna: *„DL. Medic al Spitalului militarizat Nr. 443 din această comună ne obligă a se impune locuitorilor de A vărui casele rămase foarte murdare în urma cantonamentului trupelor ruse și mai ales casele contaminate cu boli molipsitoare ca crup - difterie și scarlatină.*

*Și fiindcă varul necesar lipsește cu desăvârșire din localitate vă rugăm cu respect a dispune să mi se procure 1.000 kg var”*⁵². Prefectura este de acord, precizând că *„se va interveni la Directoratul Sănătății Publice Iași”*⁵³.

În februarie 1918, de buna funcționare a Spitalului din Pâncești răspundea Consiliul de Administrație al Spitalelor, subordonat Serviciului Spitalelor Iași⁵⁴. Cei 39 de pacienți (dintre care doar trei militari) sufereau de sifilis, scarlatină și boli interne⁵⁵. Medicul de aici, Rados, un adevărat profesionist, cerea autorităților să i se acorde cetățenia română, după cum rezultă din Adresa trimisă Ministerului de Război, la 22 februarie 1918, de către Prefectura de la Sascut: *„Există însă, în serviciul spitalului regional 443 Pâncești, medicul Fokion Rados de naționalitate greacă, care de la Septembrie 1917 conduce acest spital și care în 1916 fiind mobilizat la Direcțiunea Generală a Serviciului sanitar pentru populațiunea civilă, la Spitalul din Mărășești, a desfășurat cea mai mare activitate pentru îngrijirea bolnavilor de tifos exantematic, în care s-a îmbolnăvit și dânsul de această teribilă boală.*

Domnia sa manifestând cea mai vie dorință de a deveni cetățean român; am onoare a înainta alăturat, în original, raportul cu

⁵² *Ibidem*, f. 115.

⁵³ *Ibidem*, f. 115 – 115 verso.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 105 verso.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 107.

nr. 2.255 *ce ne-a adresat, rugându-vă ca luând cunoștință de cele ce arată prin acest raport, să binevoiți a dispune*”⁵⁶.

La 3 martie 1918, Prefectura Județului Putna solicita Direcției Generale a Sănătății Publice Iași desființarea Spitalului din Păncești și înființarea celui de la Mărășești: „*În acest județ funcționând numai Spitalul 443 Păncești și numai cu bolnavi civili, rugăm aprobați desființarea lui și predarea întregului material Spitalului civil din Mărășești, care urmează a se înființa*”⁵⁷.

La 6 martie 1918, răspunzând solicitării venite din partea Direcției de Sănătate Publică Iași, Prefectura Județului Putna preciza că „*Spitalul 443 depinde de directorul dv. din a cărui fonduri s-a întreținut, acest spital a fost mutat la Păncești, cu ocazia evacuării urbei Panciu*”⁵⁸.

Peste opt zile, aceleași instituții corespundau în legătură cu finanțarea Spitalului din Păncești, Prefectura menționând că „*întreținerea Spitalului Nr. 443 s-a plătit de noi, Prefectul și medicul primar al Județului, din fondurile avansate de directorat*”⁵⁹.

La 17 martie 1918, medicul șef Rhados, de la Spitalul 443 Păncești, cerea Prefecturii putnene lămuriri în legătură cu desființarea acestuia: „*Acest spital primind ordinul a preda toată zestrea spitalicească Serviciului Sanitar Civil și având depozitate un număr de efecte de îmbrăcăminte militară, toate degradate, provenite de la militarii morți în Spitalul Temporar nr. 8 și rămase asupra acestui spital și mai posedând și cantitatea de 1.200 kg var pentru dezinfectări, amestecat cu pământ, provenit de la același spital, vă rugăm să binevoiți a dispune asupra lor, întrucât Serviciul Sanitar Civil nu le primește*”⁶⁰. Prefectura promite că va solicita Ministerul de Război, în vederea rezolvării acestei probleme⁶¹.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 99 – 99 verso.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 131.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 137.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 155.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 158.

⁶¹ *Ibidem*.

Medicul Spitalului din Mărășești se declara sceptic în ceea ce privește refolosirea unora din dotările Spitalului de la Pănțești, după cum rezultă din Adresa pe care acesta o trimite medicului primar al județului Putna, la 27 martie 1918: „*Am onoare a vă înainta aici alăturat un tablou de obiectele absolut degradate, luate în primire de subsemnatul de la spitalul Militar Nr. 443 din comuna Pănțești județul Putna și vă rog să binevoiți a interveni locului în drept cât de curând, pentru a dispune distrugerea lor, sau mai bine a li se da o altă întrebuințare, deoarece transportarea lor din comuna Păunești în comuna Mărășești în stare de degradare în care se găsesc, n-ar folosi nimic în serviciul spitalului*”⁶². Din motive de economie, Ion Panea se declară a fi de altă părere: „*Se va comunica D-lui medic că va avea vagon pentru transportat zestrea spitalului la Mărășești așa că va fi ușor, iar la Mărășești vom vedea ce vom face cu aceste obiecte, fiind așa că nu poate arunca nimic, oricât de stricat și rău*”⁶³.

Pe listă figurau bidinele pentru spirt și de mână, cămăși, cearșafuri, ciorapi, castroane de metal, cratițe din fier, dosuri pernă și saltea, fețe pernă, faraș de gunoi, farfurie metal, halate de iarnă și de vară, fețe de pernă, faraș gunoi, farfurii și ligheane din metal, pantaloni de corp, lămpi de perete, linguri, oale de noapte, pături, perne, papuci, paturi de lemn primitive, saci de pânză, scaune de lemn, scuiători salon și de tinichea, satâre, târgi (complete și fără brațe), vătrai etc.⁶⁴.

Amănunte în legătură cu zestrea Spitalului din Pănțești oferă și fostul administrator, Ștefan M. Ștefănescu, în aprilie 1918: „*În conformitate cu ordinul 13.035 al Direcțiunei Generale a Sănătății Publice, predând întreaga avere a acestui spital serviciului sanitar civil prin delegatul său Dl dr. Ph. Rhados, cu procesele verbale ce am avut onoarea a vă înainta la timp, a remas arhiva*

⁶² S. J. A. N. Vn., fond Serviciul Sanitar al Județului Putna, dosar nr. 5 / 1918, f. 3.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 4 – 4 verso.

spitalului, specificată în aci alăturata stare de predare și pe care am onoarea a o preda oficiului Dv.

Am onoare a raporta că medicamentele, pansamentele, instrumentele chirurgicale și farmaceutice, bluze și șorțuri medicale, felinar, ibrice tablă renale și alte aparate și accesorii privind exclusiv serviciul medical, au fost din capul locului în directă păstrare și administrare a D-lui Medic șef al spitalului, care mi-a spus că a făcut inventar aparte spre bună regulă. Subsemnatul neavând nici un amestec în administrarea acestor obiecte”⁶⁵.

O parte din dotările acestui Spital sau ale Spitalului Temporar nr. 8 se pare că au fost preluate de Regimentul 68 Infanterie care, la 16 mai 1918, a primit din partea Prefecturii putnene următoarea solicitare: *„baia din Păncești luată în primire de Dvs. de la dl. medic al Circumscripției Sascut aparține Serviciului nostru și deci trebuie să fie luată în primire de autoritățile comunale și vă rugăm deci să binevoiți a o preda acestor autorități, rămânând ca regimentul să se folosească de ea numai la nevoie, adică anume zile pe săptămână”⁶⁶.*

Câteva zile mai târziu, problema era rezolvată, Spitalul Mărășești aducând la cunoștința medicului Panea că *„instalațiunile sanitare din comuna Păncești - adică barata de băi de aburi și cuptorul de subsol de deparazitare, s-au predat cu forme legale de către subsemnatul medicului Regimentului 68, care actualmente stă în comuna Păncești”⁶⁷.*

„După desființarea Spitalului 443 din Păncești, o parte din dotările acestuia au ajuns la Adjud, conform dispozițiilor date de doctorul I. Panea (paturi, saltele, noptiere, instrumente chirurgicale)”⁶⁸.

În vara aceluiași an, medicul șef al județului Putna cerea Regimentului 68 Infanterie Păncești care răspundea de efectele Spitalului de la Mărășești, evacuat aici, să predea, la plecare, Primăriei

⁶⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1918, f. 178.

⁶⁶ Idem, fond Serviciul Sanitar al Județului Putna, dosar nr. 5 / 1918, f. 61.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 60.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 149.

din comună, baia, cuptorul de deparazitare și localul Spitalului. Acestea fuseseră realizate grație eforturilor depuse de Serviciul Sanitar al Județului Putna și echipei Serviciului de Construcții Sanitare al Marelui Cartier General, echipă condusă de inginerul locotenent Tomescu⁶⁹.

La 15 august 1918, Regimentul 68 Infanterie informa Prefectura că locuitorii din comună, cărora li s-au rechiziționat cele două cazane de la baia de aburi, le revendică insistent, fiindu-le necesare la fabricarea țuicii⁷⁰. Răspunsul doctorului Panea la presiunile făcute de localnici Regimentului 68 Infanterie, a fost cât se poate de categoric: *„acele cazane sunt proprietatea spitalului, fiindcă au fost rechiziționate cu forme în regulă. Foștii lor proprietari nu pot să ceară alceva decât bonurile pentru ele, dacă nu le-au cerut până acum”*⁷¹.

La 28 august / 10 septembrie 1918, medicul Spitalului Militar din Păncești îl informa pe medicul primar al județului Putna că cele două cazane *„au fost înapoiate proprietarilor, unul din ordinul d. general Mihăescu, comandantul Brigăzii 23 Infanterie și altul din ordinul d. Colonel Râmniceanu, Comandant al Regimentului 68 Infanterie. Înapoarea s-a făcut de autoritatea militară - Regimentul 68 Infanterie, în stăpânirea căruia este baea”*⁷². Cu toate acestea, atât medicul regimentului, cât și doctorul Ion Panea *„doreau ca cele două cazane - vitale pentru sănătatea ostașilor și a pacienților civili - să fie din nou rechiziționate”*⁷³.

⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 31 – 31 verso.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 45 - 45 verso.

⁷¹ *Ibidem*, f. 52.

⁷² *Ibidem*, f. 54 – 54 verso.

⁷³ *Ibidem*, f. 54.

ORAȘUL ODOBEȘTI ÎN TIMPUL OCUPAȚIEI GERMANE DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. CONTRIBUȚII

Ionuț Iliescu

În luna decembrie a anului 1916, armata română ceda inamicului poziție după poziție; după o înfrângere suferită pe Valea Râmnicului ¹, cele cinci divizii ale Grupului Râmnic, comandate de generalul Arthur Văitoianu, s-au retras pe malul de nord al Milcovului, pe aliniamentul Căprăria – Odobești – Pățești ². În acest sector, românii se aflau față în față cu Grupul de armate Krafft, alcătuit din diviziile de vânători alpini austro-ungari și germani.

Punctul forte al forțelor româno-ruse era Măgura Odobeștilor aflată la Cota 1001, poziție dominantă și cu o largă perspectivă în toate direcțiile ³. Dacă ar fi fost cucerită de invadatori, aceștia ar fi întors flancurile forțelor româno - ruse și ar fi ocupat orașul Focșani și Valea Putnei ⁴.

La 25 decembrie 1916 ⁵, generalul Erich von Falkenhayn, comandantul Armatei a IX-a germane ⁶, a ordonat Grupului Krafft, ajutat de două divizii ale Grupului von Morgen, să înconjoare și să atace Măgura Odobești. Poziția a fost apărută de un batalion din

¹ Horia Dumitrescu, *Campania din anul 1916 în Vrancea*, în *Cronica Vrancei*, vol. VI, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 122.

² *Ibidem*, p. 126.

³ *Ibidem*, p. 127.

⁴ *Ibidem*, p. 127 – 128.

⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1919, f. 147.

⁶ Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 121.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții
Regimentul 4 Argeș din Divizia a 3-a, comandată de maiorul Bălan. Unitatea a opus rezistență eroică inamicului mai bine dotat și mult mai numeros, angajându-se curajos în lupta la baionetă. În final, o întreagă companie este nimicită, numărul morților și răniților ridicându-se la 170.

Mai multe unități din Diviziile 12 și 13 s-au retras spre Schitul Târnița; atacate și aici, trupele noastre s-au retras în Valea Putnei, la Găgești. După căderea Măgurii Odobeștilor, zona aflată la est de aceasta – linia Milcovului și a Putnei – nu se mai putea apăra.

Forțele germane și austro - ungare au atacat aliniamentul Odobești – Pățești, în zona de joncțiune a trupelor române și ruse. Odobeștiul și Pățeștii sunt ocupate de inamic, adversarii lor retrăgându-se la Bolotești și Jariștea. Tot acum, generalul Alexandru Averescu a vrut să recucerească Măgura Odobești, dar rușii se retrag spre Putna ⁷.

Referindu-se la acest moment, generalul de infanterie Erich von Falkenhayn nota în însemnările sale: « *După o pregătire scurtă și intensă de artilerie, diviziile germane von Morgen au pornit la asalt, reușind să pătrundă poziția inamică de ambele părți ale Pățeștilor: Divizia 39 Infanterie la stânga și Divizia 12 Bawarezi la dreapta. Divizia 89 Infanterie a trecut pe șoseaua Focșani – Bolotești. Divizia 73 Infanterie austriacă a cucerit prima poziție foarte puternică la Odobești. Corpul alpin a evacuat dimineața de timpuriu ultimele unități inamice de pe Măgura Odobești. Seara a pătruns în Bolotești și Găgești mai sus în Valea Putnei* » ⁸.

La fel de interesantă este și relatarea unui alt contemporan cu evenimentele, ilustrul prefect liberal Vasile I. Țiroiu, foarte tânăr pe atunci: „*La 30 decembrie <1916>, generalul Falkenhayn, continuându-și ofensiva, ajunsese la Focșani și-l ocupă, iar mai sus, de la Odobești la deal, pe Milcov, Von Kraft ocupă Odobeștii și unitățile sale din Alpi, urcară colnicele Măgurei, venind dinspre*

⁷ *Ibidem*, p. 128.

⁸ Apud Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 – 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 247.

Milcov, ajunseră în drumul Plaiului, la Buluc, la Scânteia, dând peste cap, aproape fără rezistență, trupele române istovite, de sub comanda generalului Văitoianu.

În aceste ultime zile ale anului, Divizia a 6-a, cu resturi din regimentele putnene și din unități din alte divizii, încearcă să mențină drumul Plaiului pe creasta Măgurii și Cota 1001 de deasupra Schitului Tarnița, pe care un batalion din Regimental 10 Putna și un altul din Regimentul 4 Argeș, de sub comanda maiorului Bălan, o apără fără folos, pierzând aproape tot efectivul.

Cele din urmă grupuri de oștire română se retraseră prin câtină și trecură prundul și apa, spre malul Țițeștilor”⁹.

Noua administrație militară instalată de ocupant în oraș nu ar fi fost atât de eficace, dacă nu ar fi beneficiat de sprijinul dat de funcționarii pe care i-a angajat, remunerându-i din banii comunității. Cei mai mulți erau translati – „*dolmeci*” – etichetați de concitadini drept colaboraționiști¹⁰.

Dintre aceștia, apare cel mai des numele unui Teodor Blându¹¹, calificat drept „*delapidator de bani publici*”¹², care a părăsit țara odată cu inamicul¹³.

În timpul ocupației străine, locuitorii din Odobești au efectuat diverse munci din ordinul inamicului, cunoscute îndeobște sub denumirea de corvezi. Cele mai grele erau încărcatul și descărcatul vagoanelor cu muniții, lucrul la pădure și fortificații¹⁴.

Iată ce spunea un martor ocular: „*Toți bărbații de la 14 ani în sus au fost luați la muncă forțată de multe ori peste puterile lor, fiind încazarmați și ținuți în stare de arestare, maltratați și hrăniți foarte prost din care cauză s-au încins molime și foarte mulți au murit.*

⁹ Vasile Țiroiu, *Monografia satului Bolotești – Putna, Satul Boloteștii Putnei din trecut și până azi. Însemnări monografice, 1961 – 1963*, exemplar dactilografiat, p. 391 – 392.

¹⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1919, f. 147.

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. 69 / 1920, f. 26.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 146 verso.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 43 / 1921, f. 26; Vezi și dosar nr. 57 / 1919, f. 16.

¹⁴ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 246.

Acei denunțați ca naționaliști aveau regim sever, întrebuițându-i la muncile cele mai murdare, ca scosul latrinelor, descărcarea de mangal, var etc., fiind deseori maltratați. Astfel a fost consilierul comunal Lache Ioniță, directorul de bancă C. Cristodorescu, contabilul I. Giosan, bătrânul Gavrilă Mihai, Neculai Rafail și alții.

Nu au cruțat nici pe acei impropri de muncă, infirmi și oameni bătrâni trecuți de 70 ani”¹⁵.

Lor li se adaugă subcomisarul D. Chiriac¹⁶ și Constantin T. Faur, alt lucrător de poliție. Acesta din urmă a efectuat corvezi timp de aproape șapte luni, până la 1 martie 1918. A fost pus, astfel, să taie lemne atât la cazarma Regimentului 10 Dorobanți din oraș, cât și la pădurea „Sfântul Ioan” din localitatea Vârteșcoiu, județul Râmnicu Sărat, a cărat pământ la Măgura Odobești, unde germanii au făcut o șosea pentru transportul munițiilor, „lucrările fiind foarte presate în așteptarea lui Makensen care urma să sosească spre a cerceta cauzele neizbânde”¹⁷.

La 4 iunie 1917, subcomisarul de clasa a III-a, Constantin Cristescu, catalogat drept suspect, a fost trimis în lagărul din localitate, fiind eliberat în aprilie 1918¹⁸.

Aceeași soartă a avut-o sergentul de oraș Nicolae Statache.

După cum rezultă din Raportul redactat de D. Borcan, comandantul sergenților de oraș, în ianuarie 1919, germanii au transformat Poliția locală în spital militar, aruncând mobilierul și arhiva în curtea Primăriei. D. Borcan a salvat aceste bunuri, predându-le în ianuarie 1917 succesorului său, subcomisarul I. Rădulescu, înlocuit și el de germani cu sergentul Istudor Dumitru.

¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 9 / 1919, f. 146 – 146 verso.

¹⁶ *Ibidem*, f. 146 verso.

¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 59 / 1919, f. 68.

¹⁸ Bogdan Constantin Dogaru, *Structurile Ministerului de Interne în războiul de întregire a neamului (spionaj, contraspionaj și acțiuni speciale în județul Putna – Vrancea) 1916 – 1919*, Editura ATEC, Focșani, 2015, p. 59.

Din păcate, cea mai mare parte a arhivei s-a pierdut. Șeful Poliției odobeștene, conform organigramei acceptate de ocupant, avea în subordine 25 de sergenți de oraș¹⁹.

De asemenea, corvezi au efectuat și prizonierii de război internați în lagărul din localitate, înființat pe malul Milcovului²⁰. Iată ce afirma Iordan Ioan, de loc din Adjudu Vechi, care a fost mobilizat la Divizionul 3 Tren, Ambulanța Diviziei a 13-a, Coloana volantă pentru luat răniți de la postul de ajutor: „*După aceasta ne-au dus la Odobești la munca șoselelor timp de șase luni, de la 25 septembrie 1917, până la 23 aprilie 1918*”²¹.

Din aceeași localitate era și Șerban Matei, soldat în Regimentul 50 Infanterie, Compania a 6-a, care a fost și el adus în lagărul de la Odobești. Referindu-se la corvezile efectuate aici, el spunea: „*Acolo am lucrat la făcut bordeie pentru nemții lor, la încărcatul și descărcatul muniției, la calea ferată pe care aduceau ei muniție*”²².

Referindu-se la condițiile grele de aici, acesta spunea: „*Hrana o aveam tot un sfert de pâine și cafea caldă; noaptea dormeam în niște bărci de scânduri*.”

Am fost persecutați și bătuți de germani, am fost în lagărul de la Odobești nr. 25, Compania a 4-a. Cât am stat în acel lagăr, s-au îmbolnăvit mulți și care cum se îmbolnăvesc îi ducea și înapoi nu mai aducea; muream din cauza mizeriei, hranei proaste”²³.

În același lagăr au ajuns și prizonieri originari din Năruja²⁴ și Valea Sării, dintre care unul cu siguranță a murit aici, nemaiputând îndura muncile grele și condițiile deosebit de aspre²⁵. El și colegii săi

¹⁹ *Ibidem*, p. 60 – 61.

²⁰ Romeo – Valentin Muscă, *Odobesti, orașul viilor domnești*. Scurtă prezentare a celei mai cunoscute localități viticole din Țările Române, Editura Terra, Focșani, 2009, p. 57.

²¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 25 / 1919, f. 6.

²² *Ibidem*, f. 7.

²³ *Ibidem*.

²⁴ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Vidra, dosar nr. 2 / 1919, f. 418.

²⁵ *Ibidem*, f. 414.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții de suferință au lucrat la calea ferată îngustă Odobești – Cucuieți – Burca, de care inamicul avea nevoie pentru aprovizionarea frontului²⁶. În ianuarie 1919, Ministerul de Război înștiința Prefectura Județului Putna că Serviciul Intendență al Garnizoanei Focșani, în baza dispozițiilor date de Comisia de lichidare a materialelor rămase de la germani, îi va preda materialul rulant al acestei linii (șine de ecartament 56, vagoane și mașini de tractare)²⁷.

Aceiași prizonieri au fost puși să lucreze și la șoseaua Odobești – Șarba, al cărei punct terminus era Comandamentul german instalat la Cota 1001²⁸.

Cei care nu mai puteau îndura regimul greu de viață – lucrul istovitor și condițiile mizere din lagăr – au recurs la gesturi extreme, care le-au fost însă fatale. Astfel, în august 1917, Comenduirea germană instalată în satul Ruget, comuna Tichiriș, a ordonat executarea locotenentului Tudorache Sandu, care a încercat să evadeze din lagărul de la Odobești²⁹.

După mai multe decenii, când s-au început lucrările la stadion, s-au descoperit rămășițele pământești ale prizonierilor de război aflați în lagărul de muncă forțată³⁰.

Practic, întregul oraș devenise un lagăr, în care, într-un fel sau altul, combatanți sau nu, românii deveniseră prizonieri de război, fiind nevoiți să îndure tot felul de agresiuni fizice și verbale.

Despre unul din atât de numeroasele cazuri cutremurătoare vorbește de la sine o Adresă înaintată Ministerului de Interne, la 28 iunie 1921, Prefecturii Județului Putna: *„În timpurile de grea nenorocire prin care a trecut țara noastră și anume în ziua de 25 decembrie 1916, pe când localitatea Odobeștii din acest județ era amenințată de a fi ocupată de trupele inamice, Doamna Maria*

²⁶ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 249.

²⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 109 / 1919, f. 53 – 54.

²⁸ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 249.

²⁹ *Ibidem*, p. 263.

³⁰ Romeo – Valentin Muscă, *op. cit.*, p. 59.

G. Georgescu din Odobești, al cărei soț mobilizat și plecat cu trupele îi lăsase trăsura cu cai, pentru a nu-i fi luate de trupele inamice, numai cu trei ore mai înainte de ocuparea localității și în timpul când trupele noastre se retrăgeau sub un bombardament intens, pleacă la barieră și acolo predă trăsura cu caii Brigăzii XI de Infanterie; abia sosită acasă, localitatea este ocupată și fapta sa curat românească adusă la cunoștința ocupanților ca faptă de spionaj, devine o sursă nesfârșită de persecuțiuni și nenorociri; după o serie de nenumărate vexațiuni și maltratări, între care chemări zilnice la comandament și acuzări de spionaj, distrugere de avut și dare afară din locuință, însoțită de un copil mic și amenințare de a fi împușcată de care nu scapă decât prin interpunerea copilului; în iulie 1917, deși bolnavă, este trimisă la Focșani între baionete, împreună cu copilul, iar de aici la București.

Faptul ultim pentru care s-a luat această măsură a fost ajutorul pe care-l dă zilnic în alimente la doi ofițeri răniți greu, care se aflau în spitalul de lângă locuința sa, precum și cuvintele pronunțate într-un cerc de cunoștințe, din care unul pus în serviciul dușmanilor a părăsit țara odată cu ei, că: „Dacă ar da Dumnezeu să vie mai repede românașii noștri, [cu] toată lipsa de alimente aș face tot rostul și le-aș da o masă bună».

Dusă la București aici este închisă mai mult de 20 zile, despărțită de copil și pe urmă împreună cu alți prizonieri, trimisă pe jos între baionete până la gară, de aci la Giurgiu și după un drum de aproape o lună, în care timp a suferit toată scara vexațiunilor și a maltratărilor, întemnițată la < indescifrabil >, unde a stat timp de 11 luni.

Față de toate suferințele îndurate de această femeie, cauzate numai de o pornire și un simțământ curat românesc și din dragoste pentru țară și neam, socotesc nemerit domnule Ministru că ar fi locul a i se acorda o distincțiune și a fi decorată cu medalia „Bărbăție și Credință”³¹.

³¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 43 / 1921, f. 64 – 64 verso.

Mai mulți lucrători de poliție au fost trimiși în lagărul de prizonieri ³², unde au fost bătuți, insultați și umiliți. Unul dintre ei, Constantin T. Faur, mărturisea că a îndurat din plin foamea și mizeria, maltrătarile aducându-l în culmea disperării.

Calificând regimul de ocupație inamică drept „*iad fără scăpare*” ³³, Constantin T. Faur afirma: „*Iar ca culme a ironiei a trebuit să am o constituție solidă care să reziste la toate greutățile și suferințele. ... a trebuit să rabd ca dușmanii să rupă moleculă cu moleculă din carnea mea, din creierul meu, să mă istovească, îmbătrânească, până ce m-au transformat într-o umbră ce trăia numai cu dorința ca trufașul german să fie înfrânt.*

Câți m-au cunoscut și-au putut da seamă de ce eram și ce devenisem și zdrobirea mea a fost atât de mare încât nici acum nu mi-am revenit. ... închei cu speranța și dorința ca poporului german să i se dea sancțiunea ce merită adică de «laș» căci a lovit pe cei fără de apărare” ³⁴.

Orice manifestare de naționalism se solda cu arestarea. Iată ce se spunea într-un Raport al Primăriei odobeștene: „*Au arestat, judecat și condamnat la 10 ani închisoare pe preotul Spiridon Arghir, care s-a opus unei rechiziții forțate făcute de un soldat german, fără vreun ordin, a stat șase luni închis în București la Văcărești după care a fost grațiat și trimis în domiciliu forțat la Râmnicul Vâlcea. Au arestat timp de una lună pe femeia Maria Ionescu în închisoarea din Odobești pe motiv că ar fi insultat un soldat care vroea în mod arbitrar să-i fure niște lucruri*” ³⁵.

În plus, pentru a-și adăposti armata, ocupanții „*au evacuat din oraș mai bine de 1.000 persoane pe care le-a trimis în restul țării, dintre care pe un timp de iarnă în frig și din care cauză mulți s-au pierdut. La evacuare, acestor evacuați nu li s-a permis a lua cu ei decât bagaj de mână până la 50 kg, ear restul averei ce le rămâneau,*

³² *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 146 verso.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 59 / 1919, f. 68.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 147.

au fost confiscate și luate de militari; așa că la întoarcerea lor nu au găsit nimic”³⁶.

În octombrie 1918, odobeștenii se întorc acasă³⁷, autoritățile județene ajutându-i cu căruțele necesare transportării bagajelor³⁸. Veneau de la Fetești³⁹, Tecuci⁴⁰, Adjudu Nou⁴¹, Adjudu Vechi⁴², Mănăstioara⁴³, Păunești⁴⁴ și Păncești⁴⁵. Ei erau însoțiți de tinerii nemobilizabili, care în toamna anului 1916 au urmat trupele române aflate în retragere⁴⁶.

Mulți odobeșteni au plătit cu viața cutezanța de a se opune sau doar de a protesta față de regimul ocupației germane. Unul dintre exemple este acela al ajutorului de primar N. Iancu, *„care mai în urmă a murit în închisoarea militară din Focșani, din cauza răului tratament și schingiuirilor, pe motiv că ar fi lucrat contra intereselor lor”*⁴⁷.

Iată ce consemna, în 1919, șeful Poliției odobeștene într-un Raport înaintat Prefecturii putnene: *„În noaptea de 4 – 5 Iunie < 1918 > am găsit asasinați prin strangulare < pe > evreii Altăr D. Iancu și soția lui < indescifrabil > A. Iancu, comercianți din acest oraș str. Carol, care de asemeni după cercetările făcute au fost uciși de militari germani, care le adusesse niște tutun spre cumpărare. Motivul crimelor au fost furtul și din cercetările făcute autorii au fost militarii germani.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 73 /1918, f. 133 verso.

³⁸ *Ibidem*, f. 149.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 11 /1921, f. 10 verso.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 73 / 1918, f. 148.

⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1917, f. 57 verso – 58.

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1918, f. 310 verso.

⁴³ *Ibidem*, f. 127 – 127 verso.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 75 / 1918, f. 194.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1918, f. 63.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 73 / 1918, f. 117 – 118.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 146.

De asemenea în ziua de 10 octombrie 1918, ziua plecării lor din localitate au împușcat în piept pe femeia Safta Necula din comuna Vărsătura, care venise la Odobești și din nenorocirea ei a fost găsită de militari prin apropierea Provientului din fața gărei”⁴⁸.

În plus, „în ziua de 2 martie 1918 s-a găsit omorât prin strangulare în curtea caselor din strada Victoriei N. 30, un bătrân anume Ilie, prenume necunoscut, în etate de 70 de ani”⁴⁹, autorii fiind, cel mai probabil, ocupanții germani⁵⁰.

Din același Raport aflăm o serie de date la ceea ce au însemnat rechizițiile făcute de germani în orașul de la poalele Măgurei Odobești: „au luat prin jafuri și rechiziții forțate averea mobilă a Comunei, constând din vite, vehicule, furaje, material de tot felul, mobilier, acte, dosare, parte întrebuințându-le, parte distrugându-le. Îndată după ocuparea orașului au luat locuitorilor toate vitile, animale ca: capre, oi, porci, toate vehiculele și mijloacele de transport, nedând locuitorilor nimica. La puține persoane li s-au dat bonuri calculate foarte diminuat. S-au rechiziționat de la locuitori și luat toate vasele de aramă, cum și cazanele de aramă.

Toate alimentele și băuturile, vinuri majoritatea furate, pentru foarte puține s-au dat bonuri diminuate. Toate acestea s-au făcut prin organele instruite și militari.

De asemenea, s-au luat clopotele bisericilor ca și obiectele de alamă pe care le-au transportat în Germania, fără nici o formă.

S-au luat obiecte de mobilier, haine, blănuri, obiecte de lână de casă, covoare, scoarțe naționale, albituri etc.; pentru puține au dat bonuri de împrumut și apoi nu le-au mai restituit, luându-le prin tranșee și cartierelor lor de soldații germani, fără a putea ști cauzele și fără ca autoritatea germană să cerceteze cazul.

Despăgubiri până la plecarea germanilor nu s-au acordat, însă câțiva dintre ei [locuitorii din Odobești] făcuse cereri pe care le înaintase autorităților militare de ocupație.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 147.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 149 verso.

⁵⁰ *Ibidem*.

Cuantumul rechizițiilor făcute de inamic se poate preciza de Comună care a făcut o statistică în acest sens însă credem că în acest oraș se ridică la cifra de cinci sute milioane lei.

Au rechiziționat în întregime toate imobilele Statului de la ocupație, 25 decembrie 1916 până la aprilie 1918, autoritățile trebuind să se mute în alte localuri, pentru care nu au plătit chirie până în prezent.

Cuantumul la care se ridică locațiunea la oficiile Primărie, Percepție, Poliție, Judecătoria, două Școli Primare, Bisericile, Biroul de măsuri și greutate etc. se ridică la suma de 50.000 (cincizecimii) lei. Localurile și clădirile s-au ocupat cu tot mobilierul ce era înăuntru, de multe ori nelăsând civili a-și lua cele strict necesare. Militarii s-au făcut stăpâni pe lucrurile din casă, luând ce le-au plăcut și parte distrugându-le sau deteriorându-le prin întrebuințare, sub titlu de rechiziție, fără regulă însă, cu împrumut n-au luat prea puține de oare ce nimeni nu putea să-i oprească, iar reclamația era zadarnică. Obiectele pentru care s-au dat bonuri de împrumut nu le-au mai restituit deoarece le-au distrus și deteriorat prin întrebuințare.

S-au luat becuri, alimente, băuturi, majoritatea fără bonuri numai de către organele lor prin forță și violență.

Autoritățile noastre nu le-au permis a se amesteca în asemenea rechiziții și furturi fiind întrebuințați numai la alimentaria populației și curățirea orașului.

S-au luat toate alimentele și produsele de la toți locuitorii prin rechizițiunile făcute de patrurile și jandarmii lor nedând voe nimănui a avea în plus de alimentele de cât aceia ce aveau de la porția cu bon.

Cuantumul acestor rechiziții se urcă la suma de 100.000 (una sută de mii) lei, în afară de vinuri ce se evaluează la circa 25 milioane lei”⁵¹.

⁵¹ *Ibidem*, f. 146 – 149 verso.

În ceea ce privește situația rechizițiilor de animale, germanii au luat de la odobeșteni 162 de cai, 428 bovine, 485 porci și 1.274 ovine⁵². De multe ori, prețul oferit de germani era mult sub cel al pieței⁵³, mulți dintre odobeștenii rămași fără animale declarând că au rămas „în imposibilitatea < de > a se putea hrăni”⁵⁴.

Nu este de mirare că, la Odobești cel puțin, la jumătatea secolului trecut, se considera că foametea din 1946 – 1947 a fost mai suportabilă decât cea din timpul ocupației germane din 1916 – 1918⁵⁵.

Câțiva ani mai târziu, păgubiții aveau să-și recupereze – fie și parțial – pierderile rezultate din rechiziționarea necorespunzătoare a animalelor de către germani, după cum rezultă din Adresa trimisă de Primăria odobeșteană Poliției din localitate, la 13 martie 1920: „Conform adresei Dlui șef al intendentei Garnizoanei Focșani Nr. 2.131, avem onoare a vă ruga să dispuneți ca prin batae de tobă să se încunoscînteze pe toți acei care s-au înapoiat din războiu, precum și pe familiile aceloră ce nu s-au mai înapoiat , să se prezinte imediat la Oficiul acestei primării pentru a fi înscrisi pe tablourile care urmează a fi înapoiate Garnizoanei Focșani spre a putea decide la împărțirea vitelor rămase de la Primării, contra plată. De asemenea, conform adresei menționatei Garnizoane Nr. 2.130, vă și rugăm a face ca să ni se trimită o listă de acei ce n-au fost în război și posedă vite rămase de la germani, pentru a se hotărâ asupra lor, precum și o altă listă de acei care au fost în război și justifică cu acte plata vitelor cumpărate de la nemți”⁵⁶.

În ceea ce privește rechizițiile de vinuri și, în general de băuturi alcoolice, paguba era direct proporțională cu vinul deținut. De exemplu, inginerul M. Gaicu avea la Odobești 20 ha de vie. În 1916, în calitate de funcționar al Ministerului Lucrărilor Publice,

⁵² Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 267.

⁵³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 18 / 1920, *passim*.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 24 verso.

⁵⁵ Romeo – Valetin Muscă, *op. cit.*, p. 59.

⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 13 / 1920, f. 56 – 56 verso.

acesta a fost evacuat la Iași, lăsând în pivnițe și magazine peste 23.000 decalitri de vin, însumând recoltele din anii 1915 și 1916. Inamicul i-a luat tot vinul, mulțumindu-se să elibereze surorii sale un bon doar pentru 3.400 decalitri. Pentru restul de 20.000 decalitri, germanii au eliberat alt bon, beneficiar fiind însă, conform unor martori oculari, primarul instalat de ei, un colaboraționist ⁵⁷. Un caz oarecum asemănător a fost acela al lui G. Potop, pentru ale cărui bunuri rechiziționate s-au dat bonuri arendașului său, în valoare de 2.000.000 lei. În această sumă intrau zarzavaturile cultivate în grădina Școlii Viticole din Odobești, în suprafață de 40 de pogoane, vitele cultivate în pepinieră, producția de struguri a viei model, aparținând aceleiași instituții și „marele deposit plin de sute de vase pline cu băuturi spirtoase” ⁵⁸.

Samavolnicile nu s-au oprit aici, în condițiile înlocuirii administrației de dinainte de război cu așa-numiții colaboraționiști: „Administrația germană a căutat sistematic a substitui administrația românească desființând vechiul Consiliu Comunal și instituind un altul, cum și desorganizarea Poliției” ⁵⁹.

În asemenea condiții, distrugerile, furturile și jafurile comise de inamici în Odobești au atins cote paroxistice, după cum rezultă din Raportul înaintat Prefecturii putnene, de către Poliția Orașului Odobești, în 1919. Din document rezultă că inamicii au călcat în picioare „averia mobilă a locuitorilor, luând și jefuind totul fără a putea reclama la cineva de oare ce acel ce se plângea era insultat și batjocorit și chiar arestat. Au fost deteriorate în totul oficiile ocupate prin stricaria ușilor, fereștilor, pardoselilor, tencuielilor pe locuri zugrăvite, sobe etc.

Au ridicat prin aproape toate mijloacele mobilierile autorităților, prin care parte le-a întrebuințat și parte le-au distrus, făcându-le combustibil pentru foc, evaluându-se la suma de

⁵⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1919, f. 67 – 67 verso.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 66 – 66 verso.

⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 146 verso.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții 100.000 (una sută mii) lei.. Clădirile Statului – Primărie, Poliție, Școli, Judecătoria, Administrația Plasei, Biserici – au fost ocupate, deteriorate prin vădita ostilitate (Biserici) și prin rea întreținere, abuzivă întrebuințare, (celelalte oficii publice), pricinuite numai de militarii germani.

La trei Biserici au instalat magazii de munițiuni, telegrafie fără fir și în una chiar grajduri de cai; la școli au avut instalat într-un timp spital și apoi cuartier de soldați: de asemenea și edificiile publice diferite birouri și apoi cartiere de soldați. Restaurarea astăzi se cifrează la suma de 1.000.000 lei.

Au furat, jefuit și luat prin forță toată averea mobilă a contribuabilului și foarte puține au lăsat. Au distrus arhivele Primăriei, Judecătoriei, Poliției, Administrației Plasei, Epitropiei Bisericii, scoțându-le în curte și dându-le foc.

Pentru refacerea acestor arhive se necesită sume enorme.

Din Casa de fier a Băncii Populare din localitate, în timpul invaziei a luat suma de 1800 (una mie opt sute) lei, forțând pe casierul Băncei Ghiță Nedelcu, ce era în localitate, a deschide casa și luându-i numerarul”⁶⁰.

Dintre atât de numeroșii păgubiți, documentele vremii rețin și numele câtorva persoane nedreptățite. Una dintre ele a fost D. Zaremba, furat de chelarul viei sale de la Odobești, „bazat, probabil, pe bunele lui raporturi cu armata inamică”⁶¹.

La rândul lor, Ion Petrovici, Ștefan Manea, I. Gheorghiu și Maria P. Săndulescu, mărturiseau că Teodor Blându, șeful Poliției din Odobești și subcomisarul C. Cristescu, uneltele administrației germane, au jefuit casele oamenilor, terorizând populația. Cei doi au comis multe infamii, au solicitat sume mari de bani de la diverse persoane pentru a nu fi evacuate, știut fiind faptul că cei evacuați pierdeau întreaga agoniseală. Pe cei care îndrăzneau să protesteze, îi denunțau germanilor, sau îi amenințau că vor face acest lucru. Luau mărfuri din băcăni și le vindeau în folosul personal.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 146 – 149 verso.

⁶¹ *Ibidem*, f. 105 – 105 verso.

Până la urmă, subcomisarul Cristescu a fost închis un an de zile în lagăr. Cel mai grav era însă faptul că profera injurii la adresa poporului român în prezența nemților, făcându-i „porci, hoți și spioni”⁶².

După război, Maria Postolache, din Odobești, referindu-se la același personaj, mărturisea că avea „*inimă de dușman*”, nenorocindu-i pe oameni, luându-le tot și lăsându-i pe drumuri. Întrebat de ce se comportă astfel, fiind român, Cristescu răspundea: „*România nu mai există*”⁶³. Nepedepsirea acestui individ i se părea Mariei Postolache o adevărată rușine națională, cerând să fie îndepărtat din serviciu și adăugând: „*Azi o face pe cinstitu și are un club de cărți la cafenea în Odobești, unde jupoaie lumea*”⁶⁴.

Pentru a face loc trupelor lor, germanii au scos oamenii din case, înghesuindu-i în imobilele rămase disponibile dincolo de limita suportabilității⁶⁵: „*Cuarterele s-au făcut prin organele lor militare ocupând în întregime, dând locuitorii lor afară, iar la parte majoritatea camerilor, lăsând pentru locuitori câte o cameră pentru patru-cinci familii, compusă din 10 – 20 persoane*”⁶⁶.

Printre imobilele rechiziționate de armata germană s-a numărat și vila aflată în proprietatea lui Sache Georgescu, cea mai impunătoare clădire din Odobești, situată în fața Primăriei. Aici a fost găzduit împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, cu prilejul vizitei făcute frontului în zona Odobești, pe Măgură, unde armata germană își avea Cartierul General⁶⁷.

Staff-ul Kaiserului însărcinat cu propaganda a surprins pe celuloid acest moment. Astfel, mai multe fotografii au fost publicate

⁶² *Ibidem*, f. 434 - 435.

⁶³ *Ibidem*, f. 435.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 68.

⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 9 / 1919, f. 147 verso.

⁶⁷ Romeo – Valentin Muscă, *op.cit.*, p. 105.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții în jurnalul ocupantului, « Putna Zeitung », la 27 ianuarie 1918, cu ocazia zilei de naștere a împăratului ⁶⁸.

Din motive de ordin „strategic”, conform tradiției orale locale, în momentul sosirii Kaiserului la Odobești, ocupantul a silit populația să stea în casă, cu perdelele trase ⁶⁹.

Ca orice regim represiv, ocupația germană – inclusiv la Odobești – s-a caracterizat printr-o fiscalitate excesivă; cu alte cuvinte, s-a ajuns la „impunerea de dări, amenzi, către administrația militară, despăgubiri acordate supușilor străini.

Dări au fost puse asupra populației civile de către administrația comunală instituită de germani pentru necesitățile comunale.

S-au ordonat Comunei plăți necadrând cu nevoile administrației noastre. Funcționarii noi numiți care nu figurau în bugetul complet și pentru a înlocui funcționarii bugetari rămași sub ocupație și neutilizați, cum și un plus de funcționari s-au plătit de comună; toți dolmecii rechemați la diferite instituțiuni germane, agenți nemți cum și o parte din oamenii de corvoadă ce lucrau pentru dânsii.

Amenzi populației civile s-au dat în continuu de către Administrația militară, de la 5 lei până la 1000 (una mie) lei pentru motivul nerespectării ordonanțelor sau ordinelor lor.

Aceste amenzi erau un mijloc de spoliere a populației” ⁷⁰.

Deși creștini ca și adversarii lor, inamicii s-au comportat și la Odobești – ca peste tot în țară – fără să manifeste respectul cuvenit față de bisericile ortodoxe.

Din cauza distrugerilor provocate de germani, Biserica „Sfânta Cruce” din Odobești ⁷¹ a primit drept despăgubire, în 1924, suma de 40.000 lei ⁷².

⁶⁸ *Ibidem*, p. 58 – 59.

⁶⁹ Alexandru Deșliu, *Vrancea. Județ cu vocație europeană. County With European Vocation. Album monografic. Monografic album*, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 68.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 147.

În mai 1939, mai, ca urmare a cererii paznicului cimitirului „Sf. Mina” din Focșani, Comitetul Central al Societății „Cultul Eroilor” a aprobat „deshumarea osemintelor eroilor germane din cimitirul „Sfânta Cruce” din Odobești, în care au fost înhumați în 1917 și transportarea lor spre reînhumare la cimitirul «Poiana lui Frunză» din comuna Băținești”⁷³.

Aflată pe dealul Odobeștilor, biserica Schitului „Nașterea Maicii Domnului”, datând din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, a fost transformată de ocupant în depozit⁷⁴. Și în această localitate, furtul clopotelor devenise ceva firesc⁷⁵.

După cum spuneau bătrânii, imediat după intrarea lor în oraș, germanii au intenționat să transforme Biserica „Ovidenia” în grajd. Au cedat însă insistențelor tovarășilor lor de arme turci, care au considerat că nu se pot adăposti vacile în „Casa lui Allah”⁷⁶. A fost o extraordinară lecție de viață, așa-ziși „păgâni” musulmani dovedind a fi mult mai aproape de Divinitate decât adepții unei biserici creștine considerată universalistă.

Urmele silniciilor germane au fost șterse din interiorul și de pe exteriorul lăcașelor de cult odobeștene, destul de greu însă și parțial⁷⁷.

Lucrurile nu au stat mai bine nici în ceea ce privește cele două Școli Primare Urbane din Odobești – de Fete și de Băieți.

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 218 /1924, f. 12.

⁷² *Ibidem*, f. 3.

⁷³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 8 / 1939, filă nenumărată.

⁷⁴ Romeo – Valentin Muscă, *Biserici mutilate. O radiografie a distrugerii patrimoniului religios din Țara Vrancei și Ținutul Putnei*, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 55.

⁷⁵ *Idem*, *Odobești...*, p. 57.

⁷⁶ Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 68; Vezi și Constantin C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeștilor. Din cele mai vechi timpuri până la 1918 (cu 124 de documente inedite și 3 reproduceri)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p. 252.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 37.

Despre prima dintre ele se știe că a avut de suferit de pe urma germanilor, fiindu-i distrusă biblioteca ⁷⁸, același lucru întâmplându-se și la Școala Primară Urbană de Băieți ⁷⁹.

Conform declarației din 1920 a lui Ioan Dumitrescu, directorul acestei instituții, paguba provocată de inamicul ocupant s-a cifrat aici la 55.777,50 lei. Transformată în spital, Școlii I s-au distrus arhiva, mobilierul, inventarul didactic și agricol, cele două corpuri de clădiri, spațiile anexe, atelierele ⁸⁰ și grădina școlară. Din această cauză, instituția nu a funcționat timp de 19 luni ⁸¹.

Cinci ani mai târziu, școlile din Odobești încă nu fuseseră despăgubite de Stat, fapt dovedit de Adresa înaintată Prefecturii putnene, la 14 noiembrie 1925, de către Primăria Urbei Odobești: *„Școala de băieți și Școala de fete din Odobești nu au copii după hotărârile Comisiunii de despăgubiri de la această judecătorie, ele se află înaintate Ministerului de Finanțe”* ⁸².

Unul din dascălii odobeșteni ai vremii, Constantin Negru, institutor la Școala de Băieți a lăsat posterității o mărturie elocventă asupra impactului pe care l-a avut ocupația germană în acest oraș, inclusiv asupra școlilor: *„În timpul războiului, școlile fiind închise până la ocupația străină, am condus – în calitate de administrator – spitalului militar nr. 187 cu 500 paturi instalat în Cazarma Batalionului 3 al Regimentului 10 Infanterie, ce-și avea localul în Odobești.*

Când orașul a rămas sub ocupație străină, spitalul a fost evacuat în Moldova, iar subsemnatul având vrâsta înaintată, am rămas pe loc, cu girarea direcției școalei primare de băieți.

⁷⁸ S. J. A. N. Vn., fond Inspectoratul Școlar Putna, dosar nr. 6 / 1923, f. 91.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 90.

⁸⁰ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 13 / 1920, f. 35 – 35 verso.

⁸¹ *Ibidem*, f. 6 – 6 verso.

⁸² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 223 / 1925, f. 81.

În zadar am căutat să deschid școala sub ocupația străină, deoarece localul școlii a devenit cazarmă mai întâi a bosniacilor, apoi a ungurilor și a nemților.

După trecere de un an, mi s-a dat voie să deschid școala cu copiii de curs primar în fostul local ocupat de Judecătoria de pace, unde am adus restul de bănci, ce-am mai găsit la localul propriu de școală, împreună cu condici, matricole, cataloage și material didactic și al casei de economie școlară, ce-am putut să le adun, depe unde erau aruncate de armate dușmane.

La deschiderea cursurilor a luat parte Comandantul militar al garnizoanei, un maior neamț. În cuvintele adresate dascălilor școlii, comandantul militar ne recomanda să fim exacti la datorie și foarte severi cu școlarii, iar elevilor le arăta o vargă lungă și groasă, admonestându-i că de câte ori nu se vor sili la învățătură și vor fi obraznici, vor trebui să fie pedepsiți cu lovituri pe corp cu varga.

Interpret am avut pe tânărul L. Lursen, care cunoștea limba germană la perfecție – având studiile făcute în Germania – și care l-a asigurat pe comandantul neamț pentru recunoștința învățătoarelor și învățătorilor, că li s-a dat voie să deschidă cursurile școlare.

Dimineața urmau la școală băieții, iar după prânz fetele. De această favoare ne-am bucurat numai câteva luni, căci într-o bună zi – când ne duceam la școală – am găsit date afară în stradă și în curte, cu băncile, tablele, condicele și cu arhiva școlii sub cuvânt că trebuie localul de școală pentru comandatura nemțească. De astă dată, școala noastră a rămas închisă până la deschiderea școlii în toamna anului 1918.

Sub ocupația străină, s-au pierdut multe acte din arhiva școlii primare de băieți și de fete din Odobești, pentru că Odobeștii fiind aproape de front, adăpostea multă armată.

Mulți din gospodarii orașului au fost evacuați, fiind duși unii pe la București, alții pe la Giurgiu și prin alte părți.

Mulți din gospodarii orașului făceau corvoadă: unii la gară, încărcând și descărcând vagoane cu munițiuni, alții erau duși la

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții pădure, unde tăiau lemne pentru comandatură, în fine alții erau întrebuințați la curățenia orașului.

După ce am fost chemat la comandatură – amenințat de a fi pus la corvoadă destul de grea pentru mine – abea mi s-a făcut grație, să fiu lăsat în serviciul primăriei, fără leafă, dându-mi gradul de „Gemainde Werfaltung” pus pe o eșarfă ce trebuia să o port la braț. Fără acest semn distructiv, riscam să fiu înhățat de pe stradă și pus la corvoadă fără știrea familiei mele. De corvoadă însă n-am scăpat, căci tot am fost pus să distribui în fiecare dimineață pâine și mălai pentru populație”⁸³.

Dintr-o Adresă înaintată medicului primar al județului Putna, la 29 decembrie 1921, de către conducerea Spitalului din Odobești⁸⁴, aflăm o serie de date referitoare la această instituție: „În cursul războiului acest spital a fost transformat de trupele inamice, la început în Spital pentru soldații români răniți în lupta din ziua de 25 decembrie 1916, data ocupării orașului, apoi pentru soldați germani răniți pe front, iar în urmă transformat în spital de prizonieri.

Acest spital a fost desființat în luna februarie 1917, când a fost instalat într-o casă particulară.

Localul în tot timpul ocupației inamice a suferit mari stricăciuni și ar fi fost în imposibilitate de a-l mai pune în stare de funcțiune, dacă primăria n-ar fi făcut reparațiunile necesare”⁸⁵.

Instituția a rămas fără arhivă⁸⁶, inventar medical, pierderile cifrându-se la 59.424,50 lei⁸⁷.

În aprilie 1918, doctorul G. Băiatu din Odobești, detașat la Spitalul din Panciu, transformat în spital de campanie, aflat la Orbeni,

⁸³ Constantin Negru, *Amintiri din trecutul meu ca învățător*, în *Ion Anghel, Întăiașii. Culegeri și amintiri*, Lucrare întocmită de ~, Învățător – Focșani, Librăria Gheorghe D. Mircea, Focșani, 1934, p. 239 – 241.

⁸⁴ S. J. A. N. Vn., fond Serviciul Sanitar al Județului Putna, dosar nr. 5 / 1921, f. 1.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 1 verso.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 2 / 1920, f. 32.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 2.

cerea autorităților mutarea acestuia la Odobești. Spitalul de aici „nu mai are nimic și va trebui să fie înzestrat din nou”⁸⁸. Cererea avea să fie aprobată de către medicul primar al județului Putna⁸⁹. Spitalul odobeștean, destinat civililor, se subordona direct medicului Comandurii Etapei nr. 225⁹⁰. Ulterior, Spitalul odobeștean a mai primit o serie de dotări de la unitățile spitalicești de campanie de la Păunești și Năruja⁹¹.

În iulie 1918, dotările Spitalului din localitate aveau mai multe proveniențe: achizițiile făcute de Primărie, dotările armatei germane de ocupație, donațiile orășenilor⁹². Instrumentarul chirurgical era în proporție de aproape 90 % de proveniență germană⁹³. În afară de G. Băiatu, aici mai lucrau, între alții, doctorii Weinbach și Atanasiu⁹⁴.

La 20 august 1918, medicul Circumscripției Odobești solicita medicului primar al județului Putna doi cai și o trăsură, în vederea mai bune desfășurări a muncii de teren. Medicul din Odobești recunoștea că, pe de o parte, spitalul nu era așa de bine dotat; pe de altă parte însă, interveniseră două mari dezavantaje: scăderea cu 50 % a diurnei de transport și scumpirea de opt ori a mijloacelor de deplasare. Soluționarea problemei urma să fie făcută de medicul Comandurii Etapelor nr. 225⁹⁵.

La finele anului 1918, medicul primar al județului Putna informa Direcția Generală a Serviciului Sanitar că, din păcate după plecarea germanilor din Odobești, au dispărut și dotările unității spitalicești din localitate. Împrejurările în care s-a întâmplat acest

⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1918, f. 24.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 24 – 24 verso.

⁹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 19.

⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1918, f. 195 – 196.

⁹² *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 14.

⁹³ *Ibidem*, f. 15 – 16.

⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1918, f. 15.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 26.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții
lucru nu se cunoșteau, dar se bănuia că o parte dintre ele au fost luate
ca pradă de război de către Comandamentul Diviziei a VI-a Focșani ⁹⁶.

La 20 septembrie 1918, inginerul N. I. Paianu din București a solicitat Direcției Generale a Serviciului Sanitar evacuarea de către Spitalul din Odobești a vilei „*Flora*”, proprietatea sa, aflată în mijlocul unei vii stăpânite de aceeași persoană. În acest imobil, germanii înființaseră un Spital de boli contagioase ⁹⁷.

Analizând situația la fața locului, medicul primar al județului Putna informa Direcția Generală a Serviciului Sanitar, la 14 octombrie 1918, că nici medicul român din Odobești, nici cel german, nu doreau desființarea Secției, fapt ce ar fi dus la închiderea întregului Spital ⁹⁸, care le suplinea pe cele din partea ocupată a județului (Panciu, Vidra și Năruja) ⁹⁹.

Nemții instalaseră aici baie și cuptor de deparazitare, toate reparațiile necesare făcându-le Primăria odobeșteană. După ce Spitalul orășenesc a revenit în localul propriu, germanii i-au dat și vila „*Flora*”, atât de utilă în vederea izolării multor maladii întâlnite frecvent în zonă – variolă, tifos exantematic, febră tifoidă și difterie.

Într-adevăr, dacă Secția ar fi fost desființată, nu se știa care avea să fie soarta bolnavilor contagioși. Ei aveau nevoie, pentru izolare și vindecare și, în egală măsură, pentru a nu deveni un pericol public, de un nou sediu de spital, dotat corespunzător ¹⁰⁰.

Ocupația germană în zonă a însemnat între altele și distrugerea liniei telefonice Odobești – Mera, refăcută abia în 1924 ¹⁰¹, cu fonduri puse la dispoziția Direcțiunii Poștelor, Telegrafului și Telefoanelor din Focșani de către Ministerul de Interne ¹⁰², în urma

⁹⁶ *Ibidem*, f. 190 – 190 verso.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 122.

⁹⁸ *Ibidem*.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 123 – 123 verso

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 121 – 121 verso

¹⁰¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 104 / 1924, f. 33 – 34.

¹⁰² *Ibidem*, f. 19.

solicităților făcute Ministerului Comunicațiilor de către Prefectura Județului Putna ¹⁰³.

După cum se va vedea în cele ce urmează, odobeștenii, aidoma tuturor românilor, au fost cu mare greutate și în mică măsură recompensați pentru bunurile pierdute în timpul războiului. În ianuarie 1919, Prefectura Județului Putna informa Ministerul de Interne că, în acest județ, jafurile și rechizițiile fără bonuri se cifrau la peste 500.000.000 lei. Din această sumă, 10 % revenea Odobeștiului. Germanii plățiseră foarte puțin pentru bunurile rechiziționate în această localitate – doar 40.000 lei ¹⁰⁴.

Alte estimări făceau referire clară la cuantumul și natura pagubelor cauzate de ocupanți la Odobești: pagube suferite de particulari, după declarații individuale și rechiziții declarate, operate în registre – 37.215.834,60 lei; pagube suferite de bunurile aparținând comunei urbane Odobești – 1. 024.729 lei și cele aparținând statului român – 10.052,50 lei ¹⁰⁵.

În ianuarie 1920, Poliția din Odobești înștiința Primăria din localitate că „*numai dl. Drăgan a avut locomotivă* ¹⁰⁶ *și batoze care au fost ridicate de armatele de ocupație, însă moștenitorii zisului defunct declară că primesc mașini necesare în comptul despăgubirilor*” ¹⁰⁷.

O asemenea locomotivă avea și Grigore S. Dragomir. Cât despre cea a lui N. H. Zalaru, aceasta a fost distrusă de nemți ¹⁰⁸.

Din punctul de vedere al pagubelor de ordin edilitar, germanii au distrus în Odobești clădirea Primăriei, Băncii Populare, Școlii de băieți, Bisericii „*Sfânta Cruce*”. Opt case particulare mari au fost distruse și doar trei avariate, 18 case particulare mijlocii distruse și 12 avariate, 15 case particulare mici distruse și opt avariate ¹⁰⁹.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 6.

¹⁰⁴ *Ibidem*, dosar nr. 67 / 1919, f. 7.

¹⁰⁵ *Ibidem*, dosar nr. 10 / 1919, f. 43.

¹⁰⁶ În fapt, termenul face referire la locomobile, acestea fiind mașini cu aburi așezate pe roți, utilizate atât în industrie, cât și în agricultură.

¹⁰⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 13 / 1920, f. 5.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 11.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 14.

În cazul Primăriei odobeștene, trupele de ocupație au vandalizat întregul local, inclusiv mobilierul și arhiva ¹¹⁰ (legislație, colecția Monitorului Oficial, administrație locală, urmăriri civile etc.) ¹¹¹.

Conform unei alte statistici, Băncii Populare „*Banca Noastră*” i se adăugau 41 de gospodării distruse și 20 avariate, Școala Primară de Fete, Școala Viticolă și alte șase biserici ¹¹².

La 6 martie 1920, pe lângă Judecătoria de Ocol Odobești funcționa deja Comisiunea pentru constatarea și evaluarea pagubelor de război. În baza legii despăgubirilor, trebuia să se trimită la Judecătoria din localitate lista proceselor referitoare la despăgubiri, care aveau să se judece aici. În prealabil, lista s-a afișat la Primărie ¹¹³. Ca în cazul oricăror alte procese, erau stabilite termene ¹¹⁴. Concomitent, listele din Odobești erau trimise Comisiunii județene pentru constatarea și evaluarea pagubelor de război cu sediul la Secția I a Tribunalului Putna din Focșani ¹¹⁵. Afișajul listelor se făcea la Primăria din Focșani, cu 15 zile înainte de ziua fixată pentru fiecare proces în parte ¹¹⁶.

La 18 martie 1920, Primăria din Odobești primea din partea instituției similare din Focșani următoarea Adresă: „*Această Primărie făcând declarație pentru daune suferite în timpul războiului de la trupele de ocupație austro-germane, cu onoare vă rog a delega pe dl. avocat al Comunei pentru a stărui la Tribunal a se ficsa termen de judecată și a susține interesele comunei în privința despăgubirilor ce i se cuvine*” ¹¹⁷. Interesele orașului aveau să fie susținute de avocatul C. Rafail ¹¹⁸, înlocuit ulterior cu D. Zamfirescu ¹¹⁹.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 24.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 24 verso.

¹¹² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 41 / 1920, f. 21.

¹¹³ Idem, fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 13 / 1920, f. 43 – 44.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 47.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 53.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 54.

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 66.

¹¹⁸ *Ibidem*.

Până la finele anului se aflau pe rol procesele în care erau implicate Primăria (ce revendica aproape 817.000 lei plus încă circa 7.200 lei pentru casa cantonierului), Școala de Băieți – peste 50.000 lei, Banca Viticolă ¹²⁰.

Ulterior, procesele referitoare la odobeșteni vor fi judecate și la secția a II-a a Tribunalului Județean, unde funcționau Comisiile a II-a ¹²¹ și a III-a județene pentru constatarea și evaluarea pagubelor de război ¹²².

Pagubele referitoare la arterele de comunicație din zonă erau centralizate de Serviciul de Poduri și Șosele al Județului Putna ¹²³.

La finele verii anului 1920, Comisiunea a II-a locală pentru judecarea cererilor de despăgubiri de război ar fi dorit să ocupe două săli la Primăria odobeșteană (pentru arhivă și sala de ședință), dar solicitarea nu primește răspuns afirmativ ¹²⁴.

În 1921, o altă instituție care-și căuta dreptatea în instanță era Pretura Plasei Odobești, căreia germanii i-au produs pagube în valoare de 7.800 lei (mobilier, bibliotecă și instalație telefonică) ¹²⁵.

În prima lună a acestui an, Samuel Cohn, comerciant din Fălticeni, a intentat proces Ministerului de Interne, pretinzând aproape 1.000.000 lei pagube de război. O parte din bani se cuveau, în opinia lui, pentru contravaloarea a 5.350 decaltri vin producția 1916, păstrată în 197 butoaie de stejar, depozitate într-o pivniță închiriată în Odobești ¹²⁶.

Tot în acest an, în instanță se judeca procesul intentat Statului de văduva de război Marița D. Tănase. Casnică fiind, având și doi

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 117.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 78.

¹²¹ *Ibidem*, f. 109.

¹²² *Ibidem*, f. 134.

¹²³ *Ibidem*, f. 118.

¹²⁴ *Ibidem*, f. 129 – 129 verso.

¹²⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 200 /1921, f. 25.

¹²⁶ *Ibidem*, f. 2.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții copii mici în grijă, nu putea să-și caute de lucru, condiții în care nici nu avea vreo sursă de venit¹²⁷.

A fost evacuată la Fetești, unde a stat timp de doi ani și opt luni. La plecare nu a putut să-și ia decât strictul necesar, inamicul vandalizându-i gospodăria, lăsând-o fără mobilier, obiecte casnice, alimente, animale și unelte agricole. Din cauza sărăciei profunde cu care se confrunta, nu a avut nici cu ce să se întoarcă acasă. În asemenea condiții, era clar că biata femeie avea nevoie ca de aer de despăgubirile acordate de Stat¹²⁸.

Oricum, procedeul se desfășura cu destulă greutate, după cum rezultă din Adresa înaintată Prefecturii Județului Putna, la 28 martie 1921, de către Ministerul de Interne: „*Comisiunea de despăgubiri de război din Odobești reclamă că jandarmii și notarii nu îndeplinesc procedurile. Acest fapt periclitează interesele dăunaților și al statului. Rog binevoii a lua măsuri severe contra agenților care nu-și îndeplinesc atribuțiile*”¹²⁹. Prefectura se va conforma, dând dispozițiile cuvenite Preturei Plasei Gârlele și Companiei de Jandarmi Putna¹³⁰.

La 2 ianuarie 1922, Primăria Orașului Odobești informa Poliția din localitate despre eforturile depuse de autoritățile județene în legătură cu urgentarea procedurilor referitoare la acordarea despăgubirilor de război: „*Conform Ordinului Prefecturei acestui județ Nr. 5.950 / 922, am onoare a vă ruga să cercetați și să ne comunicați ce materiale se găsesc în cuprinsul acestui oraș cu privire la gestiunile și sechestrurile [indescifrabil] de autoritățile germane în timpul ocupațiunei asupra bunurilor supușilor și autorităților române. Acest material este necesar serviciului nostru de restituiri din [indescifrabil] spre a putea reclama restituirea sumelor încasate*

¹²⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 11 / 1921, f. 9 – 9 verso.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 10 – 10 verso.

¹²⁹ *Ibidem*, f. 14.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 14 verso.

de administrațiile forțate germane a căror gestiune nu o recunoaștem”¹³¹.

A doua zi, Poliția Orașului Odobești avea să răspundă că nu dispune de datele solicitate¹³².

În august 1922, Poliția Orașului Odobești a trimis Comisiunei pentru executarea Tratatelor de Pace, cu sediul la Cercul Militar din Capitală, un registru care conținea bonurile și chitanțele date de armatele inamice de ocupație locuitorilor din orașul de la poalele Măgurei¹³³.

Statisticile întocmite înregistrează existența a 616 cetățeni și instituții din Odobești care au avut de suferit de pe urma războiului. Drepturile lor au fost stabilite la Comisiile I și II de pe lângă Judecătoria de Ocol Odobești, Comisiile I și II Județeană Putna, Comisia I Comunală de pe lângă Judecătoria de Ocol Panciu, Comisia Județeană Râmnicu Sărat, Comisia I Comunală Măicănești, Comisia a II-a de pe lângă Judecătoria de Ocol Cotești, județul Râmnicu Sărat, Comisia I a Curții de Apel Galați și Comisiile Județene Ialomița, Ilfov și Brăila¹³⁴.

Așa cum era și firesc, armatele ocupante din Odobești nu și-au putut salva toate dotările, în timpul retragerii; faptul este dovedit de Adresa pe care Serviciul Materialelor Pradă de Război, subordonat Direcțiunei Generale a Industriilor din cadrul Ministerului Industriei și Comerțului a trimis-o, la 29 august 1923, Comisiei Județene de Lichidare a Județului Putna, care-și avea sediul la Prefectura din Focșani. Se reamintea faptul că încă din luna noiembrie a anului 1922, s-a atras atenția Primăriei odobeștene că trebuia să predea Societății „*Refacerea Industrială*” un cazan cu vaporii fără armătură, pradă de

¹³¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 15 / 1922, f. 2.

¹³² *Ibidem*, f. 6.

¹³³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1922, f. 3.

¹³⁴ Idem, fond Primăria Orașului Odobești, dosar nr. 15 / 1922, f. 118 - 131 passim.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții război. Instituția odobeșteană nu s-a conformat însă dispozițiilor primite¹³⁵.

Trebuind să răspundă prompt solicitantului, Prefectura Județului Putna a cerut lămuriri Preturei Plasei Gârlele, primind următoarele informații la 13 septembrie 1923: „*Primăria Odobești încă din timpul ocupațiunei a pus stăpânire pe cazanul în chestiune, fiindu-i dat de însăși autoritățile dușmane, pentru a-i servi la o eventuală bae ce ar fi să se construiască.*

Așa fiind, Primăria nu l-a putut da celui care-l cere, fără a fi îndreptățită de o hotărâre judecătorească, care să stabilească cui revine proprietatea acestui cazan.

Judecata este în curs, primăria fiind deocamdată scoasă pe cale de incident din cauză”¹³⁶.

Tot acum, pe un alt tabel cu dăunații de război din orașul Odobești, mai apare și Societatea „*Dealul Odobești*”, inclusiv cu filialele din Brăila, București și Călărași¹³⁷.

O acordare suplimentară de despăgubiri era încă așteptată, ținându-se cont că în întregul județ Putna existau aproape 20.000 de dăunați de război, pagubele suferite de aceștia fiind estimate la 108.000.000 lei¹³⁸.

La 22 aprilie 1924, Ministerul de Finanțe informa Primăria odobeșteană că, în ședința desfășurată cu șase zile în urmă, Comisia Centrală de Despăgubiri, subordonată Direcțiunei Generale a Despăgubirilor de Război și Tratatelor de Pace, a repartizat acestui oraș 190.800 lei, din creditul de 300.000.000 lei acordat dăunaților de război din România¹³⁹. Două zile mai târziu, printr-o Telegramă, autoritățile din Odobești au mulțumit ministrului N. D. Chirculescu, ilustrul liberal putnean, pentru suma acordată, precizând însă că necesitățile locale erau mult mai mari: „*Comisiunea interimară în*

¹³⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1923, f. 18.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 19.

¹³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 18 / 1923, f. 80 – 99 passim.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 121 bis.

¹³⁹ *Ibidem*, f. 348.

ședința de la 22 Aprilie a. c. luând cunoștință că prin binevoitorul Dvs. sprijin s-a acordat acestei comuni ajutorul de 190.000 lei pentru daunele de război vă transmite mulțumiri pentru interesul ce purtați comunei Odobești. Cu această ocazie, Comisiunea vă roagă a stăruii pentru augmentarea sumei, în vedere că pagubele suferite de comună depășesc (suma) de 800.000 lei.

Președintele Comisiunei Interimare,

Dr. Băiatu”¹⁴⁰.

Într-un tabel din 1926 referitor la localitățile care au suferit de pe urma războiului, pentru Odobești a fost înregistrată cifra de 40.000 lei, reprezentând „*Sumele primite drept despăgubire*”¹⁴¹.

În baza Ordinului nr. 259.404 /1928 al Ministrului de Interne, funcționarii acestuia au primit o serie de ajutoare, în contul despăgubirilor de război acordate de Ministerul de Finanțe. Din 91 de funcționari din județul Putna, care au încasat 82.158 lei, 15 cazuri au fost din Odobești, suma totală acordată fiind de 12.430 lei. Concret, iată care au fost beneficiarii și cuantumul ajutoarelor primite: Albu Chirilă, sergent de Poliție – 400 lei; Andrei Gheorghe, camerier – 350 lei; Atanasiu Gh. Ioan, casier – 50 lei; Chiriac V. Dimitrie, comisar – 750 lei; Cristofor T. Ioan, agent casier – 5.500 lei; Dumitriu C., secretar – 750 lei; Dumitriu C. Constantin, sergent de oraș – 500 lei; Dumitriu Ioan, sergent de oraș – 150 lei; Faur Constantin, subcomisar – 500 lei; Mărinou G. Dumitru, registrator – 1.000 lei; Milea S. Ignat, polițai – 1.000 lei; Pluteanu N., șeful pompierilor locali, pentru soția sa – 30 lei; Pulbere Nică, agent încasator – 250 lei; Stere Spiru, ajutor de comandant de poliție – 150 lei¹⁴².

A venit însă și momentul retragerii germanilor, din toamna anului 1918, redată pitoresc de același prefect liberal Vasile I. Țiroiu, contemporan cu acele vremuri de restriște: „*Rar treceau prin sat < Bolotești > furgoane, coloane nemțești, ce-și aduceau materialele*

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 350.

¹⁴¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 179 / 1926, f. 14 – 14 verso.

¹⁴² *Ibidem*, dosar nr. 44 / 1928, f. 28 – 29 verso.

Orașul Odobești în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial. Contribuții risipite în toată zona fostului front, muniții, armament, echipament și se îndreptau spre găurile Odobești și Focșani, de unde porneau în lungi trenuri ce abia se târau, în pufăitul locomotivelor învechite”¹⁴³.

Fapt incredibil, germanii – entuziaști și atotputernici la începutul războiului – păraseau acum țara noastră într-o tăcere de mormânt „*acești militari, trufași, războinici până ieri, aroganți severi într-o disciplină rigidă, erau și ei acum obosiți, sătui de un război pe care-l începuseră, și-l pierduseră, dornici de a pleca la casele lor flămânzi, vânzând pentru un ou sau o cană de lapte, o foaie de cort, o pătură sau o țuică*”¹⁴⁴.

La sfârșitul toamnei, în noiembrie 1918, „*o lungă coloană de vehicule trecu dinspre Vrancea, cu tot felul de bagaje și echipament, cu șiruri de militari nemți, mergând obosiți, cu capetele plecate, ca după o înmormântare*”¹⁴⁵, către Odobești sau Focșani.

În linii generale, rândurile de față surprind cei mai triști ani din întreaga existență a orașului de la poalele Măgurii Odobești, care au însemnat umilință, suferință, moarte și pierderi materiale fără precedent. Tot acest dezastru nu a fost provocat de natură, ci de invadatorii care au uitat că reprezintă, dealtfel, un popor foarte civilizat.

Însă există un revers al medaliei, în toate timpurile și pe toate meridianele. Pe de o parte, odobeștenii, aidoma întregii populații din partea ocupată de inamic a țării, au îndurat perioada vremelniceii stăpâniri cu demnitate și cu nestrămutată credință în victoria Armatei Române. Pe de altă parte, unul din locurile în care adversarul – despre care se spunea că avea cele mai bune unități militare din lume – a trebuit să se recunoască învins, a fost chiar Cota 1.001 de pe Măgura Odobești. Astfel, în septembrie 1917, kaizerul Germaniei, Wilhelm al II-lea, a ascultat chiar aici rapoartele referitoare la extraordinarele înclăștări care au avut loc pe frontul de la Mărășești, prezentate de feldmareșalul von Mackensen și generalul von Morgen.

¹⁴³ Vasile Țirioiu, *op.cit.*, p. 405.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 406.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

Căutând să justifice înfrângerea, cei doi strategii mărturiseau: „Unei armate, sire, îi poți da armament, ofițeri, bravura ! Acest ceva care se cheamă dorința de a învinge nu i-l poți da ! Armata și-l ia singură”¹⁴⁶. Orice alt comentariu ar fi de prisos.

¹⁴⁶ Apud Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 264.

FOȘTI PROFESORI AI LICEULUI „UNIREA” FOCȘANI: ATANASE T. MAROSIN (1873 – 1923)

Horia Dumitrescu

Învățăcel, admirator al primei pleiade de profesori ai Liceului „Unirea”, asimilându-i profesional, moral și civil drept modele de viață demn de urmat, Atanase I. Marosin a pășit pe drumul profesorilor săi de științe umaniste cu certitudinea unei datorii de împlinit față de școala urmată, de oraș și semenii săi.

Atanase T. Marosin s-a născut în Focșani la 18 ianuarie 1873¹, fiul unui distins preot și dintr-o familie mult cunoscută. Între anii 1883 – 1899 a urmat studiile liceale la Liceul „Unirea”, pe care l-a absolvit în 1890 (Certificat nr. 127 din 29 iunie 1890)². Bacalaureat în litere și științe la Universitatea din Iași (diploma Ministerului nr. 3.436, atestă darea examenului în sesiunea din iunie 1891)³. Licențiat în Științele Istorice din 1895, de

¹ Atanase T. Marosin, în Liceul „Unirea” – Focșani, *Anuarul pe anul 1922 – 1923*, Lucrat de directorul Liceului Al. Georgiadi, Focșani, Tipografia „Cartea Putnei” Alexandru P. Alexandrescu, Focșani, 1924, p. 70.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea, fond Liceul Unirea Focșani, dosar nr. 419, f. 125.

³ *Ibidem*.

la Universitatea din București (diploma nr. 1.233, eliberată la 20 iunie 1897) ⁴:

A funcționat ca profesor de istorie, neîntrerupt, la Liceul „Unirea” din Focșani, acolo unde fusese elev.

După absolvirea facultății, a fost numit profesor suplinator prin Ordinul nr. 3.896 din 20 iunie 1895, predând în perioada 1 septembrie 1895 – 1 septembrie 1902 ⁵.

În anul 1901, a trecut concursul sau - cum se spunea atunci - , examenul de capacitate, în sesiunea ordinară din 1901 – 1902, la Universitatea din București, iar de la 1 septembrie 1902, Atanase T. Marosin a fost numit profesor titular (provizor), prin Ordinul nr. 8.098 din 27 iulie și nr. 9.653 din 2 septembrie, ambele în 1902 ⁶.

Luna mai a anului 1907, a fost una care i-a adus cele mai mari satisfacții din viața sa: prin Decretul Regal nr. 2.428 din 18 mai a fost numit profesor definitiv la Liceul „Unirea”, iar în urma alegerilor din 28 mai a fost ales deputat al Colegiului II de Putna, candidând pe listele Partidului Național Liberal ⁷.

Și-a satisfăcut stagiul militar și a luat parte la manevrele din anii 1896, 1902 și 1907, fiind avansat până la gradul de locotenent în rezervă ⁸.

Profesorul Marosin, deși avea o „constituție fizică destul de delicată” ⁹, era „bine conformat de altfel, chiar arătos la înfățișare, trupește totuși nu era un voinic între voinici” ¹⁰. Deprins ani de-a rândul, zi cu zi, Marosin își alcătuisese o fire specială cerută de organismul său, cum singur spunea: „Pe noi colegii și prietenii ne impresiona adesea suferința sa fizică și morală, întâipărită în ochii și

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, f. 127.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, f. 127 verso.

⁹ Cuvântarea profesorului C. Leonescu ținută la înmormântarea lui Atanase Marosin, în fața liceului „Unirea”, în Liceul „Unirea” – Focșani, Anuarul pe anul 1922 – 1923 ..., p. 72.

¹⁰ Ibidem.

Foști profesori ai Liceului „Unirea” Focșani: Atanase T. Marosin (1873 – 1923) *figura lui, dar pe care niciodată nu o mărturisea. Poate din această cauză era adeseori de o rezervă și de o resemnare, cu adevărat stoică. Nu e nici cuminte și nici comod, pe un suferind să-l chestionezi”*¹¹.

Ca om și ca profesor, Atanase Marosin „*prin măsura credinței sale sociale și printr-o desăvârșită corectitudine, își asigurase o neconținută stimă și iubire a aceloră cu care ocupațiunile lui îl puneau în atingere*”¹².

Atanase T. Marosin și-a închinat întreaga sa viață chemării liceului românesc de a scoate „*tineri serioși și cu o anumită cultură generală; dar mai presus de toate buni români*”¹³.

Profesorul și educatorul Marosin „*nu s-a mărginit numai în cadrul rece și fără de viață al programelor sau rândurilor cărții; ci din sufletul său a turnat în sufletele dornice de învățătură ale tinerilor școlari, picătură cu picătură din focul sacru al datoriei împlinite și al patriotismului său luminat*”¹⁴.

Împreună cu colegul său de cancelarie și de specialitate, Constantin Leonescu, Marosin a făcut tot ce depindea de el, ca om și profesor, ca „*obiectul istoriei să nu fie un studiu povară pentru elevi*”¹⁵. Lecțiile le făcea veșnic în picioare „*înaintea elevilor săi pe cari îi vrăjea cu claritatea expunerii ... Cartea vieții era cartea de istorie pentru el și elevii săi trăiau evenimentele prezentului în explicarea trecutului*”¹⁶.

Vremurile de criză morală acută pe care le-au trăit generațiile României Mari impuneau sarcini mari pentru școală și slujitorii ei:

„*În fața puhoiului de viții ucigătoare, școala, adică profesorul, caută să facă zid de apărare, consolidând tinerile energii*

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem*, p. 73.

¹³ *Ibidem*, p. 74 – 75.

¹⁴ *Ibidem*, p. 75.

¹⁵ *Ibidem*, p. 74.

¹⁶ *Cuvântare ținută la moartea profesorului Atanase T. Marosin de T. Iordănescu, în numele corpului didactic, la casa defunctului, în Liceul „Unirea” – Focșani, Anuarul pe anul 1922 – 1923 ...*, p. 78.

în direcțiunea adevăratului patriotism care se sprijină pe sacrificiul pentru binele obștesc”¹⁷.

Om scrupulos în îndeplinirea datoriei pe care nu o neglija nici în cele mai grele împrejurări, Atanase Marosin „putea fi luat ca model în privința modului cum știa să-și îndeplinească sarcinile pe cari și le lua. El se transplanta cu sufletul său în sufletul celor ce voiau să-l înțeleagă și de aici acel farmec ce impunea tuturor celor ce-l ascultau vorbind”¹⁸.

Profesorul Marosin a fost căsătorit cu Elena Săveanu, casnică „soție devotată, cu însușiri de matroană română”¹⁹.

După 1920, profesorul Marosin a fost consilier comunal al urbei Focșani. Pentru serviciile deosebite aduse Statului, ca profesor și om, a fost decorat cu Ordinul Național „Coroana României” în gradul de Cavalier²⁰ și Ordinul Național „Steaua României” în gradul de Ofițer²¹.

¹⁷ Cuvântarea profesorului C. Leonescu ..., p. 75.

¹⁸ Cuvântarea ținută la moartea profesorului Atanase T. Marosin de T. Iordănescu ..., p. 78.

¹⁹ Ibidem, p. 80.

²⁰ **Ordinul Național „Coroana României”**. Creat de regele Carol I cu prilejul proclamării regatului. Se conferă atât militarilor, cât și civililor. Are cinci grade: cavaleri, ofițeri, comandori, mari ofițeri și mari cruci. Sunt: 150 mari cruci, 300 mari ofițeri, 300 comandori, 1.500 ofițeri și un număr nelimitat de cavaleri. Însemnul se prezintă astfel: o cruce de Malta, smălțuită roșu închis, cu marginile de metal, având în mijloc un medalion rotund, tot din smalt roșu și cu bordura albă. Acest medalion poartă pe față cifra regelui Carol I și pe bordură inscripția: „Prin noi înșine – 14 Martie 1881”, iar pe revers, la mijloc: 10 Mai și pe bordură: 1866 – 1877 – 1881. Între brațele crucii, se află câte o coroană regală de metal. Panglica ordinului este albastră, cu o dungă de argint la mijloc. La cavaleri și ofițeri, mărimea crucii este de 40 mm, iar marginile ei și coroanele regale sunt de argint la cavaleri și de aur la ofițeri. Se poartă pe partea stângă a pieptului (militari) și de reversul stâng al fracului (civili). La crearea acestui Ordin, medalionul din centrul crucii avea pe față coroana României, de argint la cavaleri și de aur la celelalte grade. Între brațele crucii, era câte o cifră a regelui Carol I. Panglica, de culoare albastră, avea la margini câte o dungă argintie. În sfârșit, dimensiunile crucilor și plăcilor erau altele. Regulamentul din 1885 a stabilit

atât formalitățile de primire în Ordin, modul de a se purta însemnele, precum și îndatoririle membrilor. Alt regulament s-a publicat în 1906, iar în 1932 s-au modificat atât legea, cât și Regulamentul Ordinului prin Legea de reorganizare a ordinelor naționale (*Enciclopedia României*, vol. I, *Statul*, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 87).

²¹ **Ordinul Național „Steaua României”**. Este cel mai vechi ordin național, creat de Cuza Vodă. Nefiind un domn independent, nu putea conferi decorații. El a comandat la Paris, la Casa Krétly – renumită casă de bijuterii, un număr de 1.000 decorații pentru trei grade: cavaleri, ofițeri și comandori, care au sosit la București în cursul anului 1865. Medalionul roșu din centrul crucii, avea pe avers două mici coroane de lauri, cu cifrele 5 și 24 și pe bordură inscripția: „*Genere et corde fratres*” [*Frați prin origini și simțiri*], iar pe revers, cifra lui Cuza Vodă (A). Aceste decorații au fost conferite *proprio motu*, numai câtorva dintre devotații Domnului. După abdicarea sa, lăzile cu decorații, găsite la Palat, au fost păstrate până în preajma Războiului pentru Independență. Carol I a hotărât atunci modificarea lor și completarea cu gradul de mare ofițer și mare cruce. Prin legea votată la 10 mai 1877, Carol I a instituit în mod definitiv acest ordin. Însemnul Ordinului se prezintă astfel: cruce bizantină (repetată) demetal, smălțuită albastru închis și având în centru un medalion rotund de smalt roșu, cu bordura albastră închisă, înconjurat de o coroană verde de frunze de stejar. Medalionul, are pe avers cifra regelui Carol I, iar pe bordură inscripția: „*In fide salus*” [În credință este salvarea] și pe verso data 1877. Între brațele crucii se află câte o acvilă cruciată de metal, iar deasupra crucii, coroana regală de metal. Panglica este de culoare roșie, cu câte o dungă argintie pe margini. La cavaleri și ofițeri, mărimea crucii este de 40 mm, iar marginile, acvilele cruciate și coroana sunde argint, la cavaleri și de aur, la ofițeri. Pe panglica de Ofițer se află o rozetă. Și cavalerii și ofițerii poartă decorația pe partea stângă a pieptului (militarii și cicilii), iar civilii în ținută de gală, la reverul stâng al fracului. Numărul membrilor români ai Ordinului „*Steaua României*” este următoarea:

- pentru civili: mari cruci clasa I 50, mari ofițeri 75, comandori 200, ofițeri 500, cavaleri 1.000.

- pentru militari: mari cruci 10, clasa I 15, mari ofițeri 25, comandori 75, ofițeri 150, cavaleri 350.

Prima decernare a decorațiilor s-a făcut în cursul lunilor septembrie și octombrie 1877, cu ocazia luptelor de la Plevna. Primul Regulament al Ordinului datează din 1885; cel din 1906 fixa numărul membrilor la 2.000 și anume: cavaleri 1.000, ofițeri 720, comandori 200, mari ofițeri 100, mari cruci 20. Regele Carol II a reorganizat Ordinul în 1932 și 1937, când se

Cu prilejul serbării patronului Liceului „Unirea” (24 ianuarie 1923), cadrele didactice s-au întrunit la o agapă frățească. Profesorul Atanase Marosin *„printr-o curioasă ironie a soartei, parcă ar fi voit să braveze fatalitatea crudă care îi rezerva un sfârșit atât de apropiat: era, zic, de o bună dispozițiune, de o veselie și exuberanță pe care noi colegii lui nu ne aminteam de mult s-o fi văzut la dânsul !*

*A glumit tot timpul, s-a întreținut cu toți și la încheerea serbării s-a prins la dansul care pentru el a fost, socot, cel din urmă. Toți participanții au rămas mișcați și comentau cu discrețiune și bucurie acest eveniment de o intimă și duioasă camaraderie !”*²².

În ziua de 9 mai 1923, profesorul Marosin a încetat din viață în urma unei sincope. Avea numai 50 de ani.

„Moartea fratelui său, locotenentul erou Ioan Marosin, oricât i-a înălțat sufletul ca român, nu putea uita, ca om și ca frate, pierderea aceluia pe care sufletește profesorul Marosin îl formase !

*Mici mizerii omenеști, meschine incidente profesionale inerente unei vieți omenеști, ia-u dat poate – cine știe – lovitura de grație unui organism debilitat deja și obosit de atâtea privațiuni ca și de o prelungă rezistență”*²³.

Pe ultimul drum l-au condus colegii și elevii săi. Profesorul Constantin Leonescu a ținut o cuvântare în fața Liceului „Unirea”. La casa defunctului a vorbit în numele corpului didactic, profesorul Teodor Iordănescu.

Nestor I. Ion²⁴ – elev în clasa a VIII-a – a vorbit în numele celor cărora Atanase Marosin le fusese profesor, exprimându-și

înfințează un grad în plus, denumit clasa I, a cărei ierarhie a fost stabilită între mare cruce și mare ofițer (*Ibidem*, p. 86 – 87).

²² Cuvântarea profesorului C. Leonescu ..., p. 72.

²³ *Ibidem*, p. 76.

²⁴ **Nestor I. Ion** (25 august 1905, Focșani – 29 noiembrie 1974, București), istoric și arheolog român. Studii liceale la Focșani și universitare (Facultatea de Litere și Filosofie, Secția filologie clasică) la București. Între anii 1926 - 1927 a participat la săpăturile arheologice, conduse de Ioan Andrieșescu, la Sărata Monteoru și a întreprins, el însuși, prima săpătură la Glina. Între 1928 și 1932 și-a desăvârșit pregătirea la Berlin și Marburg

260

Foști profesori ai Liceului „Unirea” Focșani: Atanase T. Marosin (1873 – 1923) „*sentimentele de adâncă tristețe și de nețărmuit respect*”²⁵. Vădit marcat de noartea profesorului său, cel ce avea să devină, la rândul său, profesor universitar și membru corespondent al Academiei Române, elevul Nestor I. Ion a rostit un panegiric la căpătâiul „*aceluia care ne-a fost tată, prieten, frate, celui care a fost apostol, fără*

(Lahn), unde a participat la săpăturile din stațiunea neolitică de la Goldberg (Nördlingen). În 1932, la Universitatea „Philipp” din Marburg și-a luat doctoratul în Filosofie cu o disertație asupra studiului cercetărilor preistorice în România, prima parte fiind consacrată paleoliticului și neoliticului. Ulterior, disertația a fost completată, din îndemnul și cu sprijinul Comisiei româno - germane, rezultând o sinteză a arheologiei românești de la paleolitic până la La Tène, sub titlul *Der Stand der Vorgeschichtschung in Rumänien*, distinsă, în 1934, cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române. Acestea i-au urmat numeroase studii apărute în publicațiile române și străine: „Dacia”, „Studii și cercetări de istorie veche”, „Prähistorische Zeitschrift”, „Eurasia Septentrionalis Antiqua” etc. Cea mai mare parte a activității și-a consacrat-o Muzeului Național de Antichități și Institutului de Arheologie din București, unde a fost asistent, șef de lucrări și șef de secție. În 1945 a fost numit profesor de Arheologie la Universitatea bucureșteană; din 1956 și până la sfârșitul vieții, a condus Secția de arheologie a comunei primitive. Numele său este legat de săpăturile de la Sărata - Monteoru, Zimnicea, Valea Jijiei, Suceava, Dridu și Bratei. Săpăturile efectuate de el, îndeosebi cele de la Sărata - Monteoru, Bratei și Dridu, au scos la iveală materiale extrem de prețioase, care i-au oferit apoi, subiecte pentru studii de sinteză. Membru în comitetul de redacție al tratatului *Istoria României* (vol. I), 1960. Personalitate de seamă a arheologiei românești, Ion Nestor a fost membru al Institutului Arheologic german, al Societății de arheologie din Iugoslavia, al Consiliului permanent al Uniunii internaționale de științe pre - și protoistorice, al Uniunii internaționale de arheologie slavă, calitate în care, alături de cea de redactor pentru România al seriilor „*Inventaria Archaeologica*” și „*Prähistorische Bronzenfunde*”, a contribuit la afirmarea arheologiei românești peste hotare. Membru corespondent (2 iulie 1955) al Academiei Române (dr. Dorina N. Rusu, Membrii Academiei Române 1866 – 1996. Mic dicționar, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A 92, Iași, 1996, p. 248 – 249; Vezi detalii, Aurora – Emilia Apostu, *Ion Nestor (1905 – 1974)*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, Coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DMPress, Focșani, 2001, p. 322 – 330).

²⁵ *Cuvântarea elevului Nestor I. Ion din clasa a VIII-a, în Liceul „Unirea” – Focșani, Anuarul pe anul 1922 – 1923 ...*, p. 81.

*vanitate, aceluia care lasă în urmă atâtea regrete”*²⁶, din care redăm următoarele:

„Aceluia care timp de o viață întreagă și-a petrecut zilele obscur, aceluia care a suferit poate, de atâtea ori din cauza noastră, aceluia care a știut să fie mare în existența lui nebăgată în seamă, aceluia sub paza și îndemnurile căruia au înflorit sufletele noastre, aceluia a cărui vie amintire ne înflorează în fața misterului morții, noi, elevii de liceu, îi trimitem ultimul salut și odată cu el, câte o fărâamă din sufletele noastre, să-i mângâie somnul veșnic. ...

Un respect care repede schimbă în iubire și această iubire întărită mereu, în fiecare au tot mai mult, săpat tot mai adânc în sugletele noastre, care suntem fiii lui sufletești, nu poate trece cum trec lucrurile în lume.

*Impresiile pe cari defunctul le-a produs, sentimentele pe cari le-a semănat și le-a văzut încolțind în noi, sunt de o natură mai nepieritoare, mai Dumnezească”*²⁷.

Pe bună dreptate, profesorul Leonescu sublinia că *„Pe ogorul școalei noastre secundare și în analele liceului din Focșani colegul Marosin, a însemnat pagini frumoase și cari vor rămânea”*²⁸.

Purtând cu el imaginea luminoasă a profesorului ardelean, Dimitrie F. Caian, refugiat la Focșani, deliberat, din simțământul mărturisit al iubirii de neam, din conștiință de nezdruccinat a unității poporului și pământului românesc, imaginea discretă și distinsă a profesorului de desen, Ștefan Mincu, *„bădia Ștefan”*, cum îl numea fratele mai mic, arhitectul și întemeietorul de școală și stil, în arhitectura națională - Ioan Mincu -, profesorul Atanase T. Marosin și-a conturat numele în existența liceului focșănean, a istoriei sale, cu același ecou cu care a străbătut timpul, cu aceeași recunoștință și admirație ale generațiilor care i-au urmat.

²⁶ *Ibidem*, p. 82.

²⁷ *Ibidem*, p. 81 – 82.

²⁸ *Cuvântarea profesorului C. Leonescu ...*, p. 75.

INUNDAȚIILE DIN JUDEȚUL PUTNA DIN PERIOADA 1921 – 1929

**Ionuț Iliescu
Aurora - Emilia Apostu**

În vara anului 1921, județul Putna a fost lovit din nou de inundații, după cum rezultă din articolul publicat în „Dacia” de gazetarul focșănean I. M. Dimitrescu, intitulat sugestiv „Pe urma ploilor”: « 28 Iunie. Astăzi abia, după două luni, avem o zi mai caldă când nici în oraș și nici în județ, cred n-au mai căzut ploi. Dacă abundența umidității ne-a scăpat de seceta care se anunța la începutul primăverii, nu-i mai puțin adevărat că inundațiile ce au urmat ploilor, au fost destul de păgubitoare semănăturilor, căilor de comunicație și mai ales viilor.

În multe părți, mai ales în apropierea râurilor holdele au fost năpădite de revărsări de apă cari stagnează și acum la Pățești, Bolotești, Mărășești, Făurei, Ciorani ș. a.

Milcovul, Putna, Siretul, venind mari au rupt aproape toate podurile existente. Nu-i pâraiaș, cât de mic care mărindu-și volumul să nu fi măturat toate podețele și punțile de legătură între cele două maluri. Astfel fiind, într-o mare măsură comunicația de la un loc la altul, în cuprinsul județului, este întreruptă. Pe alocurea marașan de pământ a rămas cu locuința într-o parte a râului și cu ogorul în alta. Pentru o grabnică restabilire a stării de lucruri dinainte s-au luat măsuri de către serviciul tehnic fără prea mulți sorți de izbândă din lipsa mijloacelor de muncă, astfel că sprijinul armatei constructive, la care s-a făcut apel, e viu așteptat.

*Din pricina acestor inundații Focșanii au pierdut legătura directă cu Bucureștii, care se face acum cu întârzieri și greutate prin Mărășești – Barboși »*¹.

Peste numai doi ani, la începutul lunii martie, topirea zăpezii a fost însoțită de ploi abundente, provocându-se din nou inundații.

Astfel, pârâul Râmna, având un debit impresionant, a rupt podul care lega comunele Vulturu și Răstoaca. La rândul său, pârâul Leica a distrus podul dintre localitățile Vulturu și Nănești.

Râul Râmnicu Sărat a rupt podul ce lega Nămolosa de Nănești.

La Găgești a fost distrus podul de pe șoseaua Focșani – Vidra.

La Răcoasa, terasamentul căii ferate înguste a Societății forestiere „*Tișița*” a cedat, deraind garnitura aflată pe linie.

Pe șoseaua Călieni – Vadu Roșca, Putna a ieșit din matcă, vărsându-se în Siret. Acesta este gata să se reverse, la rândul-i, izolând comunele Călieni, Nănești și Nămolosa².

La 15 martie 1923, Prefectura informa Compania de Jandarmi Putna că localitatea Urechești este inundată, multe case dărâmându-se. Drept urmare, jandarmii trebuiau să intervină, pentru a nu se înregistra victime omenești³.

A doua zi, șoseaua Tichiriș – Vidra s-a surpat pe o lungime de aproximativ 500 m, din cauza ploilor torențiale⁴. „*În ziua de 6 martie corent din cauza apelor mari provenite din topirea zăpezii și ploilor torențiale, podul de lemn de peste râul Râmna între Nămolosa și Nănești s-a rupt. Între Răstoaca și Vulturu idem, s-a rupt podul de peste râul Râmna*”⁵.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond personal I. M. Dimitrescu, dosar nr. 96 / 1911, filă nenumărată.

² Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 28 / 1923, f.102.

³ *Ibidem*, f. 120.

⁴ *Ididem*, f. 19.

⁵ *Ibidem*, f. 14.

La 12 aprilie, Putna a ieșit din nou din matcă, întrerupând circulația pe șoseaua Călienii - Vadu Roșca și vărsându-se în Siret. Locuitorii și vitele s-au adăpostit în partea de nord a comunei Călienii, zona fiind protejată de un promontoriu. Ca și Călienii, localitățile Nănești și Nămolosa sunt complet izolate ⁶. Arborii și pietrele aduse de ape au distrus totul în calea lor ⁷.

Două zile mai târziu, o fată de 17 ani, *„pe când se afla cu vitele la pășune pe Pârâul Tepu din cauza ploii torențiale ce a căzut în acea regiune, a fost luată de apă împreună cu două vite. Cadavrul a fost pescuit la vărsarea pârâului Tepu în râul Putna”* ⁸.

Luna iunie a anului 1926 a adus cu sine noi inundații în județ. La 4 iunie, la Năruja, ploile torențiale au distrus toate podurile, izolând pe localnici, asigurându-se aprovizionarea cu hrană pentru oameni și furaje pentru animale ⁹. Ca și la Spulber, la Năruja au fost inundate zeci de ha de teren ¹⁰.

Pretura Plasei Mărășești informa Prefectura, la 6 iunie 1926, în legătură cu inundațiile care au afectat zona: *„apele râului Putna, Milcov și Siret revărsându-se din cauza ploilor au inundat comuna Călienii pe o întindere de 270 ha arătură, a distrus complet podul de pe râul Putna, rupând legătura cu satul Vadu Roșca. Apele pe șosea în sat au adâncime de 1m și sunt în creștere.*

La comuna Vulturii a rupt podul de la satul Boțârlău, inundând satul Vulturii de Sus și Vulturii de Jos pe o întindere de 400 ha recoltă, până în prezent.

La comuna Răstoaca a rupt podul peste râul Putna cere face legătura cu Suraia iar parte din podul peste râul Milcov este lăsat în apă și expus din moment în moment a fi luat de valurile furioase. Circulația complet întreruptă. Ploaia continuă” ¹¹.

⁶ Ibidem, f. 15.

⁷ Ibidem, f. 16 verso.

⁸ Ibidem, f. 45.

⁹ Ibidem, dosar nr. 3 / 1926, f. 47.

¹⁰ Ibidem, dosar nr. 9 / 1927, f. 241.

¹¹ Ibidem, dosar nr. 3 / 1926, f. 48.

La 6 iunie 1926, Secția de Jandarmi Milcov informa Prefectura că apele Milcovului, ieșind din matcă, au inundat în Odobești vii, case, garduri, șoproane și livezi. În case, mълul avea, în unele cazuri, înălțimea de 1 m. Beciurile de sub case, de mari dimensiuni, fiind pline de apă, puteau produce dărâmarea caselor, 50 de familii rămânând fără adăpost. Singura soluție de salvare a imobilelor era scoaterea apei din beciuri, salvându-le de la surpare. Așa stăteau lucrurile și la Focșani și Pătești, utilizându-se în fiecare caz câte două pompe. Aici erau nu mai puțin de 50 de cereri pentru o singură pompă ¹². În afara zonei locuibile a comunei, apa a înghițit aproximativ 100 ha de vie și teren arabil ¹³.

La 8 iunie 1926, Primăria Comunei Pătești aducea la cunoștința Prefecturii următoarele: sinistrații „*sunt rămași cu copiii și soțiile lor sub cerul liber fără nici un adăpost, căci casele ce le-au rămas mai lângă șosea le dărâmă ei acum pentru a putea fi scăpat cel puțin lemnăria de apa Milcovului.*

De la data de când ați venit Domnia voastră la fața locului împreună cu dl. Ioan Rădulescu apa a mai săpat și nu a rămas până la șoseaua Județeană Focșani – Odobești decât 10 – 15 [...], fiind acum în pericol toată partea locuitorilor pe lângă apa Milcovului” ¹⁴.

Apa a distrus postul de jandarmi ¹⁵, toate podurile și podețele. În plus, șoseaua amintită era în pericol de a fi inundată: „*apa Milcovului a mâncat mahurile până lângă șoseaua județeană Focșani – Odobești. Este în pericol atât Comuna Pătești, cât și orașul Focșani, căci când apa va mai veni mare, își va lua direcția pe șoseaua Focșani – Odobești și atunci toată comuna va fi distrusă și din această cauză și orașul Focșani este amenințat a se îneca. De aceea – se solicita într-o Adresă a Comunei Pătești către Prefectură, la 9 iunie 1926 – vă rugăm să binevoiți a interveni cu insistență cât mai curând posibil, a se lua măsuri pentru a se construi mai multe*

¹² *Ibidem*, f. 55 -56 verso.

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 4 / 1927, f. 157.

¹⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1926, f. 47.

¹⁵ *Ibidem*, f. 46.

Inundațiile din județul Putna din perioada 1921 – 1929
diguri pe albia râului Milcov, pentru a se evita în viitor altă nenorocire”¹⁶.

La 7 iunie 1926, Prefectura Județului Putna a cerut atât Ministerului de Interne, cât și Ministerului de Război ca să ordone Secției de Pompieri Focșani să salveze pe locuitorii sinistrați din Pătești și Odobești¹⁷. În urma acestei intervenții, pompierii focșăneni și-au deteriorat materialul de incendiu și harnașamentul¹⁸, Prefectura trebuind să achite căpitanului, sergentului și celor trei soldați, pentru munca prestată, suma de 1.075 lei¹⁹.

Grației efortului lor, au fost salvate casele și beciurile locuitorilor, Secției de Jandarmi și generalului doctor Ioan Macridescu, proprietarii nemaicontenind cu mulțumirile²⁰.

Tot aici au acționat și un sergent și nouă soldați, din Regimentul 4 Artilerie Grea, Corpul 5 Armată pentru care au fost remunerați de Prefectură cu 620 lei²¹.

În aceste zile, Prefectura a cerut pretorilor din subordine și Companiei de Jandarmi să „luați măsuri ca butucii aduși de ape să fie strânși de la locuitori și depozitați fie la post, fie la primărie sub dosare de proces verbal și inventar, urmând a fi identificați și întrebuințați la refacerea podurilor care au fost distruse”²². La 7 iunie 1926, Pretura Plasei Zăbala s-a grăbit să raporteze Prefecturii: „Am luat dispozițiuni ca autoritățile comunale din această plasă, pe teritoriul cărora se vor fi abătut lemne, scânduri și resturi din ferăstraiele luate de apele Zăbala și Năruja din această plasă să aibă în păstrare acele materiale și la prezentarea reprezentanților comunelor dăunate, în urma dovezilor ce le vor face, să li se restituie materialele.

¹⁶ *Ibidem*, f. 44.

¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1926, f. 20.

¹⁸ *Ibidem*, f. 122.

¹⁹ *Ibidem*, f. 137.

²⁰ *Ibidem*, f. 138.

²¹ *Ibidem*, f. 130.

²² *Ibidem*, f. 59.

În toate comunele am impus autorității comunale și a pus locuitorii de au scos materialele înpotmolite.

Căile de comunicație fiind complect stricate, am luat măsurile cuvenite și în ziua de 7 Iunie au ieșit locuitorii cu primarii respectivi la dregerea drumurilor unde erau mai mari stricăciuni. Unele comuni ca Năruja, Paltin, Nereju fiind întretăiate de ape și punțile fiind luate de ape am luat măsuri urgente și în zilele de 6 și 7 a. c. luni s-au pus punți în locurile mai des frecventate, continuându-se a se pune în toate locurile unde au fost vechile punți”²³.

Așadar, în scurt timp, au fost montate următoarele poduri: pe Milcov, la Răstoaca, lung de 40 m; pe Putna, la Boțârlău, pe vase, cu o lungime de 60 m; la fel era și cel de la Călienii, ca și cel de la Odobești²⁴.

Pagubele provocate de inundațiile din acest an erau însemnate și, practic, ele au vizat cea mai mare parte a comunelor din județul Putna.

La Andreiașu, de pildă, tot satul era în pericol, fiind mare nevoie de construirea a mai multor diguri. Laolaltă cu Reghiu, 29 de familii suferiseră pagube în valoare de 30.200 lei (case, spații anexă, șindrila, articole de dogărie, mori, păsări și animale)²⁵.

La Balta Raței, casele au avut mult de suferit, fiind mătate și cu pereții crăpați și surpați²⁶. Apele au distrus aici 30 ha porumb și tot atâtea de islaz²⁷.

La Bâlca, apele au luat mai multe animale și case, distrugându-se 10 ha culturi agricole²⁸.

La Broșteni, 28 de persoane au suferit pagube de 148.600 lei, fiindu-le inundate 20,58 ha vie²⁹.

²³ *Ibidem*, f. 60.

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 10.

²⁵ *Ibidem*, f. 56 – 57.

²⁶ *Ibidem*, f. 21.

²⁷ *Ibidem*, f. 5 verso.

²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1926, f. 72.

²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 31.

La Bolotești, apele au distrus 112 ha culturi agricole, pierzându-se astfel investiții de 3.000.000 lei ³⁰.

La Câmpuri, apele au luat doar două vite, ³¹ iar la Călienii podul de peste Putna, inundând și mîlind 230 ha orz, ovăz, grâu și porumb ³².

Locuitorii din comuna Ciușlea au rămas fără teren de pășunat pentru animale, fiind inundate de apa Putnei 100 ha din islazul satului Mărășeștii Noi, stratul de mîl depus aici făcându-l impracticabil timp de doi ani ³³.

În comuna Clipicești, căile de comunicație au fost grav avariate ³⁴.

Circa 55 ha islaz și 2 ha culturi agricole au fost distruse pe raza comunei Cornățel ³⁵.

Ploile torențiale au distrus la Coțofănești 10 ha semănături ³⁶.

Locuitorii comunei Diochești au pierdut 50 oi și 12 ha cultivate cu grîu, ovăz, porumb și zarzavaturi ³⁷.

Comuna Făurei a înregistrat pagube de 200.000 lei, fiind distruse de ape patru case și 15 ha semănături ³⁸.

Comuna Găgești a rămas fără trei poduri ³⁹, pagubele aduse viticultorilor și cultivatorilor de grâu fiind mari, fiind inundate 200 ha ⁴⁰.

La Irești, Vizăuțul a luat oameni și animale, dar nu s-a înregistrat niciun decedat ⁴¹. În aceeași comună, s-a rupt podul de pe

³⁰ *Ibidem*, f. 1.

³¹ *Ibidem*, f. 1 – 2.

³² *Ibidem*, f. 51.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1926, f. 65.

³⁴ *Ibidem*, f. 51.

³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 6.

³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1926, f. 72.

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 6.

³⁸ *Ibidem*, f. 1.

³⁹ *Ibidem*, f. 1 -1 verso.

⁴⁰ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Odobesti, dosar nr. 4 / 1927, f. 162.

⁴¹ *Ibidem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1926, f. 27.

șoseaua Clipicești – Vidra, fiind inundate 5 ha semănături. Nu mai puțin de 22 de oi au fost ucise de calamitate (trăsnite sau înnecate) ⁴².

25 ha teren agricol au fost luate de ape la Jariștea ⁴³, ca și o parte din poduri și podețe ⁴⁴.

La Mera, pagubele erau estimate la 30.000 lei, fiind distruse de ape 3 ha semănături, tot atâtea de vie și două mori hidraulice ⁴⁵.

La Mircești, apele au inundat și umplut cu mâl 100 ha islaz ⁴⁶.

În Mănăstioara au fost înnecate 30 oi, grădinile și viile având mult de suferit ⁴⁷.

La Movilița, patru locuitori au pierdut 130 de oi, care s-au înnecat ⁴⁸.

În comuna Năruja, pagubele se cifrau la 274.100, fiind distruse patru mori, patru case, ferăstraie, 12 ha fâneată și 30 ha semănături ⁴⁹, lemne de foc, de construcție ⁵⁰ și cinci podețe ⁵¹.

La Nereju, apele au distrus două mori, cinci fierăstraie, șase poduri ⁵² și mai multe iazuri, în valoare totală de 298.500 lei ⁵³. Apa Zăbalei a luat cu sine mult material lemnos și mai multe animale. Dacă luăm în calcul și cele 10 ha porumb și 3 ha fâneată inundate, pagubele se ridică la 700.000 lei.

La Nistorești, apele au scos din uz un pod de lemn și patru fierăstraie, înregistrându-se pagube de 15.000 lei. Căile de

⁴² *Ibidem*, f. 5.

⁴³ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 4 / 1927, f. 164.

⁴⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1926, f. 6.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 26, f. 5 verso.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 50 verso – 51.

⁵¹ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁵² *Ibidem*, f. 1.

⁵³ *Ibidem*, f. 53 – 53 verso.

comunicație de pe albiile Zăbalei și Nărujei au fost stricate în proporție de 100 %⁵⁴.

În orașul Odobești, pagubele au fost mult mai mari, fiind cifrate la 4.774.000 lei (două poduri, 10 case, 30 vite, 40 ha semănători și 100 ha vie)⁵⁵. Apa Milcovului, ieșită din matcă, a sinistrat 115 persoane, distrugând crame, diverse anexe, recipiente și instalații necesare în viticultură, zaplazuri de scânduri și garduri de sârmă ghimpată, rezerve alimentare, motoare, căruțe, pluguri, grădini, scânduri de brad și lemne de foc, cereale, păsări și animale, beciuri, vinuri și țuică, furaje, un abator. Din păcate, apele au luat și viața unei fete abia născute, făcându-se precizarea: „o copilă de lapte înecată”⁵⁶.

Autoritățile locale au încercat să vină în ajutorul cetățenilor, cu fonduri obținute de la Prefectură sau diverse ministere. Astfel, la 7 iunie 1926, Primăria Orașului Odobești s-a adresat Prefecturii în următorii termeni:

„Cetățenii acestui oraș care în scurtul timp de când ați venit în fruntea acestui județ, au văzut în Domnia Voastră pe omul ce caută să aducă mângâiere celor suferinzi, vin astăzi prin mine și vă roagă să interveniți către Dl. Ministru de Interne spre a le veni în ajutorul lor, redându-le măcar o parte din daunele suferite cu ocazia dezastrului ce a abătut asupra lor râul Milcov.

*Nu vom uita acea noapte a potopului, când Domnia Voastră ați venit cu armata dându-ne ajutor și mângâiere celor deznădăjduiți, și de aceia venim și cu rugămintea de a vota o sumă din bugetul județului, pe care Domnia Voastră să o împărțiți ca un prim ajutor populației nevoiașe ce este absolut lipsită de mijloace”*⁵⁷.

Neavând răbdare să aștepte intervenția Prefecturii, Primăria odobeșteană a solicitat de urgență, în zilele următoare, sprijinul Ministrului de Interne: „Dumnezeu a abătut asupra orașului Odobești

⁵⁴ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 38 – 42 verso.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 43.

un adevărat potop de care bătrânii nu-și pot aduce aminte să mai fi fost vreo dată, cuprinzând partea de jos a orașului, dărâmând case, distrugând complex nenumărate vii, făcând victime omenești, luând vite, paseri și tot micul avut al populației sărace, lăsându-i pe mulți muritori de foame și ca adăpost, rămânându-le cerul.

Cunoscând sufletul Domniei – Voastre mărinimos și bun, care întotd'a-una a fost mișcat de ori ce durere a neamului, mă fac azi ecoul durerilor acestor nenorociți podgoreni care au fost loviți și de vitregia legilor și vă rog să binevoiți a veni în ajutorul lor cu aceia ce sufletul D. Voastre va crede că li se mai poate îndulci soarta lor”⁵⁸.

La Paltin, pagubele aduse locuitorilor se cifrau la 54.100 lei în contul a două ferăstraie și 3 ha semănături⁵⁹. Linia telefonică a acestei comune cu Nereju a fost distrusă pe o porțiune de 300 m. Au fost distruse trei poduri, apele luând lemne de foc și de construcție, valoarea totală a pagubelor atingând 100.000 lei⁶⁰.

La Pățești, pagubele au depășit 1.042.000 lei, incluzând cinci terenuri agricole, gospodării, animale, stupi, mărfuri din prăvălii⁶¹, crame, magazine⁶². Apele au luat, între altele, un pod, 10 vite, 30 ha semănături, 40 ha fânează, 50 ha vie⁶³, 50 ha porumb, cinci case⁶⁴.

În ceea ce privește comuna Pufești, apele au scos din circuitul agricol 70 ha lucernă și fânează⁶⁵.

Comuna Păunești a plătit tribut apelor nu doar mai multe hectare de semănături în Valea Caregna, ci și viața unei fete de 16 ani⁶⁶.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 1.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁶¹ *Ibidem*, f. 45.

⁶² *Ibidem*, f. 47.

⁶³ *Ibidem*, f. 1.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 6.

⁶⁵ *Ibidem*, dosar nr. 7 / 1927, f. 60.

⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 6.

La Răstoaca, podul de peste Râmna a fost avariat ⁶⁷, ca și cele de peste Putna și Milcov, comunicațiile fiind întrerupte. Au fost inundate și mâlite circa 130 ha fânează ⁶⁸.

Locuitorii din Reghiu au suferit pagube de 32.200 lei (patru case și un fierăstrău) ⁶⁹, înecându-se și 25 de vite mari.

Comuna Străoane de Sus a „scăpat” de pe urma inundațiilor doar cu 5 ha porumb și lucernă distruse. La Străoane de Jos au cedat nu doar podurile și drumurile, ci și 5 ha semănături și 10 ha fânează ⁷⁰.

Vrâncenii din Spulber și-au pierdut pluguri, bordeie, spații anexe, siliști, livezi și terenuri arabile în valoare de 165.000 lei ⁷¹, adăugându-se o casă și un ferăstrău, cu tot cu stocul de material lemnos prelucrat în valoare de 120.000 lei ⁷². Au fost distruse și două poduri, costurile fiind estimate la 10.000 lei ⁷³.

La Tichiriș, apele râului Putna au luat 2.200 m lemne de foc depozitate pe malurile acestuia de către Comandamentul II Administrativ București, pagubele depășind 500.000 lei ⁷⁴.

Sătenii din Urechești au pierdut 19 oi și recoltele de pe 10 ha islaz și tot atâtea de porumb ⁷⁵.

În schimb, la Vadu Roșca au fost inundate 170 ha islaz și 500 ha grâu, orz și ovăz ⁷⁶.

Inundațiile nu au ocolit nici comuna Vârteșcoiu, după cum rezultă din Adresa trimisă de către Primăria comunei respective, la 8 iunie 1926 : „*din cauza ploilor torențiale ce au căzut în ziua de 4 spre 5 Iunie a. c., apa râului Milcov venind din mal în mal și cu așa furie a cauzat mari pagube la viile proprietarilor din aceste comune*

⁶⁷ *Ibidem*, f. 5.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 1.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁷¹ *Ibidem*, f. 59.

⁷² *Ibidem*, f. 1.

⁷³ *Ibidem*, f. 5 verso.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 5.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 5 verso.

rupând totodată și toate digurile construite din lemn precum și aproape integral podul de peste apa Milcovului ce lega comunele Vârteșcoiu – Broșteni și Faraoanele de Odobești. Digurile și podul au fost reconstruite de curând.

Totodată vă rugăm respectos să binevoiți a se interveni locului în drept a se lua măsuri ca până la facerea podului să se construiască o punte pentru a se putea trece cu piciorul, care construcție să se facă pe picioarele podului de beton rămase intacte. Aceasta pentru a evita dese accidente ce se poate întâmpla în special în comunele vecine din apropierea orașului Odobești; au băieți și fete care urmează la școlile primare și Gimnaziu”⁷⁷.

Nu mai puțin de 183 de persoane au fost afectate de inundații, în condițiile în care s-au compromis culturile de pe 1,36 ha vie, 15,76 ha orz, 61,38 ha lucernă și 71,92 ha porumb⁷⁸. După alte estimări, apele ar fi distrus și 75 ha diverse semănături și 120 ha fâneată, pagubele fiind în jur de 500.000 lei⁷⁹. În unele locuri, apa a atins nivelul maxim de 2 m⁸⁰. În plus, un pod peste Putna a fost distrus⁸¹.

În noaptea de 15 spre 16 iulie 1929, apele Siretului au făcut ravagii în mai multe comune din județul Putna, după cum rezultă din Adresa trimisă la 18 iulie Ministerului de Interne, de către Prefectură:

„1) La comuna Adjudu Vechiu s-au inundat complet 472 ha imaș și 50 ha teren cultivabil. Un număr de 20 oameni și 70 vite au fost prinși pe o insulă fiind în imposibilitate de a fi salvați. Am intervenit [la] Pionieri (Regimentul 5) și cu o barcă am salvat oamenii și dus furaje pentru vite. Astăzi au sosit 4 vase pontonieri Brăila și lucrează la salvarea vitelor.

2) La Comuna Burcioaia s-au inundat 200 ha pășune și înecat 250 oi. La comunele: Pufești, Pădureni și Domnești s-au inundat

⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 3 / 1926, f. 61.

⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 4 / 1926, f. 22 – 25 verso.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 1.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 5.

⁸¹ *Ibidem*, f. 5 verso.

Inundațiile din județul Putna din perioada 1921 – 1929
iemașurile. Arătăm că și fabrica de cherestea a Domnului Gheorghe Isăcescu este sub apă.

3) *Situațiunea mai grea este pentru următoarele comune: Suraia și Călienii cu satul Vadul Roșca așezată în gâtul dintre Siret și Putna. Pe o distanță de 8 km, șoseaua este sub apă, în unele locuri până la 1m. Recoltele acestor sate în proporție de 80 % sunt sub apă. Satul Vadu Roșca este înconjurat de jur împrejur de apă, rămânând în sat numai un maidan cu circa 20 case neinundate. Am transportat două bărci la Călienii salvând populațiunea. Așteptăm astăzi sosirea a două vase de la Pontonieri Brăila.*

Alimentăm zilnic populațiunea cu pâine și o transportăm cu bărcile în comuna Vulturii. Până astăzi victime nu sunt și sperăm că nu vor fi, operațiunea de salvare progresând”⁸².

În demersul acestei luni, situația acestor localități a fost în permanență monitorizată de Prefectură.

Astfel, la Adjudu Vechi au fost salvați 17 oameni și 69 boi, cu ajutorul a două bărci și a celor șase militari trimiși de Regimentul 5 Pionieri (patru soldați, un plutonier, un sergent)⁸³. Tot aici au fost inundate două fabrici de cherestea, materialele fiind păzite de jandarmii din comună⁸⁴. Același regiment a trimis ulterior 22 de soldați conduși de un locotenent și un plutonier major, cu patru vase⁸⁵. Pentru salvarea oamenilor și animalelor prinși de furia apelor s-a apelat și la oamenii din zonă⁸⁶. Concomitent, regimentul brăilean avea nevoie de aprobarea Ministerului de Interne pentru a trimite în zonă încă trei pontoane⁸⁷. La 16 iulie 1925, situația la Adjud devenise extrem de critică, după cum rezulta din telegrama trimisă de Prefectură Ministerului de Război: „În Adjud 80 vite și 20 oameni înconjurați apa Siretului amenințați peirei. Cerut ajutor Pontonieri

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1929, f. 44.

⁸³ *Ibidem*, f. 46 verso.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 47.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 50.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 60.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 62.

Brăila. Răspuns trimite ajutor cu ordinul Dvs. Rugăm ordonați trimiterea a patru vase cu soldați”⁸⁸. Transportarea bărcilor urma să fie făcută cu autocamioanele Prefecturii⁸⁹ sau cu trenul⁹⁰. Era nevoie neapărată de bărci sau pontoane⁹¹, mai ales că scăderea apelor era o chestiune de timp, cei din „*insulă*” având neapărată nevoie de hrană⁹². La Berești s-au inundat doar 20 ha fânețe⁹³.

La Călienii și Vadu Roșca 150 ha cultivate cu cereale erau inundate⁹⁴, căile de comunicație fiind distruse; 30 de case erau izolate, populația fiind evacuată la timp⁹⁵.

La Cucova, apele au înghițit 35 ha cultivate cu fineață, sfeclă și porumb, pagubele ajungând la 300.000 lei.

Localitatea Domnești a fost văduvită de 5 ha grădini, emăș și livezi⁹⁶. Aici, ca și la Popești și Pădureni, casele expuse la inundații au fost evacuate, multe animale fiind surprinse de ape⁹⁷. În plus, la Pădureni, locuitorii au rămas fără 2 ha ovăz, 10 ha islaz și 110 ha lăstăriș⁹⁸. Pontonierii brăileni au salvat 16 persoane și 60 de animale. Aici, biserica era înconjurată de ape⁹⁹. Localitatea Mândrișca a pierdut producția de pe 35 ha porumb și fâneață¹⁰⁰. La Orbeni, apele au distrus 10 ha fânețuri, 60 ha diverse terenuri agricole, murind tot acum 60 oi¹⁰¹.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 65.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 66.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 67 bis.

⁹¹ *Ibidem*, f. 68.

⁹² *Ibidem*, f. 69.

⁹³ *Ibidem*, f. 59.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 46 verso.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 56.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 45.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 64.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 46.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 53

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 63.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 63 – 64.

La Pufești, s-au înecat doi boi, 100 ha emăș fiind sub ape ¹⁰² ; au fost salvate însă alte animale și multe mijloace de transport ¹⁰³ , populația fiind evacuată de la bun început ¹⁰⁴ .

La Sascut, au fost afectate doar luncile și islazul ¹⁰⁵ .

La Scurta, pagubele erau estimate la 500.000 lei, fiind afectate peste 85 ha cultivate cu porumb, sfeclă și fânețe și moșia bisericii Scurta ¹⁰⁶ .

În ceea ce privește localitatea Vadu Roșca, locuitorii s-au salvat refugiindu-se în sudul acesteia, pe locul cel mai ridicat. Jandarmii au ajutat populația atât la evacuare, cât și la paza bunurilor acesteia ¹⁰⁷ . Treptat – treptat, oamenii au fost transportați cu bărcile unității de pontonieri din Brăila ¹⁰⁸ . La un moment dat, unii dintre ei, având 75 animale, primeau zilnic hrană, cu ajutorul bărcilor, neputând încă părăsi „insula” (promontoriul care le garanta existența) ¹⁰⁹ . Concret, apele au distrus aici case, au compromis 50% din producția de legume și zarzavaturi, păioase și cereale (îndeosebi porumb), de pe 400 ha ¹¹⁰ , adăugându-se și podul de lemn ce lega Focșaniul de Călienii, și cel de vase, ambele peste Putna ¹¹¹ .

La finele lunii iulie, Prefectura a solicitat Preturei Plasei Adjud prezentarea unei situații referitoare la comunele afectate de inundații. Concret, la 1 august 1929, raportul Preturii adjude ne surprindea următoarea stare de lucruri:

„1) La comuna Burcioaia apele râului Siret a inundat peste emășul și sămănăturile locuitorilor cauzând următoarele pagube, pe emășul comunei din stânga Siretului a înecat 252 oi ale locuitorilor

¹⁰² *Ibidem*, f. 46.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 47.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 46 verso.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 58.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 63.

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 48.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 51.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 56.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 79.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 82.

din comuna Burcioaia și Ploscuțeni jud. Tecuci. Loc de cultură sămănat cu porumb a inundat circa 40 ha. În general 300 ha teren reverant cu râul Siret în care intră și cele 40 ha teren sămănat cu porumb, restul emăș, este inundat complet. Pagubele s-ar urca la circa 800.000 lei.

2) La comuna Pufești apele râului Siret a inundat 100 ha emăș de la 1864.

3) La comuna Pădureni a inundat 2 ha orz proprietatea D-lui Gh. Holeva, 10 ha islaz la punctul Buhocea, 80 ha lăstăriș al obștei satului, 30 ha lăstăriș proprietatea defunctei Lucia Cincu.

4) La comuna Adjudu Vechi a inundat tot islazul comunal afară de circa 20 ha. Fabricile de cherestea a D-lui Gh. Isăcescu și Iosif Ciubuschi complet inundate; parte din materialul lemnos a fost luat de apă. Pagubele se urcă la circa 500.000 lei.

Se menționează că cei 60 boi împreună cu păzitorii lor și un număr de 20 țigani rudari au fost salvați cu ajutorul pontoanelor trimise la timp.

5) La comuna Domnești a inundat ca circa 2 ha teren semănat cu porumb și 3 - 4 ha fâneată. Tot la comuna Domnești apele a inundat casa femeii Ioana M. Neagu”¹¹².

La 3 august 1929, Pretura Plasei Mărășești informa Prefectura Județului Putna că Siretul a avariat în satul Vadu Roșca, în luna iulie, 36 de case, cu tot cu spațiile anexă. Imobilele construite din lut și nuiele erau în curs de refacere. La fel și Școala, construită din cărămidă, având temelie de beton. Era bine că proprietarii caselor nu și-au pierdut animalele și obiectele casnice, salvându-le la timp.

Referitor la comunele Călienii, Ciușlea, Biliiești și Suraia, acestea nu înregistrau pagube în ceea ce privește casele locuitorilor¹¹³.

În aceeași lună, Ministerul Finanțelor a solicitat Prefecturii putnene întocmirea unei situații referitoare la pagubele suferite de comunele din acest județ de pe urma inundațiilor din luna iulie. Iată, așadar, la ce concluzii s-a ajuns:

¹¹² *Ibidem*, f. 70 – 70 verso.

¹¹³ *Ibidem*, f. 73 – 74 verso.

La Adjudu Vechi au fost inundate 172 ha imaș și 50 ha porumb și păioase ¹¹⁴.

La Burcioaia, de pe urma calamităților au suferit pagube mari 29 de familii ¹¹⁵.

La Berești, apele Siretului au distrus 300 ha cultivate cu porumb ¹¹⁶.

Pagubele depășeau aici 150.000 lei, fiind aduse în pragul sărăciei peste 60 persoane ¹¹⁷.

La Borșani, apele mîlit 250 ha imaș ¹¹⁸.

La Călienii, puțini dintre cei loviți de calamitate, în număr de 141, aveau o situație financiară bună ¹¹⁹. Apele au făcut pagube de peste 282.000 lei, distrugând producția de pe mai mult de 130 ha (orz, ovăz, porumb, nutreț, vie, grâu, fâneată) ¹²⁰.

La Cucova, apele s-au „mulțumit” doar cu 35 ha porumb, sfeclă și fâneată.

La Domnești, Pufești și Pădureni, au fost inundate 222 ha imaș și 2 ha ovăz ¹²¹. În rest, pe 27 ha cu sfeclă, pomi și lucernă, pagubele au fost mult mai mici ¹²².

La fel s-a întâmplat și la Mândrișca, unde apele au inundat doar 35 ha orz și fâneată.

În schimb, la Orbeni s-au înregistrat 60 de oi înecate, 60 ha siloz și 10 ha fâneată inundate.

La Scurta, locuitorii au pierdut producția de pe 85 ha porumb, sfeclă și fâneată.

Concomitent, la Suraia apele au inundat 50 ha porumb și tot atâtea de orz ¹²³. Adăugând și suprafețele cultivate cu viță de vie,

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 77.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 142 – 142 verso.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 77.

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 114.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 98 – 99 verso.

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 142 – 142 verso.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 91 – 93 verso.

¹²¹ *Ibidem*, f. 77.

¹²² *Ibidem*, f. 120.

ovăz, grâu și fânețuri, suprafața agricolă afectată de calamitate crește cu încă o treime, 140 de persoane suferind pagube de aproximativ 300.000 lei ¹²⁴.

Localitatea cea mai afectată a fost, fără îndoială, satul Vadu Roșca, unde erau distruse nu mai puțin de 120 ha de orz și ovăz ¹²⁵. Dacă ținem cont și de suprafețele cultivate cu viță de vie, nutreț și porumb, pagubele înregistrate de cele 145 persoane afectate, care aveau peste 250 ha de teren, se cifrau la 2.186.525 lei ¹²⁶.

În multe rânduri, autoritățile județene au solicitat forurilor centrale ajutoare bănești pentru putnenii atât de încercați de inundații. La 4 august 1929, Prefectura Județului Putna s-a adresat Ministerului de Finanțe după cum urmează : „*Confirmăm telegrama noastră, prin care ne-am permis să vă rugăm să binevoiți a dispune darea unei cote din suma acordată inundațiilor și județului nostru, care a suferit foarte mult. Porumburile inundate s-au stricat numai 5 - 10 %, iemașurile sunt de neîntrebuințat, fiind mâlite, oarzele s-au alterat complect înpuținându-se. Ori ce ajutor cât de mic în timpurile aceste grele este bine venit și vă rugăm să binevoiți a ni-l acorda*” ¹²⁷.

Pentru ca inițiativa să aibă sorți mai mari de izbândă, a doua zi, Prefectura a solicitat Ministerului de Interne să intervină pe lângă Ministerul de Finanțe în vederea obținerii ajutorului solicitat ¹²⁸.

Într-adevăr, locuitorii din Vadu Roșca au primit banii atât de așteptați și atât de necesari, la Primăria Comunei Călienii, la 22 septembrie 1929 ¹²⁹.

Curând, aceștia s-au izbit însă de o altă problemă, aceea de a plăti în scurt timp taxele datorate fiscoi pe anul în curs și achitarea costului cerealelor cu care au putut supraviețui pe timpul inundațiilor.

¹²³ *Ibidem*, f. 77.

¹²⁴ *Ibidem*, f. 91 – 93 verso.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 77.

¹²⁶ *Ibidem*, f. 104 – 105.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 77.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 75 – 76.

¹²⁹ *Ibidem*, f. 113.

Ei au solicitat autorităților acordarea de facilități în ceea ce privește modalitatea de achitare a impozitelor și datoriilor, fapt dovedit de Adresa înaintată de către Prefectură Ministerului de Finanțe, la 12 decembrie 1919:

„În vara acestui an, mai multe sate și comune între cari și satul Vadu - Roșca din acest județ, au fost inundate de revărsarea Siretului, care a distrus complet semănăturile locuitorilor, reducându-i la cea mai neagră mizerie.

Ministerul de Interne le-a venit în ajutor cu suma de lei 100.000, ce ne-a pus la dispoziție și pe care am împărțit-o în întregime locuitorilor din Vadu – Roșca, cari au fost mai greu loviți.

Situația lor e în adevăr de plâns și sunt în absolută imposibilitate, a plăti acum porumbul, ce li s-a distribuit pentru hrană și dările ce dătoresc și, cum organele percepțiilor îi execută pentru aceste datorii, vânzându-le și ce brumă de haine le-a mai scăpat, ne roagă să intervenim pe lângă D-voastră, că față de această situațiune nenorocită să le admiteți ca plata să o facă în mai multe rate după posibilități, iar nu adată toată suma datorată, după cum li se pretinde.

*Cum plîngerea oamenilor este întemeiată și cum ei cer numai o ușurare a modalității de plată, iar nu o scutire sau o amânare îndelungată, credem că li s-ar putea admite și de aceia cu onoare o supunem aprecierii D- voastre rugându-vă să binevoiți a dispune, dând ordinele ce veți găsi cu cale organelor respective”*¹³⁰.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 138.

INUNDAȚIILE DIN JUDEȚUL PUTNA DIN ANUL 1940

**Ionuț Iliescu
Marilena Sima**

În perioada noiembrie 1934 – martie 1939, Primăria Comunei Nămolosa, în repetate rânduri, a solicitat Prefecturii și Ținutului Dunărea de Jos, efectuarea unor lucrări de îndiguire care să protejeze localitatea.

În primăvara anului 1940 s-a mai făcut o încercare, la Prefectură trimițându-se un Memoriu în care se precizau următoarele: *„această comună fiind situată pe malul râului Siret, chear la punctul de confluență a râului R. Sărat cu Siretul, unde apa Siretului formează un mare unghiu, cu vârful spre teritoriul comunei noastre în dreptul satului Costieni. În acel punct din cauza forței de curgere a apei, mai ales când vine mare din topirea zăpezilor și ploilor de primăvară, digul de apărare a fost rupt și acuma este foarte mult amenințată șoseaua județeană Nănești – Nămolosa, de a fi ruptă și apoi apa să inundeze tot teritoriul comunei, împreună cu locurile de semănătură în suprafață de cel puțin 5.000 ha.*

Această inundație ar deveni pentru această comună o adevărată catastrofă, căci terenul comunei este în multe locuri mai jos ca nivelul apei Siretului și deci apa nu se poate scurge [și] retrace curând în albia sa, ea rămâne sub formă de bălți câte 4 – 5 ani, până se epuizează prin evaporare. Acest lucru s-a întâmplat în anii 1911 și 1912 lăsând populația fără teren de cultură, de a fost alimentată cu porumb de la Stat.

De asemenea prin distrugerea șoselei menționate, care s-a mai întinplat tot în acel punct, acum 40 ani, ne-ar tăea legătura cu orașul Focșani, capitala Județului, precum și cu satele vecine.

Dar ceea ce este mai grav, e pericolul ca apa Siretului să-și schimbe chiar cursul în acel punct, făcându-și o nouă albie chear peste teritoriul comunei noastre și cauzând pagube mari. Pentru întâmpinarea acestor rele, cauzatoare de pagube publice, este absolută nevoie de construirea, la punctul citat, a unor apărători, piteni în malul apei care să pareze loviturile din forța de curgerea apei și tot odată să reguleze cursul apei, îndreptând și mălind, în locul amintit, surpătura făcută.

Această lucrare necesită material lemnos de stejar de dimensiuni mari, precum și bolovani sau alt material tare, în cantitate și după planul întocmit de un specialist în aceste lucrări.

Cum însă comuna noastră este în regiune de câmpie, foarte lipsită de venituri, fiind distrusă aproape în totalitate de războiul 1916/18 din care nu s-a refăcut nici până acum, nu dispune de mijloace de materiale de a executa acea lucrare, care va folosi la mai multe comuni.

De aceea vă rugăm respectos să binevoiți a dispune să interveniți la locul în drept, spre a ni se da material lemnos în mod gratuit din pădurile Statului, noi angajându-ne a-l fasona și transporta la punctul de lucru. Atragem respectos atențiunea Dvoastră că aceasta reclamă extrema urgență și că orice zi perdută ar fi aducătoare de pericole și pagube ce se pot ivi”¹. Inițiativa a rămas din nou fără răspuns, Prefectura intervenind, în iunie, la Ministerul Lucrărilor Publice².

La jumătatea lunii martie, șoseaua Suraia – Tecuci era impracticabilă apele rupând podul de peste Putna de la Mircești. Regimentul 5 Pionieri, având la dispoziție vasele necesare și lemnul pentru care s-au cheltuit 10.000 lei, a instalat în zonă un pod de vase

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 126.

² *Ibidem*, f. 125.

provizoriu ³. Către finele lunii, acesta a fost refăcut, apele Putnei devenind din ce în ce mai mari ⁴.

La 22 aprilie 1940, Ministerul Apărării Naționale a intervenit cu trupele din teritoriu la Suraia unde, din cauza apelor mari ale Siretului, malul drept al acestuia erau gata – gata să se surpe. S-au făcut lucrările de îndiguire necesare dar, pentru orice eventualitate, locuitorii din imediata apropiere a apei au părăsit locuințele ⁵.

În perioada 5 - 12 mai 1940, râul Putna a distrus mai multe proprietăți la Țifești, unindu-se cu apa Gârlei Morilor din satul Bătinești, comuna Bolotești. La 15 mai 1940, gârla era pe punctul de a seca în totalitate, morile nemaiputând lucra. În aceste condiții, s-a făcut un canal nou, de 150 m lungime, pentru ca situația să revină la normal, apa Siretului putând astfel pune în funcțiunile morile ⁶.

În intervalul 16 -19 mai 1940 ⁷, apele deosebit de mari ale Putnei au distrus pe o porțiune de 150 m conducta de la Babele care alimenta cu apă potabilă orașele Odobești și Focșani rămase, așadar, fără acest articol vital, de strictă necesitate. De asemenea, a fost distrusă și conducta de la Mera, de către Milcov. În plus, a fost întreruptă circulația pe șoseaua națională Focșani- Vidra, fiind afectată și calea ferată Odobești – Cucuieți ⁸.

În condițiile în care circulația în zonă era întreruptă, iar alimentarea cu apă a celor două orașe se făcea foarte greu, Prefectura a luat o serie întreagă de măsuri, menite să grăbească revenirea situației la normal.

Din noaptea de 18 spre 19 mai 1940, Regimentul 1 C. F. R., alături de Întreprinderile Comunale Focșani, au improvisat o serie de

³ *Ibidem*, f. 33 - 34.

⁴ *Ibidem*, f. 83.

⁵ *Ibidem*, f. 384.

⁶ *Ibidem*, f. 111.

⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 24.

⁸ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei – o lume de altădată. 1921 - 1945*, Editura Andrew, Focșani, 2005, p. 284.

jghiaburi care să asigure Focșaniului minimum de apă necesar ⁹. În rest, se aștepta revenirea la matcă a apelor Putnei și Milcovului, pentru reconstruirea conductelor. Putna și Milcovul aveau nevoie de regularizarea cursurilor lor prin baraje și îndiguiuri.

La rândul ei, refacerea șoselei naționale nr. 70 implica, pe lângă repararea rupturilor, un nou teren și consolidări prin executări de baraje.

Aceleași lucrări se impuneau a fi făcute și în ceea ce privește calea ferată Odobești – Cucuieți.

Pentru urgentarea lucrărilor, Primăria Orașului Focșani a cerut sprijinul Ministerului Propagandei și Rezidenței Regale a Ținutului Dunărea de Jos ¹⁰, precum și Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, Direcției Generale C.F.R. și Marelui Stat Major, la 22 iunie 1940 ¹¹.

Tot acum s-a cerut ajutor și Ministerului de Interne, precizându-se *„că situația financiară a orașului Focșani nu poate face față cheltuelilor de refacere atât a conductelor distruse cât și a drumurilor deteriorate cu desăvârșire, cu onoare vă rugăm Domnule Ministru să binevoiți a aproba să se acorde primăriei orașului Focșani un sprijin financiar în măsură a face față cheltuelilor reclamate”* ¹².

La 26 mai 1940, o comisie formată din reprezentanții mai multor ministere și instituții ale orașului Focșani și județului Putna a discutat probleme legate de refacerea arterelor de comunicație auto și feroviare și a conductelor de alimentare ale orașelor Focșani și Odobești ¹³, întocmindu-se și un Proces - verbal, având următorul cuprins:

„În baza dispozițiilor Ministerului Lucrărilor Publice și al comunicațiilor, ca urmare la adresa No. 6.061 din 22 Maiu a. c.

⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 15.

¹⁰ *Ibidem*, f. 15 - 15 verso.

¹¹ *Ibidem*, f. 1 – 1 verso.

¹² *Ibidem*, f. 35 – 35 verso.

¹³ *Ibidem*, f. 23.

*a Primăriei Orașului Focșani și la adresa No. 2387 din Maiu a. c.
a Prefecturii Județului Putna.*

Subsemnării

- Ștefan Dumitriu Primarul Orașului Focșani

*- Inginer Vasile Buhnea Directorul Intreprinderilor Comunale
Focșani*

*- Inginer Inspector General Constantin Iosipescu, Inspectorul
Drumurilor Galați, delegatul Direcțiunei Generale a Drumurilor*

*- Inginer Inspector General Ioan Paciurea delegatul Direcției
apelor*

- Pretorul Macarie delegatul Prefecturii Județului Putna

*- Inginer Gheorghe Gava șeful secției L. 4 Focșani invitat de
comisiune a lua parte la cercetări.*

Obiectul

*Cercetarea situației râului Putna la punctul denumit
„Pietrosul” unde râul a rupt calea ferată Odobești – Cucueți, Drumul
național No. 70 Focșani – Ojdula și conductele de alimentare cu apă
ale orașelor Focșani și Odobești.*

*Comisiunea mai sus numită deplasându-ne la fața locului am
constatat că râul Putna a distrus malul drept pe o lungime de circa
250 mtr. și pe o lățime maximă de circa 50 metri, distrugând Calea
Ferată pe o lungime de circa 230 metri, drumul național ca și
conductele de apă menționate pe o lungime de circa 150 metri.
Conducta Focșani începe la circa 1.000 metri în amonte pe punctul
„Pietrosul” și este construită din tub de beton cu secția trapesoidală
(40 x 30 x 40).*

*Conducta Odobești începe la circa 6.000 metri, este
construită din tuburi de oțel Manesmann de 20 cm. Ø.
Acele distrugeri s’au produs, după informațiile primite, între 18 și
19 Maiu a.c.*

*Situația se prezintă conform schiței anexate și s’a produs
prin presiunea malului de către apele râului Putna în urma recente
viituri extraordinare provocată de ploile torențiale cari au căzut în
zilele precedente (16 - 18 Maiu a. c.) în întreg bazinul râului.*

Această viitură a inundat terenurile și satele riverane, pagube importante și semănăturile pe o întindere de circa 500 hectare.

Constatăm că a fost un caz de forță majoră neprevăzută .

În punctul unde lățimea distrusă a malului este maximă - de circa 50 metri - am examinat profilul transversal și am constatat că malul este la circa 3,80 mtr. deasupra nivelului apelor de astăzi și că de aci urmează imediat un versant abrupt până la circa 30 mtr. deasupra malului și apoi se continuă urcușul în pantă mai dulce spre munte.

Constatăm că alimentarea cu apă a orașului Focșani a fost restabilită în mod provizoriu printr'o stație de pompare și o conductă de lemn instalată pe versant la circa 15 metri deasupra nivelului vechii conducte. Este de notat că conducta de lemn nu este etanșă și scăpările de apă ar putea provoca o surpare a terenului de pe versant care este alunecător și deci distrugerea instalației provizorie.

Constatăm deasemenea că alimentarea cu apă a orașului Odobești este în curs de restabilire, tot în mod provizoriu ca și aceea dela Focșani, pe acelaș traseu.

Față de contribuțiile făcute am ajuns la concluzia că nu este posibil să se părăsească actualele trasee prin variante. Asemenea variante ar implica lucrări foarte dificile și nesigure și nu ar suprima nevoia de a se executa lucrări serioase de corectare a cursului râului și de consolidare a malului pe porțiunea distrusă.

Pentru reabilitarea traseelor căilor de comunicație și conductelor riverane, propunem următoarele lucrări:

1) Săparea unui canal de corectare a cursului râului Putna pe o lungime de circa 400 metri (A. B. pe schiță) inclusiv închiderea necesară în punctul B.

2) Închiderea prin garduri potmolitoare a brațelor din amonte (D. E. etc.) și a albiei actuale (B. A. C.).

3) Refacerea solului distrus creindu-se o platformă de cel puțin 30 mtr. Lățime necesară pentru drum (20 metri) Calea Ferată (6 metri) și conducte (4 mtr.)

4) Consolidarea malurilor refăcuți spre a rezista eroziunilor, inclusiv plantația.

Dl. Inginer General Const. Iosipescu inspectorul Drumurilor Galați a dispus ca Serviciul Drumurilor Naționale Focșani să facă imediat studiile de teren în vederea întocmirii proiectelor lucrărilor specificate mai sus, cu concursul Secției L. 4 C. F. R..

Dl. Primar al orașului arată că situația financiară, atât a orașului cât și a întreprinderilor comunale nu permite executarea lucrărilor cerute și care sunt extrem de urgente, populația și armata fiind expuse să sufere lipsuri de apă în toiul căldurilor de vară, mai ales că și a doua sursă de alimentare cu apă a orașului (conducta "Mera" din Județul Râmnicul – Sărat) a fost ruptă de viiturile râului Milcov .

În asemenea condiții Primăria Focșani are nevoie de ajutor bănesc din partea Statului" ¹⁴.

La 18 mai 1940, Serviciul Tehnic al Județului Putna informa Rezidența Regală a Ținutului Dunărea de Jos cu privire la faptul că pârâul Zăbrăuți a inundat 500 ha teren arabil și pădure în împrejurimile localităților Mărășești și Pădureni. Se impunea schimbarea albiei acestui pârâu, scurtându-se traseul său, până la vărsarea în Siret, cu 3 – 4 km. Traversând imașul comunei Pădureni, Zăbrăuțul avea o lățime de doar 1m ¹⁵.

Ploile din această perioadă au dus la producerea unor alunecări de teren în satul Șipotele, comuna Andreiașu, distrugându-se mai multe gospodării, păgubiții așteptând acordarea unui ajutor financiar din partea autorităților ¹⁶.

Luna iunie a aceluiași an avea să continue în același mod din punctul de vedere al precipitațiilor, având trista „reputație” de a înregistra apogeul căderilor de apă și, implicit, pe acela al distrugerilor din acest județ, făcând una cu pământul ceea ce a mai putut rezista la finele lunii anterioare.

¹⁴ *Ibidem*, f. 9 -10.

¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 68.

¹⁶ *Ibidem*, f. 417.

În acest context, calamitățile au cuprins și capitala județului Putna, aceste fiind, după 6 iunie 1940, în pericol de a rămâne fără apă potabilă. La toate acestea se referă Primăria focșăneană, într-o Adresă înaintată Rezidenței Regale de la Galați, la 22 iunie 1940:

„Grație ajutorului dat de Regt. 1 Căi Ferate, în urma intervenției noastre, care a asigurat mâna de lucru; a muncii intense depuse de personalul serviciului apelor de la întreprinderile noastre și în special a inițiativei energiei și devotamentului D-lui Director al Întreprinderilor Inginer V. Buhnea, care ne-a înțeles că preocuparea cea mai de seamă în acele momente era asigurarea pentru locuitori a apei de băut, s-a putut restabili până la definitivarea lucrărilor, ale căror proiecte au fost aprobate de Serviciul Apelor din Ministerul de Lucrări Publice, în timp extrem de scurt – (3 zile) – conducta provizorie, prin care se aduce azi apă în oraș.

Pentru desăvârșirea acestor lucrări Dl. Inginer V. Buhnea n-a precupețit nimic muncind, zi și noapte fără nici un fel de răgaz.

Pentru inițiativa, devotamentul și munca sa intensă îl recomand în mod deosebit binevoitoarei Domniei Voastre atențiune”¹⁷.

Și tot la 6 iunie 1940, Vadu Roșca și Suraia erau din nou inundate și înconjurată de apă. A început de urgență evacuarea locuitorilor, așteptându-se să le vină în ajutor Regimentul 5 Pionieri cu bărcile, prin Răstoaca¹⁸.

În aceeași zi, Octav Vasiliade trimitea Primăriei Comunei Ciușlea următoarea Adresă: *„Suntem informați că proprietățile locuitorilor de pe malul Siretului sunt inundate și gospodarii siliți să-și transporte materialele. Vă rugăm ca împreună cu organele Jandarmeriei să luați măsuri de a se da ajutor tuturor gospodărilor care se găsesc în această situație”¹⁹.*

¹⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 24.

¹⁸ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1841, f. 132; Vezi și Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 284.

¹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1840, f. 132.

În cursul aceleiași zile, situația în județ se înrăutățește de la o oră la alta, după cum rezultă din Telegrama trimisă Rezidenței Regale de la Galați:

„Raportăm că apa Siretului a rupt malurile amenințând să inunde șoselele și comunele: Pufești, Pădureni, Ciușlea, Biliesți, Nămolosa, distrugând șoseaua de interes militar Nănești – Nămolosa unde are tendința să-și schimbe cu totul cursul. Comuna Domnești inundată, Podul Putnei pe șoseaua Nămolosa ruptă umplutura, apa Putnei a distrus din nou conductele de apă ale comunei Focșani și Odobești, șoseaua de interes militar Focșani – Tulnici – Brețcu, inundând comuna Găgești – Vitănești, nivelul apei 1.50. m. satul în pericol de dispariție.

Apa Milcovului a inundat comunele: Pățești, Câmpineanca, șoseaua Focșani – Odobești până în gara Focșani. Circulația pe toate drumurile întreruptă. Rugăm interveniți pentru trimiterea imediat a unei comisii mixte civilo – militare pentru a cerceta și lua cele mai urgente măsuri. Orice întârziere poate produce pagube incalculabile”²⁰.

Situația era dramatică și la Mărășești, după cum rezultă din Adresa trimisă de Primărie la Prefectură, o zi mai târziu:

„Avem onoare a raporta că în ziua de 6 Iunie Siretul a eșit din matca sa și a inundat întreg islazul comunal în suprafață de 320 hectare pășune, 35 hectare semănături furajere, plantația de salcâmi și abatorul comunal. Deasemeni sunt inundate semănăturile din lanurile Gârnețuș, Cimitir și Lunca în suprafață de 220 hectare ale locuitorilor și 160 hectare arabile și pășunea aparținând moșiei Negropontes.

Deasemenea suprafața de 4 hectare din pepiniera Silvico – comunală este acoperită de apă.

Cele 700 oi ale locuitorilor și 350 ale proprietății Negropontes sunt rămase pe piscuri între ape.

²⁰ *Ibidem*, f. 120.

Azi apele fiind în creștere, aceste animale sunt amenințate a fi luate de ape întrucât măsurile de salvare proprii ale noastre merg încet din cauza insuficienței lor, în special lipsa dubelor.

Canitatea de 250 m. c. butuci de brad depozitați la schela fabricii Câmpia Dunării” a fost luată de ape, împreună cu toate instalațiile de ridicare pe mal a plutelor.

Dacă ni s’ar trimite un Detașament militar cu 2 pontoane oile ar putea fi salvate”²¹.

Tot la 7 iunie 1940, Prefectura trimitea Rezidenței Regale a Ținutului Dunărea de Jos o Telegramă în care prezenta situația din localitățile inundate, rămase fără căi de acces. Bărcile Regimentului 5 Pionieri au fost intens solicitate pentru evacuarea populației, a animalelor și lucrurilor. Un rol hotărâtor l-au avut militarii, primarii, pretorii, inginerul județului (șeful Serviciului Tehnic), conducerea Legiunii de Jandarmi Putna și șefii posturilor de jandarmi din localitățile sinistrate, în derularea ireproșabilă a operațiunilor de salvare a vieților omenești și a bunurilor materiale ale comunității care, în ciuda nenorocirii îndurate, nu și-a pierdut cumpătul²².

În satul Vitănești din comuna Găgești, apa Putnei a făcut ravagii, autoritățile locale și populația trudind din răputeri să-i schimbe cursul²³, alături de militarii Regimentului 5 Pionieri²⁴.

Marele proprietar Nicolae T. Filitis trimitea Prefecturii, la 8 iunie 1940, următoarea Telegramă: „Eri dimineața moșia mea Nămolosa a fost inundată. 500 pogoane grâu, ovăz și porumb se găsesc deocamdată sub apă. Conacul și magaziiile sunt amenințate. Apele vin cu furie. Administratorul meu nu a obținut nici un ajutor de la autorități. Rog dispuneți de urgență ajutor serio”²⁵. Prefectul a răspuns prompt, mobilizând angajații Primăriei Nămolosa Sat²⁶.

²¹ *Ibidem*, f. 224.

²² *Ibidem*, f. 133.

²³ *Ibidem*, f. 240.

²⁴ *Ibidem*, f. 69, 71.

²⁵ *Ibidem*, f. 122.

²⁶ *Ibidem*.

Situația în zonă era într-adevăr îngrijorătoare: drumul spre Nănești era inundat, punând în pericol casele oamenilor ²⁷, evacuați cu ajutorul bărcilor ²⁸. În condițiile în care apa era cu jumătate de metru peste nivelul șoselei și continua să crească ²⁹, s-a încropit un dig în dreptul comunei Nămolosa Târg, în zona podului din punctul Huroaia ³⁰. Islazul a fost inundat totalmente, vitele locuitorilor rămânând fără hrană ³¹, trebuind a fi duse la pășune în alte comune sau să primească nutreț vechi ³². Până la urmă, locuitorii din Nămolosa Târg au fost nevoiți din acest motiv să ia în arendă o parte din moșia Belizarie, din comuna Măicănești, județul Râmnicu Sărat, plătind 20.000 lei lunar ³³.

Între timp, în comuna Făurei, Putna a rupt un dig de beton și a surpat șoseaua națională. În satul Balta Raței, inundat aproape în întregime, sătenii, organizați pe echipe, își salvau bunurile proprii ³⁴.

La Călienii, s-a încercat salvarea islazului prin săparea unui canal până la râul Putna, pentru a se scurge astfel apele. Concomitent, s-a cerut Prefecturii să intervină forurilor în drept pentru ca cele 1.600 de oi ale locuitorilor de aici să pășuneze în Pădurea Statului din Răstoaca ³⁵.

La Câmpineanca, Milcovul a transformat multe gospodării, livezi și semănături ³⁶ în albie de râu ³⁷.

La 8 iunie 1940, Pretura Plasei Biliesți ținea la curent Prefectura în legătură cu situația comunelor din această subunitate administrativă:

²⁷ *Ibidem*, f. 204 - 204 verso.

²⁸ *Ibidem*, f. 149.

²⁹ *Ibidem*, f. 131.

³⁰ *Ibidem*, f. 128.

³¹ *Ibidem*, f. 131.

³² *Ibidem*, f. 158 verso.

³³ *Ibidem*, f. 204 - 204 verso.

³⁴ *Ibidem*, f. 135.

³⁵ *Ibidem*, f. 227.

³⁶ *Ibidem*, f. 482 - 482 verso.

³⁷ *Ibidem*, f. 545.

„Conform ordinului D^{nr} verbal dat la plasă în ziua de 7 Iunie 1940, m'am transportat imediat în comuna Ciușlea, de unde am mers în satul Doaga, pentru a constata la fața locului, situația în care se găsește acest sat, în urma inundațiilor datorite râurilor Siret și Sușița.

Am constatat cele ce urmează:

1) În adevăr apele Siretului și Sușița, venind mari s'au revărsat peste terenurile de arături și izlazul proprietatea locuitorilor din acest sat, cum și a proprietarului Ion Săvescu Doaga cum vom preciza ulterior retragerii apelor prin tablouri speciale, precum și pagubele suferite.

2) Victime omenеști nu sunt și nici se prevăd în viitor

3) Un număr de aproximativ 1.000 de oi proprietatea satului Doaga și a D^{lui} Ion Săvescu, au fost surprinse de ape, în lunca Siretului, unde pășunau, dar cari în urma ajutoarelor date de Regim. 5 Pionieri și a locuitorilor, toate oile au fost salvate, așa că pagube în vite nu sunt.

4) S-au luat măsuri de a se repara șoseaua și podețul din nordul satului spre C.F.R. Doaga - Mărășești, cari în urma inundației provocată de apa râului Sușița, intrerupsese comunicația.

5) Impresia pentru moment, este că apele scad și lucrurile vor reveni la normal. În satul Ciușlea, partea de nord, începând de la fosta fabrică de cherestea, apa râului Siret, dărâmă din proprietățile locuitorilor, așezați cu domiciliul pe malul Siretului în număr de 10 locuitori expuși a fi distruși, au și început a dărâma casele și dependințele, tăind și copacii, și a și le transporta, în locul destinat de comună pentru a-și clădi gospodăria noi.

Întru cât această operație de strămutare, este destul de grea și cum în parte, locuitorii sunt concentrați, pentru a ușura această situație, am luat dispozițiuni severe ca autoritățile comunale, împreună cu locuitorii să dea un concurs eficient, ca să nu se piardă nimic din averile locuitorilor.

Pentru executarea și controlul acestor măsuri, și pentru a mă convinge personal, că nu mai poate fi nici un pericol asupra acestei

comuni, m'am hotărât ca personal să stau de față pe teren în comună, cel mai târziu până Luni 10 Iunie"³⁸.

La 10 iunie 1940, Prefectura Județului Putna cerea cu insistență ajutor Ministerului de Interne în ceea ce privește refacerea căilor de comunicație distruse de inundații, unele dintre ele având și o importanță deosebită din punct de vedere militar și strategic:

„La ordinul Domniei Voastre telegrafic Nr. 7.865 A din 7 Iunie a. c., și ca urmare la raportul telegrafic Nr. 6.135 din 6 Iunie, avem onoare a vă raporta că apa Siretului a inundat și distrus șoseaua națională Focșani - Galați între comunele: Călienii - Nănești și Nănești - Nămolosa, inundând deasemeni complet satele: Vadu - Roșca, Călienii, Nănești, Blehani, Costieni și Nămolosa.

Cum șoseaua are un pronunțat caracter militar ca și întreaga regiune a Siretului din județul nostru, respectuos vă rugăm, să binevoiți, a interveni pe lângă Ministerul Comunicațiilor, ca să delege un Domn inginer dela Direcțiunea Apelor ca, împreună cu delegatul Marelui Stat Major și inginerii delegați dela Poduri și Șosele, să hotărască măsurile ce trebuiesc luate urgent pentru repararea, apărarea șoselei și asigurarea permanentă a circulației în această importantă regiune.

Această comisiune urmează să ia aceleași măsuri pe șoseaua Focșani – Odobești – Milcovul amenințând să taie șoseaua în dreptul comunei Pătești.

Pe șoseaua națională Nr.70 Focșani - Vidra - Tulnici apa Putnei a distrus o porțiune de 500 metri la km. 26 + 500, rupând conductele de apă ale comunelor Focșani și Odobești și inundând complet satul Vitănești, și această șosea este de interes militar"³⁹.

La jumătatea aceleiași luni, armata făcea eforturi deosebite în ceea ce privește refacerea drumurilor, a căii ferate Odobești - Cucuieți și a conductelor de apă ce alimentau orașele Focșani și Odobești, dovadă fiind Raportul locotenent - colonelului Gheorghe Sava,

³⁸ *Ibidem*, f. 127 - 127 verso.

³⁹ *Ibidem*, f. 118.

comandantul Detașamentului Șoselei Valea Putnei, înaintat Marelui Stat Major al Secției a 6-a:

„La ordinul Dvs. No. 4501 din 27 Mai 1940 către Batalionul 5 - Pioneri Focșani (Regimentul 5 Pioneri) trimis acestui detașament cu adresa Regimentului 5 Pioneri No. 16.270 din 1 Iunie a. c. anexat în copie.

Am onoare a raporta următoarele:

În urma ploilor căzute în zilele de 17,18 și 19 Mai a.c. în această regiune când râul Putna s-a revărsat și a distrus C. F. șosea și conducta de apă a orașului Focșani și Odobești în punctul „Babele” pe șoseaua Focșani – Vidra, cauza intervenirii Primăriei Focșani cu No.6.063 din 22 Mai către Dvs.

Comisia constituită conform alăturatei copii după procesul verbal a stabilit a se executa două lucrări prin care una să aibă sprijinul armatei (ca mână de lucru) și anume:

a) Abaterea râului Putna pe un canal de circa 400 m. l. lucrări prevăzute la punctul 1 și 2 din procesul verbal.

b) Refacerea malului distrus, prevăzută la punctul 3 din procesul verbal și schița de situație anexată-

În urma altei serii de ploi în zilele de 3, 4, 5, și 6 Iunie, Râul Putna s'a revărsat din nou cu creșterea apelor mai mari decât prima dată, distrugând din nou conducta de apă și făcând progresie în distrugerea șoselei din punctul „Babele” însă schimbându-și direcția de curs la vechea albie unde se proiectase canalul de executat cu tendința de canalizare pe acel traseu.

În urma acestei situații, făcând o nouă constatare conform procesului verbal din 10 Iunie 1940 alăturat anexat am stabilit:

c) Necesitatea unei noi prelungiri a variantei pentru restabilirea circulației pe șoseaua Focșani – Vidra, urgent, necesară pentru aprovizionarea Detașamentului, unde am trimis un ofițer și 60 oameni concentrați din Detașamentul Șoselei Valea Putnei.

d) Consolidarea malului prin o indiguire cu fașcine și bolovani spre a nu mai progresa surparea și pentru a instala iarăși

provizoriu legătura pentru pomparea apei prin jgheaburi de lemn la conductă.

Urmând a se începe, după stăvilirea indiguirei prin un dig cu arocamente în plase metalice și protejat de această indiguire să se înceapă lucrarea de refacere a canalizării permanente.

Șoseaua și C. F. urmând a se executa fie pe varianta actuală fie pe vechiul traseu, după cum se va hotărî.

Pentru lucrările stabilite conform procesului verbal din 10 Iunie 1940 propun:

A se aproba concentrarea a 200 oameni încadrați cu cel puțin doi ofițeri, prin grija Regimentului 5 Pioneri din Focșani, a fi organizați cu ustensile necesare la fiertul hranei, dotați cu unelte și administrați numai prin grija Regimentului 5 Pioneri, care până la acel punct pe șoseaua Focșani – Vidra are numai 24 kilometri șosea bună.

Din punct de vedere tehnic al executării lucrărilor Detașamentul poate interveni dând tot concursul, de comun acord cu organele Intreprinderilor comunale Focșani”⁴⁰.

În scurt timp, Marele Stat Major al Secției a VI-a a dat ordin Garnizoanei Focșani să pună la dispoziția Regimentului 5 Pioneri 200 de oameni echipați corespunzător, sub comanda a doi ofițeri, pentru îndeplinirea obiectivelor menționate. Pentru ca lucrările să se finalizeze în timp optim, era absolut necesar ca organele militare să colaboreze permanent și eficient cu Prefectura Județului Putna⁴¹.

Apogeul inundațiilor din iunie 1940 a fost atins – detestabilă întâmplare sau cumplită predestinare - în ziua de 13 a lunii. La ora 10 dimineața, pretorul Plasei Biliesți, Ștefan Mironescu, raporta prin telefon Prefecturii despre situația din comunele Nămolosa Sat și Nămolosa Târg:

⁴⁰ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 30.

⁴¹ *Ibidem*, f. 27.

„La Nămoaloasa Sat

Digul este rupt la punctul Bejan.

Am rechiziționat oameni din sat pentru consolidarea malului.

Comuna nu a avut stricăciuni.

Iemașul și terenurile sunt sub apă.

S'a luat măsuri ca vitele să pască prin comunele vecine.

La Nămoaloasa – Târg

S'au inundat câteva case la Costieni. Din 1.472 Ha. sunt inundate circa 400 ha.

Apele vin cu furie și va inunda toată suprafața.

Vitele s'au trimis în Jud. R. Sărat.

S'a închiriat la R. Sărat, un teren cu Lei 20.000 pentru pășcutul vitelor de către locuitori.

Pericol iminent prezintă șoseaua Nănești – Nămoaloasa la punctul Huroaia, care a fost mâncată de apele Siretului un sfert.

Dacă vor veni tot așa de mari apele, ele vor rupe șoseaua și pericolul este foarte mare deoarece terenul de peste șosea este mai jos și astfel ne vom găsi în fața unui fapt împlinit adică Comuna va fi inundată”⁴².

Ulterior, același pretor a trimis un Raport amănunțit, insistând asupra pagubelor înregistrate de comunele din Plasă din cauza inundațiilor:

„În conformitate cu ordinul D ^{vs} verbal, dat în urma raportului nostru telefonic, avem onoare a Vă raporta că astăzi data de mai sus, ne-am transportat în Comuna Nămoaloasa – Sat, însoțit fiind de Șeful Secției Suraia și Notarul Comunei, unde am constatat cele ce urmează:

1) Locuințele din Satul Nămoaloasa, Cluceru și Blehani n-a suferit nimic din cauza inundației apelor Râului Siret, însă pagube foarte mari s'au constatat la terenurile însămânțate, astfel:

2) Din terenul cultivat în suprafață de 2.924 hectare a fost distrus circa 2.300 hectare semănături, care se consideră pierdute,

⁴² Ibidem, f. 136.

pagubele sunt cauzate din revărsarea Râului Siret din direcția Corbu Jud. R. Sărat și în mică parte, apei ce a străbătut prin ruperea digului din dreptul Satului Blehani aparținând comunei Nămolosa – Sat.

Încă înainte de sarcina noastră s'au luat măsuri pentru repararea digului care măsură continuă și astăzi și unde s'au scos toți locuitori la lucru.

Chiar și în prezent apele continuă a inunda.

3) Din circa 360 hectare a fost inundat complect 317 ha, din care cauză vitele nu pot fi scoase la pășună, locuitorii ținând acasă vitele cornut, iar oile s-au luat măsuri a fi trimise la pășuni în alte comuni.

Pentru vitele mari nu se poate vedea o altă posibilitate de hrănire, decât cu nutreț vechiu și cu ce locuitori vor mai putea aduna depe câmp.

Vom prezenta un tabel detaliat de toate pagubele pricinuite de inundație locuitorilor și marilor proprietari.

Cum aceste semănături erau singurul mijloc de existență al locuitorilor cu onoare Vă rugăm să binevoiți a dispune să se intervină locului în drept, ca în limitele posibile să poată fi ajutați”⁴³.

În această zi, Prefectura a trimis Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor nu mai puțin de cinci Adrese, informând înaltul for în legătură cu distrugerile provocate de inundații.

Prima dintre ele (nr. 6.602) insistă asupra unor măsuri organizatorice ce trebuie luate în vederea evitării, pe viitor, a unei asemenea catastrofe:

„Inundațiile din primăvara anului curent, provenite din revărsarea râurilor Siret, Putna, Șușita și Milcov, au cauzat mari stricăciuni atât drumurilor de comunicație cât și comunelor limitrofe, prin distrugeri de terenuri, clădiri și semănături.

Comunele cari au suferit mai mult sunt următoarele: Nămolosa – Sat, Nănești, Călienii, Vadu – Roșca, Suraia, Doaga,

⁴³ S. J. A. N. Vn. fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 159 - 159 verso.

Pădureni, Pufești, Găgești, Vitănești, Ivăncești, Răcoasa, Varnița, Pățești, Țifești și Câmpineanca.

Cum apa a reușit să aducă în numeroase locuri, albia la 5 - 10 metri de o șosea principală sau de locuințe, amenințând să producă pagube incalculabile, cu onoare vă rugăm, să binevoiți a delega o comisiune formată din personalul tehnic al Direcției Apelor pentru a studia la fața locului ansamblul măsurilor de prevedere, ce trebuiesc luate pentru preîntâmpinarea unor astfel de dezastre”⁴⁴.

Cea de a doua (nr. 6.604) reprezintă o cerere de ajutorare a autorităților locale cu dotările tehnice necesare redării circulației pe drumurile din județ, grav avariate de inundații :

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că drumul județean Focșani – Călienii – Nămolosa a fost complet distrus de inundație, întrerupându-se complet circulația: deasemenea șoselele Bilești – Ciușlea – Doaga – Urechești – Sascut – Păunești – Parava, Diochești – Movilița - Fitionești – Țifești – Irești au devenit impracticabile.

Pentru supraînălțarea și aducerea în stare bună a acestor șosele, sunt necesare lucrări în valoare de zeci de milioane.

Punerea în circulație a acestor drumuri cât mai neîntârziat posibil, este dictată de importanța strategică a lor, fiind decretate drumuri de interes militar. În afară de operațiunile militare ce se desfășoară, aceste drumuri însă trebuiesc refăcute cât mai urgent în această campanie de lucru, pentru că la apropierea toamnei, locuitorii să-și poată transporta produsul muncii lor.

Deși Ținutul a apreciat importanța acestor drumuri nu este în măsură, să ne acorde toate fondurile necesare.

Pentru a le putea reda circulației, respectuos vă rugăm, să binevoiți a ne repartiza din parcul de mașini ale Direcției Generale a Drumurilor un număr de 20 camioane și 8 compresoare, comunele contribuind cu mâna de lucru din prestație. În modul acesta vă

⁴⁴ *Ibidem*, f. 135.

*asigurăm, Excelență că vom da armatei drumuri definitive, iar populației o reală satisfacție”*⁴⁵.

Prin cea de a treia Adresă, Prefectura solicită aceluiși Minister banii necesari podului de peste Putna, de pe drumul județean Odobești – Jariștea:

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că podul de peste Putna depe drumul județean Odobești – Jariștea de jos cu ramificația Bolotești – Purcelești - Țițești – Satu Nou, km. 12 + 236, a fost luat de furia apelor. Numai o parte din material a fost salvată. Circulația este întreruptă și cum și celelalte poduri și drumuri sunt în aceeași stare, stagnarea economică este destul de gravă.

Cum populația satelor, pe care podul le deservea, este greu încercată, prin întârzierea semănturilor, prin concentrări, iar în prezent și prin inundațiile care le-au cotosit, puținele semănturi și le-au omorât vitele și păsările, județul vrea să preîntâmpine o înfometare lentă, sau ivirea de epidemii, refăcând acest pod.

Din lipsă de fonduri însă, nevoiți a vă ruga să binevoiți a ne aproba fondurile necesare pentru a face această lucrare de interes social.

*Proiectul urmează să fie întocmit și înaintat pentru verificare și aprobare, după acordarea sumei, de lei 800.000, valoarea lucrărilor, pe care Ținutul nu le poate da în cursul acestui exercițiu”*⁴⁶.

Penultimul document face referire la delegarea unei comisii tehnice de către Direcția Apelor și Direcția Generală a Drumurilor, care să analizeze în teren posibilitatea schimbării traseului șoselei care lega între ele comunele situate pe Valea Milcovului, insistând asupra importanței deosebite a îndeplinirii acestui deziderat:

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că recente inundații întâmplare în jurul nostru, au distrus complect drumurile din calea râului Milcov, izolând din punct de vedere economic, administrativ și sanitar satele din acea regiune.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 138.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 139.

În prezent nu se poate ieși din comunele Nereju și Spulber nici călare, iar lipsa alimentelor de primă necesitate și a unei asistențe medicale, a început să fie resimțită de o populație alcătuită mai mult din femei, bătrâni și copii.

Pe de altă parte, avem onoare a vă aduce la cunoștință că în regiunea râului de mai sus, se întâmplă destul de des inundații, cauzând periodic județului, pagube materiale importante și aducând stricăciuni locuitorilor.

S-a ajuns astfel la concluzia că schimbarea traseului depe valea Milcovului se impune de urgență, această schimbare este mai practică, întrucât asigură durată și rezistența, ferește de distrugere avutul locuitorilor și aduce însemnate economii”⁴⁷.

În fine, ultimul document din această serie face referire la schimbarea traseului unui drum de o reală importanță economică, turistică și militară Vidra – Vizantea – Câmpuri:

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că drumul Vidra – Vizantea – Câmpuri, a fost cu prilejul inundațiilor distrus prin alunecarea terenurilor fugitive și prin acțiunea puhoaelor pârâului Vizăuți.

Acest drum era singura arteră de legătură a comunelor Vizantea și Găuri între ele, cum și cu centrele economice importante din județ. În prezent aceste comuni sunt complet izolate.

Drumul acesta este destul de important pentru că pe el se face în fiecare an scurgerea vizitatorilor la stațiunea balneo – climatică Vizantea, cum și traficul economic al locuitorilor, care se ocupă în deobște cu cărăușia cu produse lemnoase, iar sezonul s’a apropiat.

Precizăm că Ocolul silvic nu poate extrage din pădurea Vizantea 3.000 vagoane lemne de foc, neavând drum practicabil.

Pe de altă parte, refacerea acestui drum tot pe vechiul traseu, nu se poate realiza, întrucât alunecările terenului au loc în permanență.

⁴⁷ Ibidem, f. 140.

Acest drum este de un real interes militar, făcând legătura între Bacău, Valea – Șușiței, a Putnei și Milcovului”⁴⁸.

Tot în aceeași zi, Prefectura a apelat în două rânduri la Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Prima solicitare s-a făcut pentru schimbarea vetrei satului Balta Raței, afectat în fiecare an de inundații:

„Avem onoare a raporta că satul Balta – Raței comuna Făurei din acest județ a fost inundat complect de râul Putna în urma ploilor căzute, astfel în cât majoritatea gospodăriilor au fost dărămate iar parte sunt rău stricate încât nu mai pot fi locuite.

Pe lângă toate acestea semănăturile au fost mălitate.

Acest sat fiind veșnic expus inundațiilor, încă din anul 1936 s’au luat măsuri pentru schimbarea vetrei satului într-o altă parte neinundabilă, fără să fi făcut formele necesare.

Cum situația de astăzi este așa de natură încât locuitorii nu-și mai pot reface gospodăriile pe actualele proprietăți;

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune ca organele cadastrului să ia de urgență măsuri să se parceleze vatra de sat destinată locuitorilor din Balta Raței”⁴⁹.

Cea de a doua cerere viza asigurarea materialului necesar refacerii podurilor și podețelor din județ, distruse de inundații:

„Avem onoare a vă aduce la cunoștință că, recente inundații întâmplare în județul Putna prin neprevăzutul lor, au rupt și au luat o parte din poduri și au distrus porțiuni din drumurile județene și comunale, făcând astfel imposibilă legătura orașului Focșani cu județul, cum și legătura comunelor între ele.

Despre această situațiune, am raportat din timp, luând măsurile necesare.

În acest scop, Serviciul Tehnic județean a întocmit tabloul de față, în care este trecut materialul lemnos necesar pentru reconstrucția și recuperarea podurilor și podețelor din întreg județul, astfel ca circulația cu schimburile economice să nu se adaoge în mod natural la celelalte distrugerii.

⁴⁸ Ibidem, f. 144.

⁴⁹ Ibidem, f. 420.

Cum Rezidența ne-a făcut cunoscut că, la buget limitat și fără putință de majorare, trebuie să se facă față financiarmente la nevoile neprevăzute, cauzate de inundații pentru întreg Ținutul, fiind astfel în imposibilitate de a plăti costul materialului prevăzut mai sus, cu onoare vă rugăm să binevoiți, a dispune să ni se aprobe acordarea în mod gratuit a acestui material lemnos, în cantitate de 5.000 m. c., ce ar urma să ne fie livrat din Ocoalele Silvice din județul Putna”⁵⁰.

Și tot la 13 iunie 1940, insistând asupra aceluiași fenomen aproape apocaliptic, prefectul Octav Vasiliade înainta Ministerului de Interne o Adresă prin care solicita sprijinul financiar necesar ca și aerul pentru bieții sinistrați, blestemați parcă de soartă să o ia – pentru a câta oară – de la capăt:

„Avem onoare a vă raporta că inundațiile din ultimul timp a luat în județul nostru proporțiile unui adevărat cataclism.

Comunele și satele Domnești, Suraia, Vadu - Roșca, Călienii, Nănești, Costieni, Găgești, Vitănești, au fost în întregime acoperite de ape, Milcovul schimbându-și cursul a dărâmat multe locuințe. Peste 10.000 ha. semănături sunt mâluite.

În comuna Andreieșu, s’a produs alunecări de terenuri, distrugând 40 gospodării, necunoscându-se nici locul unde au fost casele.

Cu toate aceste nenorociri, populația își păstrează calmul și nădejdea în Dumnezeu.

Cum majoritatea acestor familii sinistrate, au bărbații concentrați, respectuos vă rugăm, să binevoiți a acorda o sumă cu care să contribuie la refacerea gospodăriilor.

Vă asigurăm Excelență, că acest ajutor va constitui o alinare a durerii ce au încercat și o încurajare în suportarea nenorocirii abătută asupra lor”⁵¹.

La 14 iunie 1940, Direcțiunea Generală a C. F. R. informa Prefectura că linia ferată va fi refăcută după finalizarea lucrărilor de

⁵⁰ *Ibidem*, f. 147.

⁵¹ *Ibidem*, f. 148.

rectificare a traseului Putnei. Configurația terenului nu permitea redeschiderea provizorie a circulației pe calea ferată ⁵².

Aceasta va fi amplasată pe noul mal al Putnei, complet refăcut după prealabila corectare a albiei Putnei. Pe același mal – platformă, cu o lățime de 30 m, aveau să fie refăcute nu doar calea ferată îngustă Odobești – Cucuieți, ci și șoseaua și conductele de aducțiune a apei pentru Focșani și Odobești. Lucrările aveau să coste circa 1.000.000 lei ⁵³.

La începutul lunii iulie a aceluiași an, Serviciul Tehnic al Județului Putna a refăcut podul de la Purcelești, peste Putna, partea pierdută a acestuia fiind recuperată, bucată cu bucată, din apă ⁵⁴. Tot acum s-a desfundat Canalul „*Mihail Sturza*”, aceeași operațiune făcându-se și la Gârla Morilor, alimentată tot din Putna ⁵⁵.

La 4 iulie 1940, Ținutul Dunărea de Jos trimitea sinistraților din județ 1.400.000 lei ⁵⁶.

Cinci zile mai târziu, același for înștiința Prefectura Putna că nu dispune de fonduri și pentru refacerea arterelor de comunicație și a conductelor distruse de inundații, neputând nici măcar să facă un împrumut financiar în acest scop ⁵⁷.

La 7 iulie 1940, Prefectura cerea Primăriei Comunei Mera evaluarea pagubelor făcute de inundații, care au provocat aici alunecări de teren, ca urmare a acțiunii nefaste a apei Milcovului. În plus, aici trebuiau refăcute și îndiguite malurile acestuia ⁵⁸.

La 12 iulie 1940, Comisia cerută de Prefectură pentru stabilirea schimbării traseului șoselei de pe Valea Milcovului, supusă

⁵² S. J. A. N. V n., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 23.

⁵³ *Ibidem*, f.33.

⁵⁴ S. J. A. N. VN., fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 1 / 1940, f. 686.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 593.

⁵⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 303.

⁵⁷ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 34.

⁵⁸ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 423 - 423 bis.

inundațiilor atât de frecvente, s-a întrunit în vederea soluționării problemei ⁵⁹.

La jumătatea aceleiași luni, grație eforturilor depuse de Primăria focșăneană și Regimentul 5 Pionieri, conductele de la Babele (comuna Găgești) erau în plin proces de refacere ⁶⁰.

După o pauză de aproximativ o lună, ploile revin cu putere în luna august, după cum rezultă din Adresa trimisă Prefecturii, la 5 august 1940, de către prețorul Plasei Odobești, N. Macarie: „*Avem onoare a vă raporta că în urma ploilor căzute în ultimele zile în satele Vitănești din comuna Găgești și Balta Raței din comuna Făurei au fost inundate complet de apa Putnei. Prin satul Vitănești apa a atins înălțimea de un metru iar în satul Balta Raței de jumătate de metru, inundând gospodăriile, beciurile și culturile locuitorilor*” ⁶¹.

La finele acestei luni, comunele afectate din Plasa Gârlele aveau să primească, din partea Prefecturii, un ajutor de 188.200 lei destinat sinistrăților; din fondul de ajutor acordat de Ținutul „Dunărea de Jos”” ⁶².

În condițiile în care păgubiții din multe alte localități – între care bătrâni, văduve cu copii mulți sau femei cu soții concentrați ⁶³ - au rămas fără gospodării, animale și terenuri agricole ⁶⁴, inclusiv fără instituții de stringentă necesitate publică, precum școlile ⁶⁵, Prefectura a solicitat Rezidenței Regale gălățene un fond suplimentar de ajutor de cel puțin 300.000 lei, „*cu care nădăjduim să contribuim în parte la repararea sinistrului*” ⁶⁶.

Sunt amintite aici cazurile disperate de la Găgești ⁶⁷ și Spulber ⁶⁸, cu multe gospodării distruse, sau cele de la Orbeni, unde

⁵⁹ Idem, fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 1 / 1940, f. 598.

⁶⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 115 / 1940, f. 38.

⁶¹ *Ibidem*, f. 654.

⁶² *Ibidem*, f. 700.

⁶³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1940, f. 297.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 302.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 300.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 304.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 438.

gospodăriile au alunecat, ajungând din deal în vale ⁶⁹, sau au fost pur și simplu înghițite de ape, scufundându-se ⁷⁰.

La rândul lor, localnicii din Domnești, rămași fără gospodării, solicită Prefecturii locuri de casă din islazul comunal, renunțând la siliște, dar sunt refuzați de Ministerul Agriculturii și Domeniilor ⁷¹. La finele lunii noiembrie, aflați într-o situație similară, sinistrații din Reghiu au apelat la Președinția Consiliului de Miniștri ⁷².

Statistic, situația pagubelor înregistrate în județul Putna din cauza inundațiilor și sumele primite de sinistrați ca ajutor, se prezintă astfel:

Localitate	Terenuri agricole	Islazuri și fânețe	Instituții	Case distruse sau avariate	Animale	Familii	Persoane	Lună
Balta Ratei				7			7	20.000
							150	107.410
Biliești							143 ----- 224	454.100 ----- 1.993.100
					348			
Călienii				202			339	90.000
	956,96 ha						95	137.900
Câmpe- neanca				10		10		150.000
Ciorani		44 ha						22.000

⁶⁸ *Ibidem*, f. 442.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 445.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 446.

⁷¹ *Ibidem*, f. 433.

⁷² *Ibidem*, f. 457.

Inundațiile din județul Putna din anul 1940

Costieni, com. Nămo- loasa Târg								25.000
Diocheți								20.000
Domnești								7.000
							43	84.600
								20.500
Florești	159,81							598.950
Găgești				23				51.200
								445.950
Pretura Plasei Gârlele							100	376.400
								188.200
Jorăști	200,03						134	723.971
	237,99	80,84						
Mărășești	220 ha 4 ha pepi- niere							
Pretura Plasei Mărășești								84.600
Mera				17				119.570
								3.000
Mircești	221						174	
Movilița								20.000
Nămo- loasa Sat	2.300 ha						572	20.707.900

		317 10,5	două silozuri particulare					
Nămoloa- sa Târg	973,01		Școala				418	3.127.050
Nănești								35.000
	700	300						
					42		24	48.100
	538,16						274	
			Fabrica de cherestea „Unirea”					300.000
Pretura Plasei Odobești	44					90		376.400
Pădureni	106,50 ha						39	225.600
Pățești				22				1.500
			Primărie					

Inundațiile din județul Putna din anul 1940

Pușești							14	137.800
			Primărie					
Răstoaca	36,50 ha						67	
Sasu, comuna Biliești								455.594
Vadu Roșca, comuna Vultur							114	133.000
	700	142		62			188	75.000
								----- 3.149.000
Vitănești, comuna Găgești								50.000
Pretura Plasei Zăbala								52.094
								245.000
								250.000

73

⁷³ *Ibidem*, passim; Vezi și fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 1 / 1940, passim; fond Pretura Plasei Focșani, dosar nr. 2 / 1940, passim.

ULTIMA CAZEMATĂ DIN „*POARTA FOCȘANILOR*”

Mihail Adafini

Construirea unei linii de rezistență în sudul Moldovei, pe Siretul Inferior a fost în atenția armatei române încă din 1887.

Frica de Rusia, tradițională la români, se accentuase după Congresul de Pace din 1878, când României i s-au luat județele Cahul, Ismail și Bolgrad.

Aderarea României la Tripla Alianță în 1883 făcea foarte posibil un război cu Rusia.

Lucrările la fortificarea zonei Focșani - Galați au început în 1888 și s-au executat până în 1893. Pe linia aceasta s-au construit buncăre betonate, multe fiind în bună stare și astăzi, locuitorii din zonă dându-le diferite întrebuințări **.

Din cercetarea la fața locului, împreună cu cetățeanul Hrubaru Vasile din orașul Panciu, în vârstă de 80 ani, născut la Doaga, la sud de Mărășești, foarte aproape de podul peste Siret construit de Anghel Saligny, am examinat și măsurat un astfel de adăpost.

Construcția, de forma unei camere betonate în pământ, are următoarele dimensiuni:

- lungimea pereților: 2,50 m / 2 m;

** Mărturii în acest sens avem de la profesorii de istorie Popa Soare de la Vadu Roșca și Goleanu Nicolae din comuna Măicănești, ambii având peste 67 ani, fiind și localnici.

- înălțimea: 1,40 m;
- grosimea plafonului armat: 1 m , la care se adaugă pământul de deasupra;
- gura de intrare: 1,40 m, din care ușa metalică: 0,60 m.

Acest adăpost, care servea și ca poziție de tragere pentru mitralieră se află la o distanță de 250 m față de râul Siret, spre vest și la 1,5 km de podul de la Cosmești, pe proprietatea familiei Hrubaru.

Construirea de linii fortificate de rezistență pentru oprirea unui eventual atac din partea inamicului virtual, dar foarte posibil, a fost în atenția strategilor militari din anii '30 ai secolului al XX -lea, pe măsură ce relațiile internaționale se deteriorau, urmare a venirii la putere a lui Hitler în Germania, în ianuarie 1933.

Alt potențial mare pericol, în special pentru România, Polonia și țările baltice îl reprezenta URSS. Încă în timpul Conferinței de Pace de la Versailles, din 1919 - 1920, unde Rusia Sovietică nu fusese invitată să participe, Lenin amenința că în momentul în care se va întări țara sovietelor, vor sări în aer hotărârile luate la Paris.

Spectrul războiului fiind destul de apropiat, în condițiile în care Germania a introdus serviciul militar obligatoriu și încălca hotărârile luate la sfârșitul Primului Război Mondial, țările și -au luat unele măsuri de siguranță, printre acestea fiind și construirea de linii de apărare fortificate. Dintre cele mai cunoscute menționăm: linia Maginot în Franța, linia Siegfried în Germania, linia Stalin în Uniunea Sovietică – la est de Nistru și linia Focșani - Nămolosa - Brăila în România.

Prezentarea liniei fortificate „Poarta Focșanilor”

La jumătatea lunii iunie 1940 au fost trimise adrese prefecturilor din județele Bacău, Putna și Galați, prin care erau înștiințate că vor începe lucrări de fortificații, iar cetățenii afectați vor fi despăgubiți ¹.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), Fond Prefectura Putna, dosar nr. 297 / 1943, f. 9.

În a doua jumătate a anului 1940, au fost construite cazemate în zona orașului Odobești ², în partea de est a comunei Movilița și s-a lucrat la șanțul antitanc de la Băținești ³.

Simultan, în zona gării Satu Nou, situată la 5 km de orașul Panciu și 5 km, în linie dreaptă, de orașul Măreșești, s-a amenajat un foarte mare depozit de muniție și armament camuflat în bordeie săpate în terasa stângă a râului Șușița, dar și în șanțuri speciale. Unele bordeie din cornișa terasei erau încă în bună stare, fiind săpate la jumătatea anului 1917, de către armata germană, folosind prizonieri și populație civilă română. Prin 1985, gura unui bordei a ieșit la iveală în urma unor lucrări de modificare a terasei.

În primăvara anului 1941, a continuat construcția cazematelor ce trebuiau să oprească înaintarea armatei sovietice spre capitala României și spre S - E Europei. În 1941, în zona Vărsătura - Pădureni, azi sate componente ale comunei Jariștea, de la poalele Măgurii Odobești, de unde feldmareșalul August von Mackensen comandase ofensiva armatei germane la Măreșești în Primul Război Mondial, s-au construit 34 cazemate ⁴.

Linia fortificată, formată din cazemate din beton armat, șanțuri antitanc, cuiburi de mitraliere și rețele de sârmă ghimpată, avea o deschidere de aproximativ 180 km, de la Măgura Cașin spre Onești, până la vărsarea Trotușului în Siret, apoi pe linia Siretului Inferior până la vărsarea în Dunăre între Galați și Brăila. Linia de apărare mergea pe malul drept al râului Trotuș până la Adjud, mai exact până la confluența celor două râuri. În această zonă, dat fiind relieful mai înalt, fragmentat și împădurit, cazematele au fost construite pe două linii de apărare.

Între vărsarea Trotușului și orașul Măreșești, cazematele au fost construite pe două și patru linii, la vest de râul Siret, de calea ferată și șoseaua Tișița - Adjud, aceste căi de comunicație fiind paralele. O rămășiță a unei cazemate se observă și astăzi la coborârea

² *Ibidem*, f. 37.

³ *Ibidem*, f. 39.

⁴ *Ibidem*, f. 244.

în albia majoră a Trotușului, în stânga șoselei, în dreptul drumului ce merge spre comuna Ruginești. O linie de cazemate pornea din satul Ruginești spre satul Viișoara. Erau construite pe terasa vestică a Siretului, numită terasa Domnești. În dreptul comunei Păunești, pe terenul ei agricol s-au construit 58 cazemate.

Căile de acces, intersecțiile de drumuri, spațiile dintre șosele și căile ferate, zona limitrofă satelor, erau străjuite de brâie de cazemate. La construirea lor au lucrat militari români din Detașamentul 115 Fortificații pentru zona Adjud - Tișița, Detașamentul 106 Fortificații pentru zona Tișița (la sud de Mărășești) – vărsarea râului Milcov în Putna și Detașamentul 121 Fortificații, de la vărsarea râului Putna în Siret până la confluența acestuia cu Dunărea.

Lor li s-au adăugat bărbați din satele din apropiere, plătiți pentru munca prestată. Cementul folosit la construcția cazematelor, de foarte bună calitate, se producea la Brăila, singura fabrică din Europa de Est care prelucra ciment marca Portland. Dovadă, nici astăzi, după 75 de ani nu prezintă nici cel mai mic semn de deteriorare. Fierul - beton era adus de la Combinatul din Reșița, celebru și prin faptul că aici s-a turnat, la sfârșitul secolului al XIX -lea componentele pentru montarea Turnului Eiffel din Paris. Rezistența foarte mare era dată și de faptul că turnarea cimentului în cofraje se făcea dintr-o singură trecere, în aproximativ trei ore. Fiind o muncă epuizantă, soldații primeau și câte o jumătate de ciocolată pe zi. Se muncea zi - lumină, situație impusă de starea de război. A fost o muncă aproape titanică.

Denumirea **detașamente** pentru aceste formațiuni de lucru s-a dat probabil pentru că erau alcătuite atât din militari cu specializarea construcții, numiți **pionieri**, cât și din lucrători civili, salahori.

Din documentele de arhivă rezultă că pe teritoriul județului Putna au lucrat Brigada 2 Pionieri, Regimentul 5 Pionieri și Batalionul 55 Pionieri ⁵.

⁵ *Ibidem.*

Aceste detașamente au rămas pe toată perioada războiului în est, până la 24 august 1944, ele fiind special instruite pentru lupta în astfel de dispozitive de apărare.

Între orașul Adjud și râul Șușița, în dreptul nodului rutier Tișița, unde este amplasată statuia „Victoriei”, realizată de Oscar Han prin finanțarea ziaristului Pamfil Șeicaru, fortificațiile erau construite și din 100 m în 100 m. Rămășițe ale acestora sunt observabile și astăzi în marginea șoselelor Haret - Panciu, satul Diocheți - Panciu, între șoseaua Tișița - Panciu și calea ferată Mărășești - Panciu, în zona cimitirului nemțesc de la Frunzoaia, a punctului Viile Noi, a cantonului C.F.R. Crucea de Jos, dar și în partea de est a satelor Diocheți - Sperieți - Movilița. La est de ultimile trei sate erau 48 de cazemate ⁶.

O cazemată întreagă, de la care s-a pornit cercetarea de față, se găsește pe partea dreaptă a râului Zăbrăuți, pe teritoriul agricol al orașului Panciu într-o zonă cu viță de vie și livadă, a extremității în amonte a văii Cerbu. În apropiere, la 150 - 200 m, se găsesc hrubele lui Ștefan cel Mare, spațiu reamenajat în anul 1968 pentru fabrica de vin spumant.

Liniile de cazemate erau dublate de șanțuri antitanc / anticar, de cuiburi de mitralieră și rețele de sârmă ghimpată. Un șanț anticar, paralel cu râul Trotuș, pe partea dreaptă, ținea de la șoseaua națională - astăzi E85 - unde era și cazemata amintită, până la confluența celor două râuri.

În zona la vest de șoseaua Mărășești - Adjud, între Mărășești și satul Pufești erau construite cuiburi de mitralieră. În acest spațiu, după al Doilea Război Mondial, armata sovietică de ocupație efectua aplicații militare. Din acest motiv s-a încetățenit pentru acest teritoriu denumirea Poligon.

Între râul Șușița și vărsarea Putnei în Siret, linia de fortificații era cea mai puternică, cazematele fiind construite pe 6 - 7 linii paralele. Spre exemplu, numai în zona satului Ciușlea, azi comuna

⁶ *Ibidem*, f. 239.

Garoafa, erau 108 cazemate ⁷. Este zona centrală a liniei de apărare, numită și Poarta Focșanilor.

De-a lungul râului Siret, prima linie de rezistență o formau cuiburile de mitralieră. În zona cercetată, de la podul dublu de cale ferată și șosea peste Siret de la Cosmești, construit de inginerul Anghel Saligny, în aval s-au construit cuiburi betonate de mitralieră, prin satul Doaga.

Unde terenul o permitea și existau râuri cu apă permanentă, au fost săpate șanțuri antitanc. O astfel de amenajare avea o lățime de 18 m și o adâncime de aproximativ 6 m, iar fundul era mai îngust pentru a împiedica reușita unei manevre a tancului. Șanțul identificat pe teren pornea de la râul Siret, trecea prin partea de sud a satului Doaga și ținea până la podul de peste râul Putna, în partea de nord a satului Făurei, azi comuna Garoafa. Șanțul se umplea cu apă din Putna.

Alte două șiruri de cazemate și un mare șanț antitanc au fost construite între satele Bizighești - 2 km sud de Tișița - și Bătinești - la vest de Bizighești - până în râul Putna. Aici lucrările au fost încheiate în vara anului 1943 de către Regimentul 5 Pionieri ⁸.

Următorul sector al liniei de fortificații era între vărsarea Putnei în Siret și a acestuia în Dunăre. Precizăm că Milcovul se varsă în Putna, între satele Răstoaca și Boșârlău, iar Putna în Siret, lângă satul Călienii Vechi.

Cazematele, pe mai puține aliniamente, au fost suplinite de șanțuri antitanc mai lungi, alimentate cu apă din Siret. Un astfel de șanț s-a construit în marele meandru al Siretului de la Nămolosa. Zona de câmpie foarte joasă dintre comunele Nănești și Măicănești a fost mai bine fortificată decât cea din dreapta, ce se termina pe malul stâng al râului Buzău la vărsarea în Siret.

Rememorăm că în această zonă trebuia să pornească prima ofensivă a armatei române, dar și a Puterilor Centrale în timpul campaniei din vara anului 1917. Planul a fost abandonat la insistențele

⁷ *Ibidem*, f. 303.

⁸ *Ibidem*, f. 116.

generalului Alexandru Averescu, care a declanșat ofensiva de la Mărăști. Armata rusă a reușit să distrugă la începutul lui iulie 1917 punctul de comandă al armatei germane. Generalului omorât, îngropat în zonă, i-au fost recuperate osemintele de către statul german, în anii de după război*.

În cele mai multe zone, linia forificată construită din ordinul mareșalului Ion Antonescu cuprindea :

a) cuiburi de mitralieră betonate, în pământ, ca puncte înaintate ce trebuiau să oprească infanteria, dar și tancurile, prin amplasarea minelor și aruncarea grenadelor antitanc ;

b) șanțul antitanc, lat și adânc, umplut cu apă, în zona aceasta, trecea și prin spatele satului Nănești.

Cu ocazia acestor mari lucrări, s-a construit drumul pietruit de la Bordeasca - Tătăranu spre Gulianca - Latinu - Măxineni, numit de localnici „*drumul lui Antonescu*”.

Și mai bine întărită era zona dintre vărsarea râului Buzău în Siret și a Siretului în Dunăre, între orașele Galați și Brăila.

Astăzi, resturile cazematelor dinamitate în 1951 sunt ușor observabile printre lanurile de grâu sau porumb, la marginea drumurilor și șoselelor sau chiar prin sate căci după război, prin mărirea intravilanului, au fost construite gospodării țărănești înglobând și asemenea vestigii militare. Această situație o întâlnim în satele Bizighești, Băținești, Vânători din județul Vrancea și Corbul Vechi în județul Brăila.

Spre sfârșitul anului 1943, în condițiile în care soarta războiului era hotărâtă după înfrângerile de la Stalingrad și Kursk - Orel, guvernul Antonescu a luat măsuri pentru acoperirea cazematelor cu pământ, spre a fi protejate de bombardamentul aviației sovietice. Au fost folosiți locuitorii satelor din împrejurimi cu vârste între 16 - 60 ani⁹, care nu erau mobilizați pe front și în spatele lui.

* informație de la profesorul de istorie Goleanu Nicolae, originar din Măicănești, născut în 1949.

⁹ *Ibidem*, f. 156.

Pentru aceste lucrări, participanții au fost plătiți, unii venind și cu căruțele.

Ordinul de camuflare a fost trimis în ziua de 13 noiembrie 1943 și trebuia pus în practică între 15 noiembrie și 15 decembrie ¹⁰. Civili erau dirijați de către militarii de la cazemate, lucrările fiind încheiate în preajma Crăciunului, pe 23 decembrie.

Din punct de vedere topografic, aliniamentul Cașin - Onești - Adjud - Mărășești - Focșani - Nămolosa - Brăila, constituia una dintre cele mai puternice poziții de apărare strategică din Europa, având un flanc sprijinit pe Dunărea maritimă și celălalt pe Carpații Orientali. Aprecierea era făcută de specialiști militari străini.

„Pe acest aliniament existau cca. 1.600 cazemate din beton, ceea ce însemna o densitate medie de aproape 9 cazemate pe km de front, iar pe direcțiile probabile de atac cu blindate erau 60 km de șanțuri antitanc la care se adăugau 1.800 de poziții de tragere pentru armament antitanc și automat” ¹¹.

Nici conducerea Armatei Roșii nu considera posibilă străpungerea printr-o singură operație strategică a liniei fortificate din sudul Moldovei. O dovadă în acest sens o constituie faptul că misiunea primită de Frontul 2 Ucrainian și Frontul 3 Ucrainian *„stabilită în Directiva din 2 august 1944 nu prevedea depășirea aliniamentului fortificat „Poarta Focșanilor”*. Nici Directiva sovietică din 21 august 1944 nu a fixat ca obiectiv ruperea acestui puternic aliniament fortificat” ¹².

În ceea ce privește aliatul României la acea dată, Germania, prin generalul colonel Friessner, comandantul Grupului de armate „Ucraina de Sud”, considera, la 23 august 1944, ora 11:20, deci în plină desfășurare a ofensivei sovietice, că este posibilă menținerea

¹⁰ *Ibidem*, f. 306.

¹¹ Comisia Română de Istorie Militară și Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, *România în anii celui de-Al Doilea Război Mondial*, vol. II, Editura Militară, București, 1989, p. 20.

¹² *Ibidem*, p. 21.

aliniamentului fortificat Focșani - Nămolosa - Brăila, cerând întărirea acoperirii aeriene ¹³.

În concluzie, zona fortificată Focșani - Nămolosa - Galați, care avea să fie deschisă Armatei Roșii prin arestarea mareșalului Ion Antonescu și a guvernului său în după amiaza zilei de 23 august 1944, prin acțiunea regelui Mihai I și trecerea României de partea Națiunilor Unite, anunțată în noaptea de 23 august, își merita caracterizarea și era percepută de ambele mari tabere aflate în război „*ca una dintre cele mai puternice poziții de apărare strategică din Europa*” ¹⁴.

Descrierea cazematei, cuibului de mitralieră și a șanțului antitanc rămase întregi, care au făcut obiectul cercetării

A. Cazemata

Informația privind existența unei cazemate nedistruse de armata sovietică, rămasă la liniei fortificate „*Poarta Focșanilor*”, a fost oferită în toamna anului 2014 de către inginerul agronom Roșca Onisim, în vârstă de peste 85 ani, un pasionat de istorie. Au urmat mai multe vizite, timp în care s-a studiat, măsurat și fotografiat cazemata din beton. Au fost făcute investigații la proprietarii din zonă, printre care Bandrabur Petruș, pentru a afla cum a fost posibil ca această cazemată să fie omisă de la distrugere. Construcției îi lipsește astăzi numai ușa metalică de la intrare.

Exteriorul cazematei:

I) Fațada cazematei, orientată spre est, adică din direcția de înaintare a Armatei Roșii, are următoarele dimensiuni:

2,30 m de la marginea stângă până la intrare;

2,40 m în zona intrării;

3 m în zona din dreapta ușii;

1,20 m înălțimea de deasupra ușii;

1,50 m înălțimea ușii.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

I a) Ușa intrare = 1,45 m din armătură de fier / 0,65 m lățime, se adaugă tocul.

I b) Două creneluri cu dimensiunile 0,20 m / 0,20 m, respectiv 0,15 m diametru, primul fiind pătrat, iar al doilea circular, folosite pentru aparatele de observație și aerisirea gazelor în timpul tragerii.

II) Fațada spre sud - est are deschiderea de 3,4 m.

Grosimea plăcii - acoperiș (plafonul) este de 1 m până în dreptul crenelului de tragere. Deschiderea de tragere la exterior este de 3,40 m. Deasupra cazematei este o placă circulară din beton, cu diametrul de 0,75 m, deasupra camerei nr. 2, fără să se vadă o legătură cu interiorul cazematei. După înfrângerea în bătălia de la Stalingrad, s-a dat ordin prefecturilor și primăriilor să ia măsuri cu forțe locale (populația civilă), să fie acoperite cu pământ toate cazematele. Aceasta nu prezintă urme că ar fi fost acoperită, dar are pământ în jur până la jumătatea înălțimii exterioare.

III) Spatele cazematei, spre direcția nord, măsoară 8 m, la care se adaugă 2 m ce formează o aripă betonată, un fel de protecție pentru crenelul de tragere, spre direcția est.

IV) Peretele spre vest nu are nicio deschidere, măsurând 6 m lungime.

În întreaga cazemată, zidul de beton are bare de oțel din metru în metru, observabile, având diametrul de 20 și de 12 mm.

Cazemata proteja ostașii și armamentul care era instalat în ea și constituia punctul de rezistență împotriva inamicului sovietic.

Interiorul cazematei:

Interiorul cazematei este format din două camere și două culoare (holuri).

Prin ușa de la intrare se pătrunde în primul hol, ce are 1,50 m adâncime, 1,55 m înălțime și 0,60 m lățime. Suprafața este egală cu $0,9 \text{ m}^2$ și $1,395 \text{ m}^3$ aer. Grosimea tuturor pereților interiori este de 0,55 m. Din acest hol se pătrunde în camera din stânga, ce are dimensiunile: 4,10 m lungime, 1,75 m înălțime și 1,20 m lățime. Suprafața = $4,92 \text{ m}^2$ și $8,61 \text{ m}^3$ aer.

Culoarul (holul) din spate are lăţimea de 1 m, prevăzut cu un crenel de tragere / observaţie, perpendicular pe uşa de la intrarea în cazemată. Lungimea acestui culoar este de 1,30 m, iar înălţimea este de 1,75 m. Suprafaţa = $1,30 \text{ m}^2$ şi $2,275 \text{ m}^3$ aer.

Camera nr. 2 are un crenel de tragere spre est, cu amenajări din fier pentru montat armamentul de tragere. Are două aerisiri în colţuri opuse, folosibile şi pentru aparatele de observaţie. Şi această cameră are uşă de intrare de 0,60 m lăţime. Pereţii au dimensiuni diferite: cel cu uşă are 2,20 m, cel dinspre sud - 1,75 m lăţime iar cel situat la est, cu crenelul de tragere, măsoară 2,15 m. Suprafaţa camerei = $4,4 \text{ m}^2$ şi $7,7 \text{ m}^3$ aer. Crenelul din acest perete are dimensiunile 0,40 m lungime şi 0,30 m înălţime, fiind prevăzut cu ramă metalică. Crenelul este protejat spre exterior, deasupra, de o platformă din beton, în prelungirea grosimii peretelui: această platformă paralelă cu solul în exterior, are aproximativ 1 m, fiind aproape de nivelul solului, cu o deschidere de 3,40 m, pentru tragere. În stânga camerei este un intrând, prevăzut cu orificiu circular de aerisire. Cazemata are în interior $11,52 \text{ m}^2$ fără pereţi, 20 m^3 aer, iar suprafaţa exterioară totală aproximativ 40 m^2 .

B. Şanţul antitanc

Şanţurile antitanc au fost săpate în zonele unde existau râuri cu apă permanentă care se varsă în Siret: Troţuş, Putna, Milcov, Buzău. Au fost amenajate pe direcţii probabile de atac cu tancuri şi care de luptă. Prin dimensiunile lor - 18 m lăţime şi o adâncime de aproximativ 6 m, pline cu apă - trebuiau să fie obstacole redutabile. Un astfel de şanţ - care a fost supus cercetării - pornea de la râul Siret, trecea prin partea de sud a satului Doaga şi ducea până la podul de peste râul Putna, în partea de nord a satului Făurei, astăzi comuna Garoafa. Se umplea cu apă din Putna.

Despre construcţia unui astfel de şanţ avem informaţii din monografia satului Bătineşti ¹⁵, scrisă de un profesor de biologie,

¹⁵ Toader Z. Vişan, *Bătineşti - Vrancea. Monografia satului*, Editura Andrew, 2008, p. 101 - 102.

pensionar, din localitate, Vișan Z. Toader, născut în anul 1933, deci avea între 8 - 10 ani când se lucra și copil fiind a umblat prin apropierea lucrătorilor.

Pentru executarea acestei fortificații, în satul Bătinești, celebru prin legumicultură, au fost încartiruiți peste 500 bărbați, civili și militari, echipați destul de prost. Printre ei era și un bărbat din comuna Soveja, județul Putna, azi Vrancea, rămas în amintirea localnicilor prin faptul că avea o voce de aur, cânta cântece de duh, duioase, mângâietoare, menite a alina ascultătorului dorul de casă, de copii, de nevestă, de frați, surori și prieteni. Vocea lui Grobnicu, căci așa îl chema, semăna cu a celebrului Zavaidoc.

Munca la săpatul marelui șanț antitanc era foarte grea, pentru că s-a executat aproape în întregime manual, cu hârlețul și lopata. Pe toată lungimea șanțului a fost folosită o singură draglină. Săpatul manual se făcea după o anumită procedură. Se începea de la mijlocul viitorului șanț, se arunca pământul spre stânga și spre dreapta cu lopata, până se ajungea la marginile exterioare ale șanțului. Cu cât se adâncea, lucrarea devenea tot mai grea, pentru că se săpa în trepte. La mijloc era treapta cea mai de jos, de pe ea se arunca pământul pe treapta imediat superioară ș.a.m.d. După ce se ajungea la cota stabilită, se trecea la taluzarea malurilor. Atât marele șanț, cât și cele două șiruri de cazemate porneau din partea de nord - vest a satului Bătinești, de la râul Șușița, în direcția sud - est. În dreptul conacului moșierului Cristea Daniel, șanțul se apropia la cca. 40 m de șosea.

Cele două șiruri de cazemate au fost construite la sud de șanțul antitanc, unele chiar printre casele din satele Igești și Pătrășcani. Ele aveau direcția spre podul de cale ferată de peste râul Putna și spre satul Bizighești, fiind amplasate în zig - zag. În această zonă s-au construit 44 de cazemate.

Comandantul detașamentului pentru construirea cazematelor a fost un locotenent de la arma geniu, Timofte Constantin, care s-a și căsătorit la Bătinești, băieții lui trăind și astăzi.

C. Cuiburi de mitralieră

Cuiburi de mitralieră au fost construite peste tot de-a lungul liniei fortificate, pentru protecția trăgătorului și servanților care pregăteau benzile cu muniție, depozitarea muniției necesare pentru o tragere de lungă durată, depozitarea hranei uscate.

Un cuib de mitralieră păstrat intact ne-a fost semnalat de domnul Hrubaru Vasile, pe proprietatea unui vecin de al domniei sale, Ciubotaru Gh. Constantin din satul Doaga. Dăinuirea lui până astăzi a fost posibilă prin faptul că proprietarul și-a construit casa, după război, peste această construcție betonată, cu scopul de a o folosi ca bașcă/beci de depozitat și păstrat produse alimentare, pentru că iarna nu îngheață iar vara ținea rece. Alte cuiburi sunt vizitabile pe valea râului Zăbrăuți, ce se varsă în râul Siret la nord de orașul Mărășești. Ele ne-au fost semnalate de inginerul Roșca Onisim. Cuibul de mitralieră era o construcție din beton armat, $2/3$ în pământ și $1/3$ la suprafață, fiind formată din:

a) O groapă betonată sub formă de cilindru, având adâncimea de 1,75 m și diametrul de 0,90 m. Din aceasta se deschidea o ușă având înălțimea de 1,25 m și 0,60 m lățime. Ușa face legătura cu o cameră dreptunghiulară, mai scurtă cu un metru în partea unde este intrarea de la capătul opus. Intrarea are dimensiunea de 0,65 m lățime.

b) Cameră dreptunghiulară cu dimensiunile 1,40 m lungime, 1,10 m lățime și 1,10 m înălțime. Grosimea plafonului este de 0,41 m. Ieșirea din buncăr, ca refugiu este spre est. Unele cuiburi erau foarte apropiate între ele, 15 - 20 m între ele, având și legături prin tranșee. Aceste construcții, vizibile la suprafața pământului, aveau în partea din față o formă pentagonală, cu latura de 0,75 m și înălțimea de 0,50 m, iar cele din valea Zăbrăuți mai înalte, care servea ca suport pentru mitralieră în poziția de tragere dar și pentru observarea inamicului. De aici se intra în pământ, în spate, în construcția descrisă mai sus. După capetele de fier - beton existente la exterior, presupunem că avea capac deasupra găurii unde era montată mitraliera.

Cuiburile din valea Zăbrăuți au o lungime la exterior de 4,5 m și o lățime de 3,5 m. Partea din față are formă pentagonală pentru a ricoșa obuzele trase de inamic.

Cele cercetate de noi, aflate pe valea râului Zăbrăuți și în localitatea Doaga - Sat, sunt amplasate după cum urmează:

- la intrarea în localitate, în stânga drumului;
- în fața gospodăriei cetățeanului Bratu Alexandru, decedat în prezent, într-o potcoavă a satului la intersecția unor drumuri, pentru a supraveghea zona;
- la familia Manole, la 50 m distanță de cea a săteanului Ciubotaru Costică, despre care s-a făcut vorbire mai sus;
- la Cristian Aurel;
- la Bratu, în spatele grădinii, spre Siret;
- foarte multe sunt spre satul Bizighești, deci în zona dintre râul Siret și șoseaua națională Focșani - Mărășești.
- pe valea râului Zăbrăuți și la vest de șoseaua națională Mărășești - Adjud, spațiul numit „*Poligon*” pentru că aici Armata Roșie executa aplicații până în 1958.

Aceste cuiburi de mitralieră erau amplasate și în fața șanțului antitanc pentru a împiedica pe militarii genști dușmani să pună rampe de coborâre a tancurilor în șanț. Se știe că tancul, prevăzut cu un dispozitiv pentru aerisire poate trece printr-o apă. Aceste șanțuri erau foarte eficiente împotriva carelor de luptă pentru că ele erau trase de camioane sau de animale și nu puteau trece printr-o apă atât de adâncă și cu maluri abrupte.

În valea Zăbrăuți se găsește și un **ZID DE APĂRARE** având lungimea de 4 m, grosimea 1 m și înălțimea tot de 1 m. Partea dinspre inamic este prevăzută cu două planuri înclinate pentru ricoșarea ghiulelelor dușmane și mărirea rezistenței zidului. În spatele unui astfel de zid ar fi putut să stea protejat un tun antitanc cu servanții săi.

Concluzie. Povestea ultimei cazemate

După încheierea războiului, conform hotărârilor Conferinței de Pace de la Paris, din iulie 1946, semnate de România la 10 februarie 1947, trebuia să distrugem sistemul de fortificații. Acest lucru s-a petrecut și cu participarea armatei sovietice ce staționa pe teritoriul țării noastre. Deși în prevederile Tratatului de Pace, semnat de Puterile Națiunilor Unite cu România, se preciza că armata sovietică mai putea rămâne pe teritoriul țării noastre încă 90 de zile, ea a rămas abuziv până în vara anului 1958.

Cazemata rămasă întreagă, de la care a pornit prezenta comunicare, are o poveste legată de comportamentul militarilor ruși, cu care poporul român era obișnuit din ambele războaie mondiale, în primul ca aliat, iar în al doilea ca dușman până la 23 august 1944.

Când militarii sovietici au trecut la identificarea cazematei și dinamitarea lor, cazemata aceasta nu a fost găsită. O cauză a fost aceea că ea era folosită drept locuință sezonieră de paznicul viilor din zonă. Acesta amenajase deasupra ei o colibă din crengi, araci, iarbă cosită, coceni de porumb, unde dormea. Sub colibă era cazemata, unde ținea la răcoare și dosite ceaunul, oale, cratițe, vinul, apa, țiuca, hainele și uneltele pentru pază: topor, furcă coasă, cosor, pe care le folosea și pentru aprins focul. În jurul cazematei era și pământ pentru camuflaj. De asemenea, paznicii mai creșteau câte o vită, pe care o adăposteau tot în jurul cazematei și colibei. Pentru ea aveau strânsură constând în fân și mohor, depozitat în căpițe. În aceste condiții, cazemata era camuflată neintenționat, din necesitate.

La aceasta se adaugă motivul determinant: militarii ruși fiind într-o zonă de podgorie, umblau mai mult beți, vinul procurându-l abuziv, prin violență. Într-o asemenea stare era normal să nu intuiască faptul că în acel loc era o cazemată. Ultima cazemată !

SCRIITORUL CAMIL BALTAZAR ȘI JUDEȚUL PUTNA

Angel Tîlvăr

Printre poeții secolului trecut, născuți pe plaiurile putnene, se numără și Leibu G. Goldstein. A văzut lumina zilei la 25 august 1902, după cum rezultă din următorul document:

„No 438

Act de nascere

Din anul una mie nouă sute doi, luna August diua două deci și cinci, ora deci dimineața. Act de naștere a lui Leibu religia mosaică de secs bărbătesc, născut eri în casa mamei sale, din acest oraș strada Oboru culorea Galbenă N3 fiu natural a femeii Golda I. Goldstein, etatea trei deci ani, profesia croitoreasă, domiciliată în Focșani, după declarația făcută de Ițic Goldștein etatea șapte deci ani, profesia muncitor, domiciliul Focșani care ne-a înfățișat copilul. Întâiul martor Marcu Aron, etatea șase deci și doi ani, profesia dogar și al doilea martor Calman Solomon etatea cinci deci și trei ani profesia muncitor domiciliat în Focșani, care au subscris acest act după ce li s-au cetit împreună cu noi și cu declarantele. Constatat după lege de noi Gavril Secară Consilier comunal delegat și ofier stărei civile comunei Focșani. Declarantele și martori nu știu a subscie.

Ițic Goldștein

Bercu Aron

Calman Solomon

Ofier Gavril Secară”¹.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Colecția Registre Stare Civilă Focșani, dosar nr. 304 / 1902, p. 42.

Cu toate acestea, sunt și opinii conform cărora locul nașterii ar fi, de fapt, comuna Mera din județul Putna ². Tatăl său, Herman Fischer Goldstein, era chiristigiu originar din Târgu Neamț.

Clasele primare le-a făcut, conform unor surse, la Odobești ³ iar după altele, la Brăila ⁴. Ciclul gimnazial l-a absolvit la Focșani, urmând apoi cursurile Liceului „Nicolae Bălcescu” din Brăila ⁵. În 1927 a devenit absolvent al Facultății de Litere din cadrul Universității București ⁶.

O perioadă a fost frizer, mai apoi ziarist. La un moment dat, sănătatea îi era șubredă, fapt care-l face pe un alt corifeu al condeifului, Mihail Sebastian, să consemneze, la 20 mai 1938, în jurnalul său, următoarele: „*A înnebunit Baltazar. Paralizie generală progresivă. Mâine îl internează. Atroce lucru*” ⁷.

În perioada 1946 – 1948 a fost inspector general în Ministerul Artelor ⁸. În 1952 a devenit responsabil al Serviciului de presă și propagandă din Ministerul Industriei Alimentare. Tot el era și redactorul Buletinului Industriei Alimentare.

La începutul anului 1948, Leibu G. Goldstein a solicitat Ministerului de Interne schimbarea numelui actual în cel de Camil Baltazar. Drept urmare, la 24 martie 1948, această instituție a dat următorul răspuns solicitantului:

„*Prin decizia Ministerului de Justiție, Direcțiunea Judiciară N ° 14.016 din 21 Februarie 1948, s-a încuviințat schimbarea numelui*

² Petre Abeaboeru, *Constelații literare vrâncene. Dicționar*, vol. I., Editura Terra, Focșani, 2013, p. 18.

³ *Ibidem*.

⁴ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual – istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 41.

⁵ Petre Abeaboeru, *op. cit.*, p. 18.

⁶ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 41.

⁷ Mihail Sebastian, *Jurnal 1935 - 1944.*, Text îngrijit de Gabriela Omăt. Prefață și note de Leon Volovici, Editura Humanitas, București, 1996, p. 162 - 163.

⁸ Petre Abeaboeru, *op. cit.*, p. 18.

Scriitorul Camil Baltazar și județul Putna
*de familie a lui Leib G. Goldștain în acel de Camil Baltazar, urmând
a se numi în viitor Leib Camil Baltazar*”⁹.

În 1960, actele sale de identitate au fost din nou schimbate, conform unei mențiuni făcute de Sfatul Popular al orașului Focșani, Regiunea Galați: *„Eliberat certificat naștere Seria N. Z. N ° 142.340 din 13 – I – 1960. Anulat cu adresa N ° 63.438 din 2 iunie 1966 s-a trimis copia uz intern certificat de naștere cerut de Sfatul Popular din 23 August cu N ° 3.153 / 1.466.*

Schimbato prenumele conform deciziei nr. 203.574 / 264 din 14 mai 1966 a D. S. M. D. E. P. din Leib în Camil”¹⁰.

Camil Baltazar a trecut la cele veșnice la 27 aprilie 1977¹¹.

În arhivele focșănene există o singură mențiune: *„Decedat act. nr. ° 560 din 29 aprilie 1977 înregistrat la biroul Comitetului executiv al Consiliului popular al Sectorului 3. 13 mai 1977*”¹².

Referindu-se la începuturile sale literare, Camil Baltazar mărturisea, la 16 noiembrie 1956, următoarele¹³: *„După timide încercări, săvârșite într-un ascunziș al prăvăliei unui pălărier din Brăila, pe când aveam 14 ani, au urmat la Focșani, câteva încercări la fel de timide. Din aceste încercări s-a împărtășit și bunăvoința critică a lui Eugen Lovinescu. În urma unor poezii trimise din Focșani, în luna iunie 1919, directorului de atunci al revistei Sburătorul, el îmi răspundea la „poșta redacției” aceste rânduri: « O să treacă multă apă pe Milcov până ce versurile dumitale vor fi publicate ». Aceasta nu l-a împiedicat ca numai după un an și jumătate să îmbrățișeze cu căldură literatura mea*”¹⁴.

⁹ S. J. A. N. Vn., fond Colecția Registre Stare Civilă Focșani, dosar nr. 304 / 1902, p. 42.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 41.

¹² S. J. A. N. Vn., fond Colecția Registre Stare Civilă Focșani, dosar nr. 304 / 1902, p. 42.

¹³ Camil Baltazar, *Versuri.*, Cu o postfață a autorului, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957, p. 282.

¹⁴ *Ibidem*, p. 269.

Astfel, Camil Baltazar a debutat în „*Sburătorul*” în 1921. Împreună cu Petru Comarnescu s-a ocupat de publicația „*Tiparnița literară*”, în anii 1928 și 1929. A fost numit apoi secretar de redacție la publicația lui Liviu Rebreanu, „*România literară*”. A devenit redactor al mai multor publicații: „*Săptămâna muncii intelectuale și artistice*”, „*Vrancea literară*”, „*Reporter*”, „*Călăuza Artelor*” (1948 - 1949), „*Albina*” (între 1949 – 1950) și „*Gazeta literară*” (între anii 1954 – 1957). A mai colaborat cu o serie întreagă de reviste: „*Adevărul literar și artistic*”, „*Azi*”, „*Capricorn*”, „*Flacăra*”, „*Luceafărul*”, „*Orizont*”, „*Mișcarea literară*”, „*Rampa*” și „*Viața Românească*”.

Opera sa, destul de prolifică de altfel, este alcătuită, în primul rând, din mai multe volume de versuri: „*Vecernii*” (1923)¹⁵, „*Flaute de mătase*” (1924), „*Reculegeri în nemurirea ta*” (1925), „*Biblice*” (1926)¹⁶, „*Strigări trupești lângă glesne*” (1927), „*Cina cea de taină*” (1929), „*Poeme vechi și noi*” (1931), „*Întoarcerea poetului la uneltele sale*” (1934), „*Tărâm transcendent*” (1939), „*Scriitor și om*” (1946), „*Poeme de zodie nouă*” (1949), „*Nespus mi-i dragă ființa omenească*” (1956), „*Versuri*” (1957), „*Soare pe zăpezi*” (1965), „*Soare pe culmi*”, „*Glorie iubirii*”, „*Violoncelul solar*” (1972), „*Ghirlande iubirii*” (1975).

Urmează mai multe volume de articole critice, amintiri, evocări, note de călătorii: „*Contemporan cu ei*” (1962), „*Austria*” (1963), „*Evocări și dialoguri literare*” (1974), „*Din romanul existenței mele literare*”¹⁷.

A realizat o sumedenie de traduceri, din Frank Baum, Pearl Buck, John Knittel, D. H. Lawrence, Heinrich Mann, Thomas Mann, Erich Maria Remarque, Ludwig Renn, Bernard Shaw, Iakob Wassermann, Franz Werfel.

Împreună cu Iosefina Baltazar a tradus în limba germană lucrarea profesorului universitar doctor Vasile Maciu, „*Stephan Ludwig Roth – Viața și opere*”.

¹⁵ Abeaboeru, *op. cit.*, p.18.

¹⁶ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 41.

¹⁷ Petre Abeaboeru, *op. cit.*, p. 18.

Opera lui Camil Baltazar a stat în atenția unor critici literari precum George Călinescu, Eugen Lovinescu, Perpessicius, Ion Pillat, Marian Popa și Laurențiu Ulici¹⁸.

Din numeroasele sale versuri, merită reproduse cele care fac referire directă la plaiurile putnene, unde a copilărit poetul. Astfel, în volumul „*Glorie iubirii*” a fost publicată poezia „*Sfânta datorie către țară*”, scrisă în decembrie 1972, în care se face trimitere la fermecătoarea Țară a Vrancei, tărâm de vitejie legendară:

*„Din Vrancea până-n Voroneț și Sucevița,
Am căutat să prind vrăjitul duh
Al celor voievozi, voievodițe
Ce-nstemă- nmiresmatul tău văzduh
Cu farmec din vechime, românesc,
Țintuind, în ghiers și cânt să-i veșnicesc;
Să freamătă și să exulte
Miracolele ce ți-am smălțat
Creștetul c-un nemaipomenit carat,
Din marile izbânde zmulte”*¹⁹.

În același volum figurează și poezia „*Tărâmul românesc*”, prilej pentru autor de a evoca plaiurile natale, scăldate de apele Milcovului, deopotrivă despărțitor și unificator de țări române:

*„Tărâmul românesc
Am fost și m-am născut acilea,
Unde oricare petec de pământ
E înstelat de zodii mari, fertile,
Iar cerul poartă numai zvon de cânt.
De mi-a fost leagăn Milcovul istoric,
a Dunării decinde îmi fu prag
Spre splendidele românești portale.
Sorbind din amândouă suc folcloric,
Am îndrăgit nespus acest meleag*

¹⁸ *Ibidem*; Vezi și Florin Muscalu, *Dicționarul scriitorilor și publiciștilor vrânceni*, Editura Revista V, Focșani, 1999, p. 15 – 17.

¹⁹ Camil Baltazar „*Glorie iubirii*”, Editura Eminescu, București, 1975, p. 22.

*În care soarele, nicicând apus,
Răstrânge –a semenilor omenie,
Și orice ins, o treaptă-n sus,
Din brazde reavene, e o tipsie
Unde e scris, cu litere de aur
« Mai nalt decât a noastră Românie,
Nu este-n lume alt tezaur »”²⁰.*

Într-o poezie inclusă în volumul „*Ghirlanda iubirii*”, publicat în 1975, poetul afirmă cât se poate de clar că s-a născut la Mera, tărâm al doinelor; indirect, se face aluzie însă și la județul Putna, bogat în grâne și vii. Simțindu-se legat pe vecie de locul natal, legătura aceasta fiind, în egală măsură, tainică și indestructibilă, Camil Baltazar declară:

*„Port, ca o amuletă săpată-n carne,
Troița tainică a-nfrățirii cu acest pământ,
Care m-a învățat întâi graiul,
Din răcoarea tălpii aderând cu țărâna,
Iar vorbele mi-au clinchelit întâia oară-ntre dinți,
Ciobănește, ca o dezmierdare de doine.
În Mera de munte,
Satul în care m-am născut,
Călătoarele, vânjoase și mărunte,
În vie, la focul de vreascuri,
Porneau cu un cântec seara să-nfrunte,
Cântec dulce și vânat cum e seva din teascuri.
Și-ntr-acest amar al meu meșteșug
Al ciocănirii cuvintelor, să le aflui taina,
M-am jurat frate cu graiul, ca țărna c-un plug,
Și i-am furat inima și haina”²¹.*

²⁰ *Ibidem*, p. 120 – 121.

²¹ Camil Baltazar, „*Ghirlanda iubirii*”, Editura Eminescu, București, 1975, p. 22.

Localitatea Mera, învăluită în istorie și legendă, o părticică din Țara Moldovei, este evocată și într-o altă poezie care face parte din același volum:

*„Moldova
Cea dintâi fragedă, intimă slavă,
Cu reavăn sunet omenesc,
Sigil de suflet românesc,
O auzii sub cerul tău, Moldovă.
Mama-mi cânta, în Mera Vrânceană,
Doina, cu fluxul ei zeesc,
Când oamenii spre culme cresc,
Sub aură crâncenă și diafană,
Și sînt transpuși dintru o dată
Într-un tărîm de extaz – și gravă
Întoarcere spre, vechimea minunată
De o reculegătoare slavă”²².*

Camil Baltazar a lăsat însă și alte mărturii legate de plaiurile natale, abordând și mijloacele specifice ale prozei, mai precis ale evocării unor personalități și locuri din acest colț de țară.

Astfel, în volumul *„Contemporan cu ei”*, Camil Baltazar se oprește asupra scriitoarei Hortensia Papadat - Bengescu și familiei sale evocând, fie și indirect, Focșaniul aflat în vâltoarea primei conflagrații mondiale.

Astfel, poetul își amintește că a cunoscut-o pe scriitoare în casa părintească din orașul de pe Milcov. Imobilul tatălui ei, generalul Dumitru Bengescu, era foarte spațios, având și un parc foarte mare și aspectos.

Debutant fiind, Camil Baltazar a îndrăznit să ceară Hortensiei Papadat Bengescu să-i asculte primele sale creații, în parc, stând pe o bancă. Încetul cu încetul, Baltazar a intuit că scriitoarea era un om

²² *Ibidem*, p. 61.

modest, reflexiv, aflat în permanență într-o continuă perfecționare, fapt care, de altfel, îi genera puternice incertitudini ²³.

Scrisul ei a avut de suferit pentru că nu era numai om de litere, ci și soție și mamă. Tocmai aceasta a fost însă legătura care a garantat prietenia „profesională” dintre cei doi corifei ai scrisului, până la dispariția scriitoarei, în martie 1955 ²⁴.

Aflat în Focșani ca refugiat ²⁵, Baltazar realizează că scriitoarea dorea să se dedice cât mai mult comunității locale, confruntate cu ororile războiului. Tocmai de aceea, devine soră onorifică de Cruce Roșie, având grijă de răniții din spitale. Pentru aceasta însă, a avut de luptat cu cerbicia soțului care, inițial, nu concepea sub nicio formă ca soția sa, făcând parte din „lumea bună”, să îngrijească răniții aflați în spitalele de campanie ²⁶.

Mărturisirea scriitoarei referitoare la capacitatea de a fi, la rândul-i, o altă „mamă a răniților”, este grăitoare:

„Nu am scăpat, vai, pe nimeni de la înec, din foc, de la ocnă, din ghearele mizeriei. Nu am nici un act răsunător de oferit în public – și oare l-aș oferi ? Cu atât mai puțin, cu cât faptele bune, pe care mi-a fost dat fericirea a le putea face, le-am comis cu simplitate, la care am adăugat și discreție voită pentru a nu micșora, prin obligație, recunoștința.

Am poate, totuși, de adus o faptă mai deosebită, nu strict individuală, dar unitară ca un singur om, atât în dăruirea mea cât și în primejdia celuilalt.

M-am oferit cu pasiune, cu frenezie, aproape cu dezertare de la orice datorie familială, răniților. M-am indentificat cu natura, cu știința, care luptau să-i salveze, la măsuri care îmi dau curajul a spune că uneori am reușit a întoarce pe unii din ei de la moarte; am

²³ Camil Baltazar, *Contemporan cu ei*, Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 41.

²⁴ *Ibidem*, p. 42.

²⁵ *Ibidem*, p. 49.

²⁶ *Ibidem*, p. 47.

ales omul cel mai simplu, soldatul simplu care avea mai puține resurse, și anume cazurile desperate.

Am cutezat a lupta cu legi inexorabile într-o exaltare a puterilor de devotament egală cu o transfigurare, deoarece a atins marginile și cred că nu aș mai găsi-o niciodată intactă.

Am întors de la marginea morții câțiva și pe vreunul l-am întors aproape de dincolo. Celorlalți am reușit pînă la ultima secundă a le da iluzia.

Mărturisesc că nu le-am spus să se pocăiască, să se pregătească – ci, dimpotrivă, să fie siguri de vindecare, le-am dovedit cu argumente, le-am jurat chiar că vor trăi. Iată !”²⁷.

Viitorul roman al scriitoarei, „*Balaurul*”, care surprinde aspecte din viața focșănenilor în timpul ocupației germane din anii Primului Război Mondial, își datorează geneza faptului că Hortensia Papadat – Bengescu a fost profund impresionată de ororile unei încheștări de o asemenea durată și amploare. La fel de mult a contat și faptul că frontul era foarte aproape, pe Siret, așa încât se părea că tunurile trag, practic, din oraș.

După cum spunea Baltazar, scriitoarea îi ajuta pe cei aflați în suferință cu toată puterea, priceperea și mijloacele aflate la îndemână. Astfel, cum îi plăcea acesteia să afirme, rostul acelor « *zile pline* » era de a fi cât mai mulți militari salvați din « *șarja morții* »²⁸.

Iată ce-i mărturisea lui Camil Baltazar:

„- Dac-ai ști ce mulțumită sînt că-mi pot face datoria față de ei ! Cunoscu cu adevărat pe frații ai lui Ion, ordonanța tatălui meu. ... Nu cred că ceea ce eventual am să scriu, cum spui d-ta, e mai important decît ceea ce fac. Am puțința, să mă alătur cu totul oamenilor, cum nu mi s-a-ntîmplat nicicînd, deși tare am dorit-o, și asta-mi dă o stare de satisfacție nemărginită. Ce aș putea săvîrșesc bun, mai eficient, mai însemnat pentru mine, decît asta ? Față de toți pe care-i îngrijesc – și pe unii îi îmbărbătez – am impresia că-mi îngrijesc proprii mei frați, proprii mei copii. Față de copii îmi

²⁷ *Ibidem*, p. 48.

²⁸ *Ibidem*, p. 49.

comprimam sentimentele, față de acești oameni, care vin într-un hal la infirmeria de trecere, în zdrențe și năclăiți de sînge și tină – simt o dragoste nemaiîntîlnită, cum n-am simțit niciodată în viață. Am impresia că zăgazarile afecțiunii pentru oameni, stăvilite pe de o parte de familia neînțelegătoare, de altă parte de o societate la fel de opacă, s-au rupt brusc și au năvălit asupra-mi.

Ce am să scriu, deci, e mai puțin important pe linia umană și morală – și mă tem că nu am să pot reda nici pe departe cîte am trăit în preajma scumpilor mei frați și cîte mi-au spovedit. Este o experiență atît de colosală, că nu-s în stare să o comunic pe de-a-ntregul nici jurnalului meu”²⁹.

Așadar, în acea perioadă se plămădea jurnalul care a stat la baza romanului „*Balaurul*”, calificat de Tudor Vianu o capodoperă.

Dramatismul situațiilor cu care se confrunta scriitoarea, rezultă din faptul că avea misiunea de a asigura, ca infirmieră, primul ajutor răniților aflați în trecere prin Gara Focșani, aduși cu garnituri nesfârșite de trenuri.

Sarcina aceasta, deși foarte grea, nu reprezenta o dificultate pentru Hortensia Papadat - Bengescu, sprintenă și plină de energie. Traversa foarte ușor liniile, ducând coșuri cu pâine, bidoane cu apă și medicamente. Avea ambiția de a trece prin vagoanele mai mult decât aglomerate, de a ajuta pe cât mai mulți militari aflați în suferință.

În sensul bun al cuvântului, era cu adevărat orgolioasă, susținând că efortul depus trebuia să aibă o finalitate pozitivă: « *Din răniții ce se perindă prin infirmeria mea nu trebuie să moară nici unul !* »³⁰.

Martor ocular la tot acest zbucium fără încetare, cheltuit în ceea ce scriitoarea numea « *actul alinării* », conform relatării lui Camil Baltazar, Hortensia Papadat – Bengescu era aproape în permanență palidă, cu ochii măriți.

Într-o zi, un ofițer, crezând că este președinta „*Crucii Roșii*” din Focșani, i-a mulțumit pentru efortul depus. Cu toate că a încercat

²⁹ *Ibidem*, p. 49 – 50.

³⁰ *Ibidem*, p. 50 – 51.

să-l lămurească în legătură cu faptul că este doar infirmieră, medicul a respins-o, mărturisind că a văzut-o tot timpul în acțiune, cu un spirit de sacrificiu și dăruire sufletească fără asemănare ³¹.

Simțind nevoia să se justifice, scriitoarea îi declara lui Camil Baltazar: « *Dar n-am nici un merit ! Am lucrat pentru alinarea suferințelor răniților* » ³².

Camil Baltazar a surprins și o altă latură a personalității scriitoarei – revolta față de nedreptățile vieții, de inegalitățile sociale, de traiul mai mult decât modest al unora, de lipsa de înțelegere și compasiune a acelor care aveau puterea financiară de a face bine și de a îmbunătăți, într-o cât de mică măsură, viața altora ³³. De la revoltă până la suferință nu era decât un pas ³⁴.

După cum mărturisea Camil Baltazar, într-o zi, acesta a luat masa acasă la scriitoare, fiind însoțit de un doctor, un agronom și un inginer. După prânz, discuția începută în casă a continuat în parc. Toți musafirii i-au reproșat scriitoarei că, deși are curajul să prezinte defectele societății contemporane, nu-și exprimă opinia personală în legătură cu cele zugrăvite în paginile romanelor sale. Eterna motivare a firii sale contemplative și meditative nu poate fi un răspuns definitiv, în condițiile în care declara că răul din jur o revoltă ³⁵.

Răspunsul ei este elocvent nu doar pentru condiția femeii - scriitor de atunci, ci și pentru locul și rolul soției și mamei primei jumătăți a secolului trecut. Observațiile sale pertinente în legătură cu problemele societății de atunci se ciocneau cu mentalitatea, practica și prejudecățile epocii:

„- *Mi-i deajuns că mă lupt cu mastodonții ăștia ai răutății și ticăloșiei în scris și am destule conflicte și drame și în propria mea familie. Sînt o iubitoare a frumosului, deși viața mă face să văd că e departe de a fi frumoasă. Atunci caut un refugiu în visare, în meditație*

³¹ *Ibidem*, p. 51.

³² *Ibidem*, p. 52.

³³ *Ibidem*, p. 65.

³⁴ *Ibidem*, p. 66.

³⁵ *Ibidem*, p. 67.

și contemplare. Aș fi voit să trăiesc numai în frumos. Să aflu și în viață unele simetrii, perfecțiuni estetice, pe care le descoperi într-o operă de artă, dar în mediul societății noastre numai de uriciune și răutate te lovești. Aceasta mă îndârjește și mă face să ies din carapacea mea subiectivă. În critica anumitor aspecte dezvălui anumite turpitudini, socot că sprijin remedierea lor, mă strădui la crearea unui mediu mai curat, mai sănătos, mai moral în jurul nostru.

Însă tocmai pentru că viața-i așa de meschină (...), mă rup uneori de sălbăticia ei și mă las furată de iluzii, visuri.

Cînd încep a scrie, sînt bucuroasă că tot materialul de hidoșenii, înmagazinat în memoria mea, nu vine sub forma lui brută, așa cum, din păcate, l-am cules și cunoscut – ci transpunîndu-mă dîndu-mi plăcuta amețală a inspirației. În clipe de acestea, deși eroii mei mă zbuciumă și îi aud vorbind, mimez gesticulația lor și mă chinuie durerile lor, compun ca și cum m-aș afla sub porunca lor, iar cînd termin de scris mă simt eliberată ca și cum aș fi absolvit, aș fi ușurat o parte din supărările și necazurile lor.

- Vezi deci, continuă scriitoarea, omul e o ființă contradictorie. Eu însumi care duc o viață atît de dificilă, boli, necazuri, complicații, ar trebui să mă așez lucidă la lucru. Așa se și întîmplă de cele mai multe ori, pentru că am clar în minte ce voi scrie și știu pînă și finalul lucrării atunci cînd m-aștern la treabă; totuși, în clipa cînd intru deplin în dispoziția aceea specială, cînd intru complet sub dominația personajelor mele și a unei stări ce mă depășește, probabil că descriind destinele lor complicate, înfățișînd năzuințele lor neîmplinite, aceasta-mi ușurează o parte din suferințele mele, îmi dă iluzia că aspirațiile mele s-au realizat – și asta mă transpune”³⁶.

Așadar, concluzia lui Camil Baltazar este obiectivă: „condițiile vieții intime [...] i-au încătușat mult libertatea de creație”³⁷. Așa se explică faptul că soțul scriitoarei avea reticență față de toți cei care o îndemnau pe soția sa să continue să scrie, activitate

³⁶ *Ibidem*, p. 67 – 68.

³⁷ *Ibidem*, p. 70.

care, chipurile, o făcea să negligeze sarcinile sale de familistă³⁸. Soțul o considera o simplă „măzgălitoare de hârtie”³⁹, din care cauză a devenit nici mai mult nici mai puțin decât „piedica din casă”⁴⁰.

Într-un asemenea context, nici nu e de mirare că Hortensia Papadat - Bengescu ajunsese să citească scrierile sale doar lui Camil Baltazar, exceptându-l inclusiv pe tatăl ei, Dumitru Bengescu, general pensionar⁴¹.

Grație lui Camil Baltazar, scriitoarea și-a revăzut și valorificat Jurnalul, conform mărturiei poetului: „În convorbirile noastre amicale, ce se prelungeau uneori după - amiezi întregi, când am aflat că Hortensia Papadat - Bengescu ține un jurnal de zi, i-am sugerat să-i dea continuitate. Am reluat cu Hortensia Papadat - Bengescu chestiunea aceasta și i-au sugerat, prin 1945 - 1946, să-și revadă jurnalul și să-l pună la punct. Dar greutățile vieții, mutatul dintr-o casă în alta și boala au împiedicat-o să ducă la bun sfârșit proiectul jurnalului, completat cu scrisori netrimise, proiecte de planuri literare, uneori doar scheme de proiect”⁴².

În amintirile sale, Camil Baltazar face referire și la Petre Liciu (1871 – 1912), „minunatul artist dramatic, care juca la Teatrul Comunal din Focșani, actor foarte prețuit de marele public și iubit îndeosebi de focșăneni”⁴³.

Aflat la sesiunile de comunicări științifice dedicate lui Duiliu Zamfirescu, alături de Alexandru Săndulescu și Marcel Duță, Camil Baltazar a transmis Liceului „Unirea” un mesaj dedicat apariției primului număr din noua serie a „Revistei Noastre”: « Pentru „Revista noastră” a elevilor liceului „Unirea” din Focșani cele mai

³⁸ *Ibidem*, p. 73.

³⁹ *Ibidem*, p. 74.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*, p. 75.

⁴² *Ibidem*, p. 70, nota 1.

⁴³ *Ibidem*, p. 43.

*calde urări de succes în continuarea tradițiilor de veche cultură și de frumos artistic din ținutul Vrancei. Focșani, 12 martie 1972 »*⁴⁴.

Opera poetică a lui Camil Baltazar se apropie de cea a scriitorilor simbolști. Poetul este dominat de o gamă diversă de emoții (spaima provocată de moarte, melancolia prilejuită de venirea toamnei, compasiunea declanșată de situația celor aflați în suferință. Este însă loc și de erotism, lirism și pastel. Iubirea este mult mai mult decât apropiere fizică, ea evoluează, transformându-se într-un adevărat ritual.

Iată ce afirmă reputatul critic literar Eugen Lovinescu, în legătură cu creația lui Camil Baltazar: „*poezia lui s-a revărsat în căutarea luminii, a vieții, blând, drăgăstos, în imagini însoțite, anulând materia și căutând flacăra pură a sufletului în armonii eterice. Senzația de spiritualitate, de înălțare armonioasă, de luminozitate, de beatitudine, constituie nota esențială a poeziei baltazariene, pe care am putea-o îngloba sub denumirea de serafism*”⁴⁵.

Ideea acestui subiect, deși restrâns doar la câteva pagini, răspunde unei realități istorice vrâncene, perpetuată încă de la începutul secolului al XIX-lea.

În secolul redeșteptării noastre naționale, într-un oraș de graniță ca Focșanii, o seamă de reprezentanțe ale etniilor armeană și evreiască se regăsesc, prin apartenență, muncă, faptă, gând și exprimare, alături de românii pașiți pe drumul împlinirii idealurilor naționale.

Mărturii ne stau documentele sociale, economice, culturale ale timpului, prezența unor oameni ai timpului, înțelegători ai mersului istoriei, la desfășurarea evenimentelor de la 1848, la strădaniile de unificare a Principatelor Române și a orașului de pe Milcov, dintre anii 1857 – 1866, la sprijinirea și participarea la Războiul de Independență, la, îndeosebi, dramaticile, eroicile,

⁴⁴ *Revista noastră*, Publicație a elevilor Liceului „Unirea” Focșani, Anul I, nr. 3 / 1972 (Serie nouă), p. 58.

⁴⁵ Apud Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 41.

sublimele (prin suferință și jertfă) zile ale bățăliilor de la Mărăști, Mărășești și din Munții Vrancei.

După Întregirea Neamului au urmat anii reconstrucției și consolidării, sub toate aspectele, ale statului român modern și unitar. Și, în acele eforturi, îi regăsim din nou pe membrii etniei evreiești.

Mărturie ne este și Camil Baltazar.

Și-a resimțit continuu seva pământului natal urcându-i în sânge, stăruindu-i în conștiință, năvălindu-i în meșteșugita expresivitate a cuvintelor.

Reîntoarcerea la Camil Baltazar nu este doar o răsfoire a paginilor de istorie culturală vrânceană, ci și un gest de a destrăma norii uitării de pe chipul său, în această năvală a civilizației în lumea actuală.

Născut la început de secol XX, într-o familie de evrei, truditore cu brațele pentru un trai modest dar cu vădite intenții ca tânăra mlădiță să depășească, prin învățătură, condiția socială, Camil Baltazar și-a urmat cu stăruință destinul.

Înzestrat cu o sensibilitate revărsată într-o imaginație ce-și găsea reflecția în cuvântul izvădit din lăuntru, Camil Baltazar se regăsește la locu-i cuvenit, atât în cultura vrânceană, cât și, mai cu seamă, în istoria literaturii și poeziei românești.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN COMUNA POIANA CRISTEI (1864 - 2016)

Valerică A. Tomulescu

Prima mențiune documentară despre învățământul organizat în județul Slam Râmnic datează din 1634, când exista o școală în limba română la reședința județului - Focșanii Munteni.

În anul 1766 este menționată o școală în limba română la Râmnic. După anul 1775, când în școlile de atunci se introduc și discipline laice, în tinda bisericilor sau pe lângă diecii ori grămăticiei vremii, se adunau copiii ca să învețe buchiile, dascălii de atunci având menirea de a strânge copiii să-i învețe carte, cântări, slovă și să-i obișnuiască a păși în biserică sau a vorbi frumos. În baza Regulamentului privind învățământul și a aplicării prevederilor din Regulamentul Organic se înființează școli începătoare, în limba română, în capitalele de județ.

Conform Circularei din 1835 a Vorniciei din Lăuntru (Ministerul de Interne), adresată ocârmuitorilor din Muntenia, județul Slam Râmnic a răspuns că școlile satești care funcționau erau întreținute de săteni, boieri sau mănăstiri. La reședința județului, din Focșanii Munteni, funcționau, la 1 aprilie 1837, șapte școli cu șapte dascăli și 55 de elevi. Din 5 iunie 1838, școala de la reședința județului ia denumirea de Școala Normală, aici fiind pregătiți învățătorii școlilor satești, deschise în Muntenia, în anul 1838, primul an de învățământ public la sate.

Școala Normală era condusă de pitarul Alexe Fortunatu. Îndrumarea activităților didactice era realizată de revizori, câte unul la două plase. Dintr - un document cu numele candidaților de învățători, care frecventau Școala Normală din reședința județului, semnat de ocârmuitorul județului Slam Râmnic, Alecu Borănescu și datat

28 august 1838, reiese că toate satele își trimiseseră candidații de învățători.

La 3 noiembrie 1839, ocârmuitorul județului comunică despre faptul că mai mulți dintre candidați au și început predarea învățaturii copiilor.

Apar și primele greutăți legate de asigurarea salariului învățătorilor, localurilor de școală și a mobilierului necesar.

În 1839 -1840, în județul Slam Râmnic funcționau 71 de școli, cu 1.382 de elevi (27 în comunele care din 1968 au revenit județului Vrancea). La 29 iulie 1840, din 27 școli din județ doar trei localuri erau terminate. La 15 noiembrie 1842, toate școlile județului erau gata de funcționare. Îndrumarea activității didactice a învățătorilor revenea profesorilor Școlii Normale, ajutați de subrevizori, desemnați dintre învățătorii bine pregătiți, câte un subrevizor la două plase sau plaiuri. În anul 1847, funcționau ca subrevizori Vasile Guțoiu, Irimia Cărpescu, George Pergoc și Iordache Meletescu.

Deoarece numărul absolvenților Școlii Normale nu era suficient pentru acoperirea tuturor posturilor de învățători, s-a propus ca absolvenții Seminarului teologic să poată fi numiți învățători, dacă aceștia acceptau posturile repartizate.

În anul 1845, în plasele Marginea de Sus și Orașul, funcționau 42 de școli. Școlile își întrerup activitatea în iunie - septembrie 1848, când intervin trupele rusești și Revoluția este înăbușită. Învățătorii care au participat la Revoluție sunt arestați. La 16 septembrie 1848 este arestat și profesorul Alexe Fortunatu.

Cu începere de la 1 ianuarie 1851 se deschid școlile în capitalele de județ. La 3 septembrie 1857, școlile sătești își refac activitatea. Salariile mici (2 lei și 2 kilograme de bucate anual), au făcut ca mulți învățători să nu se mai prezinte la post. La sfârșitul perioadei de pregătire, învățătorii susțineau examen la citit, scris, gramatică, geografie, aritmetică, cunoștințe agricole, catehism și istoria sfântă.

Din 15 iunie 1859, se trece la folosirea caracterelor latine în actele oficiale ale statului și în școli. Continuă să funcționeze și școlile mănăstirești, cu sprijinul episcopului cărturar Dionisie Romano, el

însuși învățător la Școala Națională din Buzău. În anul 1859, din 95 de școli comunale, câte trebuiau să existe, erau doar 13, alte 32 urmând să fie reparate, iar alte 50 de școli să se construiască. În anul 1863 - 1864, în comunele care din 1968 vor reveni județului Vrancea, funcționau, 42 de școli cu 1.068 elevi. În primăvara anului 1864, Inspectoratul Școlar al județului Râmnicu Sărat a primit misiunea de a înființa școli satești și comunale. În septembrie 1864, 15 dintre școlile rurale nu erau deschise. Memoriile și rapoartele întocmite de învățători și revizori, reclamă lipsa manualelor și a materialului didactic, a programelor școlare și a cataloagelor.

În anul 1868, Ministerul aprobă reînființarea Școlii Normale din Focșani, care să pregătească învățători pentru școlile din județele Râmnicu Sărat și Putna.

În anul școlar 1866 - 1867, în comunele trecute în 1968 la județul Vrancea, funcționau 19 școli. Pentru a ajuta elevii, învățătorii și sătenii, pe lângă școlile primare se înființează biblioteci de lectură. Un rol important în pregătirea dascălilor și luminarea sătenilor l-au avut cercurile culturale, constituite la sfârșitul secolului al XIX-lea, din inițiativa lui Spiru Haret. Acestea erau întâlniri ale învățătorilor, cu participarea elevilor și sătenilor, unde se dezbăteau probleme metodice, urmate de conferințe populare și serbări, fondurile obținute fiind folosite pentru acoperirea unor nevoi ale școlii.

Activitatea cercurilor culturale din județul Râmnicu Sărat era coordonată de Șt. O. Iosif.

În anul 1896 s-a înființat Casa Școalelor. În anul școlar 1895 - 1896, în județ funcționau 107 școli, cu 137 învățători. În anul 1900, 88 % din populația județului era analfabetă, iar din 19.722 copii de vârstă școlară recenzați, frecventau doar 9.234 copii. În anul școlar 1904 - 1905, în județ funcționau 115 unități școlare, din care 76 de școli erau în proprietatea comunelor, 24 de școli fiind donate și 15 erau închiriate. În județ existau 33 biblioteci școlare, cu publicații necesare pregătirii învățătorilor și activităților pe care le organizau. Revizorul școlar al județului era C. Dinescu.

În anul 1907, 25 de sate nu aveau școli. În anul 1908, în mediul rural funcționau 121 de școli cu 184 de învățători, 64 de școli

de adulți, 47 biblioteci populare, 30 coruri școlare și trei formații de teatru. În anul 1912 știa carte 43 % din populația județului. În anul 1915, se propunea înființarea unor posturi în localitățile Târâtu (comuna Andreiașu, cu 34 elevi) și Podul Lacului cu Calicu (postul II, 151 de elevi). Învățătorii din județ au fost concentrați în Primul Război Mondial, cei mai mulți la Regimentele 9 și 48 / 49 Infanterie Râmnicu Sărat.

Învățătorul Pascal Cotaru a fost transferat de la Jitia de Jos la Petreanu, iar Maria Cotaru, suplinitor la Andreiașu, a fost transferată la Albia, comuna Odobasca.

La 15 august 1916, au fost mobilizați în război 137 de învățători din județul Râmnicu Sărat. Printre ei se aflau Eudoxiu Bobeică din Mahriu și Petre Negulescu, din Albia, comuna Odobasca. În perioada ocupației germane școlile au fost închise (1916 - 1918), unele fiind folosite ca spitale, grajduri sau magazine. Ocupanții au distrus arhivele, mobilierul și materialul didactic. Tot ce era din lemn a fost folosit iarna drept combustibil. Bibliotecile populare au fost distruse, cercurile culturale și-au încetat activitatea, iar școlile pentru adulți n-au mai putut funcționa. Au murit în război 21 de învățători, iar 23 au fost răniți.

În anul 1919, în mediul rural erau 148 de școli mixte, o școală de băieți și o școală de fete. La nivelul județului mai erau 15 sate fără localuri de școală. La Odobasca și Podul Lacului, în 1920, elevii au încheiat cursurile cu examene de absolvire. Din anul 1859 se renunță la sistemul vechi de salarizare, învățătorii primind un salariu fix, indiferent de numărul de locuitori din comună. Noul sistem de salarizare oferea posibilitatea extinderii învățământului și în satele cu populație mică. Bibliotecile școlare se organizează din inițiativa lui Spiru Haret, după anul 1904.

În 1922 - 1923, în mediul rural funcționau patru grădinițe, șase școli primare de băieți și șase școli mixte, cu 337 de posturi. Din 1.972 localuri de școală, 115 erau în stare bună. Circulara Revizorului Școlar al județului Râmnicu Sărat, din 5 februarie 1924, menționează printre școlile aflate în construcție și pe cele de la Târâtu și Odobasca. Pe 23 mai 1922, revizorul V. Zainea inspectează școala

din satul Albia, comuna Odobasca, unde învățător era Dumitru Ionescu, care îl înlocuia pe fratele său, Roni Ionescu, aflat la examen pentru clasa a V-a de liceu. Revizorul împreună cu elevii au participat la un *Te Deum* la biserica Odobasca, în cinstea zilei de 10 Mai. Pe data de 26 mai 1922, revizorul școlar V. Zainea revine în inspecție la Școala primară din satul Albia, unde constată următoarele: „*Școala din Albia are un post cu un învățător suplinitor, Roni Ionescu. Localul de școală este închiriat și compus din două camere: una pentru sala de clasă și alta drept cancelarie. Starea localului este bunișoară. Mobilierul este compus din 6 bănci în stare bună. În recensământ sunt 36 băieți și 38 fete, total 74 elevi, cu etatea 7 - 13 ani și 17 băieți și 18 fete, cu etatea între 13 - 16 ani.*

Sunt înscriși: cls. I - 28; cls. a II -a - 10; cls. a III -a - 8; cls. a IV -a - 5; cls. a V -a - 5. Total - 56 elevi. Dintre aceștia doar 17 elevi erau prezenți. Numărul elevilor prezenți este prea mic față de numărul elevilor înscriși. Pe viitor să se aplice obligativitatea. Domnul Roni Ionescu este absent de la post, fiind dus la examen ca pregătit în particular. Este plecat de la 14 mai 1922. La post era supliniț de Domnul Dumitru Ionescu, absolvent a două clase secundare. Matricola este albă. Se va căuta ca până la examenul de absolvire să se treacă elevii în Matricolă, precum și notele elevilor. În condica de prezență nu este trecut de la 5 aprilie 1922. Am verificat registrele de intrare și ieșire, precum și registrul de ședințe al Comitetului școlar și am constatat că Bugetul Comitetului pe 1922 - 1923, este întocmit și înaintat de la 13 aprilie a.c.

Procesul verbal de întocmire a Bugetului este semnat numai de secretarul Comitetului, Domnul Roni Ionescu. Aceasta este o ilegalitate. Pe viitor, membrii Comitetului vor fi convocați și deciziunile vor fi semnate de toți. Am examinat elevii din divizia I, la scris - citit și aritmetică. Din 9 elevi prezenți în această divizie, numai 4 sunt în scriere înaintată. Aceștia citesc și socotesc binișor, cu numerele 1-20. Pe elevii din divizia a II -a, i-am examinat la citire, gramatică, aritmetică, istorie și geografie. Citesc aproape curent dar nu cunosc părțile secundare dintr-o propozițiune. La aritmetică n-au putut deslega pe plăci, o problemă dată, cu deslușirile date. La istorie

și geografie au dat răspunsuri slabe. În general, rezultatul inspecțiunii este slab. Dacă învățătorul școlii din Satul Mahriu nu se va prezenta la post, elevii din clasa a V -a de la școala din Mahriu, vor fi primiți să urmeze la școala din Albia, până la examenul de absolvire, spre a nu pierde anul. Revizor școlar, V. Zainea”.

După această inspecție a revizorului școlar, V. Zainea, se află semnătura delegatului Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, Ion Ștefănescu, care a vizitat școala din Albia pe 22 iunie 1922. Această semnătură se regăsește și în Matricola nr. 10 a Școlii primare mixte din cătunul Podul Lacului, în forma „*Vezut, 3 iulie 1918. Delegatul ministerului, I. Ștefănescu*”.

Constantin Dumitrescu, directorul școlii din Podul Lacului, în 1924, împreună cu Elena Chircu, aveau înscriși 109 elevi (nu beneficiau de muzeu, bibliotecă și cămin cultural).

Pentru școala din Petreanu, învățătoarea Irina Zelea raporta 31 copii recenzați, 26 înscriși și 16 elevi care frecventau cursurile în anul 1926. La școala Târâtu, Maria Jecu avea înscriși 21 de elevi. În anul 1929, în județ funcționau 204 școli, printre care Odobasca, Podul Lacului, Petreanu, Mahriu și Târâtu.

Tița Alexe de la Petreanu era comandant de centurie străjerească. Centrele și subcentrele de pregătire militară, constituite la nivelul comunelor, erau coordonate de învățători.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, între anii 1941 - 1945 au murit 17 învățători din județul Râmnicu Sărat. Învățătorul de la Poiana Cristei, Mihail A. Stănescu, mobilizat în anul 1942, a fost decorat cu Ordinul „*Mihai Viteazul*”, clasa a III -a. Dintre învățătorii răniți în perioada 1941 - 1943, amintim pe Nicu Niculescu de la Mahriu și pe Vlad R. Stan de la Târâtu.

În anul 1945 - 1946, Școala Mahriu avea o sală de clasă, 121 de elevi înscriși, 66 care frecventau, iar învățători pe Gheorghe Anghelache, Ioana Filip și Maria Bratosin. La școala Poiana Cristei, comuna Odobasca în 1944, școala avea două săli de clasă, 131 elevi înscriși, 42 elevi care frecventau cursurile. Învățătorii școlii erau Mihail Stănescu, din 1937 (inițial, în 1944 a fost dat dispărut pe front), Dumitru Cristea și Ralița Vrabie. Școala Podul Lacului avea o sală de

clasă, 153 elevi înscriși și doi învățători, Constantin Lupu (detașat de la Bonțești) și Pantazi Naidin, dispărut pe front în 1942. La Târîtu, școala închiriată avea o sală de clasă, 44 elevi înscriși și doi învățători Gheorghe Golea și Ștefan Stratan.

În martie 1947 s-au alocat subvenții pentru întreținerea școlilor din Poiana Cristei și Podul Lacului, câte 31.100 lei pentru fiecare. Pe 31 martie 1947, Neculai Păroiu, președintele Comitetului Școlar Odobasca și Andrei Mihai, casierul Comitetului Școlar, declară că s-au încasat 67.658 lei pentru Comitetul Școlar. Primar era Ion Ciobanu.

În anul 1947, comuna Odobasca avea două școli și un cămin cultural. Pe 15 noiembrie 1950, școala Odobasca primește o adresă de la Secția învățământ a Raionului Focșani, prin care se cerea ca profesorii să prelucreze la orele de educație materialul „*Cel de-al II-lea congres al partizanilor luptei pentru apărarea păcii*”. Șeful Secției raionale de învățământ era Dumitru Ciobanu.

În anul școlar 1946 - 1947, în județul Râmnicu Sărat, au fost înscriși 37.475 elevi și au frecventat 28.475 elevi. La cursurile cu adulții au fost înscriși 5.346 cursanți și au frecventat 4.866. Din punct de vedere politic, situația celor 1.033 de învățători era următoarea: 10 % - membri P. N. L. - Brătianu, 24 % - P. N. Ț. Maniu, 12 % - Partidul Social Democrat Independent (Titel Petrescu), 25 % - P. S. D. R., 0,50 % - P. C. R., 20 % - P. N. L. Tătărăscu, 0,50 % - Partidul Național Popular, 3 % - Frontul Plugarilor, 5 % - P. N. Ț. Alexandrescu.

În anul 1946, funcționau 31 cercuri culturale ale învățătorilor. În județ, bibliotecile școlare aveau 13.417 volume pentru elevi, 16.141 volume pentru adulți și 5.955 volume pentru cadrele didactice. Funcționau 27 cooperative școlare, cu 9.872 membri, 61 cantine școlare, unde serveau masa 1.213 elevi.

Din anul 1948 se iau măsuri de organizare a învățământului, potrivit Decretului 175 privind reforma învățământului care era organizat exclusiv de către stat. Învățământul public era laic. Structura învățământului era următoarea: grădinițe (copii de trei - șapte ani),

învățământ elementar de șapte ani gratuit. Primele patru clase erau obligatorii.

Învățământul mediu era de patru ani, mai erau școli tehnice, profesionale etc. În județ erau în 1948 un număr de 206 școli primare.

Din anul 1948, Ministerul Învățământului Public a dispus înființarea de internate pe lângă școlile primare, acolo unde se impunea. În anul 1948, în fiecare comună s-au efectuat recensăminte cu evidența analfabeților, pentru care s-au organizat cursuri de pregătire. Din anul 1949 au apărut noile manuale și programe școlare.

La sfârșitul fiecărei luni se ținea o ședință pe școală, urmată de programe artistice, la care asistau și părinții elevilor. În anul 1948 - 1949, în județ au funcționat 220 școli de alfabetizare. Școlile primare erau cu patru și șase clase (nu cu șapte clase).

Școala Petreanu

La școala Petreanu, contribuabil în 1854, era mănăstirea „*Sfântul Ioan*” din Focșani.

În anul 1896 ia ființă o școală nouă în satul Târîtu, datorită creșterii numărului de elevi, dar și din cauza distanței mari până la școala din Andreiașul de Sus. În anul 1903, școala Târîtu funcționa într-o casă particulară, având ca învățător pe Maria Teodorescu. În anul 1904, școala Târîtu avea 20 de elevi, din care trei erau bolnavi de râie, iar în 1915 avea 34 elevi. În timpul Primului Război Mondial, școala din Târîtu nu a funcționat, din lipsa învățătorilor care au fost mobilizați. Aceasta s-a reînființat în 1919, cu sprijinul unui învățător din Râmnicu Sărat.

Cu toate că în statisticile oficiale, în perioada interbelică, este prezentată o școală în construcție la Târîtu, aceasta nu s-a realizat decât după război. Școala primară mixtă Târîtu, comuna Petreanu, avea în 1933 un local închiriat (fostă cârciumă) cu o sală de clasă, un post, 45 de elevi și un învățător, Ștefan Dumitrescu. Școala Petreanu s-a reînființat în anul 1920 având un învățător. În anul 1928, director al școlii Petreanu era Eugenia Măxinoiu, la școala Târîtu era Elena Georgescu, iar la Mahriu era director învățătoarea Ecaterina Tomescu. Radu Văduva, președintele Comitetului Școlar Petreanu, își

dă demisia din această funcție pe 22 ianuarie 1929. Comitetul școlar era format din Costică A. Zainea și Ion Olteanu II (din Petreanu), Niță Ilinoiu din Târîtu și Radu C. Matei din Mahriu. La 22 februarie 1929, 90 de alegători votează pe noul președinte al Comitetului școlar Petreanu. În anul 1934, director al școlii Petreanu era Ion C. Brăteanu. Pe 23 noiembrie 1933, primăria comunei Petreanu nu vărsase Comitetului școlar, cota de 14 %, venituri ordinare și nicio treime din veniturile cârciumilor. Pe 17 octombrie 1934, primăria Petreanu trimite o adresă prefecturii, în care solicită un ajutor de 10.000 lei, deoarece comuna avea patru școli de întreținut, iar acestea funcționau în localuri cu chirie, pentru care se plătește 4.000 lei anual.

Fondul anual alocat pentru școli fiind de 5.000 de lei, nu mai rămâneau bani pentru întreținere. Se mai arată că Petreanu este comuna cea mai săracă din județ, școlile nu au mobilier complet, iar unele dintre ele sunt fără sobe.

În anul 1916, la Școala Mahriu era încadrat învățătorul Eudoxiu Bobeică, care a fost mobilizat. Cursurile școlare sunt întrerupte în timpul războiului și reluate în 1922, cu învățătorul Gheorghe Anghelache. În anul 1928, școala din Mahriu organizează cercul cultural. Conform notei telefonice a prefecturii Râmnicu Sărat, Nr. 10.462 / 1928, în ziua de 29 iunie 1928, când erau sărbătoriți Sfinții Petru și Pavel, toate școlile din comuna Petreanu urmau să distribuie premii a câte 500 de lei pentru fiecare școală și numai pentru absolvenții clasei a IV -a, în felul următor: premiul I - 250 lei, premiul II - 150 lei și premiul III -100 lei. Sumele erau plătite din bugetul comunei, iar premiile trebuiau distribuite de către primar. Școala primară mixtă Mahriu, avea în 1933 un local închiriat, cu o sală de clasă, 79 elevi, 17 adulți la cursul complementar, o bibliotecă cu 100 de volume și un învățător, Nicu Niculescu. În anul următor, 1934, la școala Mahriu funcționa și învățătorul Nicolae Ichim. Școala primară mixtă Petreanu avea în 1933 un local închiriat, cu o sală de clasă, 39 elevi, o bibliotecă cu 62 de volume, iar ca învățător pe Ion Brăteanu. Pe 19 iunie 1938, la orele zece, elevii școlilor Petreanu, Mahriu și Tîrîtu s-au adunat la biserica Petreanu, însoțiți de săteni, care au participat la slujba religioasă. Au mers apoi la școala

Petreanu, unde le-au vorbit învățătorii Gheorghe Lazăr, Nicu Niculescu, Ion Soldea și preotul Marin N. Marin. Pe 5 mai 1939, primăria Petreanu solicită inginerului șef al Serviciului Tehnic un deviz pentru construirea unei școli primare în satul Mahriu, cu o sală de clasă și o cancelarie.

Pe 2 iunie 1939, consilierii primăriei discută necesitatea construirii unui local de școală la Târîtu. Școala urma să se construiască pe proprietatea Ioanei Săvoiu din Târâtu ce măsura 5.000 m², din care necesari construcției erau 1.200 m². Se hotărăște exproprierea suprafeței de 5.000 m². În această ședință se mai hotărăște ridicarea unei școli în satul Petreanu, pe terenul de 1.200 m², cedat de Toader V. Moraru, în schimbul a 24 ari teren, primiți în izlaz. În 1939, Radu C. Matei donează pentru școala satului Mahriu 5.300 m², teren stăpânit din 1921. Terenul pentru construirea școlii Petreanu, de 3.787 m², a fost donat în 1910 de Mihail Gh. Orleanu, fără act scris.

În 1950 școala din Târâtu funcționa la Nicolae Târpoca, cea din Mahriu la familia Cătănoiu, iar cea din Odobasca la Manea Dinică Vasilica. Școala Târâtu avea 27 elevi, iar cea din Mahriu 68 elevi.

Țița Alexe era, în 1939, învățătoare și comandant de străjer la Petreanu.

În 1940, la Dealul Cucului, școala Mahriu avea un teren de experiență școlară de 17.500 m², evaluat la 14.000 lei. Terenul era stăpânit din 1921. Tot la Dealul Cucului (care reprezenta noua vatră de sat a localității Mahriu după alunecările de teren din anul 1921), era un teren de 7.500 m², destinat unei construcții școlare.

Acest teren era evaluat la 6.000 lei. La 15 septembrie 1940, o adresă de la Râmnicu Sărat atrage atenția că orice serbare se va da sub conducerea comandantului străjerilor din comună sau a directorului căminului cultural. În 1941 și 1942, la școala Petreanu au predat învățătorii Constantin Lupu și Golea Gheorghe.

Pe 13 august 1948, Primăria comunei Petreanu solicită Inspectoratului școlar al județului Râmnicu Sărat înființarea unei școli în satul Dealul Cucului, în casa proprietarului Neculai Teacă deoarece

satul Mahriu de care aparține este la 4 km depărtare. În satul Dealul Cucului erau 30 de case și 40 copii de școală în 1948.

La Mahriu, în 1948, școala funcționa în casa Stanei Cătănoiu, având ca învățătoare pe Maria (Rica) Drăguț, la care s-a mai adăugat învățătorul Negrea Gheorghe. Școala din Târîtu funcționa în 1948 în casa lui Grigore Bou Roșu, având ca învățători pe Ion Edu și Georgeta Bejan. Pe 11 iulie 1954, școala Petreanu nu avea sediu propriu, funcționând în localul primăriei.

Școala avea două posturi: Paraipan Titina și Paraipan Firica, 34 de elevi înscriși, promovați 27. Bursele oferite constau în îmbrăcăminte pentru elevi. Școala este inspectată de directorul Lupu din Golești și de inspectorul statistic, Purice Dumitru. Directorul căminului cultural era Paraipan Firica. În anul școlar 1950 - 1951 avea 30 de elevi, un singur post de învățător, o bibliotecă școlară și cămin cultural. În anul 1952, în Raionul Focșani existau 31 școli de șapte ani, 91 școli de patru ani, 194 posturi la gimnaziu, 301 posturi de învățători. În anul 1955, în Raionul Focșani erau 66 de școli de I - IV, 25 școli de șapte ani, 38 grădinițe, 265 învățători și 165 profesori.

Școala Petreanu, reînființată în 1920 cu un post de învățător, funcționa în 1962 - 1963, cu clasele V - VIII. Reamintim că la Petreanu, în anul 1854, activitatea școlii era susținută financiar de mănăstirea „*Sfântul Ioan*” din Focșani.

Încadrarea școlilor din comuna Petreanu, în anul școlar 1967 - 1968 era următoarea:

Școala Mahriu I-VIII

1. Spătaru Lenuța, zece ani
vechime la Petreanu	4. Păduroiu Marcela, doi
ani vechime
2. Mălureanu Marcela, un
an vechime	5. Apostoiu Ecaterina,
doi ani vechime
3. Balaban Tudorache,
cinci ani vechime	6. Petric Gherghina
	7. Otavă Mincu

Școala Târîtu I-VIII

1. Proca Greta, un an
vechime la
Petreanu	6. Bretan Maria, patru
ani vechime la
Târîtu
2. Săpunaru Radu,
patru ani vechime
la Târîtu	7. Muscă Petrică, doi
ani vechime la
Maluri
3. Moldoveanu
Florentina	8. Proca Gheorghe, trei
ani vechime la
Târîtu
4. Spânțulescu Marieta	9. Teacă Lucica, ist.-
geograf. din 9 nov.
1967
5. Munteanu Lenuța,
doi ani vechime	

Școala Petreanu I - IV

Școala Râmna

1. Militaru Elena - 12 ani vechime	Popescu Enache, 20 ani vechime
2. Dinică I. Natalia	

Încadrarea Școlii Comunei Petreanu, în 1959 - 1960

1. Școala Petreanu: Aurică Iorgu, Bobeică Georgeta, Herșcu Avram din Focșani
1. Școala Târîtu: Partenie Maricica și Ilie Pătrășcanu

2. Școala Mahriu: Plesnicuță Mihai și Chiru Ion
3. Școala Harabagiu: Mironescu Marieta
4. Școala Râmna. Grama Constantin

În anul 1950, școala din Târîtu funcționa la Nicolae Țărpoca, cea din Mahriu la familia Cătănoiu, iar cea din Odobasca la Manea Dinică Vasilica.

Școala din Târîtu avea 27 elevi, iar cea din Mahriu avea un număr de 68 de elevi. În satele Mahriu, Petreanu și Târîtu, până în anul 1960 au funcționat numai școli primare, în case particulare, după care se construiesc localuri proprii, cu două - trei săli de clasă, holuri și cancelarii. În anul 1964 exista deja școala generală de opt ani la Târîtu. Începând cu 15 septembrie 1965, cls.V - VIII de la Petreanu au fost transferate la școala Mahriu, deoarece aveau spațiu și elevi mai mulți. Școala Mahriu avea local propriu din 1965. În 1968, Vicol Vițu, inspector școlar și Petric Simion, directorul școlii, au inspectat școala Râmna, unde învățător era Enache Popescu. Școala Râmna funcționa într-o cabană cumpărată de primărie de la Ocolul Silvic Gugești. Cabana avea o sală de clasă și două magazine. Școala avea nouă elevi, iar învățătorul era calificat. În 1977, școala cu clasele I - I V Petreanu II (Râmna) avea ca învățător pe Borș Gh. Constantin, calificat. Școala avea opt elevi. În 1975, când învățătoare era Ioana Gavrilă, școala Râmna avea 15 elevi. La Școala Râmna au mai predat Dumitru Giurgea (1956 - 1958) și Vasilica Iliescu. În perioada 1960 - 1969, în aceste sate a funcționat învățământul gimnazial, iar din 1969 elevii din aceste sate sunt aduși la școala Poiana Cristei. Din anul 1990 se reînființează la Târîtu școala gimnazială care funcționează și astăzi, în 2016. În anul școlar 2014 - 2015, satul Târîtu avea o grădiniță (educatoare Bentea Neluța), o învățătoare (Sintescu Aurica) și patru profesori de gimnaziu (Sandu Nicușor, Dogaru Doina, Motoc Antonia și Constantin Ionel). Satul Petreanu avea o învățătoare (Râncu Alina), iar satul Mahriu avea o educatoare (Stănilă Valentina) și două învățătoare (Matei Anișoara și Zisu Silvia).

Școala Poiana Cristei

Învățăământul primar devine gratuit și obligatoriu din anul 1864. Primele școli în mediul rural au apărut începând cu anul 1838, când satele trimiteau candidați pentru postul de învățător la cursurile de pregătire organizate de Școala Națională din Focșanii Munteni.

Candidat pentru școala din Odobasca în anul 1838 era Vlad Ionescu, iar pentru Podul Lacului (numit atunci Urecheștii de Sus) era Stan Vâlcu. În anul 1840, în județul Slam Râmnic, funcționau 76 școli primare, din 86 sate existente, cu 1.382 de elevi. În anul 1843 erau 95 de școli primare, cu 2.011 elevi, iar în 1844 funcționau 102 școli primare, cu 2.300 elevi. În anul 1854, învățător la Urecheștii de Sus era Nicolae Popescu, iar contribuabilul care susținea financiar școala, era Mitropolia, deoarece satul Podul Lacului se afla pe moșia Vărzărești, al cărui proprietar era Mitropolia Țării Românești. La școala din satul Odobasca și la cea din cătunul Râmna, învățător era Gheorghe Pavel, cu mențiunea că școala din Râmna avea drept contribuabil pe Costache Chirculescu. În anul 1861, satul Odobasca avea 84 locuitori, iar cătunul Râmna avea 33 de locuitori. Școala era la Odobasca, iar proprietarii erau Alexandru Cotescu, la Odobasca și Alexandru Plainos, la Râmna. Urecheștii de Sus (Podul Lacului) avea în anul 1861 un număr de 75 de locuitori și era proprietatea Mitropoliei. Vlad Ionescu, candidatul școlarizat în 1838 la Școala Națională din Focșanii Munteni pentru școala din Odobasca, era în 1861 învățător la școala din sat. În anul școlar 1892 - 1893, comuna Odobasca avea o școală mixtă, întemeiată de locuitori, ce funcționa într-un local cu chirie, cu un învățător și 75 de elevi înscriși. Vulpe T. Radu, născut pe 6 martie 1889, în cătunul Mahriu, din părinții Tudor și Măriuța Vulpe, a avut ca învățător la școala din Podul Lacului (1896 - 1900) pe Grigore Ionescu. În 1915 se propune înființarea celui de-al doilea post de învățător. Prima școală din comună s-a construit în 1904 (pe locul unde astăzi se află locuința lui Nișcoveanu Neculai), la Podul Lacului, terenul școlii fiind donat în 1903, fără act scris, de către locuitorul Stan Ponea. Suprafața terenului era de 1.480 m². Școala a fost construită din paieantă și învelită cu

tablă. Avea două camere, 77 m² și valora 60.000 de lei în anul 1940, an în care clădirea școlii a fost puternic avariata de cutremur. Se mai învață încă doi ani în ea, după care este abandonată, iar în anul 1943 este demolată. Din anul 1942 până în anul 1951 se învață în case particulare. În anul 1951 se construiește un nou local, în care s-a învățat până în anul în care este ridicată actuala clădire a școlii.

La școala Podul Lacului s-au făcut reparații în anul 1922, în valoare de 6.000 lei. Pentru școlile din Mahriu, Petreanu și Odobasca, s-au cheltuit 3.500 lei pentru repararea lor, în anii 1922 - 1923. Pe 3 aprilie 1925, Comitetul școlar al comunei Odobasca, format din Oprea Roman, Amăriei I. Mihai, Stanciu Petre și Vasile I. Mihai, constată că pe teritoriul comunei Odobasca în ultimii ani nu s-a construit niciun local de școală. În anul 1926, în satul de reședință al comunei Odobasca nu era local de școală, iar la școala Podul Lacului, un număr de 25 de elevi nu frecventa cursurile școlare în mod regulat, din cauza distanței mari față de școală. Pe 13 noiembrie 1930, se încheie un contract de arendare între Vasile Maftai, primarul satului Odobasca de Munte, comuna Cotești și Ileana Ionașcu, din Odobasca de Munte.

Ileana Ionașcu închiriază două camere pentru școala din satul nou, Poiana Cristei, de la 1 ianuarie 1931 până la 31 decembrie 1933, cu o chirie anuală de 1.000 lei. Localul de școală urma să fie întreținut de Comitetul școlar local.

Pe 18 iulie 1931, primarul satului Odobasca, împreună cu învățătorul Alexandru Neculai, directorul școlii primare Dealul Cucului, au procedat la predarea și luarea în primire a unei părți din mobilierul școlii ce se afla detașat în satul Odobasca: o sobă de fier (proprietatea școlii Dealul Cucului), o mașină de socotit cu bile (proprietatea școlii Dealul Cucului), o tablă neagră (proprietatea școlii Dealul Cucului). A predat învățătorul, iar primarul a primit bunurile de inventar.

În anul 1933, Școala Primară mixtă Podul Lacului avea local propriu, cu o sală de clasă, 140 de elevi, o bibliotecă cu 35 de volume, iar ca învățători pe Radu și Gherghina Bratosin.

Din 1930 până în 1946, elevii au urmat cursurile de șapte clase primare. Concomitent se desfășurau și cursuri de alfabetizare cu adulții din comună. Multă vreme, un singur cadru didactic a predat la toate cele șapte clase (I - IV dimineața și V – VIII, după - amiaza). Școala Poiana Cristei avea un teren de 2.520 m², folosit de comună din anul 1921 și un teren de două ha, pentru experiențe școlare, stăpânit de comună tot din anul 1921.

În martie 1950, terenurile școlilor vor trece în administrarea Comitetului Provizoriu al Primăriei. În satul Poiana Cristei, învățământul primar s-a desfășurat în case particulare până în septembrie 1938, când s-a dat în folosință prima sală de clasă a școlii, a cărei construcție începuse în 1937. Primul învățător al școlii cu local propriu a fost Mihail A. Stănescu, care în 1938 avea 154 de elevi, pe care îi instruia în două schimburi. În perioada 1931 - 1933, școala a funcționat în casa Aniței Ichim. În anul 1933 - 1934 se dă în exploatare segmentul de 12 km de cale ferată forestieră, între satul Cocoșari (Km 17) și Valea Neagră. La Mahriu, în apropierea acestei căi ferate, se construiește un han de către un cetățean turc, care peste puțin timp devine nerentabil, dând faliment. Primăria Odobasca cumpără hanul, îl demolează și cu lemnele obținute începe construcția Școlii Poiana Cristei.

Pentru a ne edifica asupra realităților învățământului din comuna Odobasca, din anul 1938, să urmărim împreună principalele repere prezentate în raportul înaintat de către învățătorul Mihail A. Stănescu, Revizoratului Școlar al Județului Râmnicu Sărat. Ca un lucru inedit, Mihail A. Stănescu scrie în raport, pe 5 octombrie 1938, că era învățător în satul **Poiana Cristei**, comuna Odobasca:

*„Școala din satul **Poiana Cristei** funcționa în septembrie 1938, cu un număr de 154 elevi, repartizați în cele 7 clase.*

În primele patru clase primare erau înscriși 114 elevi (cls. I - 60, cls.a - II - a 15, cls.a - III - a 22 elevi, cls.a - IV - a 17), iar în următoarele trei clase primare, 40 de elevi (17 la cls.a - V - a, 12 la cls.a - VI - a și 11 la cls. a - VII - a).

Frecvența medie la cursuri a acestor elevi era de 72 %. Nu s-au aplicat amenzi pentru absențele înregistrate de elevi.

La cursurile de adulți erau înscriși 27 locuitori ai satului. Despre școală, învățătorul Mihail Stănescu spune că funcționează în local propriu, care este în construcție. Se terminase o sală de clasă.

Pereții școlii erau din bârne, iar învelișul din șindrilă. Construcția școlii a început la 15 septembrie 1937, iar la 1 iunie 1938 se terminase o sală de clasă din cele două. Pentru terminarea celei de a doua săli de clasă, a cancelariei și a magaziei de lemne, mai erau necesari 7.000 de lei. Școala avea ca material didactic, 2 hărți, 1 tablou de științe naturale.

Organizarea muzeului școlii, cerută de la județ, nu s-a putut realiza din lipsa de spațiu - satul Poiana Cristea nu are monografie.

Biblioteca școlii are 33 volume, care sunt păstrate la învățător acasă, acesta fiind conducătorul bibliotecii. Școala nu are cor, dar învățătorul se angajează să organizeze un cor pe două voci, din luna octombrie 1938. „În orele de cânt s-au cântat cântece străjerești, deși școala nu este străjerită”. În curtea școlii s-au desfășurat jocuri cu cântece. Cantină școlară nu există, iar asistența medicală se face periodic de către circumscripția sanitară din Dealul Lung. Grădina școlară, care are suprafața de 2520 m², împreună cu curtea este semănată cu porumb, având diferite specii de pomi fructiferi. Terenul de experiență al școlii are 5.000 m², se află la un km depărtare de școală și a fost arendat de către Comitetul școlar. Terenul școlar are o suprafață de 20.000 m², se află la un km distanță de școală și aduce un venit de 1.200 lei anual.

Lucrul manual se face în orele de lucru. Băieții lucrează modelaj și împletituri, iar fetele cusături.

La propuneri, învățătorul Mihail A. Stănescu, solicită înființarea postului al II-lea în satul Poiana Cristei, deoarece populația școlară este foarte mare pentru un singur post (154 elevi)”.

În bugetul Primăriei Odobasca pe 1941 - 1942, era prevăzută suma de 500 de lei pentru premii școlare. Deși în 1940 s-a prevăzut terminarea construirii școlii din Poiana Cristei cu ajutorul locuitorilor și a subvențiilor, termenul nu a putut fi respectat.

Pe 3 mai 1942, Primăria Odobasca aprobă devizul pentru terminarea construcției școlii Poiana Cristei, în valoare de 19.122 lei.

Devizul a fost întocmit de Ocolul Tehnic din Slobozia Bradului. În anul 1941, în comuna Odobasca erau două școli cu patru posturi. Școala nr.1 din satul Odobasca avea două posturi de învățător, 145 de elevi și un local propriu cu două camere.

Comitetul școlar era format din Neculai Păroiu, Ion T. Petrea, Ștefan N. Stănilă, Vasile C. Bălan și primarul comunei. Școala avea un ha de teren, obținut prin împrumut și arendat anual prin licitație. Școala nr. 2 din satul Podul Lacului avea în 1941, două posturi, doi învățători și 138 de elevi care frecventau cursurile. Școala funcționa cu chirie (deoarece cutremurul din 1940 o avariase grav) într-un local insalubru, închiriat de la Manea Ciungu. Școala primară Poiana Cristei avea, în anul 1941, 58 de elevi, la patru dintre ei agentul sanitar descoperind paraziți în timpul unui control. La Școala Podul Lacului, 80 % dintre elevi frecventau școala. Refacerea școlii după cutremur necesita suma de 80.000 de lei. În anul 1940, școala Odobasca era asigurată la Casa de Asigurări a Ministerului de Interne, cu suma de trei lei anual. În acest an, comuna avea trei învățători. În anul 1942, învățătorul Mihail A. Stănescu era concentrat, fiind suplinat de învățătorul Radu Bratosin. În anul următor, 1943, s-au realizat zece bănci din lemn pentru școlile din comună.

În această perioadă, la nivelul comunei, erau susținute cursuri în cadru Școlii țărănești. Printre lectorii din anul 1944, amintim pe învățătorii Radu și Gherghina Bratosin, preoții Gabriel Cocora și Alexandru Amira și pe agentul sanitar Gheorghe Lascu, iar printre temele regăsite în programul școlii figurau: *Războiul și religia, Bolșevismul și Europa, Igiena locuinței, Temeiul luptei noastre în Răsărit, Gospodăria săteanului, Lecții de altoit, Respectarea legilor țării* etc.

Pe 23 august 1944, Vechiu Ionel, elev în clasa a - V -a la Liceul „Unirea” din Focșani, a primit o adeverință de la primăria comunei Odobasca, deoarece a prestat muncă în folos obștesc la primăria comunei în timpul vacanței de vară și a ajutat la lucrările cancelariei primăriei, adunând în această perioadă plante medicinale pentru nevoile armatei. Pe 5 august 1945, la întâlnirea Comitetului Școlar Odobasca, se hotărăște următoarea ordine de zi:

1. Dare de seamă despre mersul și gestiunea comitetului în 1944 - 1945
2. Aprobarea conturilor de gestiune pe exercițiul financiar 1944 - 1945
3. Aprobarea bugetului, de venituri și cheltuieli pe anul 1945 - 1946
4. Alegerea a câte unui membru din satele alipite recent la comună
5. Discutarea unor chestiuni în legătură cu bunul mers al gospodăriei școlare.

Pe 30 decembrie 1945, Primăria comunei Odobasca solicită Judecătorei Cotești aprobarea pentru înlocuirea învățătorului Radu Bratosin, din funcția de președinte al Sfatului de Împăciuire, cu preotul Alexandru Amira de la Parohia Podul Lacului. Cererea este motivată de plecarea prin transfer a învățătorului Radu Bratosin la Cârligele. Deoarece Radu Bratosin a fost șef al Biroului I.O.V.R. al comunei, se propune înlocuirea sa cu preotul Alexandru Amira. În 1950, Școala Podul Lacului avea 115 elevi, iar școala Poiana Cristei avea 129 elevi, cu patru clase, patru învățători și 41 de înscriși la cursurile de alfabetizare. La 15 septembrie 1960 încep cursurile gimnaziale cu două clase a V-a. Noua construcție a școlii se inaugurează pe 23 august 1961. Râpan Vasile a fost primul director al școlii gimnaziale. Alături de el au mai lucrat: Fiștoc Gheorghe, Bratu Aurica, Boris Ciornei, Călin Ion, Bocăneanu Adrian, soții Crăciun, Domnișoru Georgeta, Purice Alexandru, Purice Constantin.

Pe 15 septembrie 2010 s-au sărbătorit 50 de ani de la înființarea Școlii gimnaziale la Poiana Cristei, cu participarea lui Fiștoc Gheorghe, Șerban Nișcoveanu etc. În anul 1969, Șerban Nișcoveanu, absolvent al Liceului Pedagogic „Costache Negri” din Galați, a fost repartizat la școala Dumbrava, împreună cu Vătășoiu Valeriu. Director al Școlii Poiana Cristei în 1969 era Simion Petric, care a decedat în vara anului 1970. După Simion Petric, director este numit Radu Ioniță care va lucra alături de Băluță Costel, Podoiu Nelu, Vintilă Costică, Vintilă Mioara, Epure Ștefan, Voicu Ionel, Spănu Lenuța, Huzuneanu Moțica, Alupului Angela, Stanciu Elena etc.

Începând cu anul 1974, școala este încadrată cu personal calificat: Palanciuc Eugenia, Palanciuc Dumitru, Milea Constantin, Moraru Dan, Livezeanu Ioana, Mungiu Dumitru și Mioara. La învățători apar calificați noi: Dumitrașcu Manda, Burdușa Petrică, Cel - Mare Ionel, Colibaba Viorel, Zisu Săndina, Asanache Alexandru, Hurjui Silvia, Colibaba Elena. Cu o parte din acești învățători, Șerban Nișcoveanu (care era director al căminului cultural) reușește să închege o brigadă artistică care a devenit foarte cunoscută la nivelul județului Vrancea, cu care a câștigat numeroase concursuri și festivaluri de umor. Formația artistică a funcționat până în anul 1990.

În ceea ce privește localul de școală, menționăm că din anul 1961, școala veche este transformată în internat școlar. În anul 1976 se construiește un local nou pentru internatul școlar, clădirea veche fiind transformată într-o anexă a școlii generale. După cutremurul din 1986, fiind avariată, clădirea rămâne nefolosită și este demolată în 1990. Terenul rămas liber în urma demolării (școala se afla în spatele casei parohiale) a fost repartizat unor cetățeni din satul Odobasca care fuseseră afectați de alunecările de teren din 1980. Actualul local al școlii generale Poiana Cristei a fost construit ca urmare a generalizării învățământului gimnazial, începând cu anul școlar 1960 - 1961. Localul a fost inaugurat în vara anului 1961 și avea patru săli de clasă.

În anul 1969 se hotărăște aducerea copiilor din satele Mahriu, Petreanu și Târâtu (sate ce aparținuseră comunei Petreanu, desființată în 1968), să învețe la școala Poiana Cristei. Cu această ocazie se înființează internatul școlar și se adaugă încă două săli de clasă în cele două extremități ale localului existent. Concomitent se mai construiesc două săli de clasă, unde se desfășoară învățământul primar. În anul 1977 începe construcția celor două săli de clasă de la etaj, date în folosință un an mai târziu. Din anul 1978, școala Poiana Cristei capătă forma actuală. În anul 1973 începe construcția internatului școlar, acesta fiind dat în folosință în ianuarie 1976. În satele Dealul Cucului, Dumbrava și Odobasca au funcționat numai școli primare, la început în case particulare, apoi în construcții proprii, date în folosință în perioada 1957 - 1960.

În anul 1980, școala Odobasca este demolată, deoarece a fost grav avariata de alunecările de teren. La nivelul comunei Poiana Cristei, populația școlară a scăzut de la un an la altul. În noiembrie 1992, Inspectoratul școlar a dispus trimiterea unei brigăzi de îndrumare și control la Școala Poiana Cristei, brigadă condusă de inspectorul teritorial de atunci, Valerică Tomulescu. Ciclul gimnazial avea 205 elevi, din care doar 62 au fost prezenți la ore. Satele Mahriu, Petreanu și Târâtu dădeau 94 de elevi din cei 205 înscriși. La Școala gimnazială „Dr. Costică P. Bălan” din Poiana Cristei, în anul școlar 2014 - 2015 au fost înscriși 35 de elevi, din care: 45 de elevi la învățământul primar (44 promovați și un abandon) și 90 de elevi la învățământul gimnazial (85 promovați și cinci abandonuri).

Comuna Poiana Cristei are în 2014 - 2015 un număr de trei grădinițe (Mahriu, Târâtu și Poiana Cristei), patru școli cu clasele I - IV (Petreanu, Mahriu, Dealul Cucului și Podul Lacului) și două școli cu clasele I - VIII (Târâtu și Poiana Cristei). La școala gimnazială „Dr. Costică Bălan” din Poiana Cristei, au funcționat în 2015, două educatoare (Sandu Adriana și Bratosin Cristina), trei învățătoare (Budeanu Ioana, Pinteș Iuliana și Zisu Săndina) și nouă profesori (Sali Dumitra, Mazilu Nicoleta, Corbu Mircea, Lera Valerica, Șoșu Gina, Sârbu Ionuț, Nistor Loredana Elena, Dănilă Elena și Dumitru Nelu). Directorul acestei școli, din anul 2006 până în prezent, este Sali Dumitra, profesor de fizică - chimie.

Diriginții claselor gimnaziale în anul școlar 2014 - 2015, la Școala Poiana Cristei, au fost: Lera Valerica la clasa a V -a, Corbu Mircea la clasa a VI -a, Mazilu Nicoleta la clasa a VII -a, Șoșu Gina la clasa a VIII -a. Dintre absolvenții clasei a VIII -a merită menționată șefa de promoție, eleva Oprea Georgiana, care a încheiat anul școlar 2014 - 2015 cu media zece. Școala primară din Dealul Cucului a avut ca învățătoare în 2014 - 2015 pe Sârbu Camelia, iar școala Podul Lacului pe Andronache Alina, suplinită de Roman Melania.

Cantina școlară

Cantinele școlare au început să funcționeze la mijlocul secolului al XIX -lea. Scopul declarat era acela de a veni în ajutorul

copiilor săraci. Cantinele erau întreținute de Comitetul cantinelor școlare, din subscripții, din veniturile realizate de la serbările școlare și din contribuția primăriilor. În anul 1889, la Odobasca funcționa o cantină școlară. Cantinele școlare au funcționat până la reforma învățăământului din anul 1948, dar nu au avut o activitate permanentă. Au fost perioade când lipseau banii, alimentele sau lemnele.

În timpul Primului Război Mondial, cantinele școlare n-au mai funcționat, acestea reluându-și activitatea din anul 1919.

Pe 8 martie 1939, învățătorul Radu Bratosin face cunoscut Primăriei Odobasca, că de la această dată, cantina școlară își încetează activitatea, deoarece școala nu mai avea lemne. Pe 7 iunie 1940, învățătoarea Eugenia Măxinoiu solicita notarului comunei Petreanu, folosirea sumelor prevăzute în buget pentru cantina școlară din satul Târâtu, cât și sumele primite de la Societatea Forestieră „*Moroeni*”.

În bugetul primăriei Odobasca pe 1941 - 1942, era prevăzută suma de 2.000 de lei, pentru cantinele școlare. În anul 1941, la cantina școlară din satul Târâtu serveau masa (ceaiul) 21 elevi.

1. Crăciun Neculai – cls.I	12. Ilinoiu Alexandru - cls.V-a
2. Dascălu T. Nedelea – cls.I	13. Mereuță Badiu - cls.VI-a
3. Ilinoiu Niță – cls.I	13. Sârbu T. Stan - cls.VI-a
4. Ilinoiu Stanciu – cls.I	14. Vrânceanu Joița - cls.VI-a
5. Hogeă Marghioala - cls. III-a	15. Ilinoiu Stanca - cls.VI-a
6. Nicoară Catrina - cls.III-a	16. Carabă R. Stanca - cls.VII-a
7. Dascălu Constantin - cls.IV-a	17. Ilinoiu Simioana - cls.VII-a
8. Dascălu Măriuța - cls.IV-a	18. Ilinoiu N. Ion - cls.VIII-a
9. Ilinoiu T. Nicolae - cls.IV-a	19. Nicoară Niculina - cls.VII-a
10. Bughea Alexandru - cls.V-a	20. Ene Marioara - cls VII -a
11. Hogeă Alexandru - cls.V-a	

În anul 1943, directorul școlii din Odobasca, Radu Bratosin, era gestionarul cantinei școlare și răspundea de funcționarea ei.

În 1945, cantina școlară nu mai funcționa la Odobasca din cauza situației politico - militare în care se găsea România în acel

moment. Din anul 1946 s-a reluat activitatea cantinelor școlare la Podul Lacului, Poiana Cristei și Petreanu.

Pentru buna funcționare a cantinelor școlare se constituie la nivelul comunei, un comitet C.A.R.S., format din:

1. Președinte - învățător, Untu Vasile	5. Membri - pr. Radu Sașalovici
2. Vicepreședinte - notar, Petre Ivan	6. Iordache Marin - membru
3. Casier - secretar, Andrei Mihai	7. Gheorghe Păroiu - membru
4. Secretar - pr. Cocora Gabriel	8. Mihalache Marin - membru
	9. Neculai Ciobanu - membru
	10. Florea Șerban - membru

Lunar se primeau alimente pentru 100 de copii. Alimentele erau gestionate de notarul Petre Ivan, fiind păstrate la Primărie. Pe 8 februarie 1947, preotul Gabriel Cocora, controlor C.A.R.S., a inspectat cantina Școlii Poiana Cristei, constatând următoarele: cantina s-a deschis la 16 ianuarie 1947, funcționând sub supravegherea notarului Petre Ivan. Cantina nu s-a putut deschide mai devreme deoarece școala nu avea învățător. Cantina nu are o cameră amenajată în acest scop. Din această cauză nu li s-a servit copiilor mâncare caldă, ci numai câte o bucată de pâine, la plecarea acasă, cu excepția a trei zile, când li s-a dat borș cu carne. În momentul inspecției, copiii primeau pâine cu marmeladă. Cantina funcționa provizoriu la Primărie. În ianuarie 1947 s-au furat din localul Primăriei 70 kg făină, fără ca vinovații să fie prinși. Pentru făcutul pâinii se dădea în schimb făină. Preotul Gabriel Cocora recomandă să nu se mai vândă alimente și să se organizeze funcționarea cantinei școlare la Școala Poiana Cristei, care avea local spațios și un învățător nou, care putea să se implice în această activitate, Vasile Untu. La 11 februarie 1947, preotul Gheorghe Rașcu, inspectează cantina de pe lângă Școala Primară Poiana Cristei. Cantina funcționa într-un salon al casei locuitorului Vasile M. Vasile, unde era și bucătăria. Administratorul cantinei era învățătoarea Victoria Gh. Marin, bucătăreasă fiind Gherghina V. Vasile, soția proprietarului localului cantinei, care accepta să facă această muncă în schimbul unei rații

zilnice la cantina școlară. Alimentele erau păstrate într-o magazie de alimente, aflată la preotul Radu Sașalovici, parohul de la Podul Lacului, care era președintele Comitetului C.A.R.S.

De aici, cotele zilnice de alimente se predau pe bază de bonuri administrației cantinei școlare. Cantina funcționa de la data de 16 ianuarie 1947. Masa se servea între orele 12 - 14, atât copiilor care învățau dimineața cât și celor care învățau după- amiaza. Masa era servită și în sărbătorile sau zilele când nu funcționa școala. Pretorul venit în control aprecia că locuitorii comunei Odobasca erau mulțumiți de funcționarea cantinei școlare. 57 de copii luau masa zilnic la această cantină.

În anul 1947, notarul Petre Ivan face propunerea ca din economiile făcute la cantină (elevii care lipsesc) să poată servi masa și familiile copiilor foarte săraci. În acest an comuna avea două cantine școlare, două școli și un cămin cultural. La cantina din satul Poiana Cristei erau 109 asistați. Gestionarul cantinei era învățătoarea Marin Ecaterina. Cantina din Podul Lacului avea, în martie 1947, un număr de 57 de copii asistați. Gestionar era învățătorul Vasile Untu.

Din 20 aprilie 1947, cantina școlară de la Podul Lacului se mută la Manea Ciungu. După reforma învățământului din anul 1948, cantinele școlare au fost desființate, fiind înlocuite, acolo unde se impunea și existau posibilități, cu internate școlare.

Cadre didactice care au funcționat la școlile de pe raza comunei Poiana Cristei, 1842 - 2015

1. Adam Steluța 1972 Podul Lacului	6. Aldea Mihai 1928 - 1929 Podul Lacului
2. Agherghinei Mariana 1982 - 1984 Poiana Cristei	7. Alexandrescu Nicolae 1930 - 1933 Odobasca
3. Airinei Gheorghe - 2005 Dealul Cucului	8. Alexe Mariana - 2005 ed. Poiana Cristei
4. Alanei I. Tanța 1995 Târâtu	9. Alstanei Ioana 1967 - 1968 Dumbrava
5. Aldea Mariana 2009 Poiana Cristei	

- 10.** Alstanei Maria 1962 - 1968 Târâtu - Calicu
- 11.** Alupului Angelica 1969 - 1970 Poiana Cristei
- 12.** Amarandei Gheorghe 1962-1963 Mahriu
- 13.** Andreescu Marin 1930 - 1931 Dealul Cucului
- 14.** Andronache Alina Mihaela 2014 - 2015
- 15.** Anton Dochița 1971 Petreanu
- 16.** Anton Elena 1977 Poiana Cristei
- 17.** Apostoiu Ecaterina 1964-1967 Târâtu - Mahriu
- 18.** Apostoiu Elena 1958 - 1959 Podul Lacului
- 19.** Apostoiu Valeria 1964 - 1965 Târâtu
- 20.** Apostol Angelica 1978 Podul Lacului
- 21.** Apostolescu Costel 1964 - 1967 Poiana Cristei
- 22.** Apostu E. Elena 1967 - 1968 Poiana Cristei
- 23.** Ardeleanu Ioana 1975 Poiana Cristei
- 24.** Arnăuțoiu Anișoara 1967 - 1968 Poiana Cristei
- 25.** Asanache Ionelia 1978 Poiana Cristei
- 26.** Asanachi Alexandru 1975 - 1989 Dealul Cucului
- 27.** Atanasiu Cecilia 1972 - 1974 Târâtu
- 28.** Aurică Iorgu 1957 - 1960 Petreanu
- 29.** Avram Cecilia 1945 - 1948 Podul Lacului
- 30.** Avram Constantin 1947 - 1948 Petreanu
- 31.** Avram Gheorghe 1964 Târâtu
- 32.** Avram Păun 1951 - 1954 Petreanu
- 33.** Avram Radu 1947 Mahriu
- 34.** Badască Florica 1954 - 1955 Mahriu
- 35.** Balaban Gabriela 1964 - 1967 Poiana Cristei
- 36.** Balaban Toader 1964 - 1966 Mahriu
- 37.** Balaban Tudorache 1964 - 1967
- 38.** Barac V. Ion 1934 Podul Lacului
- 39.** Barbu Aurelia 1969 - 1970 Mahriu
- 40.** Basie Vasile 1984 - 1985 Poiana Cristei
- 41.** Batog Emilia 1990 Poiana Cristei
- 42.** Bădilă Elena 1946 - 1947 Podul Lacului
- 43.** Băicui Anica 1960 - 1961 Mahriu

- 44.** Bălan Emilia 1981 - 1984 Mahriu
- 45.** Bălașu Emilia 1982 - 1985 Poiana Cristei
- 46.** Bălărie Vasile 1982 Poiana Cristei
- 47.** Bălășoiu Rigoreta 1978 Dumbrava
- 48.** Bălosu Nica 1969 - 1970 Târâtu
- 49.** Băluță Costel 1968 - 1973 Poiana Cristei
- 50.** Băluță Rada (Viviana) 1971 - 1973 Dealul Cucului
- 51.** Bănceanu Mândița 1940 - 1941 Poiana Cristei
- 52.** Băncila Lucia 1951 - 1952 Odobasca
- 53.** Băncilă G. 1952 - 1953 Poiana Cristei
- 54.** Bărbieru Eufrosina 1950 - 1951 Podul Lacului
- 55.** Bărbunițoiu Stoica 1950 - 1951 Podul Lacului
- 56.** Băcu Andrei 1949 - 1950 Târâtu
- 57.** Bejan Georgeta 1947 - 1948 Târâtu
- 58.** Bejan Marcel 1974 Poiana Cristei
- 59.** Bellea Constantin 1959 - 1960 Podul Lacului
- 60.** Bentea Neluța 2014 - 2015 Târâtu
- 61.** Blănaru Ion 1987 - 1990 Poiana Cristei
- 62.** Bobaru Ioniță 1976 Poiana Cristei
- 63.** Bobeică Eudoxiu 1916 Mahriu
- 64.** Bobeică Georgeta 1958 - 1959 Petreanu
- 65.** Bobeică Viorica 1966 - 1967 Târâtu
- 66.** Bocăneanu Adrian 1962 - 1963 Poiana Cristei
- 67.** Bogdan Mărioara 1981 - 1986 Poiana Cristei
- 68.** Bogdan Vasile 1983 Poiana Cristei
- 69.** Bondroiu Gheorghe 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 70.** Borcea Marița (Marieta) 1950 - 1951 Mahriu, 1951 - 1954 Podul Lacului
- 71.** Borș Constantin 1975 Râmna
- 72.** Borș Florin 1970 - 1972 Poiana Cristei
- 73.** Boscodeală Rodica 1978 Poiana Cristei
- 74.** Boșcan Gigea 2006 - 2015 Poiana Cristei
- 75.** Bratosin Cristina 2014 - 2015 Poiana Cristei
- 76.** Bratosin Gherghina 1935-1945 Podul Lacului
- 77.** Bratosin Ionel 1940 Mahriu

<p>78. Bratosin Maria 1944
- 1945 Mahriu</p> <p>79. Bratosin Radu 1934
- 1945 Podul Lacului</p> <p>80. Bratu Fiștoc Aurica
1960-1965 Podul Lacului</p> <p>81. Brăndușoiu Z. Alexandra
1950 - 1951 Odobasca</p> <p>82. Brăteanu C. Ionel 1933
- 1934 Petreanu</p> <p>83. Bretcu Maria 1964
- 1965 Mahriu</p> <p>84. Breten Mariana 1964
- 1966 Mahriu</p> <p>85. Bucur Z. 1931 - 1932
Podul Lacului</p> <p>86. Bucureșteanu J 1947
- 1948 Poiana Cristei</p> <p>87. Budacu Maria 1966
- 1967 Poiana Cristei</p> <p>88. Budacu Virginia 1966
- 1967 Dealul Cucului</p> <p>89. Budeanu Ioana 1983
- 2015 Poiana Cristei</p> <p>90. Buharu Aurelia 1952
- 1954 Mahriu</p> <p>91. Bujoi Mărioara 1981
-1984 Poiana Cristei - Director</p> <p>92. Bumbu Ioana 1975
Poiana Cristei</p> <p>93. Burdușa Georgeta 1973
- 1975 Poiana Cristei</p> <p>94. Burdușa Petre 1971
- 1974 Podul Lacului</p> | <p>95. Buzăianu Dinuța 1982
Poiana Cristei</p> <p>95. Bentea Lenuța 1966
- 1968 Târâtu</p> <p>96. Calistru (Stoica) Anastasia
1945 - 1952 Poiana Cristei</p> <p>97. Calotă Maria 1970
Calicu</p> <p>98. Capan Maricica 1979
Petreanu</p> <p>99. Capan Viorel 1979
Petreanu</p> <p>100. Călin Ionel 1962 - 1963
Poiana Cristei</p> <p>101. Cel - Mare Ionel 1975
- 1982 Mahriu</p> <p>102. Cernat Ioan 1969 - 1970
Dealul Cucului</p> <p>103. Chelbășoiu Perjaru
Lucreția 1968 - 1969 Podul
Lacului</p> <p>104. Cherciu Paulina 1981
Poiana Cristei</p> <p>105. Chifan Nelu 1970 - 1972
Târâtu - Mahriu</p> <p>106. Chiriac Ion 1968 Mahriu</p> <p>107. Chiriac Maria 1981
Poiana Cristei</p> <p>108. Chiric Blendea Ramona
2011 Dealul Cucului</p> <p>109. Chiricu Elena 1924
Podul Lacului</p> <p>110. Chirilă Ionică 1957
- 1958 Petreanu</p> |
|--|--|

111. Chirilă Nicolae 1950 -1954 Târâtu - Petreanu 112. Chirilov Boris 1947 - 1948 113. Chiriță Aurel 1964 - 1965 Târâtu 114. Chiriță Emilia 1966 - 1967 Poiana Cristei 115. Chiriță Maria 1964 - 1965 Poiana Cristei 116. Chiru Ion 1958 - 1960 Mahriu 117. Chivu Mioara 1980 Poiana Cristei 118. Cimpoeșu Șerban 1990 Poiana Cristei 119. Ciobanu S. Ion 1973 Poiana Cristei 120. Ciornea Vladimir 1959 - 1960 Odobasca 121. Ciubotaru Acrivula 1977 Poiana Cristei 122. Cocea Artemiza 1950 - 1951 Podul Lacului 123. Cocora Ecaterina 1945 - 1946 Poiana Cristei 124. Cojocar C. 1967 - 1968 Podul Lacului 125. Cojocar Eugenia 1970 Poiana Cristei 126. Colibaba Elena 1983 Poiana Cristei 127. Colibaba Viorel 1975 - 1988 Odobasca	128. Coman Gelu 1985 Poiana Cristei 129. Coman Tudorel 1977 - 1978 Mahriu 130. Condea Maria 1953 Petreanu 131. Conduraru Corina 1990 Poiana Cristei 132. Constantin Ionel 1999 - 2015 Târâtu 133. Constantin Maricica 1990 Poiana Cristei 134. Constantin T. Costel 1985 Târâtu 135. Constantinescu G. 1920 - 1921 Târâtu 136. Corbu Mircea 1995 - 2015 Poiana Cristei 137. Cosma Elena 1960 Podul Lacului 138. Costache Gh. Ștefan 1950 - 1951 Poiana Cristei 139. Costache Iacob 1962 -1963 Mahriu 140. Costea Domuica 1950 - 1951 Odobasca 141. Costică St. Mărioara 1967 - 1979 Poiana Cristei 142. Costin Sofia 1968 Târâtu 143. Cotaru Maria 1917 Albia 144. Cotaru Pascal 1917 Petreanu 145. Cotigă Constanța 1986 Poiana Cristei

- 146.** Coviltir Florica 1975 Poiana Cristei
- 147.** Crăciun Elisabeta 1960 - 1961 Dumbrava
- 148.** Crăciun Nicolae 1949
- 149.** Crăciunescu Ion 1959 - 1960 Podul Lacului
- 150.** Crângu Mănăilă 1957 - 1958 Petreanu
- 151.** Crihan Mitrița 1964 Petreanu
- 152.** Crihan Stan 1954 - 1955 Petreanu
- 153.** Crihană Gh. Neculai 1968 Târâtu
- 154.** Cristea Constantin 1964 - 1966 Târâtu
- 155.** Cristea Dumitru 1944 - 1945 Poiana Cristei
- 156.** Cristescu Mioara 1971 Mahriu
- 157.** Crîngu Antimia 1971 - 1973 Odobasca
- 158.** Ciungu Antemia 1977 - 1978 Odobasca
- 159.** Curcă Georgeta 1964 - 1965 Mahriu
- 160.** Curcă Liviu 1964 - 1965 Mahriu
- 161.** Curcă Vasilica 1973 - 1974 Dealul Cucului
- 162.** Daraban Nela 1979 Poiana Cristei
- 163.** Dascălu Marian 1963 - 1973 Podul Lacului
- 164.** Dascălu Mărioara 1973 Poiana Cristei
- 165.** Dascălu Nicolae 1961 - 1962 Poiana Cristei
- 166.** Dascălu Paula 1971 - 1973 Poiana Cristei
- 167.** Dănilă Elena 2014 - 2015 Poiana Cristei
- 168.** Delipă Maria 2009 Poiana Cristei
- 169.** Diamandescu Zoica 1971 - 1972 Mahriu
- 170.** Dima Aurelia 1950 - 1957 Odobasca
- 171.** Dinică C. Natalia 1967 - 1968 Mahriu
- 172.** Dinică Ecaterina 1962 - 1963 Dealul Cucului
- 173.** Dinică Maria 1967 - 1968 Poiana Cristei
- 174.** Dinu Maria 1947 - 1948 Petreanu
- 175.** Dionisie Sadovici 1949 - 1954 Podul Lacului
- 176.** Dobre Gabriela 1968 Târâtu
- 177.** Dobrescu Gh. Tănase 1967 - 1968 Dealul Cucului
- 178.** Dobrin Ioan 1950 - 1951 Odobasca Veche
- 179.** Dodan Clarisa 1976 Poiana Cristei
- 180.** Dogaru Doina 2014 - 2015 Târâtu

- 181.** Dogaru Nicolae 1962 - 1963 Poiana Cristei
- 182.** Domnișoru Georgeta 1961 - 1963 Poiana Cristei
- 183.** Dorobanțu Dafina 1948 - 1949 Poiana Cristei
- 184.** Dragomirescu I. Maria 1951 - 1952 Podul Lacului
- 185.** Dragomirescu Pavel 1951 - 1952 Târâtu
- 186.** Drăgan Constanța 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 187.** Drăgan N. Marin 1935 - 1937 Odobasca
- 188.** Drăguț Maria 1948 - 1950 Mahriu - Târâtu
- 189.** Dulea Elena 1962 - 1963 Petreanu
- 190.** Dulgheru C. M. 1929 - 1930 Podul Lacului
- 191.** Dumbravă Silvia 1974 Poiana Cristei
- 192.** Dumitran Iulia 1968 Mahriu
- 193.** Dumitran Iulia 1968 - 1969 Mahriu
- 194.** Dumitrașcu Elena 1965 - 1967 Poiana Cristei
- 195.** Dumitrașcu Manada 1985 Dealul Cucului
- 196.** Dumitrașcu Tanța 1966 - 1967 Mahriu
- 197.** Dumitrescu Constantin 1924 P. Lacului
- 198.** Dumitrescu Florea 1947 - 1948 Podul Lacului
- 199.** Dumitrescu Ilie 1983 Poiana Cristei
- 200.** Dumitrescu Nelu 2014 - 2015 Poiana Cristei
- 201.** Dumitrescu Nicoleta 1971 - 1972 Poiana Cristei
- 202.** Dumitrescu Radu Costin 1950 - 1951 Podul Lacului
- 203.** Dumitrescu Ștefan 1931 - 1933 Târâtu
- 204.** Dumitru Constanța 1990 Poiana Cristei
- 205.** Dumitru Săvel 1936 - 1937 Târâtu
- 206.** Durlea Anișoara 1990 Poiana Cristei
- 207.** Duță Veta 1952 - 1953 Podul Lacului
- 208.** Edu Ion 1948 - 1949 Tîrîtu
- 209.** Enache Maria 1951 - 1953 Poiana Cristei
- 210.** Enache P. Liliana 1967 - 1968 Dealul Cucului
- 211.** Epure Ștefan 1971 - 1972 Poiana Cristei
- 212.** Filip Ioana 1944 - 1945 Mahriu
- 213.** Filip Dorică 1975 - 1976 Mahriu
- 214.** Filip Nicolae 1929 - 1930 Petreanu

-
- 215.** Fiștoc Gheorghe 1960 - 1965 Poiana Cristei
- 216.** Florea Felicia 1962 - 1967 Dumbrava
- 217.** Fotin Florin 1951 - 1952 Petreanu
- 218.** Frățilă Ioan 1928 - 1932 Podul Lacului
- 219.** Frățilă Negoiaș 1977 Poiana Cristei
- 220.** Frâncu Elena 1976 Odobasca
- 221.** Furdui Adriana 1979 Mahriu
- 222.** Furdui Mariana 1966 - 1972 Petreanu - Podul Lacului
- 223.** Gavrilă Georgeta 1978 Podul Lacului
- 224.** Gavrilă Gheorghe 1970 Poiana Cristei
- 225.** Gavrilă Ioana 1970 - 1973 Râmna
- 226.** Georgescu D. Ioan 1935 - 1938 Poiana Cristei
- 227.** Georgescu Elena 1927 - 1934 Târâtu - Petreanu
- 228.** Georgescu Prosantia 1940 Poiana Cristei
- 229.** Gheorghe Anghelache 1922 Mahriu
- 230.** Gheorghe Lazăr 1938 Petreanu
- 231.** Gheorghe Pavel 1854 Râmna - Odobasca
- 232.** Gheorghiuță M. 1922 Poiana Cristei
- 233.** Giradu Mărioara 1971 - 1973 Poiana Cristei
- 234.** Giurcă I. 1945 - 1946 Petreanu
- 235.** Giurgea Dumitru 1951 - 1958 Târâtu - Râmna
- 236.** Giurgea Grigore 1966 - 1967 Poiana Cristei
- 237.** Giurgea Jane 1961 - 1962 Harabagiu
- 238.** Glogojan Ionelia 2010 Târâtu
- 239.** Gogancea Nicoleta 1922 Poiana Cristei
- 240.** Gogancea Constanța 1990 Podul Lacului
- 241.** Golea Gheorghe 1941 - 1945 Târâtu - Petreanu
- 242.** Grama Constantin 1953 - 1959 Râmna - Podul Lacului
- 243.** Grama Eugenia 1951 - 1954 Odobasca
- 244.** Granate Constantin 1949 Odobasca
- 245.** Grădinaru Dumitrașcu Manda 1975 Dealul Cucului
- 246.** Grădinaru Marinela 1973 Dealul Cucului
- 247.** Grădinaru Nicolae 1975 Poiana Cristei
- 248.** Grigoraș Benone 1987 Poiana Cristei

249. Grigore Sin Apostol
1846 Odobasca	266. Horhocea Tăpor Dobra
1968 - 1970 Mahriu
250. Grigorescu Dumitru
1951 - 1953 Poiana Cristei	267. Hotar M. Coca 1967
- 1969 Poiana Cristei
251. Grigorescu Irimia 1951
- 1952 Podul Lacului	268. Huiban Vasile 1985
- 1990 Poiana Cristei
252. Grosu Elena 1950
- 1967 Mahriu	269. Hurjui Silvia 1970
- 1990 Dumbrava
253. Guzu Luminița 1979
- 1986 Poiana Cristei	270. Huzuneanu Neluța 1966
- 1968 Podul Lacului
254. Hașchi Șerban 1979
Poiana Cristei	271. Iacob Costache 1963
Petreanu
255. Hâncu Elena 1971
Mahriu	272. Ichim Mirela 2003 Podul
Lacului
256. Hânguleșteanu Aurica
1975 Poiana Cristei	273. Ichim Neculai 1934
Mahriu
257. Hârșu Aurelia 1953
- 1955 Calicu	274. Ichimescu Alexandru
1949 - 1952 Petreanu
258. Hârșu Ecaterina 1969
Mahriu	275. Ichimescu N. 1933 - 1934
Mahriu
259. Hârșu Floricica 1964
- 1967 Mahriu Târâtu	276. Ifrim Georgeta 1983
Poiana Cristei
260. Herșcu Avram 1958
- 1960 Petreanu	277. Ilaș Ștefania 1921 - 1922
Petreanu
261. Herța Alexei 1971 - 1973
Odobasca	278. Ilie Ioana 1976 - 1977
Poiana Cristei
262. Hogeia Ion 1973 - 1975
Petreanu	279. Iliescu Tasica 1962
- 1966 Râmna - Harabagiu
263. Hogeia Mariana 1973
- 1977 Mahriu	280. Iliescu Vasilica 1960
- 1961 Râmna
264. Holban Oana 1992
Poiana Cristei	281. Ilinoiu Maria 1982
Petreanu
265. Horhocea Ion 1968
- 1970 Târâtu - Mahriu	282. Ioan M. 1946 - 1947
Poiana Cristei

-
- 283.** Ion T. Ionel 1920 - 1923 Podul Lacului
284. Ionașc Simiorina 1975 - 1977 Odobasca
- 285.** Ionescu Dumitru 1910 - 1925 Albia, Mahriu, Petreanu și Podul Lacului
- 286.** Ionescu George 1984 Poiana Cristei
- 287.** Ionescu Grigore Albia 1906 - 1920
- 288.** Ionescu Mihai 1974 Poiana Cristei
- 289.** Ionescu Rone 1920 - 1923 Albia
- 290.** Ionescu Silvia 1989 Poiana Cristei
- 291.** Ionescu Vlad 1842 Odobasca
- 292.** Ioniță Hanu Marcela 1969 - 1976 Poiana Cristei
- 293.** Ioniță St. Radu 1964 - 1988 Poiana Cristei, director
- 294.** Iordan Aurelia 1971 - 1972 Poiana Cristei
- 295.** Iordan Ștefan 1969 - 1971 Poiana Cristei - Mahriu
- 296.** Iordăchescu Hristea 1955 Mahriu
- 297.** Irimia Ion 1961 Mahriu
- 298.** Irimia Jenica 1955 - 1956 Podul Lacului
- 299.** Ivan Cristea 1990 Poiana Cristei
- 300.** Ivan Liviu 1990 Poiana Cristei
- 301.** Ivanciu Panait 1947 - 1948 Petreanu
- 302.** Însurățelu Elena 1979 - 1990 Poiana Cristei
- 303.** Jecu Maria 1923 - 1926 Târâtu
- 304.** Jugănaru Lucian 2004 Poiana Cristei, director
- 305.** Lascăr Felicia 1990 Poiana Cristei
- 306.** Lazăr Aurel 1978 Poiana Cristei
- 307.** Lazăr Gheorghe 1937 - 1938 Petreanu
- 308.** Lazăr M. Dorin 2006 Poiana Cristei
- 309.** Lăzărescu Silviu 1961 - 1963 Petreanu
- 310.** Lăzărică Lenuța 1964 - 1967 Podul Lacului
- 311.** Lefter Eugen 1986 - 1987 Poiana Cristei
- 312.** Leica Rodica 1984 Poiana Cristei
- 313.** Leica T. 1974 - 1975 Râmna
- 314.** Leu Marinela 1990 Poiana Cristei
- 315.** Linca Milică 1950 - 1951 Odobasca
- 316.** Lincz Milică 1957 Poiana Cristei

- 317.** Lipan Vasilica 1986 Poiana Cristei
- 318.** Livezeanu Ioana 1973 Poiana Cristei
- 319.** Livezeanu Lili 1971 - 1972 Poiana Cristei
- 320.** Livezeanu Liviu 1969 - 1970 Podul Lacului
- 321.** Lîlă Joița 1964 - 1967 Dealul Cucului - Podul Lacului
- 322.** Luca Valerica 2014 - 2015 Poiana Cristei
- 323.** Luchian Elenora 1975 Mahriu
- 324.** Lungu Alexandru 1980 Poiana Cristei
- 325.** Lupu Constantin 1938 - 1945 Petreanu
- 326.** Lupu Ecaterina 1979 Dealul Cucului
- 327.** Lupu Leica N. Chiva 1974 - 1976 Râmna - Târâtu
- 328.** Lupu Rodica 1990 Poiana Cristei
- 329.** Maciu Georgeta 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 330.** Maco B. Alexandru 1919 - 1920 Albia
- 331.** Manea Maricica 2006 Poiana Cristei
- 332.** Manea Vasile 1965 - 1967 Dealul Cucului
- 333.** Mangu Lucreția 2002 Mahriu
- 334.** Manole Maria 1958 - 1960 Dealul Cucului
- 335.** Manolescu Alexandru 1972 Poiana Cristei
- 336.** Manolescu Virginia 1967 - 1968 Odobasca
- 337.** Marian Maria 1947 - 1948 Mahriu
- 338.** Marin Ecaterina 1947 Poiana Cristei
- 339.** Marin Elena 1943 Petreanu
- 340.** Marin Geta 1965 - 1967 Dealul Cucului
- 341.** Marin Meluța 1967 - 1968 Podul Lacului
- 342.** Marin Petruș 1964 - 1965 Târâtu
- 343.** Marin Rodica 1977 Poiana Cristei
- 344.** Marin Stoica 1992 Poiana Cristei
- 345.** Matei Anișoara 2010 - 2015 Mahriu
- 346.** Mațișan Rodica 1970 Poiana Cristei
- 347.** Mazilu Nicoleta 1990 - 2015 Poiana Cristei
- 348.** Mălureanu Marcela 1966 - 1967 Mahriu
- 349.** Mărgărit Constantina 1971 - 1972 Podul Lacului
- 350.** Măxinoiu Eugenia 1922 - 1940 Petreanu

-
- 351.** Mândrescu Margareta 1967 - 1969 Poiana Cristei
- 352.** Melnic Irina 1948 - 1953 Poiana Cristei
- 353.** Miclăuș M. 1925 - 1927 Albia
- 354.** Mihăilă Corneliu 1960 - 1961 Petreanu
- 355.** Mihu Ion 1969 Poiana Cristei
- 356.** Mihu Natalia 1964 - 1966 Mahriu
- 357.** Milea Costel 1969 - 1971 Podul Lacului
- 358.** Milea Maria 1977 - 1981 Poiana Cristei
- 359.** Milhai Alexandru 1957 - 1958 Petreanu
- 360.** Militaru Elena 1956 - 1969 Mahriu - Petreanu
- 361.** Militaru Gheorghe 1969 - 1970 Petreanu
- 362.** Mircea Georgeta 1980 Dealul Cucului
- 363.** Mircea Lenuța 1969 - 1973 Poiana Cristei
- 364.** Mirodone Nicolae 1975 Poiana Cristei
- 365.** Miron Liliana 1990 Poiana Cristei
- 366.** Mironescu Marieta 1958 - 1959 Harabagiu
- 367.** Mițu Petre 1948 - 1949 Odobasca
- 368.** Mocanu Petre 1950 - 1951 Târâtu
- 369.** Mogoș Meliuc Iuliana 1949 - 1954 Odobasca
- 370.** Mohârță Costache 1974 Poiana Cristei
- 371.** Moisă Adriana 1976 Poiana Cristei
- 372.** Moise Carmen 1990 - 2006 Poiana Cristei
- 373.** Moisiu Mirela 1995 Târâtu
- 374.** Moldoveanu Aurica 1978 Mahriu
- 375.** Moldoveanu Doinița 1980 Poiana Cristei
- 376.** Moldoveanu Gheorghe 1956 - 1957 Petreanu
- 377.** Moldoveanu Marian 1966 Podul Lacului
- 378.** Moldoveanu Marioara 1965 - 1968 Poiana Cristei
- 379.** Moldoveanu St. Florentina 1967 - 1969 Târâtu
- 380.** Moldoveanu Tiuca 1960 - 1963 Podul Lacului
- 381.** Moraru Nicolae 1974 Poiana Cristei
- 382.** Motoc Antonia 2014 - 2015 Târâtu
- 383.** Movileanu Lenuța 1978 Poiana Cristei
- 384.** Mungiu Dumitru 1974 - 1995 Poiana Cristei, director

- 385.** Mungiu Mioara 1974 - 1987 Poiana Cristei, director
- 386.** Munteanu C. 1966 - 1967 Mahriu
- 387.** Munteanu Gheorghe 1963 - 1964, 1966 - 1967 Târâtu
- 388.** Munteanu Ioana 1978 Poiana Cristei
- 389.** Munteanu Lenuța 1966 - 1968 Târâtu
- 390.** Muscă Petre 1968 - 1973 Târâtu, Poiana Cristei
- 391.** Mustață P. 1950 - 1951 Podul Lacului
- 392.** Mustață Petrea 1950 - 1951 Poiana Cristei
- 393.** Mușat Ion 1957 - 1963 Odobasca
- 394.** Nache Constantin 1984 Poiana Cristei
- 395.** Naidin Marinel 1990 Poiana Cristei
- 396.** Nane Ecaterina 1984 Poiana Cristei
- 397.** Neacșu Bădică 1940 Târâtu
- 398.** Neacșu Ion 1976 Poiana Cristei
- 399.** Nedelcu Ionelia 1966 - 1967 Podul Lacului
- 400.** Nedelcu Iorgu 1960 - 1961 Podul Lacului
- 401.** Nedelcu Maria 1953 - 1955 Podul Lacului
- 402.** Nedelcu Originelia 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 403.** Nedelcu Victoria 1957 - 1960 Calicu
- 404.** Nedelcu Viorica 1964 - 1967 Podul Lacului
- 405.** Negoescu Maria 1974 Podul Lacului
- 406.** Negoescu Viorel 1981 Poiana Cristei
- 407.** Negoescu Virginia 1950 - 1962 Podul Lacului - Poiana Cristei
- 408.** Negoită Anastasia 1968 Poiana Cristei
- 409.** Negoită Aneta 1967 Poiana Cristei
- 410.** Negoită O. Ion 1965 - 1966 Poiana Cristei
- 411.** Negrea Gheorghe 1948 Mahriu
- 412.** Negulescu Elena 1964 - 1967 Poiana Cristei
- 413.** Negulescu Petre 1916 Albă
- 414.** Nica Georgeta 1977 Poiana Cristei
- 415.** Nicodei Aurel 1985 Poiana Cristei
- 416.** Nicoglu Gheorghe 1990 Poiana Cristei
- 417.** Nicolae A. 1948 - 1949 Poiana Cristei
- 418.** Nicula Șerbănică 1983 Poiana Cristei

-
- 419.** Niculescu Nicu 1933 - 1939 Mahriu - Petreanu
- 420.** Nișcoveanu Elenora 1977 - 1979 Poiana Cristei
- 421.** Nișcoveanu I. Șerban 1969 - 1965 Dumbrava
- 422.** Nișcoveanu Puica 1975 Poiana Cristei
- 423.** Nișcoveanu Vasilica 1984 Poiana Cristei
- 424.** Nițescu M. 1917 - 1919 Petreanu - Târâtu
- 425.** Novac Ecaterina 1979 - 1985 Poiana Cristei
- 426.** Novac Jana 1947 - 1948 Poiana Cristei
- 427.** Novac Maria 1978 Poiana Cristei
- 428.** Ochiuz Costică 1960 - 1961 Podul Lacului
- 429.** Ochiuz Gica 1965 - 1972 Poiana Cristei
- 430.** Odobescu Gheorghe 1973 - 1975 Odobasca
- 431.** Olteanu Dorica 1957 - 1958 Petreanu
- 432.** Olteanu Toader 1965 - 1966 Târâtu
- 433.** Oprea Dumitru 1961 - 1962 Petreanu
- 434.** Oprea Leonard 1963 Târâtu
- 435.** Oprea Maria 1957 - 1962 Calicu
- 436.** Oprea Mihai 1957 - 1958 Petreanu
- 437.** Opreșan Valerica 1981 - 1985 Poiana Cristei
- 438.** Otavă Mincu 1967 - 1968 Mahriu
- 439.** Palaghian Corneliu 1965 - 1966 Poiana Cristei
- 440.** Palanciuc Dumitru 1974 - 1990 Poiana Cristei
- 441.** Palanciuc Eugenia 1974 - 1990 Poiana Cristei
- 442.** Palcău Georgeta 1975 Poiana Cristei
- 443.** Panaite Violeta 2007 Poiana Cristei
- 444.** Pantazi Ovidiu 1944 - 1945 Petreanu
- 445.** Paraipan Firica 1952 - 1954 Petreanu
- 446.** Paraipan Titina 1952 - 1954 Petreanu
- 447.** Paraschiv Florin 1983 Poiana Cristei
- 448.** Paraschiv Virginia 1970 Dumbrava
- 449.** Paraschiveanu Elena 1978 Podul Lacului
- 450.** Partenie Maricta 1957 - 1960 Târâtu
- 451.** Pastăvaru Dorel 1982 Poiana Cristei
- 452.** Pavel E. Maria 1963 - 1968 Poiana Cristei

- 453.** Pavel G Anghelina 1971 - 1972 Podul Lacului
- 454.** Pavel Mircea 1940 Mahriu
- 455.** Pavel Neacșa 1970 -1973 Dealul Cucului, Dumbrava
- 456.** Pavel Teodora 1964 - 1967 Mahriu
- 457.** Păduraru Aurel 2005 Târâtu
- 458.** Păduraru Georgeta 1984 Poiana Cristei
- 459.** Păduraru Marcela 1966 - 1968 Mahriu
- 460.** Păduroiu Nelu 1990 Poiana Cristei
- 461.** Părnuş Gheorghe 1948 - 1949 Petreanu
- 462.** Părnuş Gheorghe 1948 - 1949 Petreanu
- 463.** Părnuş M. Niculina 1950 - 1957 Petreanu - Târâtu
- 464.** Pătrăşcanu Ilie 1943 - 1987 Petreanu - Târâtu
- 465.** Păun Ion 1950 - 1952 Petreanu
- 466.** Pârjol Toader 1964 - 1965 Mahriu
- 467.** Perişan Rodica 1961 - 1962 Dealul Cucului
- 468.** Peşte Adrian 1965 - 1966 Târâtu
- 469.** Petraru Valerica 1976 - 1977 Poiana Cristei
- 470.** Petrea Georgeta 1981 Poiana Cristei
- 471.** Petric Gherghina 1967 - 1968 Mahriu
- 472.** Petric I. Simion 1968 - 1970 Poiana Cristei, director
- 473.** Petroianu Georgeta 1970 Poiana Cristei
- 474.** Petroianu Grigore 1961 - 1962 Harabagiu
- 475.** Petroiu Elisabeta 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 476.** Petroiu Ioana 1974 Poiana Cristei
- 477.** Pinteia Iuliana 2009 Dealul Cucului
- 478.** Pioară Zoica 1990 Poiana Cristei
- 479.** Pîrvu Ion 1962 - 1963 Petreanu
- 480.** Plesnicuță Mihai 1957 - 1960 Mahriu
- 481.** Podoiu Ecaterina 1970 Poiana Cristei
- 482.** Podoiu Maria 1978 Podul Lacului
- 483.** Podoiu Nelu 1967 - 1971 Poiana Cristei
- 484.** Ponea Gherghina 1958 - 1960 Calicu
- 485.** Popa D. Didina 1967 - 1968 Poiana Cristei
- 486.** Popa Dumitru 1974 - 1977 Râmna

-
- 487.** Popa Maria 1977 Dealul Cucului
- 488.** Popescu Constantin 1930 - 1931 Târâtu
- 489.** Popescu D. Ionel 1964 - 1965 Poiana Cristei
- 490.** Popescu Enache 1967 - 1970 Râmna
- 491.** Popescu Enache 1968 Harabagiu
- 492.** Popescu Georgeta 1963 - 1964 Petreanu
- 493.** Popescu Mihai 1978 Poiana Cristei
- 494.** Popescu Neacşa 1964 - 1965 Poiana Cristei, director
- 495.** Popescu Nicolae 1854 Podul Lacului
- 496.** Popescu Radu 1926 - 1927 Târâtu
- 497.** Popoiu Maricica 1981 - 1984 Petreanu
- 498.** Postovaru Zisu Săndina 1974 Poiana Cristei
- 499.** Preda Mirela 1990 Poiana Cristei
- 500.** Predoiu Zonia 1966 Poiana Cristei
- 501.** Proca Gheorghe 1962 - 1963 Petreanu
- 502.** Proca Greta 1966 - 1967 Harabagiu
- 503.** Pufulete Doina 1971 - 1972 Dealul Cucului
- 504.** Purice Alexandru 1962 - 1970 Poiana Cristei
- 505.** Purice Constantin 1957 - 1963 Poiana Cristei
- 506.** Purice Dumitru 1956 - 1958 Poiana Cristei
- 507.** Purice Elena 1973 Poiana Cristei
- 508.** Purice Vica 1957 - 1960 Calicu
- 509.** Radu Darius 1962 Poiana Cristei
- 510.** Radu Dragomir 1969 Poiana Cristei
- 511.** Radu Ilie 1939 Petreanu
- 512.** Radu Nicolae 1961 - 1962 Podul Lacului
- 513.** Radu Niculina 1986 Poiana Cristei
- 514.** Răduc Rotaru Mihaela 2012 Podul Lacului
- 515.** Rădulescu Virgil 1945 Poiana Cristei
- 516.** Răican Iageta 1960 - 1962 Poiana Cristei
- 517.** Răpan Vasile 1961 - 1964 Poiana Cristei, director
- 518.** Râmbu Alina 2014 - 2015 Petreanu
- 519.** Răpan Virginia 1962 - 1964 Poiana Cristei
- 520.** Reti Maria 1980 Poiana Cristei
- 521.** Rîbalcu Alexe 1962 - 1963 Petreanu

- 522.** Robu M. Vasile 1931 - 1932 Mahriu
- 523.** Roman Melania 2014 - 2015 Podul Lacului
- 524.** Roșca Ion 1966 - 1967 Mahriu
- 525.** Roșu Violeta 1964 Dealul Cucului
- 526.** Rotaru Ion 1958 - 1959 Târâtu
- 527.** Rusan Caliopia 1953 - 1970 Odobasca
- 528.** Rusandu Silvia 1975 Poiana Cristei
- 529.** Sadovici Dionisie 1949 - 1955 Podul Lacului
- 530.** Sali Cristina 2013 Poiana Cristei
- 531.** Sandu A. Adriana 2003 - 2007 Poiana Cristei
- 532.** Sandu Georginel 2011 Petreanu
- 533.** Sandu Ionel 1964 - 1965 Târâtu
- 534.** Sandu Nica Tatiana 2005 Târâtu
- 535.** Sandu Nicușor 2015 Târâtu
- 536.** Saragea Elena 1953 - 1955 Calicu
- 537.** Saragea Ștefan 1953 - 1954 Calicu
- 538.** Sautrin D. 1924 - 1926 Podul Lacului
- 539.** Sava Gica 1990 Poiana Cristei
- 540.** Săpunaru Radu 1964 - 1968 Târâtu
- 541.** Sărulescu Marietta 1954 - 1955 Podul Lacului
- 542.** Scăunaș Georgeta 1971 Mahriu
- 543.** Scăunaș Paul 1967 - 1972 Petreanu
- 544.** Scăunaș Soare Zoica 1966 - 1972 Podul Lacului
- 545.** Scripcaru Dumitru 1964 - 1968 Poiana Cristei, director
- 546.** Sintescu Aurelia 2005 Târâtu
- 547.** Sintescu Aurica 2015 Târâtu
- 548.** Sivoglo V. Nicolae 1958 Harabagiu
- 549.** Sîrbu Camelia 2014 - 2015 Dealul Cucului
- 550.** Sîrbu Dorica 1957 - 1958 Petreanu
- 551.** Sîrbu Ionuț 2015 Poiana Cristei
- 552.** Sîrbu T. Lenuța 1964 Târâtu
- 553.** Slavu E. 1967 Poiana Cristei
- 554.** Slăvoiu Nela 1978 - 1979 Poiana Cristei
- 555.** Soare Georgeta 1966 - 1967 Târâtu

-
- 556.** Soldea Ion 1938 Petreanu
- 557.** Son L. 1933 - 1934 Dealul Cucului
- 558.** Spătărel A. Maria 1935 - 1936 Podul Lacului
- 559.** Spânțulescu T. Marieta 1967 - 1949 Târâtu
- 560.** Spânu Panaite 1978 Poiana Crstei
- 561.** Spânu Ruxandra 1968 Mahriu
- 562.** Spânu V. Elena 1967 - 1969 Mahriu
- 563.** Stan Adela 1979 Poiana Cristei
- 564.** Stan Violeta 1992 Poiana Cristei
- 565.** Stanciu Ana 1954 - 1955 Petreanu
- 566.** Stanciu Elena 1964 - 1969 Târâtu - Petreanu
- 567.** Stănescu Dinuța 1983 - 1988 Podul Lacului
- 568.** Stănescu Iulian 1983 - 1987 Poiana Cristei
- 569.** Stănescu Mihai 1933 - 1945 Poiana Cristei
- 570.** Stănilă Maria 1973 - 1990 Podul Lacului
- 571.** Stănilă Claudia Violeta 2013 Poiana Cristei
- 572.** Stănilă Valentina 2014 - 2015 Mahriu
- 573.** Stănoiu Elena 1986 Poiana Cristei
- 574.** Sterian Elena 1979 - 1980 Poiana Cristei
- 575.** Stoian Ion 1950 - 1951 Mahriu
- 576.** Stoian Ștefan 1965 Mahriu
- 577.** Stoica Anicuța 1962 - 1963 Poiana Cristei
- 578.** Stoica Marian 1992 Poiana Cristei
- 579.** Stoica Rada 1969 - 1970 Dealul Cucului
- 580.** Stoica V. Emilia 1950 - 1956 Odobasca
- 581.** Stoican Dragomir 1958 - 1959 Podul Lacului
- 582.** Stoicescu M. 1929 - 1930 Dealul Cucului
- 583.** Stratan Ștefan 1944 - 1945 Târâtu
- 584.** Stroescu Costel 1959 - 1960 Mahriu
- 585.** Sunel Ionel 1976 - 1977 Poiana Cristei
- 586.** Șerban Petru 1960 - 1961 Târâtu
- 587.** Șerbănescu Ionica 1964 - 1965 Mahriu
- 588.** Șerbănuță Constantin 1965 - 1966 Dealul Cucului
- 589.** Șoșu Gina 2012 Poiana Cristei

- 590.** Ștefan Costache 1950 - 1951 Poiana Cristei
- 591.** Ștefan St. Florin 1960 - 1961 Odobasca
- 592.** Ștefănescu Ștefan 1964 - 1967 Mahriu
- 593.** Țandără C. Vasilica 1972 - 1973 Poiana Cristei
- 594.** Tarbă Dinu 1978 Poiana Cristei
- 595.** Tăslăoanu R. 1976 Poiana Cristei
- 596.** Tătaru Avram 1963 Petreanu
- 597.** Tătăruș Domnița 1957 - 1960 Podul Lacului
- 598.** Târălă Maria 1950 - 1952 Mahriu
- 599.** Târîlă Gh. Ioana 1966 - 1967 Podul Lacului
- 600.** Temelie Daniela 1990 Poiana Cristei
- 601.** Teodorescu Maria 1903 Târâtu
- 602.** Tîlvăr Nicușor 1990 Poiana Cristei
- 603.** Tocmelea Elena 1971 Poiana Cristei
- 604.** Toma Jana 1960 - 1963 Poiana Cristei
- 605.** Toma Ștefan 1957 - 1958 Petreanu
- 606.** Tomescu Ecaterina 1927 - 1928 Mahriu
- 607.** Tomescu Mărioara 1947 - 1948 Poiana Cristei
- 608.** Tomulescu Marian 1952 - 1954 Mahriu
- 609.** Trifan Florica 1986 Poiana Cristei
- 610.** Trifan Nicolae 1981 - 1990 Poiana Cristei
- 611.** Tudorancea Virgil 1934 - 1935 Petreanu
- 612.** Tudose Ioana 1967 - 1968 Harabagiu
- 613.** Tulică Ana 1973 - 1975 Poiana Cristei
- 614.** Turbatu Aneta 1990 Poiana Cristei
- 615.** Țigănuș Eugenia 1979 Poiana Cristei
- 616.** Untu Corina 1974 Poiana Cristei
- 617.** Untu Saftă 1947 - 1949 Podul Lacului
- 618.** Untu Vasile 1945 - 1950 Podul Lacului
- 619.** Valisăreanu Ioana 1990 - 1993 Târâtu
- 620.** Vasile Felicia 1990 Poiana Cristei
- 621.** Vasilescu Domnica 1977 Mahriu
- 622.** Vasilescu Georgeta 1953 - 1954 Poiana Cristei
- 623.** Vasilescu Virgiliu 1953 - 1954 Poiana Cristei

-
- 624.** Vasu Aurel 1953 - 1954 Podul Lacului
- 625.** Văduva Adriana 1985 Poiana Cristei
- 626.** Văduvă Radu 1928 - 1929 Odobasca
- 627.** Vărzaru Marioara 1968 - 1969 Mahriu
- 628.** Vătășoiu Silvia 1979 Poiana Cristei
- 629.** Vătășoiu Valeriu 1969 - 1988 Dumbrava
- 630.** Vâlcu R. Stan 1843 Podul Lacului
- 631.** Vârciu Geta 1976 Odobasca
- 632.** Vintilă Costică 1967 - 1973 Poiana Cristei
- 633.** Vintilă Marioara 1973 Poiana Cristei
- 634.** Vintilescu V. 1919 - 1920 Odobasca
- 635.** Vișan Stanca 1953 - 1954 Podul Lacului
- 636.** Vlad Iordache 1986 - 1987 Poiana Cristei
- 637.** Vlad Lenuța 1970 Podul Lacului
- 638.** Vlad Maricica 1990 Poiana Cristei
- 639.** Vlad Niculina 1981 - 1982 Poiana Cristei
- 640.** Vlad Petruș 1981 - 1982 Poiana Cristei
- 641.** Vlad R. Stan 1942 Târâtu
- 642.** Vlad Stoica 1950 - 1951 Odobasca
- 643.** Vlad Viorica 1982 Târâtu
- 644.** Vlaicu V. Ion 1968 Poiana Cristei
- 645.** Vlădoiu N. Aurica 1955 - 1956 Petreanu
- 646.** Voicu Ionel 1968 - 1969 Poiana Cristei
- 647.** Vrabie Gh. Mariana 1965 - 1969 Podul Lacului
- 648.** Vrabie Ralița 1943 - 1945 Poiana Cristei
- 649.** Vrabie Stamate 1966 - 1967 Podul Lacului
- 650.** Zaharia Titus 1964 - 1967 Mahriu
- 651.** Zamfirescu Gina 1981 Poiana Cristei
- 652.** Zelea Irina 1926 **Petreanu**
- 653.** Zisu Daniel 1969 - 1973 Poiana Cristei
- 654.** Zisu Silvia 2015 Mahriu
- 655.** Zisu Sândina 1973 - 1988 Poiana Cristei

Tipar: S. C. PAPER PRINT INVEST S. A.
Brăila, Șos. Baldovinești nr. 20
Tel./Fax: 0239 610 210
e-mail: paper_printinvest@yahoo.com

Cine va studia istoria **Vrancei**, va afla despre istoria în mic a acestui popor.

Nicolae Iorga

Regiune muntoasă, blagoslovită de Dumnezeu cu păduri străvechi de brad și molift, cum și poeni cu erburi grase, ea a fost locuită de o populație de răzeși încă din cele mai îndepărtate timpuri, alcătuind în vechime un fel de obștie de sine stătătoare, unul din acele voievodate străvechi, cari au servit de bază la întemeierea principatelor române.

Simion Hârnea

Vrancea este un ținut plin de poezie unde inspirația populară a dat cele mai frumoase plăsmuiri ale geniului românesc, în frunte cu acea perlă a literaturii noastre care este „*Miorița*” ciobanilor din aceste „*locuri tari*”, cum le spun cronicile, ai căror locuitori doinesc din caval și buciumă din bucium ca în vremurile Voevozelor.

Această frântură de țară are un caracter particular, prin istețimea oamenilor, prin frumusețea locurilor, mulțimea legendelor, a poeziei populare și izolarea în care cei de aci au trebuit să trăiască dela începutul veacurilor.

Ascunși între munți, dincolo de Răiuți și Măgura Odobeștilor, **Vrancea** și-a dus zilele în aceeași atmosferă de tradiționalism străvechiu, amintiri și obiceiuri, cari o fac și mai interesantă în mijlocul celeilalte lumi, grăbită să împrumute cele din urmă forme de viață nouă.

Din multe puncte de vedere, **Vrancea** cu oamenii săi a rămas aceeași ca acum câteva sute de ani.

Tocmai această particularitate a stârnit în ultima vreme interesul oamenilor de știință s'o studieze din nenumărate puncte de vedere.

Cel dintâi care s'a ocupat de această „*republică*” a fost Domnul și învățatul Dimitrie Cantemir, care vorbește despre ea în „*Descriptio Moldaviae*”.

Au mai scris despre **Vrancea**, Ionescu dela Brad, Melhisedec, fostul Episcop al Romanului, Hajdeu, D-nii: N. Iorga, Simion Mehedinți, Gh. Gh. Longinescu, D. Gusti, profesori universitari și membri ai Academiei Române; apoi geologul Mateescu, D-nii: Henric H Stahl, Constantinescu - Mircești, preotul N. Ionașcu, profesori Al. și Virgil Arbore, jude Tatulescu, Simion Hârnea și alții.

Scriitorii Mihail Sadoveanu și Ioan Ciocârlan în ultimul timp s'au documentat aici pentru două romane ce le vor da la iveală în curând.

I. M. Dimitrescu